

ข้อธรรมดีๆ ใน ๔ สัปดาห์

โดย สุภีร์ ทุมทอง
www.ajsupee.com

พิมพ์ครั้งที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

ISBN ๙๗๘-๖๑๖-๔๐๓-๐๕๘-๙

ภาพประกอบ มนต์ชัย ขาวลำปางค์

รูปเล่ม กวิน รัตนจันทร์

แบบปก นิชชีมา แสงแก้ว

ดำเนินการผลิต

บริษัท พรีเมียมดีส์ จำกัด
๒๗/๓๓ ซอยศรีบำเพ็ญ ถนนพระราม ๔
แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ
โทรศัพท์ ๐-๒๒๘๖-๒๔๑๔
โทรสาร ๐-๒๒๘๖-๒๔๑๗

พิมพ์ที่

บริษัท ภาพพิมพ์ จำกัด
๔๕/๑๒-๑๔, ๓๓ หมู่ ๔ ต.บางขุน
อ.บางกรวย จ.นนทบุรี ๑๑๑๓๐
โทรศัพท์ ๐-๒๘๗๙-๙๑๕๔-๖
โทรสาร ๐-๒๘๗๙-๙๑๕๓

แจกเป็นธรรมทาน ห้ามจำหน่าย

คำนำ

หนังสือ “**ข้อธรรมดีๆ ใน ๔ สังฆเวณียสถาน**” นี้เรียบเรียงจากคำบรรยายในการเดินทางไปกราบนมัสการสังฆเวณียสถาน ที่ประเทศอินเดีย - เนปาล ระหว่างวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ถึง ๓ มีนาคม ๒๕๕๘

บริษัท มหพันธ์ไฟเบอร์ซีเมนต์ จำกัด (มหาชน) โดยกรรมการบริหาร ได้นำพนักงานของบริษัทฯ ญาติมิตร และผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใส ไปกราบนมัสการสังฆเวณียสถานทั้ง ๔ แห่ง ดำเนินการโดย หจก. ทู บาย โฟ แทรเวล ในการเดินทางครั้งนี้ นอกจากมีการให้ความรู้เกี่ยวกับพุทธประวัติ และความสำคัญของสถานที่ต่างๆ โดยวิทยากรจาก หจก. ทู บาย โฟ แทรเวล แล้ว ยังมีการบรรยายข้อธรรมต่างๆ ให้ความรู้ด้านธรรมะแทรกเป็นระยะ ผู้บรรยายได้รับเชิญให้เป็นผู้บรรยายธรรม และตอบปัญหาข้อสงสัยต่างๆ ในระหว่างการเดินทาง

ธรรมที่บรรยายในระหว่างการเดินทางนั้น บรรยายแบบสั้นๆ ด้วยคำที่ง่ายๆ เพราะผู้ร่วมเดินทางส่วนใหญ่เป็นผู้เพิ่งเริ่มต้นศึกษา แต่เป็นธรรมที่มีความสำคัญเป็นหลักการใหญ่ในพระพุทธศาสนา เห็นว่ามีประโยชน์สำหรับผู้สนใจพอสมควร จึงได้คัดเลือกบางส่วนมาพิมพ์เป็นหนังสือ รวม ๗ เรื่อง มีชื่อเรื่องและผู้ร่วมถอดคำบรรยาย ดังนี้

๑. ความเข้าใจสังเขปสถาน	พญ.สิริพร เนาวรัตน์ภาส
และ คุณพรทิพย์ ธนะโสภณ
๒. สิ่งที่พระพุทธองค์ทรงแสวงหา	คุณอัจฉริยา เกตุทัต
๓. ธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้	คุณสุรีย์ อัตน์ฐานติรัตน์
๔. ลักษณะทั่วไปของพระพุทธศาสนา	คุณอัญชลี จันทรงค์
๕. วัชรู้อริยสัจ ๔	คุณอัจฉริยา เกตุทัต
๖. พระพุทธเลิศลสุด	คุณสมใจ ทิพย์ชัยเชษฐา
๗. สรุปรธรรมนำไปปฏิบัติ	คุณอัญชลี จันทรงค์

อนึ่ง ในการเดินทางครั้งนี้ ไม่ได้เรียงลำดับตามสังเขปสถาน ๔ แห่ง
เรียงลำดับตามความสะดวกในการเดินทาง ในหนังสือนี้จึงเรียงลำดับการบรรยาย
ในสถานที่ต่างๆ ตามการเดินทางนั้น

ขออนุโมทนา บริษัท มหพันธ์ไฟเบอร์ซีเมนต์ จำกัด (มหาชน) หจก. ทู บาย
โพ แทรเวล และผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำหนังสือเล่มนี้ และขอขอบคุณญาติธรรม
ทั้งหลายที่มีเมตตาต่อผู้บรรยายเสมอมา หากมีความผิดพลาดประการใด อันเกิดจาก
ความด้อยสติปัญญาของผู้บรรยาย ก็กราบขอขมาต่อพระรัตนตรัยและครูบาอาจารย์
ทั้งหลาย และขอโทษกรรมจากท่านผู้อ่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

สุภีร์ ทุมทอง

ผู้บรรยาย

๑๖ กันยายน ๒๕๖๐

สารบัญ

ก. เกริ่นนำ

๑. ความเข้าใจสังเขปสถาน (๑๐)

ข. พุทธคยา

๒. สิ่งทีพระพุทธร่องค์ทรงแสวงหา (๓๒)

๓. ธรรมทีพระพุทธร่องค์เจ้าตรัสรู้ (๕๖)

ค. กุสินารา

๔. ลักษณะทั่วไปของพระพุทธรศาสนา (๘๒)

๕. ธีปฐูรียสัจ ๔ (๑๐๔)

ง. ลุมพินี

๖. พระพุทธร่องค์เลิศสุด (๑๓๘)

จ. สารนาถ

๗. สรฐปธรรมนำไปปฏิบัติ (๑๕๖)

ก. เกริ่นนำ

๑. ความเข้าใจสังเวชนียสถาน

๑. ความเข้าใจสังเวชนียสถาน

บรรยายที่ โรงแรม Royal Residency เมืองคยา

วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘

สวัสดีครับ ท่านผู้ร่วมเดินทางทุกท่าน

วันนี้เป็นวันแรกสำหรับการเดินทางมาสังเวชนียสถาน ซึ่งผมรับหน้าที่มาพูดธรรมะ หลายๆ ท่านคงจะเห็นว่าตามตารางมีการฟังธรรมแทรกอยู่เรื่อยๆ ฉะนั้น ต้องทำใจไว้สักหน่อย โดยเฉพาะช่วงเวลาก่อนนอน แทนที่จะปล่อยให้ไปนอนอย่างสบายใจ ก็จะทำให้ฟังธรรมคั่นอยู่เสมอ ท่านไหนที่หัวใจไม่ได้ก็ต้องพยายามทำใจจนกว่าจะทำได้ อันนี้เป็นธรรมดา เพราะท่านผู้จัดหรือผู้ที่เป็นต้นคิดได้จัดมาทำนองนี้

สำหรับการมาในคราวนี้เรียกกันว่ามาไหว้พระ มากราบนมัสการสังเวชนียสถาน ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่สำคัญต่างๆ และความเข้าใจในข้อธรรมะ แต่ละท่านมีความรู้ที่แตกต่างกัน ผมจะได้พูดถึงพื้นฐานหรือความรู้ที่ควรจะได้กลับไปพูดวันนี้ด้วย วันอื่นๆ ด้วย พอเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาและการประพฤติปฏิบัติต่อไป สำหรับวันนี้เป็นวันแรกของการเดินทาง จะพูดเรื่องสังเวชนียสถาน ตามชื่อ บอกแล้วว่ามากราบนมัสการสังเวชนียสถาน ทุกท่านจะได้ทราบไว้และทำความเข้าใจให้ถูกต้อง

สังเวชนียสถานมีอยู่ ๔ แห่ง ที่หลายๆ ท่านทราบดีอยู่แล้ว พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้สำหรับกุลบุตรผู้มีศรัทธา มาเพื่อระลึกนึกถึงว่า พระตถาคตประสูติในที่นี้คือที่สวนลุมพินี เป็นสังเวชนียสถานแห่งที่ ๑ ตอนนี้อย่างไม่ได้ไป กุลบุตรผู้มีศรัทธามาเพื่อระลึกนึกถึงว่า พระตถาคตได้ตรัสรู้พระอนุตรธรรมสัมมาสัมโพธิญาณ อันไม่มีความรู้ใดจะยิ่งไปกว่าในที่นี้ คือที่พุทศคยา พวกเราได้ไปเมื่อช่วงเย็น อาจจะถูกุ่นวายสักหน่อย หลายท่านที่เคยมาคงไม่แปลกใจ เพราะว่าอินเดียมีของแปลกอยู่แล้ว แปลกจนคาดไม่ถึงเลย หลายๆ ท่านที่ไม่เคยมาก็อาจจะตกใจบ้าง ไม่เป็นไรเดี๋ยวออกไปหลายๆ วันก็จะคุ้น นี่คือนิสังเวชนียสถานแห่งที่ ๒ เรามาในครั้งไม่ได้เรียงตามลำดับตามสถานที่ ถ้าตามลำดับที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ นั่น สถานที่แห่งที่ ๑ คือสวนลุมพินี มาเพื่อระลึกว่าพระตถาคตประสูติในที่นี้ สถานที่แห่งที่ ๒ คือมาเพื่อระลึกว่าพระตถาคตตรัสรู้พระอนุตรธรรมสัมมาสัมโพธิญาณ อันไม่มีความรู้ใดยิ่งไปกว่า ได้ตรัสรู้ธรรม รู้แจ้งแทงตลอดธรรมะ ในที่นี้ คือที่พุทศคยา ได้ต้นโพธิ์ สถานที่แห่งที่ ๓ คือสถานที่ที่กุลบุตรผู้มีศรัทธามาเพื่อระลึกนึกถึงว่า พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา ทรงประกาศพระธรรมจักรอันยอดเยี่ยมในที่นี้ ตามกำหนดการเราจะได้ไปวันสุดท้าย ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน สารนาถ

กรุงพาราณสี สถานที่แห่งที่ ๔ คือสถานที่ที่กุลบุตรผู้มีศรัทธามาแล้วระลึกนึกถึงว่า พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานด้วยอนุปาติเสสนิพพานธาตุ ในที่นี้ ที่กรุงกุสินารา มี ๔ แห่งนี้ พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่าเป็นสังเวชนียสถาน

ทำไมทั้ง ๔ สถานที่นี้จึงเป็นสังเวชนียสถาน และสังเวชนียสถานมีความหมายว่าอย่างไร จะได้พูดให้ฟังในวันนี้ ท่านทั้งหลายไปในสถานที่เหล่านั้นจะได้เข้าใจให้ถูกต้อง ให้สมกับวัตถุประสงค์ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ แต่ละท่านอาจมาด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน บางท่านได้มากก็ถือว่าเป็นบุญแล้ว บางท่านมาไหว้พระเสริมบารมี บางท่านมาเพื่อจะได้มีสติสัมปชัญญะเพิ่มขึ้น มีปัญญาเฉลียวฉลาด แต่ละคนมีวัตถุประสงค์ไม่เหมือนกัน โดยส่วนใหญ่จะมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการได้เป็นผู้ที่สั่งสมบุญ สั่งสมบารมีไปภายภาคหน้า แต่ละคนแต่ละท่านมีวัตถุประสงค์อย่างไร ก็เป็นเรื่องส่วนตัว แต่ในทางธรรมะ พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้อย่างไร ผมจะพูดให้ฟัง ท่านทั้งหลายลองฟังดู

คำว่า สังเวชนียะ ภาษาไทยเรานิยมแปลว่า สังเวช คือทับศัพท์มาเลย ศัพท์ว่า สังเวช หรือ สังเวชะ ในบาลีมีหลายคำ ถ้าเกี่ยวกับสถานที่ก็คือสังเวชนียสถาน ถ้าเป็นคำที่แสดงเรื่องทั่วไปที่ควรนึกถึง ใช้คำว่าสังเวชะ ภาษาไทยเรานิยมแปลทับศัพท์ว่าสังเวช บางครั้งแปลว่า สลดใจก็มี เพื่อให้ลึกซึ้ง บางทีเอามารวมกันว่า สลดสังเวช ก็มี นั่นเป็นภาษาไทย สังเวชะ สังเวชะ หรือสังเวชนียะ ในภาษาบาลี ความหมายไม่เหมือนกับสังเวชในภาษาไทย คนละอย่างกันเลย

คำว่า **สังเวคะ สังเวชะ** หรือ **สังเวชนียะ** ในภาษาบาลีแปลว่า **เครื่องกระตุ้นเตือนตัวเอง กระตุ้นเตือนจิต** ทำให้จิตตื่นขึ้น เบิกบานขึ้น พร้อมทั้งจะรับรู้ เรียนรู้ สิ่งที่หลงลืมไปนาน เรียกว่าสังเวคะ อย่างสังเวควัตถุ คือเรื่อง que ที่พิจารณาแล้วเกิดการกระตุ้นเตือนตนเองให้มาองสิ่งที่เคยหลงลืมไป ไม่เคยได้มอง หรือแม้แต่ หลบเลี่ยงอยู่ ให้มาองสิ่งที่เราอาจจะหนีอยู่ อาจไม่เคยมองเลย มองข้ามไป แม้แต่ประมาทมัวเมาหลุ่มหลงไปกับเรื่องที่ไม่จำเป็น สังเวคะ ถ้าแปลเป็นคำไทย ก็ควรจะแปลว่า กระตุ้นเตือนตัวเอง กระตุ้นให้มีความรู้ ให้มีความตื่น ให้มีความรับผิดชอบต่อตัวเอง เพราะพวกเราเกิดเป็นคน เป็นมนุษย์ ควรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่อันเหมาะสมกับความเป็นมนุษย์ ส่วนหน้าที่ของความเป็นมนุษย์มีอะไรบ้าง เดียวค่อยว่ากันต่อไป

สังเวชนียสถาน คือ **สถานที่ซึ่งมาแล้วทำให้เกิดการกระตุ้นเตือนใจ** สำหรับ คนที่มีศรัทธาจะทำให้เกิดการกระตุ้นเตือนจิตใจของตนเอง ทำให้ตื่นมาองดู สิ่งที่ไม่เคยมอง ทำให้นึกได้ถึงสิ่งที่ไม่ได้นึก เพราะผู้ที่มีศรัทธาในปัญญาตรัสรู้ของ พระพุทธเจ้าที่เราเรียกว่าเป็นชาวพุทธนั้น บางครั้งหรือหลายครั้งก็ประมาทไป ในยุคพุทธกาล มีโอกาสเห็นพระพุทธองค์ ไปกราบไหว้บูชาโดยตรงทีเดียว พระองค์ ทรงแสดงธรรมะ กระตุ้นเตือนจิตใจ ให้มานึกถึงธรรมะ ให้มานึกถึงความจริง หรือ แม้เห็นเหล่าพระอรหันต์ที่ท่านเดินจาริกผ่านไปผ่านมา ท่านเหล่านั้นหมดจด จากกิเลสแล้ว ได้ทำประโยชน์ตนอย่างสูงสุด คุ่มค่ากับการเกิดมาเป็นมนุษย์พบ พระพุทธศาสนา ก็กระตุ้นเตือนตัวเองว่า สำหรับเราควรจะทำอะไร อย่างนี้เป็นต้น

พอพระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว การที่จะได้เจอพระพุทธเจ้าและกระตุ้นเตือนตนเองก็ไม่มี ท่านพระอนานที่ได้ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า ยุคเก่านั้นมีพระพุทธองค์ดำรงอยู่ พุทธบริษัทมากก็ได้กราบได้ไหว้ ได้ฟังธรรมแล้ว ปลาบปลื้มเอิบอิ่มในธรรม กลับได้ดี เป็นคนไม่ประมาท พยายามฝึกหัดพัฒนาตนเอง มีการกระตุ้นเตือนตนเองในการเรียนรู้และปฏิบัติธรรมอยู่เสมอ เมื่อพระองค์ปรินิพพานไปแล้วจะทำอย่างไร พระองค์ตรัสว่ามี ๔ สถานที่นี้ ผู้มีศรัทธามาจะกระตุ้นเตือนจิตใจได้ดี ได้ชื่อว่าสังเวชนียสถาน สถานที่ซึ่งก่อให้เกิดความสังเวช คือความกระตุ้นเตือนจิตใจของตนเองให้มานึกถึงสิ่งที้อาจจะลืมไป

อะไรบ้างที่พวกเราลืมไป ก็ธรรมะของพระพุทธเจ้าที่พระพุทธเจ้าได้สั่งสอนนั่นเอง เราควรริบมาเรียนรู้และริบปฏิบัติ พวกเราโดยส่วนใหญ่จะลืมไป หลายท่านได้เรียนมา ก็พอรู้อะไรเป็นอะไรบ้างเหมือนกัน แต่ยังไม่ได้ลงมือทำ มัวแต่เสียเวลาไปทำมาหากิน หาเงินทอง หาสมบัติหรือความเจริญทางโลกๆ อย่างนี้ก็ลืมเหมือนกัน บางท่านยังไม่ค่อยได้เรียน ทั้งๆ ที่เกิดในเมืองพุทธ พบพระพุทธศาสนามีโอกาสเรียน แต่เสียเวลาไปด้านอื่นๆ เยอะเกินไป อย่างนี้ถือว่าลืม ลืมศึกษา บางคนศึกษาแล้ว รู้อยู่แต่ลืมฝึกหัด ลืมปฏิบัติ ถือว่าลืมทั้งนั้น ปล่อยจิตให้ลุ่มหลง ประมาทมัวเมาในความเป็นหนุ่มสาวเป็นต้น จนบางครั้งก็หลงไปทำทุจริต ทำให้ตนตกอบายก็มี นับว่าน่าเสียดายมาก อย่างนี้เป็นการกระตุ้นให้ไม่หลงลืม ในยุคเก่ามีพระพุทธเจ้าอยู่ มีพระอรหันตสาวกทั้งหลายอยู่ก็กระตุ้นได้ดี ยุคต่อมาไม่มี ยังมี ๔ สถานที่นี้เป็นตัวแทน เลยได้ชื่อว่าสังเวชนียสถาน

อะไรบ้างที่ควรกระตุ้นเตือนตัวเอง ถ้าพูดเรื่องพื้นฐานง่ายๆ เช่น **พวกเราทั้งหลายต้องแก่เป็นธรรมดา** บางคนไม่เคยนึกถึงเลย ถ้าเห็นพระพุทธรูปเจ้าจะนึกได้ว่าเราต้องแก่เป็นธรรมดาเพราะพระองค์ทรงสอนไว้แบบนี้ เรียกว่ากระตุ้นเตือนตนเองได้ จะได้ทำสิ่งที่ควรทำ เร่งทำอะไรที่ยังไม่ได้ทำ ขยันทำ หลากๆ คนลืมนึกว่า จะต้องแก่เป็นธรรมดา เรียกว่าเป็นคนประมาทมัวเมาในความเป็นหนุ่มสาว ความเป็นหนุ่มสาวอยู่ไม่นาน มีความแก่ดั่งกรออยู่ข้างหน้าทุกคนไป เมื่อแก่แล้วก็จะเจ็บ ออดๆ แอดๆ หรือเป็นโรคต่างๆ ถ้าเราได้เห็นคนแก่ป่วยเป็นโรครักษาไม่หาย เราก็มีโอกาสเป็นอย่างนั้นเหมือนกัน และถ้าเป็นอย่างนั้นจะทนไหวไหม จะอยู่ได้ไหม จะอยู่อย่างไร ยังไม่ได้ฝึกให้มีธรรมะเอาไว้ ใช้ชีวิตประมาทไปวันๆ เรียกว่าลืมนั่งสมาธิอยู่ ตัวธรรมะเป็นตัวกระตุ้นให้รีบทำตามคำสอนของพระพุทธรูป ทำนองนี้ ใครที่กระตุ้นจิตได้แล้วก็นับว่าดีแล้ว ถ้ายังกระตุ้นไม่ได้ การมาสถานที่เหล่านี้ก็ทำเป็นเครื่องกระตุ้นเตือนจิตใจตนเอง

เรา มีความตายเป็นธรรมดา ทุกท่านทราบดีอยู่แล้ว หลายท่านได้ฟังธรรมะ เรื่องนี้บ่อยๆ คนตายก็มีให้เราเห็นเป็นประจำอยู่แล้ว บางทีสัตว์ต่างๆ ตายก็มีให้ดู เกลื่อนถนนหนทาง มีประจักษ์พยานอยู่เสมอ บางท่านเคยดูสถิติข้อมูลต่างๆ ในนาที่หนึ่งๆ มีคนตายกี่คน ตายด้วยโรคนั้นโรคนี้อีกคน ตายด้วยอุบัติเหตุกี่คน เป็นต้น อันนี้เอาแค่มนุษย์ด้วยกัน ไม่รวมพวกสัตว์ต่างๆ หากรวมกันทั้งหมดแล้ว สัตว์ก็ตาย เคลื่อนย้ายจากความเป็นอย่างนั้นๆ แต่ละนาที่ มากมายจนไม่อาจจะนับได้

ทุกท่านที่อยู่ในห้องนี้ ตั้งแต่ขึ้นเครื่องบินแล้ว ผมมองดูแล้วไม่มีใครรอดสักคน ไม่ใช่เครื่องบินตกนะ ตอนนี้อย่างไม่ตาย แต่ท้ายที่สุดตายทุกคน มองหน้าแล้วเป็นอย่างนี้หมด มีความไม่รอดเป็นธรรมดา มีความตายรออยู่ข้างหน้า ตัวเจ้าของตัวเอง อาจจะไม่นึกก็ได้ว่า เราจะต้องตายเป็นธรรมดา ลืมไป ไปกราบต้นไม้ไม่รู้นึกได้หรือยัง บางคนยังไม่ได้อีก อย่างนี้ก็เรียกว่ายังไม่กระตุ้น กระตุ้นไม่ขึ้น ไป ๔ สถานที่ที่ต้องกระตุ้นให้ขึ้น ถ้ากระตุ้นไม่ขึ้นถือว่าการมากก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ กระตุ้นให้มานึกถึงข้อเท็จจริง นึกถึงว่าเราจะทำอะไรต่อไปในภายหน้า ในชีวิตที่เหลืออยู่ไม่มากนักนี้จะได้ทำให้ดี ทำให้ถูกต้อง

นี่เป็นกฎธรรมดาพื้นฐาน หลายนๆ คนลืมไป ธรรมะก็จะช่วยกระตุ้น ๔ สถานที่นี้ได้ชื่อว่า สังเวชนียสถานเพราะอย่างนี้ เป็นเครื่องกระตุ้นให้นึกถึงข้อเท็จจริง ทำให้ไม่ลืมข้อเท็จจริง ให้นึกถึงธรรมะ และนึกถึงหน้าที่ของเราที่ควรจะทำ ควรจะเร่งรีบฝึกหัด นี้พูดเรื่องกฎเกณฑ์ธรรมดาพื้นฐานต่างๆ ไป ถ้าเป็นเรื่องอื่นๆ มีอีกเยอะ

หลายท่านไปแถวๆ ต้นโพธิ์ ก็มีทั้งคนยากจน มีทั้งขอทาน มีทั้งคนพิการ บางท่านลืมนึกถึงตัวเองว่า เราพ้นจากสภาพอย่างนั้นได้หรือยัง อย่างนี้เรียกว่าลืม พวกเราต้องเวียนว่ายตายเกิดไปเรื่อยๆ ถ้ายังเป็นปุถุชนอย่างนี้ก็ยังมีโอกาสตกอบายได้ มีโอกาสที่จะไปเกิดเป็นคนขอทานหรือพิการอย่างนั้นก็ได้ ถ้าเห็นเขาเหล่านั้นแล้วกระตุ้นตัวเองว่า เราก็มีโอกาสจะเป็นอย่างนั้น หน้าที่ที่เรายังไม่ได้ทำยังมีอีกเยอะ เราต้องฝึกหัดปฏิบัติให้พ้นจากความเป็นอย่างนั้น เรายังไม่พ้นจากความเป็นอย่างนั้น มาไหว้ต้นโพธิ์ คำสอนของพระพุทธเจ้าช่วยให้รอดให้พ้นจากภาวะเหล่านั้นไปได้ ไม่ต้องกลับมาสู่ภาวะที่ไม่น่าปรารถนาอย่างนั้นอีก ตอนนี้อย่างไรก็ได้ทำตามคำสอน ต้องรีบๆ อย่างนี้ก็เป็นสถานที่กระตุ้นเตือน

เหมือนเราเจอพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงสอนไว้ที่ยอด สอนให้เป็นถึงพระอรหันต์ แต่เรายังไม่ได้ทำ ทรงสอนให้เรารอดพ้นจากอบาย ทำให้รอดพ้นจากความทุกข์ยากลำบาก ถ้าไม่มีเครื่องกระตุ้นเราก็จะลืมไป ประมาทมัวเมาในความเป็นหนุ่มสาว ประมาทมัวเมาในสุขภาพที่ยังแข็งแรง ประมาทมัวเมาในความมีชีวิตอยู่นี้กว่าจะไม่ตาย ความเป็นจริงคือเรานี้กว่าจะตายมันก็ตายเหมือนกันเมื่อถึงเวลา ไม่นีกว่าจะตายมันก็ตายเหมือนกัน เพราะความตายเป็นธรรมดาของสังขาร ความเจ็บป่วยก็เป็นธรรมดา ส่วนใหญ่เราลืมเรื่องพวกนี้ ตัวสังเวคะคือตัวกระตุ้น นี้ผมพูดยกตัวอย่างคำว่ากระตุ้นคืออะไร คือ **กระตุ้นตัวเอง ทำให้ไม่หลงลืมธรรมะ ไม่หลงลืมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ไม่หลงลืมกิจหน้าที่ของตน ต้องรีบมาปฏิบัติปรับปรุงแก้ไขตัดแปลงตนเองให้สอดคล้องกับธรรมะ ดำเนินชีวิตให้ถูกต้องตรงเสียที**

ลองดูว่ามาประมาณ ๘ วันนี้จะกระตุ้นได้หรือเปล่า ถ้ากระตุ้นไม่ขึ้น ก็จะลืมไปตลอด ลืมไปไม่ได้ทำ เห็นหมาเห็นแมวก็ไม่เคยนึกว่า ตัวเองรอดพ้นจากภาวะอย่างนั้นหรือยัง คำสอนของพระพุทธเจ้า สอนให้เรารอดพ้นจากภาวะอย่างนั้น พ้นจากความทุกข์ร้อนเจ็บปวดทรมานอย่างนั้นได้ สิ่งใกล้ตัวเราเข้าไปอีก นิสสัยไม่ดี ทั้งหลายของพวกเราหมดไปหรือยัง นิสสัยไม่ดีต่างๆ เมื่อไรจะแก้ได้ บางท่านยังเถียงพ่อเถียงแม่อยู่ ยังขี้เกียจอยู่ ยังกินเหล้าเมายาอยู่ ผิดศีล นิสสัยขี้โอ้อวด นิสสัยขี้โลภ ขี้โกรธ ขี้หลง พวกนี้เป็นนิสสัยไม่ดี พาดนให้ตกต่ำ จมลงอบายลึกไปเรื่อยๆ ถ้าปล่อยไว้ก็จะเป็นอย่างนี้ตลอดไป ทำให้ทำกรรมต่างๆ ที่ไม่ดี ตนเองนั้นแหละจะได้รับผลเป็นความทุกข์

เราทั้งหลายยังมีกิจหน้าที่ที่ต้องทำอยู่ ต้องทำความเพียรเพื่อละกิเลสทั้งหลายเหล่านี้ เพราะไม่มีคนอื่นทำให้ การละกิเลสต้องทำเอง ไม่อย่างนั้นนิสสัยเราก็จะเหมือนเดิม จะขี้เกียจอย่างนี้ตลอดไป ถ้ากระตุ้นได้ก็คล้ายๆ เราเจอพระพุทธเจ้า เราต้องรีบมาปฏิบัติ ขยัน กล้าหาญ บากบั่น สู้กิเลส ไม่ท้อถอย จะมัวมาสั่งกินแต่ของอร่อยไปวันๆ สบายใจอยู่อย่างนี้ กินไปก็แก้ไปทุกวันๆ ไม่ใช่กินอร่อยแล้วจะไม่แก้ กินอร่อยก็แก้เหมือนกัน เราลืมไปนึกว่ากินอร่อยแล้วคงจะไม่แก้กระมังหลายๆ ท่านกินอาหารไปหมดหลายรสลิบลิ้อแล้ว แก้แล้ว เป็นอย่างนี้ ถ้ารอไปอีก จะยิ่งแก้ไปกว่าเดิมอีก แล้วก็ตาย ตายแล้วเกิดใหม่อีก แล้วก็แก้ใหม่อีก แล้วก็ทุกข์ใหม่อีก ไปเรื่อยๆ วงจรชีวิตก็เหมือนเดิมไม่เปลี่ยน

คำสอนของพระพุทธเจ้าเปลี่ยนเราได้ **เปลี่ยนจากปุถุชนให้เป็นพระอริยเจ้า** จนกระทั่งเลิกเวียนว่ายตายเกิดก็ได้ ถ้าไม่มีตัวกระตุ้นเราก็ไม่ได้ทำ ถ้าพบพระพุทธเจ้า พบเหล่าพระอรหันตสาวก ก็ถูกกระตุ้นขึ้นมา บางท่านกระตุ้นได้ ๒ วัน หายอีกแล้ว ต้องหาตัวกระตุ้นหลายๆ อย่าง ฉะนั้น มาที่นี้ สถานที่ที่จะเป็นตัวกระตุ้นที่ดี และพระพุทธองค์ทรงรับรองไว้ว่าเป็นสถานที่อันยอดเยี่ยม เป็นความหมายของสังเวชนียะ คือสถานที่สำหรับกระตุ้นเตือนจิตใจของพุทธบริษัท กระตุ้นเตือนให้มาทำกิจ ทำหน้าที่ต่างๆ ที่ยังไม่ได้ทำ ให้มานึกถึงสิ่งที่เราอาจจะลืมไป

โดยเฉพาะเรื่องในชีวิตของเรา ทุกคนหนีไม่พ้น เช่น จะต้องพลัดพรากจากพ่อจากแม่ ทุกคนต้องเป็นอย่างนี้ จะต้องทิ้งสมบัติทุกอย่างไป จะต้องทิ้งสามี ทิ้งภรรยา ทิ้งลูก ต้องสูญเสีย ต้องหมดทุกอย่างไป สิ่งที่เราหามาได้ สัมผัสด้วยความยากลำบาก สักวันหนึ่งก็จะหายไป เมื่อถึงวันนั้นเราจะทำใจได้ไหม บางคนก็เพลिनอยู่ มัวแต่ร้องเพลงแล้วก็ปลอบใจกันไปวันๆ จนจะตายจากกันแล้ว ยังไม่ทำหน้าที่ของตนให้ถูกต้อง พอถึงวันนั้นเราจะทำอย่างไร เราจะทำใจได้ไหม จะปลอบใจกันอย่างไร จะมีข้อธรรมะอะไรพอบอกกันสอนกันได้ไหม จากกันทีหนึ่งก็ร้องไห้ทีหนึ่ง สะเทือนอกสะเทือนใจ หวันไหว แล้วก็ประมาทเหมือนเดิม อย่างนี้ก็ไม่ไหว

ทุกท่านมีทรัพย์สินสมบัติ มีนั่น มีนี่ มีสิ่งของ ต้องทิ้งสิ่งเหล่านั้นหมด เมื่อถึงวันนั้น จะทำใจได้ไหม บางท่านมีสามี มีภรรยา ถ้าคนหนึ่งตายไปจะอยู่ได้ไหม จะอยู่อย่างไร จะมีธรรมะอะไรช่วยบ้าง ธรรมะของพระพุทธเจ้าทรงสอนไว้หมดแล้ว เราต้องรับนำมาฝึกหัดไว้ **หากมีธรรมะเป็นที่พึ่ง เราก็ได้ที่พึ่งอันแน่นอนแล้ว** จะเอาสามีเป็นที่พึ่ง เอาโน่นเอานี่เป็นที่พึ่ง จนกระทั่งเอาอาจารย์เป็นที่พึ่ง อย่างนั้นไม่ได้ เพราะอาจารย์ก็ตายเหมือนกัน ความจริงเป็นอย่างนั้นอยู่

ความจริงที่ไม่เปลี่ยนแปลงคือธรรมะ ถ้าใครได้ธรรมะเป็นที่พึ่งก็จบ สบายเลย มีที่พึ่งตลอดไป แต่พวกเรานี้หลงลืม มัวเมาเพลินอยู่กับโลก เพลินอยู่กับหาเงิน เพลินอยู่กับการกิน เพลินอยู่กับการนอน กำลังกายก็มีอยู่ หัวสมองก็ติดอยู่ เวลาที่พอมีแต่อ้างโน่นอ้างนี่ ไม่ได้มาศึกษาและปฏิบัติธรรม อย่างนี้เป็นต้น สมองดีก็ไม่ได้เอา มาเรียนรู้ศึกษาธรรมะ ศึกษาแล้วก็ไม่ได้ปฏิบัติ เหล่านี้ล้วนแต่ประมาทไป หลงลืมไป ไม่ได้กระตุ้นตัวเองให้มาทำความเพียร หลายท่านก็ยังหลงไปทำทุจริตได้อีก ไม่แก้ไข ทุจริตทั้ง ๑๐

ชาวพุทธอย่างพวกเราทุกคนนี้ คงจะทราบดีว่า **ทุจริตไม่ควรทำเลย** เป็นสิ่งไม่ดี มีแต่โทษ จิตใจถูกกิเลสครอบงำจนโง่หัวไม่ขึ้น มีดสนิท ไม่มีแสงสว่างเอาเสียเลย ทำแล้วนำความทุกข์มาให้ ทำให้ตกอบาย แต่หลายท่านก็ทำอยู่ นี่ยังประมาทมาก อยู่ใกล้กับอบายเหลือเกิน ไม่รู้ใครจะช่วย ถึงวันนั้นพระพุทธเจ้าก็ช่วยไม่ได้ ทุกคนไปตามกรรมหมด ถ้ายังทำเหตุให้ไปอบายอยู่ ก็ต้องหล่นไปทางนั้น หากยังไม่รีบฝึกจิตให้เอนเอียงมาทางธรรมะ ไม่รีบมีศีล มีธรรม มาฝึกหัดเพื่อจะเลิกทำเสีย ก็นับว่าประมาทอย่างมาก

พวกเราเกิดเป็นคนนี้เป็นแสนยาก จะรักษาความเป็นคนยากเหมือนกัน ชาติหน้าจะได้เกิดเป็นคนใหม่ หลายท่านยังไม่ได้นึกเลย ชาติหน้าจะได้เกิดเป็นคนใหม่ ชาตินี้เป็นคน เป็นมนุษย์ มีความเป็นอยู่สะดวกสบาย ชาติต่อไปจะเป็นคนอีกใหม่ ยังไม่ต้องนึกถึงเป็นอริยเจ้าหรือพนักิเลสเลย แค่จะนึกว่าชาติถัดไปจะเป็นคนอีกใหม่ เราใช้ชีวิตไปวันๆ เป็นอย่างไร นิสสัยเราไปทางไหนแล้ว ไปทางคนหรือไปทางอบาย มากกว่ากัน ไม่ได้นึกเลย อย่างนี้ก็มิ อย่างนั้นเรียกว่าประมาทไปมาก

ชีวิตประจำวันของพวกเรา เสียเวลาไปมากเหลือเกินกับเรื่องไม่เป็นเรื่อง แล้วทำที่สุดก็ไม่ได้อะไร เช่น บางท่านก็เสียเวลาไปกับเรื่องลูกกลมๆ ลูกเดียว คือลูกฟุตบอล อย่างนี้ก็มิ โดยเฉพาะพวกผู้ชายเรา ผมก็เหมือนกัน สมัยก่อนเรียน มหาวิทยาลัยจะชอบดูแข่งขันฟุตบอล เขาเตะอยู่โน่น ประเทศอังกฤษ ประเทศ สเปน นี่ก็เสียเวลาไปมาก ไม่ได้ทำอะไร เดียวก็มาวิจารณ์กัน ลิเวอร์พูลเตะกับเชลซี เป็นอย่างไร วุ่นอยู่นั้น ทำที่สุดก็ไม่มีใครได้ทำอะไร พวกนักกีฬาอาชีพเตะฟุตบอล เขาได้เงินไป ส่วนพวกเราเสียเวลาตลอดไปอย่างนี้ ธรรมะก็ไม่ได้เรียน หนังสือธรรมะ ก็ไม่ได้อ่าน ศิลาก็ไม่มี อะไรก็ไม่มี หลงไปกับเขาอย่างนี้

บางคนวันๆ นึกถึงแต่เรื่องกินจนอ้วนไปหมดแล้ว หาแต่เรื่องจะกินอร่อย อย่างนั้น กินไปก็แก่ไปอย่างนั้นแหละ บางคนก็เอาแต่ข้อปึง บางคนเอาแต่เล่น เพชฌุ๊ก ส่งไลน์เสียงดั่งดั่งหนองอยู่นั้นแหละ เลยไม่รู้จะได้อะไร ทำที่สุดก็ไม่มี แก่นสาร แล้วก็แก่ แล้วก็ตายไป อย่างนี้เรียกว่าประมาทไปมาก

เวลาของพวกเราทุกคนนี้มีไม่เยอะนะ หลายท่านในที่นี้อายุมากกว่าผมแล้ว ผมไม่รู้จะอยู่จนมีอายุมากเท่ากับท่านหรือเปล่า แต่ละคนแต่ละท่านล้วนมีเวลาไม่มาก มีอายุสัก ๖๐ ปี ก็ตายแล้ว ๗๐ ปีบ้าง ๘๐ ปีบ้าง ๙๐ ปีบ้างก็ตาย บางท่านอาจจะอยู่ถึง ๑๐๐ ปี ถ้าอยู่ถึง ๑๐๐ ปี ต้องบอกว่าสมควรตายแล้ว เพราะทำอะไรไม่ได้ อยู่ไปก็เท่านั้น เปลืองข้าวสุกเปล่าๆ ขนาดเวลาเหลือน้อยขนาดนี้ คนก็ยังประมาท ประมาทอยู่มากเหลือเกิน ซึ่งน่ากลัวมาก นี่คือจิตของเราที่ไม่มีอะไรกระตุ้น คล้ายๆ มันตกอยู่ในหล่มหรือในตมที่ลึกเกินไป ไม่พอที่จะเห็นแสงสว่างข้างบน อาศัยธรรมะที่พระพุทธองค์ตรัสไว้นี้แหละเป็นตัวช่วย ถ้ามีโอกาสได้ฟังก็เหมือนแสงส่องมาบ้างเล็กๆ น้อยๆ

ผู้ที่ได้ฟังธรรมแล้วมีศรัทธา ยังมีโอกาสประมาทหลงลืมได้เหมือนกัน เมื่อมาในสถานที่เหล่านี้ จะกระตุ้นตัวเองได้ว่า จะต้องรีบแล้ว **ข้อใดที่ยังไม่ได้ทำต้องรีบทำ** ธรรมะมีเยอะ เร่งทำเสีย นี่คือความหมายของคำว่าสังเวชนียะ คือสถานที่ก่อให้เกิดความสังเวช ท่านทั้งหลายฟังแล้วเป็นอย่างไร สังเวชบ้างไหมครับ บางคนสังเวชว่าเมื่อไรจะได้นอนสักที สังเวชตัวเองแท้ มาแล้วแทนที่จะได้นอนสบายๆ ก็ต้องฟังเทศน์ก่อนนอน อย่างนี้ก็มี

ทางบาลีจะมีหลายคำใช้ เช่น สังเวชนียสถาน สถานที่ที่กระตุ้นเตือนตัวเองหรือสังเวควัตถุ เรื่องหรือเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดการกระตุ้นจิตตัวเอง ให้มีความเพียรขยัน กล้าหาญ บากบั่น ไม่ท้อแท้ ไม่ถอยหนี **รู้เพื่อชนะกิเลสทั้งหลาย** มีหลายแบบ เป็นสถานที่ก็มี เป็นวัตถุก็มี

สังเวควัตถุหาง่ายกว่าสังเวชนียสถาน สังเวชนียสถานอยู่ประเทศอินเดียและเนปาล หายากหน่อย สังเวควัตถุหาไม่ยาก มองคนข้างๆ ท่าน ต้องแก่เป็นธรรมดา ยิ่งนั่งยิ่งแก่ ไม่ใช่คนนั้นแก่คนเดียว เราก็แก่เป็นเหมือนกัน อย่างนี้ เห็นคนตาย ก็เป็นที่ตั้งแห่งความสังเวชได้ กระตุ้นตัวเองได้ คนตายแล้วก็ไม่เห็นเอาอะไรไปด้วย ได้สักคนเดียว ไม่มีใครหอบลูกหอบหลาน หอบเพชรนิลจินดา หอบตำแหน่ง หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีครบครันนี้ไปได้ ไม่มีใครเอาไปได้สักคน ข้อเท็จจริงเป็นอย่างนั้นอยู่ สิ่งเหล่านั้นล้วนเป็น**สังเวควัตถุ** เป็นวัตถุที่ตั้งแห่งความสังเวชแก่พวกเราละ

คราวนี้ พวกเรามีโอกาสมาสมาสถานที่ มาแล้วพยายามตั้งใจให้ดี พยายามให้ได้ความสังเวชตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดง บางท่านมาแล้วนึกว่าได้แต่บุญ **บุญ** ช่วยให้เราได้รับสิ่งดีๆ ก็จริง แต่ไม่พอที่จะทำให้เลิกแก่ เลิกเจ็บ เลิกตาย **ไม่พอที่จะทำให้เราเลิกนิสัยไม่ดี** บางคนบุญเยอะ แต่นิสัยไม่ดีก็มีเยอะ ฉะนั้น บุญไม่พอที่จะทำให้เราเลิกทำความชั่ว คนมีบุญเยอะแยะ ถ้าเรามองดู คนเกิดมาร่ำรวย มีชื่อเสียง มีคนนับหน้าถือตา มีบริวารที่เชื่อฟังมากมายก็ยังทำความชั่วได้ เงินที่เขาได้มา ได้มาจากบุญนั้นแหละ บริวารเยอะแยะ ทำบุญเยอะจึงได้มา แล้วทำไมบุญไม่ช่วยเขาให้ละความชั่วบ้าง บุญช่วยได้เท่านั้นแหละ ให้ได้รับของดี ให้มีความสุขสบาย แต่ไม่พอที่จะให้เลิกแก่ เลิกเจ็บ เลิกตาย ไม่พอที่จะทำให้เลิกทำทุจริต

เรามาไหว้ก็ไหว้ให้เป็นสังฆะนียสถาน ไม่ใช่ให้เป็นบุญ ให้ได้ปัญญาความรู้ เป็นสถานที่กระตุ้นเตือนพุทธบริษัทที่มีศรัทธา ให้มีโอกาสได้ฟังธรรมะ ปฏิบัติธรรมะ ตามคำสอนของพระพุทธเจ้า **เริ่มต้นจากเป็นผู้มีศีล งดเว้นทุจริต เชื้อกรรมเชื้อผล ของกรรม และปฏิบัติตามอริยมรรค**ที่พระพุทธองค์แสดงไว้

ผู้มีศรัทธาทำตามพระพุทธเจ้าแล้ว บางครั้งยังมีโอกาสประมาทหลงลืม ย่อหย่อนในความเพียร ถ้ามาเจอสถานที่ก็จะได้กระตุ้นตัวเองว่าต้องรีบทำ ท่านไหน ที่ยังไม่ได้ศึกษา ก็กระตุ้นตัวเองว่ากลับไปต้องเร่งศึกษา จะรอเวลาไปอีกไม่ได้ ท่านใดที่ศึกษายังไม่มากก็จะได้ศึกษาให้มากขึ้น ท่านใดที่ศึกษามากแล้ว ได้ความรู้ พอที่จะปฏิบัติได้แล้วก็จะได้เร่งปฏิบัติต่อไป อย่างนี้ นี่แหละความหมายของคำว่า สังฆะนียสถาน สถานที่อันก่อให้เกิดความสังเวช ก่อให้เกิดการกระตุ้นเตือนจิตใจ ให้มาทำความเพียร

คำสอนของพระพุทธเจ้านั้น ชี้แจงให้รู้ว่าอะไรเป็นอะไรอย่างชัดเจน พระพุทธองค์ตรัสรู้แล้วก็เอามาบอก สอนให้มีความรู้ ให้มีปัญญา มีสัมมาทิฐิ รู้จัก อะไรเป็นอะไร พอรู้จักแล้วก็ต้องมาทำความเพียร รู้แล้วไม่ทำความเพียรก็ไม่ได้ ต้องมาฝึกหัด มาทำเอาเอง ของไม่ดีก็ต้องฝึกเพื่อละเอาเอง ของดีต้องมาฝึกเพื่อ ทำเอาเอง ความรู้นี้คือสัมมาทิฐิ พระพุทธองค์ทรงสอน แจกแจง แยกแยะไว้ทั้งหมด อะไรไม่ดีทรงบอกไว้แล้ว มันก็ไม่ดีเพราะมันไม่ดี พระองค์ตรัสรู้ตามที่มันเป็นนั้น **ของไม่ดีจะกลายเป็นดีไม่ได้ สังขารจะกลายเป็นเที่ยงแท้ไม่ได้** ของไม่เที่ยงก็ต้อง ไม่เที่ยงอย่างนั้น พระองค์ทรงสอนความจริงให้ สอนบอกให้รู้จักอะไรเป็นอะไรอย่าง ชัดเจน คือสอนให้มีสัมมาทิฐินั่นเอง

พอมีความเข้าใจที่ถูกต้องแล้ว เราก็มาทำความเพียร ถ้ามาทำความเพียร ขยัน บากบั่น แต่ไม่รู้เรื่อง ก็เสียแรงเปล่า บางทีก็ผิดไปไกล ถ้ารู้แล้วไม่ทำความเพียร ก็ไม่ได้ ฉะนั้น ต้องมีทั้งความรู้ ต้องมาฟังก่อน ฟังให้รู้เรื่องเข้าใจ แล้วก็ทำความเพียร ด้วย มีสติคอยกำกับในการกระทำอยู่เสมอ ถึงแม้จะทำความเพียร แต่ผลมันไม่ได้มา ตามใจชอบของเรา ต้องมีความเพียรที่ต่อเนื่องกัน มีความเพียรเพียงพอที่จะทำให้ ได้ผล ผลที่มุ่งหวังไว้จึงจะเกิดขึ้น ต้องมีความไม่ประมาท มาทำความเพียรตามที่ เรียนรู้มาอยู่เสมอ บางทีพวกเราทำความเพียรไปนิดๆ หน่อยๆ ก็คิดว่าเมื่อไรจะ ได้ผล เพียรไปนิดหน่อย บางทีก็เบื่อบ้าง เซ็งบ้าง ซี้เกียจบ้าง ประมาทบ้าง โทษโน่น โทษนี่ อย่างนี้ก็มิ

ตัวสิ่งที่เป็นสังเวคะ เป็นตัวกระตุ้นให้ไม่ประมาท จะได้มาทำความเพียร ตามหลักการที่รู้อยู่แล้วนี้แหละ พระพุทธองค์ตรัสว่า ๔ สถานที่นี่ เป็นสถานที่ ที่กุลบุตรผู้มีศรัทธามาเพื่อระลึกว่าพระตถาคตประสูติในที่นี้ ผู้มีศรัทธาได้ฟังแล้วมี ความเข้าใจ ทำความเพียรปฏิบัติตามที่พระองค์ทรงสอน บางครั้งมีความประมาท หลงลืม ซี้เกียจ มาสถานที่เหล่านี้แล้วก็จะได้กระตุ้นเตือนตนเอง มีภาระมีกิจที่ต้อง ทำเยอะเหลือเกิน เยอะมาก บางท่านยังมีทุจริตอยู่ในจิตใจ ความคิดไม่ดี คำพูดไม่ดี นี้ยังมีอยู่บ่อยๆ เรามีหน้าที่ถอนมันออก จะมาทำใจเย็นสบายใจอยู่ไม่ได้ เพราะของ ไม่ดีต้องทำความเพียรเพื่อเอามันออก ถ้าไม่เอามันออกมันก็ไม่ออก ยังคิดเลวๆ อยู่ อย่างนี้ตลอดไป **มันเป็นอุปสรรค คอยทิ่มแทงจิตใจเราอยู่ ปล่อยไว้อย่างนี้ไม่ได้** มาทำใจเย็นอยู่ว่าไม่เป็นไรหรอก มันเป็นของไม่ดี ต้องทำความเพียรเพื่อเอาออก เรามีหน้าที่จะต้องทำ ทำความเพียรในการที่ละสิ่งไม่ดี

สิ่งดีๆ ยังมีอีกเยอะที่ยังไม่ได้ทำ โดยเฉพาะพวกเราที่เป็นปุถุชน จะบอกว่า
แหม... ไม่มีอะไรทำ นี่คงไม่ได้ คนไม่มีอะไรทำจริงๆ ต้องเป็นพระอรหันต์ ส่วน
พวกเรานี้ต้องมีอะไรทำเพียบเลย แต่ยังไม่ได้อะไรทำ มีอะไรที่ต้องทำเพียบเลย แต่ทำตัว
เป็นคนเสร็จงานแล้ว อย่างนี้ไม่ได้ เหมือนกับเราไปทำงาน งานเต็มโต๊ะเลย บอกว่า
ดิฉันปล่อยวางแล้ว เอาอะไรมาพูดอย่างนี้ งานเต็มโต๊ะเลย แต่ขี้เกียจทำ อย่างนี้
เกินไปแล้ว

คุณงามความดีที่จะต้องทำให้ถึงเป็นพระอรหันต์ ยังมีงานอีกเพียบเลย
มานั่งเฉย ทำตัวสบาย ไม่รู้ร้อนรู้หนาว ไม่ยอมทำอะไร บอกว่าไม่รู้จะทำอะไร
อย่างนี้พูดเกินไป ถ้ายังไม่รู้จะทำอะไรก็ต้องหาความรู้ ต้องฟังธรรมะ ต้องอ่าน
หนังสือธรรมะ ปฏิบัติไม่เป็นก็ไปหัดฝึกเสีย ปฏิบัติไม่เป็นเลย นอนเฉยๆ ไม่รู้จะทำ
อย่างไร เลยนอนสันหลังยาว อย่างนี้ไม่ไหว ถ้าไม่รู้ก็ต้องไปอ่านหนังสือ ไปฟังธรรม
ถ้าไม่รู้วิธีปฏิบัติ จะมาอ้างไม่ได้ ต้องไปเรียน ไปฝึกหัด สิ่งดีๆ ไม่ใช่จะลอยมาเข้าสิง
ตอนนอนหลับ ต้องตื่นขึ้นไปทำเอา ตัวสังเวชนี้นี้คือตัวกระตุ้นให้เราลุกขึ้นมาทำ

มาในคราวนี้ประมาณ ๘ วัน ผมมีโอกาสพูดธรรมะแทรกในช่วงเวลานั้นบ้าง
ช่วงเวลานี้บ้าง ลองดูว่า ๘ วันที่มาสังเวชนียสถาน จะสังเวชกันบ้างไหม อย่างมัวแต่
ปล่อยใจลอย ใช้ชีวิตหลงๆ ลืมๆ ไปวันๆ ต้องไม่ประมาทอยู่เสมอ ก่อนจะนอนจง
มีกรรมฐาน ให้รู้ตัวเองว่าเรามีความแก่เป็นธรรมดา พຼຽນนี้ตื่นเข้าขึ้นมา ให้นึกถึง
คุณพระพุทธเจ้า คุณพระธรรม คุณพระสงฆ์ ให้เป็นผู้มีศีล อย่าประมาทว่าทั้งวัน
เราเหนื่อยมาพอแล้ว วันนี้จะนอนเอาสบาย แบบนั้นจะแก่ไปเปล่าๆ นอนเยอะก็แก่
เหมือนกัน

บางคนเขาบอกว่านอนพักผ่อนเยอะๆ จะได้ดูหนุ่มขึ้น ไม่เคยปรากฏว่าคนนอนเยอะแล้วหนุ่มขึ้น มีแต่นอนเยอะแล้วแก่ลงทุกคนไป หลายท่านนอนสะสมชั่วโมงมามากแล้ว แก่กว่าผมแล้ว อันนี้เป็นสัจธรรม หนีไม่พ้นความจริงหรือนอนน้อยก็แก่ นอนมากก็แก่เหมือนกัน ฉะนั้น อย่างนอนมากนัก ต้องบอกตัวเองว่านอนมากก็แก่เหมือนกัน นอนให้น้อยๆ น้อย ลูกขึ้นมาทำความเพียร ทำคุณงามความดี เรื่องที่ยังไม่ได้ทำยังมีอีกเยอะ จะมัวพักผ่อนสบายใจอย่างนั้นไม่ได้ เพื่อลูกตายไปจะทำใจได้ไหม ตกลงจะทำใจได้ไหม **มีที่พึ่งกันหรือยัง** ไม่ใช่พึ่งสามี พึ่งเงินทองทรัพย์สิน พึ่งเจ้าของบริษัท พึ่งโน่นพึ่งนี่อยู่ อย่างนั้นไม่ได้หรอก ถ้าพึ่งธรรมะมีธรรมะเป็นที่พึ่ง อย่างนี้ใช้ได้

สรุปว่า วันนี้ผมพูดให้ความหมายของคำว่าสังเวชนียสถาน ไปกราบสถานที่จะได้รู้จักวิธีกราบให้ถูกต้อง กราบให้สังเวช สังเวชตัวเองว่า เราทำอะไรรออยู่ พระศาสดาอุบัติขึ้นมา ตรัสรู้ ประกาศธรรมะ จนกระทั่งดับขันธปรินิพพานไปแล้ว **พระศาสดาผู้เลิศที่สุดในโลก ทรงบอกสอนความจริงแล้ว ทำไมเราจึงหลงมกมายอยู่กับของปลอมๆ เป็นคนไม่รู้เรื่องรู้ราว** วนๆ เวียนๆ อยู่ กิจที่ควรทำยังไม่ได้ทำ บางทีก็ยังทำทุจริตอยู่ ต้องรีบแล้ว กราบพระองค์ท่านแล้ว พยายามบากบั่นทำตามให้เต็มที่

ให้นึกถึงบ่อยๆ ว่า เรามีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้ เรามีความเจ็บป่วยเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเจ็บป่วยไปได้ เรามีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้ เราจะต้องพลัดพรากจากทุกสิ่งทุกอย่างไป เรามีกรรมเป็นของตน เราเป็นทายาทของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย เราทำกรรมใดไว้ ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เราก็จะเป็นทายาทของกรรมนั้น ให้นึกถึงบ่อยๆ เพราะเราหลงลืมมานานแล้ว มากرابلسถานที่ จะได้นึกถึงคำสอนที่เคยได้ยินได้ฟังมา บางท่านยังไม่ได้ฟัง มีโอกาสผมจะพูดให้ฟัง สำหรับท่านที่ได้ฟังมาเยอะแล้ว จะได้นึกขึ้นมาได้ กระตุ้นเตือนตนเองขึ้นมาจะได้เร่งทำอะไรที่ยังไม่ได้ทำ

ผมเข้าใจว่าหลายท่านในที่นี้มีความรู้ด้านธรรมะเยอะพอสมควรทีเดียว ในเมืองไทยเราเป็นสถานที่ที่ดี มีโอกาสที่ได้ฟังธรรมะอยู่เป็นประจำ มีโอกาสได้เข้าวัด มีโอกาสได้รับความรู้ด้านธรรมะอยู่เสมอ หลายท่านจึงมีความรู้อยู่แล้ว ท่านไหนความรู้ยังมีน้อยก็ให้เร่งศึกษาต่อไป ตอนที่ยังมีความจำดีอยู่ มีเรี่ยวมีแรง ควรเร่งศึกษา พอแก่ไป ศึกษาอะไรไม่ค่อยได้ ธรรมะเป็นเครื่องมือแก่นิสัยไม่ดีทิ้งไป ทำความเคยชินชนิดใหม่ จะแก่นิสัยที่ไม่ดีเก่าๆ ได้ ต้องมาทำความเพียรให้ต่อเนื่องกัน ความเคยชินชนิดใหม่จึงจะเกิดขึ้น คนแก่แล้วจะมาทำความเคยชินชนิดใหม่ค่อนข้างทำยาก พอแก่แล้วก็มักจะมีข้ออ้างว่า เออ... ยายแก่แล้วจะเอาอะไรกับยายนักหนา คิดอยู่เท่านั้น ยายก็มีแต่ขอนอนอย่างเดียว จะเอาอะไรกับยาย ไม่เอาอะไรหรอก ยายจะตายแล้ว

อย่าลืมนะความจริง เราต้องแก่เป็นธรรมดา บางท่านลืมนะไปแล้ว มาสถานที่เหล่านี้ จะกระตุ้นให้เรานึกได้ นึกบ่อยๆ จนกระทั่งไม่ลืมอีกต่อไป บางท่านลืมนะ ส่งกระจกดู แหม... เราสาวขึ้น อย่างนี้ไงเหลือเกิน ตื่นวันใหม่แล้วก็ต้องแก่ลง ฉะนั้นอย่าลืมนะ **ต้องฝึกจนกระทั่งไม่ลืม** ถ้ายังลืมนะอยู่ก็ต้องกระตุ้น เราต้องตายเป็นธรรมดา อย่าลืมนะ ถ้ารู้สึกเหมือนเราจะไม่ตายสักที อย่างนี้ไม่ไหว เดียวก็หลงไปทำโน่นทำนี่ เสียเวลาหนึ่งชาติไปอีกแล้ว บางทีไปทำทุจริต อันตรายเหลือเกิน ทุกคนเป็นไปตามกรรม ท่านไหนที่ยังทำทุจริตอยู่ มีความคิดไม่ดี คิดพยาบาท โกรธแค้นผู้อื่น แข่งคนโน้นคนนี้ วาจาไม่ดี กายไม่ดี ต้องรีบละ รีบงดเว้นเสีย ท่านไหนพื้นฐานดีแล้ว ก็มาฝึกสติ สมาธิ ปัญญา มาปฏิบัติอริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ เพื่อจะทำให้ถึงมรรค ผล นิพพานต่อไป

ฝากไว้ตอนท้าย ท่านใดมีปัญหา ถ้าเจอผมก็สามารถถามได้ตลอดเวลา หรือจะฝากไว้ให้ตอบตอนบรรยายก็ได้ ถ้าไม่กล้าถามโดยตรง อาจจะมีฝากคนที่ใกล้ชิดคิดว่า ช่วยถามอาจารย์ให้หน่อย ถามได้ทุกเรื่องแต่ตอบไม่ได้ทุกเรื่อง ตอบได้บางเรื่องเท่าที่ตอบได้ ท่านที่มีความรู้พื้นฐานบ้างแล้วก็สามารถศึกษาเพิ่มเติมต่อไปได้ ยุคนี้ นับว่าสะดวกมาก เพราะมีเครื่องมืออุปกรณ์อำนวยความสะดวก เอาเครื่องมือเหล่านั้นมาใช้ในแง่หาความรู้ทางธรรมะ หาข้อปฏิบัติ จะมีประโยชน์มาก ผมทำหน้าที่พูดข้อธรรมะที่เป็นพื้นฐาน เป็นหลักในการทำความเข้าใจในพระพุทธศาสนา ให้ท่านมีข้อมูลไว้

บรรยายมาวันนี้ คงพอสมควรแก่เวลาเท่านี้ อนุโมทนาทุกท่านครับ

ข. พุทธคยา

๒. สิ่งทีพระพุทธองค์ทรงแสวงหา

๓. ธรรมทีพระพุทธเจ้าตรัสรู้

๒. สิ่งที่พระพุทธองค์ทรงแสวงหา

บรรยายที่ วัดไทยพุทธคยา เมืองคยา
วันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘

สวัสดีครับ ท่านผู้ร่วมเดินทางทุกท่าน

ตอนนี้เราก็มาอยู่ประเทศอินเดีย ดินแดนพุทธภูมิเป็นวันที่ ๒ แล้ว วันนี้ช่วงเช้าคณะทัวร์ได้นำไปสถานที่ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะตรัสรู้ ได้เล่าเรื่องต่างๆ ให้ฟัง ได้กล่าวถึงการออกบวช การแสวงหาอะไรต่อมิอะไรต่างๆ จนถึงตอนนางสุชาดาถวายอาหาร ซึ่งเป็นอาหารก่อนที่พระพุทธเจ้าของเราจะได้ตรัสรู้ นั่นเป็นทางด้านประวัติ เดี่ยวคงจะมีรายละเอียดให้ฟังอีกต่อไป ผมจะพูดถึงหลักธรรมะในเรื่องการแสวงหาในการออกบวชของพระพุทธเจ้านั้น พระองค์แสวงหาอะไร ได้ค้นพบอะไร ต่างจากการแสวงหาพวกเราอย่างไรบ้าง พวกเราจะารู้จักว่าอะไรควรแสวงหามากที่สุด

พระพุทธเจ้าของเรา ตอนเป็นพระโฑธิสัตว์ เนื่องจากพระองค์ได้บำเพ็ญบารมีมา มีปัญญามองเห็นว่า ทุกคนเกิดมาแล้วก็แก่เหมือนกันหมด ตายเหมือนกันหมด เป็นเรื่องธรรมดา ซึ่งพวกเราก็เห็นกันอยู่เป็นประจำ แต่เนื่องจากพวกเราไม่มีปัญญาคิดค้นด้วยตนเอง เห็นคนอื่นแก่ แต่ไม่ได้นึกว่าตัวเองจะต้องแก่บ้าง เห็นคนอื่นตายก็นึกว่าคนอื่นตายเป็นคนเดียว หรือเห็นคนอื่นตายไปหลายคนแล้ว แต่

ไม่อาจที่จะนึกได้ว่าเราก็จะต้องตายเหมือนกัน แล้วทุกคนเกิดมาอยู่บนานๆ ก็แก่ แก่ แล้วก็ต้องตาย เป็นวงจรที่ไม่มีใครสักคนจะออกจากวงจรนี้ไปได้ และที่ปรากฏ คือ เมื่อแก่ เมื่อเจ็บ และตาย ต้องพลัดพราก ทุกคนต่างก็เศร้าโศกเสียใจ แล้วก็อยู่ใน วงจรนี้กัน ไม่อาจจะออกไปได้

ตอนเป็นพระโพธิสัตว์ทรงมีปัญญาคิดเรื่องนี้ได้ด้วยตนเองแล้ว พวกเรา ต้องอาศัยฟังเอา หลายท่านมีชีวิตอยู่บนานจนแก่แล้ว ไม่รู้จะออกจากความแก่ ได้อย่างไร แก่แล้วก็ไม่สบาย เจ็บป่วย แล้วก็ตาย แก่ก็เป็นเราแก่ ป่วยก็เป็นเราป่วย เจ็บก็เป็นเราเจ็บ ตายก็เป็นเราตาย พลัดพรากก็เป็นเราพลัดพราก ดูเหมือนเราถูก กลั่นแกล้ง เราโดนโน่นโดนนี่ไปเรื่อย ออกจากวงจรเหล่านี้ไม่ได้ ตายแล้วก็เกิดใหม่ เป็นเด็ก เด็กแล้วก็หนุ่มสาว แล้วก็แก่ แล้วก็ตาย หมุนวนอยู่อย่างนี้ หาทางออก ไม่ได้ จะมาปลอบใจกันไปวันๆ ว่าไม่เป็นไรหรอกๆ แต่ผลปรากฏว่าทุกคนก็ล้วน เป็นไรทุกคน คือ ต้องแก่แล้วก็ตายทุกคนไป ไม่เหมือนคำหลอกๆ ที่คอยปลอบใจ กันไปวันๆ นั้นเลย

พระองค์ทรงออกบวช เพื่อจะได้มีโอกาสไปค้นหาวิธีที่จะพ้นจากวงจรนี้ ถ้าม ว่าพระองค์รักพระนางพิมพาไหม รักท่านราहुลไหม ก็รักเหมือนกัน แต่ครั้งจะมา อยู่ด้วยกันและดูแลกันไปวันๆ ทำยที่สุดก็ไม่รอดเหมือนกัน จะมาปลอบใจกันว่า ไม่เป็นไรหรอก เลี้ยงดูกันให้เติบโตแล้วก็แก่ แล้วก็ตาย แล้วก็เกิดใหม่ หมุนอยู่อย่างนี้ ออกไม่ได้ ทุกคนก็เหมือนกันหมด คือเวลาต้องประสบกับความตายของญาติพี่น้อง ก็ร้องไห้กัน หลายท่านที่เคยมีญาติพี่น้องตายก็ร้องไห้เสียใจกัน บางสิ่งที่เราสูญเสีย ไปต้องเศร้าโศก พระองค์พิจารณาดูก็เห็นว่า ชีวิตที่อยู่โน้นหวังไม่สะดวกที่จะคิดค้น

หรือหาคำตอบในเรื่องนี้ ก็เลยทรงออกบวช มีความรักเหมือนกัน รักครอบครัว รักญาติพี่น้อง รักประชาชนทั้งหลายที่ฝากความหวังไว้กับพระองค์ แต่ดูแล้วพระองค์อยู่ไปก็แก่ลงทุกวันๆ ชาวบ้านชาวเมืองที่ฝากความหวังไว้กับพระองค์ก็ไม่รอดตายเลยสักคน แล้วพระองค์ไม่รู้จะช่วยอะไรเขาได้

พระองค์ทรงคิดเรื่องนี้ พระองค์ห่วงประชาชนเหมือนกัน เขาฝากความหวังไว้เพราะพระองค์เป็นคนเก่ง เก่งอย่างไรบ้าง หลายท่านเคยเรียนพุทธประวัติมา คงทราบว่าพระพุทธเจ้าของเราเก่งมาก เก่งจนคนฝากความหวังกันมากกว่า คนนี้แหละจะมาช่วยกอบกู้ชาติ ช่วยให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เพราะกรุงกบิลพัสดุ์เป็นเมืองขึ้นของแคว้นโกศล ใครๆ ก็ไม่อยากเป็นเมืองขึ้น เมื่อมีราชากุมารที่เก่ง ก็ฝากความหวังไว้ว่าพระองค์จะทรงประกาศอิสรภาพให้ พระองค์เก่งจริงๆ เก่งจนชาวเมืองฝากความหวังไว้ว่า คนนี้จะพาพวกเราออกจากการเป็นเมืองขึ้น จนกระทั่งสามารถเป็นราชอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่

พระองค์ทรงพิจารณาแล้วก็เห็นว่า เขาฝากความหวังไว้กับเรา แต่เราก็ต้องแก่เป็นธรรมดา ต้องตายเป็นธรรมดาเหมือนกันกับเขา ไม่มีใครจะรอดไปได้ จะอยู่ปลอดภัยกันไปวันๆ เหมือนผมจะอยู่ปลอดภัยท่านทั้งหลายว่า ไม่เป็นไรๆ เดี่ยวจะรอด แต่ว่าทั้งผู้ปลอบและผู้ถูกปลอบ ก็ไม่รอดสักคน ดูเหมือนหลอกกันอย่างไรก็ไม่ทราบ พวกเราโดยทั่วไปคงอยากถูกหลอกไปเรื่อยๆ บางท่านแก่แล้ว แต่อยากให้หลานๆ มาหลอกว่าคุณยายไม่เป็นโรหโรค ดูสาวขึ้นนะคะคุณยาย แล้วก็ยิ้มไปวันๆ ถึงวันเกิดทีหนึ่งก็มาจัดงานวันเกิดให้ เขามาชื่นชมว่าคุณยายอยู่ได้นาน เป็น

ร่วมโพธิ์ร่วมโพธิ์ให้ลูกหลาน แต่ที่จริง จะเป็นร่วมโพธิ์ให้ตนเองยังไม่ค่อยได้ ยืนก็จะไม่ไหว จะล้มลงตายกองกับพื้นอยู่แล้ว ได้ภูมิใจ แต่ไม่มีแก่นสารอะไร อย่างนั้นเป็นแบบโลกๆ คงได้ประมาณนั้น แต่พระโพธิสัตว์ท่านไม่คิดอย่างนั้น คิดลึกซึ้งกว่าเรามาก ทรงเห็นว่าบรรดาสัตว์ทั้งหลายช่างทุกข์ยากแท้ ไม่ว่าจะรวยจะจนก็เหมือนกันหมด

ทุกท่านดูสิ ทุกคนไม่ว่าจะเป็นอย่างพวกเราที่สบายๆ อยู่นี้ หรือคนอินเดียที่เขาทำงานยากลำบาก ท้ายที่สุดก็ตายไปอย่างไรแก่นสารเหมือนกันหมด ใครมีเยอะตายไปก็เอาอะไรไปด้วยไม่ได้ คนมีน้อย ตายไปก็เอาอะไรไปด้วยไม่ได้เหมือนกัน ถ้าเป็นคนที่มีมองกว้างและเป็นคนมีปัญญาก็จะมองเห็นตรงนี้ว่า โลกไม่มีทางออกเลย **วิชาการทั้งหลายที่มีอยู่ ไม่พอที่จะช่วยให้ออกจากโลกนี้ได้ ไม่พอที่จะให้ออกจากความทุกข์ทรมานที่เป็นอยู่นี้ได้** เวลาสูญเสียอะไรต่างๆ ก็พากันเศร้าโศก ทุกคนก็เป็นอย่างนี้ เวลาญาติพี่น้องตายก็เศร้าโศก ทุกคนก็เป็นอย่างนี้หมด ออกไม่ได้

พระพุทธเจ้าของเราที่เลยออกมาแสวงหา การแสวงหาของพระองค์ต่างจากพวกเรามาก พวกเรามีความแก่เป็นธรรมดา วันๆ แสวงหาแต่สิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดา ตัวเองมีความตายเป็นธรรมดา ก็แสวงหาสามี สามีก็มีความตายเป็นธรรมดา อีก เรียกว่าตัวเองมีความตายเป็นธรรมดา แสวงหาสิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดา บางคนก็อยากมีลูก ชีวิตหนึ่งถ้ามีครอบครัวและมีลูก ครอบครัวจะได้สมบูรณ์ ตัวเองก็มีความตายเป็นธรรมดา แสวงหาลูก แล้วลูกเป็นอย่างไร ลูกก็มีความตายเป็น ธรรมดาเหมือนกัน พวกเราโดยทั่วไปเป็นอย่างนั้น

พระโพธิสัตว์ต่อนั้นยังไม่ได้ตรัสรู้ ท่านมีความแก่เป็นธรรมดา แสวงหา
สิ่งที่ไม่แก่ ท่านมีความตายเป็นธรรมดา แสวงหาสิ่งที่ไม่ตาย ท่านมีโสกะ ปริเทวะ
ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสะ เป็นธรรมดา แสวงหาสิ่งที่ไม่ต้องมีโสกะ ปริเทวะ ทุกข์
โทมนัส อุปายาสะ

อย่างพวกเราทั้งหลายก็มีกิเลสเป็นธรรมดา จิตเศร้าหมองเป็นธรรมดา ถูกด่า
ก็โกรธ ไม่ชอบใจ ถูกชมก็ลอยฟูขึ้นเป็นธรรมดา เป็นอย่างนี้มานาน ทำอย่างไร
ก็ไม่หายสักที ตอนเป็นเด็กถูกด่าก็โกรธ ตอนนี้หลายท่านแก่แล้วถูกด่าเป็นอย่างไร
ก็ยังโกรธอยู่ ยังถอนไม่ได้ เป็นอย่างนี้ พระพุทธเจ้าท่านต้องการค้นหาวิธีว่า
ทำอย่างไรจะพ้นจากสิ่งเหล่านี้ได้ คนถูกด่าก็มีเต็มโลก แล้วทุกคนก็เป็นอย่างนี้หมด
ถูกด่า นินทา แล้วไม่ชอบใจไม่พอใจ โลกยังมีอิทธิพลต่อจิตใจอยู่ จะมีข้อธรรมะ
หรือวิธีปฏิบัติอะไรที่จะรอดพ้นจากอิทธิพลของโลกไป ท่านก็คิดค้นหาวิธี ตอนนั้น
ยังไม่มีคำตอบ ท่านทรงออกบวชแสวงหา นี่สิ่งที่พระองค์ทรงแสวงหา ไม่เหมือนกับ
พวกเรา เป็นคนละแบบกัน

ตอนนี้เราเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า ไม่ต้องหาเอง เราฟังแล้วก็ทำตาม
สะดวกมาก ส่วนพระองค์ต้องบำเพ็ญบารมีมาเพื่อจะคิดค้นเอง เมื่อออกบวชแล้ว
ได้ไปอยู่ในสำนักของอาจารย์ต่างๆ มีอาหารดาบส อุทกดาบส ได้ฉานชั้นโน้นชั้นนี้
ทำไมท่านจึงยังไม่พอใจ ที่เป็นอย่างนั้นเพราะท่านไม่ได้แสวงหาความสงบ ท่าน
แสวงหาว่าทำอย่างไรกิเลสจึงจะหมด อย่างพวกเราไปนั่งสมาธิ จิตก็สงบอยู่พักหนึ่ง

พอออกมาถูกด่าก็โกรธเหมือนเดิม ท่านแสวงหาว่าทำอย่างไรจะหมดกิเลส **ทำอย่างไรจะไม่มีทุกข์** ท่านไม่ได้แสวงหาความสะดวกสบายสงบเป็นครั้งๆ ฉะนั้น พอไปทำสมาธิแล้วได้สมาธิอย่างเขา พอออกมาก็ยังมียกิเลสอยู่อีก ท่านก็รู้ว่ามัน ไม่ใช่ทาง

หลายท่านคงทำสมาธิมากันมาก เคยได้สมาธิ เคยได้ความสงบ ตอนจิตมีสมาธิ ก็ดีเหมือนกัน เหมือนเราไปไหว้ต้นโพธิ์จิตก็สงบดี ใครจะเสียดังบ้างเราก็ไม่รำคาญ จิตใจจดจ่ออยู่กับพุทธรูป ธรรมคุณ สังฆคุณ มีความสุข ไม่โกรธใครตอนนั้น แม้จะมีคนรบกวนบ้าง เสียงเยอะบ้างก็ไม่โกรธ แต่พอออกมาข้างนอก อยู่ที่บ้าน แค่เสียง สามีดังขึ้นมาก็เครียดเลย บางคนเห็นหน้าภรรยาขึ้นมาก็เครียดแล้ว นั่นหมายความว่ากิเลสยังไม่ออกไป พระองค์ไม่ได้ต้องการแค่จิตสงบ แต่ต้องการให้กิเลสสงบไป **ไม่มีกิเลสโผล่ขึ้นมาก่อวนจิตใจได้อีก** ทำอย่างไรกิเลสจะสงบ ความโกรธจะสงบ ความโลภ ความหลง ความเดือดเนื้อร้อนใจจะสงบไป ทำอย่างไร

ด้านสมาธิเขาก็ทำกันมา เป็นของสากลมาตั้งแต่ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะอุบัติ ขึ้น จนถึงยุคนี้ก็มีวิธีทำสมาธิให้จิตสงบ วิธีนั้นวิธีนี้เยอะแยะ แต่ไม่พอที่จะทำให้กิเลส สงบ ทำให้จิตสงบทำงาน ทำใจให้จดจ่อไว้ที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งก็สงบ แต่การจะละกิเลส ทำกิเลสให้หมดไป ต้องมีวิธีการที่แบบยลและถูกต้อง มันจึงจะหมดไปได้ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความเห็นผิด ทำอย่างไรจะหมดไปได้

แต่ละคนเหมือนมีโรคร้ายอยู่ในตัว เป็นโรคที่รักษาไม่หาย โดยเฉพาะโรคแก่ โรคเจ็บ โรคตาย และโรคกิเลสทั้งหลาย อุปมาก็คล้ายๆ กับเราทุกคนเป็นโรคที่รักษาไม่หาย ยกตัวอย่างง่ายๆ เช่น โรคมะเร็ง หรือโรคเอดส์ ติดเชื้อ HIV ในความรู้สึกของพระโพธิสัตว์ในตอนนี้ ตัวเองก็เป็นโรคเหมือนกัน เป็นหมอหายมารักษาโรค หมอเป็นโรคเหมือนกัน คนที่มาให้หมอรักษาก็เป็นโรคเหมือนกัน รักษาไม่หาย ทั้งสองคน รักษากันไป ทำยาสู่ที่สุดทั้งสองคนก็ตาย อย่างนั้นก็ไม้อาจช่วยอะไรใครได้เลย จึงต้องหายาที่รักษาโรคได้จริงก่อน

พระองค์ทรงเสียสละตัวเองออกไปบวชเพื่อจะหายารักษาตัวเองให้หายก่อน ให้หายแก่ หายเจ็บ หายตาย หายโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาสะ หายกิเลส ถูกชมแล้วจะได้ไม่พุ้งขึ้น ถูกด่าแล้วจะได้ไม่โกรธเขา ไม่มีกิเลส บวชแล้วก็ไปเรียนกับอาจารย์ต่างๆ จนได้ฌานชั้นสูงสุด ได้สมาธิชั้นสูงสุด ทำไมพระองค์จึงไม่พอใจ เพราะว่าพระองค์ไม่ได้ต้องการแค่จิตสงบ อย่างพวกเราได้จิตสงบนิดหน่อย ได้บุญนิดหน่อยก็พอใจแล้ว นี่เป็นความรู้สึกของพวกเรา ส่วนพระโพธิสัตว์ต้องการให้กิเลสสงบ ต้องการให้ความยึดถือต่างๆ หหมดไป ให้ความโลภ ความโกรธ ความหลงไม่มีอีกต่อไป ให้กิเลสต่างๆ ไม่เกิดอีก

แค่ทำให้จิตสงบ ได้สมาธิ ทำให้ใจให้เคลิ้มๆ ไปพักหนึ่ง พอออกมากิเลส ก็เกิดขึ้นเหมือนเดิม เหมือนที่ผมยกตัวอย่างง่ายๆ พวกเราไปได้ต้นโพธิ์ เนื่องจากใจของเรามั่นคงไปทางพุทธคุณ ใครจะมารบกวนบ้าง มาชนหลังบ้างอะไรบ้าง เราก็ภัยได้สบาย เพราะจิตมีความจดจ่ออยู่ในพุทธคุณ ในเมื่อความโกรธยังไม่หมด ยังเป็นโรคร้ายอยู่ ลองดูสิ บนถนนถ้าใครมาชนจะไม่เป็นไรไหม จะต่อเขาแล้วเสียงรบกวนตอนที่อยู่ใต้ต้นโพธิ์ เสียงโน้นเสียงนี้ เสียงเคาะระฆังบ้าง ตอนนั้นจิตเราจดจ่ออยู่เป็นสมาธิกับพุทธคุณ ก็ไม่คิดถึงเสียงอื่นๆ อาจจะเป็นเสียงที่เป็นเพื่อนร่วมศาสนาเดียวกัน มาสวดมนต์ด้วยกันหรือมาทำบุญด้วยกัน จิตใจก็ดี อยู่ตอนนั้น ไปที่ทำงานก็ดี เจอเจ้านายสวดบ้างจะเป็นอย่างไร ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการทำสมาธิให้จิตจดจ่อนิ่งๆ อยู่กับที่ ยังไม่พอที่จะทำให้กิเลสระงับได้สงบได้ พระโพธิสัตว์ทรงคิดอย่างนี้เหมือนกันจนกระทั่งได้สมาธิขั้นสูงสุดท่านก็ไม่พอใจ ได้บุญเล็กๆ น้อยๆ ท่านก็ไม่พอใจ ทำไมท่านไม่พอใจแค่บุญ ไม่พอใจแค่สมาธิ เพราะบุญนั้นไม่พอที่จะทำให้เลิกแก่ เลิกเจ็บ เลิกตาย ทุกคนมีบุญเยอะ ในที่นี้ หลายท่านมีบุญเยอะ มีบุญเยอะก็แก่เหมือนกัน ถ้าประมาทว่าดิฉันมีบุญเยอะแล้วค่ะอาจารย์ ก็แก่เหมือนกันแล้วก็ตายไปตามกรรม บุญเยอะก็มีกิเลสเหมือนเดิมอีก หรือสมาธิเยอะก็มีกิเลสอีก ทำนองนี้

พระโพธิสัตว์ทรงค้นหาวิธีต่อไปโดยการบำเพ็ญทุกรกิริยาต่างๆ ทรงทราบว่าวิธีนี้ก็ไม่ได้ผลอีกเหมือนกัน วิธีที่จะได้ผลต้องใช้วิธีของปัญญา และจะพิจารณาด้วยปัญญาได้ก็ต้องอาศัยจิตที่ปลอดโปร่ง จิตที่ดีต้องอาศัยร่างกายที่มีกำลัง ต้องฉันอาหารให้ร่างกายมีกำลังก่อน อาศัยจิตใจที่ดีปลอดโปร่ง แล้วพิจารณาด้วยญาณปัญญาอันลึกซึ้ง

พระองค์ทรงพิจารณาว่า สัตว์โลกนี้มีความลำบากยากเข็ญแท้ ต้องเกิด ต้องแก่ ต้องตาย ต้องจุติ ต้องอุบัติ หมุนวนอยู่อย่างนี้ เพราะอะไรหนอ ความแก่และความตายจึงมี มองดูทุกคนก็แก่ทุกคนไป พระองค์ทรงมองดู พวกเราทุกคนมองเองไม่ได้ ต้องฟังก่อนแล้ว จึงมาหัดมองดู ทุกคนต้องแก่หมด ชาวโลกนี้ลำบากจะอยู่อย่างไรรู้ก็แก่ จะอยู่อย่างไรรู้ก็ตายหมด ทำไมลำบากขนาดนี้ เมื่ออะไรมีความแก่และความตายจึงมี ทำอย่างไรหนอ ความสิ้นสุดของความแก่และความตายจึงจะปรากฏ ทำอย่างไร จึงจะออกจากความแก่และความตายได้ ทำอย่างไร จึงจะไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย

หลายท่านว่าดิฉันแก่แล้วค่ะ เห็นผิดอยู่อย่างนี้ยังออกไม่ได้ ผมขาวแล้ว ดิฉันก็เลยแก่ ความจริง ที่ขาวนั้นไม่ใช่เรา เป็นเส้นผม ผมขาว เรายึดมันถือมันว่า เส้นผมเป็นตัวเรา พอเส้นผมขาว เลยนึกว่าเราแก่ไปด้วย ออกจากความแก่ไม่ได้ ออกจากเส้นผมไม่ได้ บางคนหนังเหี่ยวแล้ว สองกระจกที่ไรก็ว่าเราแก่แล้ว เราเหี่ยว ที่เหี่ยวไม่ใช่เรา เป็นหนังมันเหี่ยว ไม่ได้เกี่ยวกับเราเลยสักนิด เราไปยึดถือหนัง ที่เหี่ยวยุบว่าเป็นเราเป็นของเรา เลยนึกว่าเราแก่ ความจริงที่แก่ไม่ใช่เรา เป็นหนัง ที่เหี่ยวเฉยๆ คนออกจากความแก่ไม่ได้เพราะอย่างนี้ ไปหลงยึดถือสิ่งที่แก่เป็น ธรรมดาว่าเป็นตัวตน ตัวเองก็เลยแก่ไปด้วย ไปยึดถือว่าร่างกายที่ไม่แข็งแรงเป็น ตัวเรา เราเลยไม่แข็งแรงไปด้วย ร่างกายนี้ต้องพึ่งเป็นธรรมดา ไปยึดถือร่างกาย ที่ต้องพึ่งเป็นธรรมดา เลยรู้สึกรว่าเราต้องพึ่งไปด้วย **ความจริงไม่มีเราในความตาย นั้นเลย ไม่มีใครเป็นผู้ตายเลย มีแต่สังขารที่เป็นธรรมดาของมันอย่างนั้น ตายนั้น เป็นคติธรรมดาของสังขาร**

พระโพธิสัตว์ทรงพิจารณาอีกซึ่งลงไปว่า เมื่ออะไรมีความแก่และความตาย จึงมี ทรงเห็นด้วยปัญญาว่า เพราะความเกิดมี ความแก่และความตายจึงมีขึ้น พิจารณาแล้วก็รู้ว่าเพราะเกิดจึงแก่ จึงเจ็บ จึงตาย จึงโศกาะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสะ

ถ้าท่านใดได้พิจารณาความจริงเหล่านี้เข้าใจกันว่ามีปัญหาบ้างแล้ว เพราะเกิดจึงแก่จึงเจ็บและตาย เพราะเกิดจึงมีโน่นมีนี่ เพราะเกิดจึงถูกตำ บางท่านคิดว่า เพราะเราทำผิดจึงถูกตำ ความจริงไม่ใช่ **ทำถูกก็ถูกตำเหมือนกัน** เพราะความเกิดต่างหากจึงทำให้ถูกตำ ถ้าไม่เกิดมาจะไม่ถูกตำเลย บางท่านคิดว่าเพราะทำผิดเจ้านายจึงตำ ทำถูกก็ถูกตำเหมือนกัน อาจจะไม่ใช่เจ้านายตำ เป็นเมียเราตำ ก็แล้วแต่ พวกนี้เป็นโลกธรรม ได้ลาภ เสื่อมลาภ ได้ยศ เสื่อมยศ สรรเสริญ นินทา สุข ทุกข์ เป็นสิ่งที่หมุนไปตามโลก คนไม่เข้าใจก็จะหัวหมุนอยู่ ลังเลสงสัยอยู่

เราเกิดมาในโลกก็ต้องกระทบเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องธรรมดา เป็นเรื่องปกติ บางท่านคิดว่าทำไมเขาถึงตาย เป็นเพราะประสบอุบัติเหตุเขาจึงตาย ความจริง คนไม่ประสบอุบัติเหตุก็ตายเหมือนกัน ดังนั้น ถ้าตอบปัญหาอย่างชาวโลก พิจารณาไม่ตกว่า มาจากอะไรแน่สักที มันสับสนวุ่นวาย ถ้าตอบครอบคลุมแบบปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เพราะเกิดนั่นแหละจึงตายอย่างนี้ชัดเจนแน่นอนตายตัว **ทุกคนเกิดมาตายหมดแน่นอน เป็นกฎเกณฑ์ตายตัว** ถ้าคนเป็นโรคมะเร็งจึงตายแล้วคนไม่เป็นโรคมะเร็งตายไหม เป็นโรคมะเร็งละมั้งจึงตายไว ไม่เป็นโรคมะเร็งตายไวกว่าเป็นโรคมะเร็งก็มี เลยกวุ่นๆ อยู่ สรุปเป็นหลักการไม่ได้ ถ้าสรุปตามหลักว่า

ความตายมีขึ้นเพราะมีความเกิด ส่วนเกิดมาแล้วทำไมตายไวเหลือเกิน ทำไมคนอายุยืนหรืออายุสั้น ไม่เหมือนกัน ก็ค่อยๆ ศึกษารายละเอียดต่อไป พระพุทธองค์ทรงสอนละเอียดต่อไปอีกว่า กรรมของแต่ละคนที่ทำมาไม่เหมือนกัน กรรมจำแนกคนให้เลวและประณีตแตกต่างกัน บางคนอายุยืน บางคนอายุสั้น บางคนมีโรคมามาก บางคนมีโรคน้อย เป็นต้น แต่เบื้องต้นให้เข้าใจชัดก่อนว่า ที่มีความตายเกิดขึ้นก็เพราะความเกิด ถูกด่าก็เพราะเกิด ที่มีความยากลำบากอยู่ทุกวันนี้ก็เพราะเกิด ถ้าไม่เกิด ก็จะไม่มีปัญหาอะไรอย่างที่กำลังมานี้เลย

พระพุทธองค์ทรงพิจารณาอีกซึ่งไปเรื่อยๆ เพราะอะไรมี ความเกิดจึงมี เพราะมีภพ มีกรรมได้ทำเอาไว้แล้ว เพราะมีอุปาทาน เพราะมีตัณหา เพราะมีเวทนา เพราะมีผัสสะ เพราะมีอายตนะ ๖ เพราะมีนามรูป เพราะมีวิญญาณ เพราะมีสังขาร เพราะมีอวิชชา พระองค์ทรงเข้าใจชัด ได้มีปัญญาแจ่มแจ้งทะลุปรุโปร่งในฝ่ายเกิด

แล้วทรงพิจารณาอีกในแง่มุมหนึ่งกลับกันว่า เมื่ออะไรไม่มี ความแก่และความตายจึงไม่มี ทำอย่างไรจึงจะไม่แก่และไม่ตาย ต้องมีอีกข้างหนึ่งแน่นอน เพียงแต่ว่าไม่มีใครทราบ เกิดมาแล้วทำอย่างไรจะไม่แก่และไม่ตาย เมื่ออะไรไม่มี ความแก่และความตายจึงจะไม่มี พระองค์ทรงคิดค้นพิจารณาดู ก็เห็นชัดด้วยปัญญาว่า **เมื่อความเกิดไม่มี ความแก่และความตายจึงไม่มี** พิจารณาอีกซึ่งลงไปเรื่อยๆ เพราะภพไม่มี เพราะอุปาทานไม่มี เพราะตัณหาไม่มี เพราะเวทนาไม่มี เพราะผัสสะไม่มี เพราะอายตนะ ๖ ไม่มี เพราะนามรูปไม่มี เพราะวิญญาณไม่มี เพราะ

สังขารไม่มี เพราะอวิชชาไม่มี ทรงเห็นว่าเป็นเพราะความหลงนี่เอง เพราะมีอวิชชาเลยทำกรรมเพื่อตัวเพื่อตน เวียนว่ายตายเกิด ถ้าหมดอวิชชาเสียได้ มีวิชชาเกิดขึ้น รู้เข้าใจความจริงก็จะไม่ต้องวนเวียนอย่างนี้แล้ว พระองค์ทรงได้พบหนทางมีความเห็นตรงถูกต้องเป็นหัวหน้า เนื่องจากพระองค์ได้บำเพ็ญบารมีมาจนครบถ้วน ก็ทรงค้นคว้าหาจนพบทางทำให้เกิดดวงตาเกิดปัญญาด้วยพระองค์เอง

ทางนี้คืออริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ เป็นยารักษาโรค เป็นยาสำรอก ถอดถอนพิษร้ายออกไปจากจิต จะได้ไม่ตกอยู่ในอำนาจของความแก่ แก่แล้วจะได้ไม่หลงมัวเมาว่าเป็นเราแก่ แก่นั้นเป็นคติธรรมตาของสังขาร เป็นธรรมตาอย่างนั้น อยู่เหนืออำนาจของความแก่ เจ็บแล้วก็ไม่กลายเป็นผู้เจ็บ ถ้ามีความเห็นที่ถูกต้อง เป็นสัมมาทิฐิและเจริญอริยมรรค ก็สามารถถอนตัวออกมาจากความเจ็บได้ ความเจ็บก็เป็นธรรมตาของสังขาร เป็นธรรมชาติที่ต้องเป็นอย่างนั้น ถอนออกมาจากความตาย ออกจากคำสรรเสริญนินทา เห็นว่าสรรเสริญเป็นของโลกเขา **มีความเห็นถูกต้อง มีความคิดถูกต้องและความถูกต้องข้ออื่นๆ ตามหลักอริยมรรค ก็จะถอนตัวออกมาได้** เห็นว่าคำชมก็เป็นเรื่องธรรมดา เป็นของโลก ไม่เอามาเป็นเราเป็นของเรา ไม่เกิดความยินดีฟูใจขึ้นมา ถ้าโลกเขาจะให้ก็เป็นเรื่องของโลกเขา ขอบคุณโลกเขา ถ้าถูกด่าก็ไม่แพบลง เป็นเรื่องของโลก เป็นเรื่องธรรมดา ไม่ใช่เราเป็นผู้ถูกด่า นั้นเป็นคติธรรมตาของสังขาร เป็นเรื่องของโลก สรรเสริญ นินทา สุข ทุกข์ เป็นเรื่องธรรมดา โลก ธรรมดาสังขาร ถ้ามียาถูกต้อง มีหนทางถูกต้องคืออริยมรรคมีองค์ ๘ จะทำให้ออกมาจากสิ่งเหล่านั้นได้

อุปมาเหมือนกันว่า แต่เดิมเราเป็นโรคที่รักษาไม่หาย ต่อมา มีคุณหมอที่เก่งมากคนหนึ่งไปค้นคว้าจนได้ยามา จำยานี้มาให้ เราเอายานี้มากิน กินแล้วก็สำรอกพิษ เอาโรคที่เป็นอยู่นี้ออกไป เราก็อายุสบาย ไม่เป็นโรค เราทั้งหลายมีโรคติดตัวอยู่ โรคแก่ โรคเจ็บ โรคตาย โสกะ ปรีทเวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาสะ และกิเลสทั้งหลาย ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความเห็นผิดต่างๆ เห็นผิดว่า กายที่นั่งอยู่นี้เป็นตัวเราเป็นของเรา สิ่งของข้างนอกเป็นของเรา อันนั้นก็ของเรา อันนี้ก็ของเราเยอะแยะไปหมด นั่นสามีของเรา นั่นลูกของเรา นั่นหมาของเรา นั่นแมวของเรา แบกภาระหนักอึ้ง จนเต็มไปด้วยความทุกข์ทรมาน เป็นโรคที่ต้องอาศัยยามารักษา ถ้าได้ฟังธรรมะมาบ้าง ท่านก็จะทราบว่ามีนั่นไม่ใช่ของเรา แล้วเขาเป็นของใคร เขาก็เป็นของเขา มาตามกรรมไปตามกรรม **ถึงจะถือว่าเป็นของเราก็ไม่เป็นของเรา นั่นเป็นการถือผิด เพราะอย่างไรเสียไม่เป็นของเรายังคำ** ถึงทุกคนจะยอมรับว่าเป็นของเราก็ไม่เป็นของเรา เพราะว่าความเป็นจริงไม่ได้เป็น บ้านก็ไม่เป็นของเรา บ้านเป็นบ้าน เป็นที่อาศัยชั่วคราว ความจริงเป็นอย่างนั้น ถึงเราจะถือว่าเป็นของเรา บ้านก็ไม่เป็น มันไม่รู้ด้วย มันไม่ได้สนใจว่าเราทุกข์ ร้องไห้ เสียน้ำตาเพราะมันหรือไม่

สิ่งเหล่านี้เป็นอย่างนั้นตลอดมาแล้วก็จะเป็นอย่างนั้นตลอดไป เป็นสังขาร
นั่นเอง เราถือว่าเป็นของเรา เป็นการถือผิด คนอื่นจะรับรองให้เป็นของเรา ธนาकार
รับรองว่าโอนกรรมสิทธิ์ว่าเป็นของเราเรียบร้อยแล้ว ตามกฎหมาย เจ้าหน้าที่รับรอง
ให้ว่าบ้านนี้เป็นของเรา ถึงจะรับรองกันอย่างนี้ก็ได้เป็นของเรา เป็นเพียงสมมติ
เฉยๆ ถ้าเราติดสมมติ เห็นว่า เป็นของเราจริงจัง ก็เป็นความเห็นผิด เหล่านี้เป็นโรคร้าย
ที่ยังไม่มียารักษา ไม่มีใครรู้หนทางแก้เลย ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะอุบัติขึ้น

พระพุทธองค์เห็นแล้วว่า สัตว์ทั้งหมดในโลกทั้งสาม กามภูมิ รูปภูมิ อรูปภูมิ
เป็นอย่างนี้ทั้งหมด ถือผิดกับหมด ถือว่าคนนี้เป็นแม่ของเรา ท้ายที่สุดก็ไม่ใช่ของเรา
ตายทิ้งทุกคน ยึดถือว่าอันนี้เป็นของเรา ท้ายที่สุดก็ไม่มีใครได้สิ่งนั้นไปสักคน พวก
คนรอบพุงกัน แย่งชิงเอาแผ่นดินกัน แย่งดินน้ำไฟลม ท้ายที่สุดไม่มีใครได้อะไรไป แผ่นดิน
ก็เหลืออยู่ พวกเราปัญญาอ่อนนี่ทำอะไรไม่ออกเลย อยู่ด้วยความมืดมัวด้วยกันทุกคน
ไม่รู้ความสว่างเป็นอย่างไร

พระพุทธองค์ทรงออกบวช ไปค้นคว้า ทำการวิจัย จนได้ยามาแก้โรค ได้
หนทางที่ทำให้หมดปัญหาและหมดทุกข์ทั้งปวง ทำอย่างไรจะมีปัญญาเห็นสิ่งต่างๆ
ตามที่มันเป็น เห็นดินเป็นดิน ดินมันเป็นดินมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว ทำอย่างไรจึงจะ
เห็นชัดว่ามันเป็นอย่างนั้น พวกเราได้มีโอกาสฟังธรรมะ ถ้าเชื่อพระพุทธเจ้าก็ง่ายเลย

พระองค์ตรัสว่า กายนี้ไม่ใช่ของเธอทั้งหลาย และไม่ใช่ของผู้อื่น สามีไม่ใช่ของเธอ ขนาดเธอยังไม่ใช่ของเธอเลย เรามองเห็นเป็นเรา เป็นของเรา แสดงว่าเรายังมีความเห็นผิดอยู่ มีโรคร้ายอยู่ จะต้องเอายาอริยมรรคนี้ไปรักษา กินลงไป จะได้ถอนพิษนี้ออกมาได้ ทุกคนล้วนนำเสนอสารเหมือนกันหมด คนที่ไม่รู้เรื่องจึงทำผิด คนไม่รู้เรื่องเขาจึงตำเรา เขานำเสนอสารที่เราตั้งมากมาย **ทำไมเราจึงเห็นใจเขาไม่ได้** นำจะเป็นพิษกิเลสที่จิตเรานี่เอง คนฉลาดมีปัญหา เขาจะมาตำเราทำไม มีแต่คนไม่รู้เท่านั้นที่ตำเราเป็น นำเสนอสารมาก เราไม่นำเกิดมาให้เขาตำเลย วุ่นวายจริงๆ โลกนี้

คนมีปัญหาเขาไม่ตำใครหรอก คนไม่รู้เท่านั้นแหละที่ไปตำผู้อื่น ทำกรรมไม่ดีตั้งเยอะ พวกเรามีโอกาสดีเสียอีก เขาตำเรา จะได้บำเพ็ญบารมี มีความอดทน เขาเสียสองต่อ ทำทุจริตด้วย เสริมบารมีให้ชาวบ้านด้วย บารมีตัวเองก็ลดลง บารมีของคนอื่นปรากฏชัดขึ้น ท่านลองนึกดู สองคนอยู่ด้วยกัน คนหนึ่งอดทน อีกคนหนึ่งตำชาวบ้าน ใครดูดีกว่ากัน คนที่อดทนได้นั้นแหละดูดีกว่า ดูมีบารมีกว่า ดูมีราสีกว่า คนไม่รู้ก็ทำร้ายตัวเองหลายประการด้วยกัน ทำทุจริตด้วย ทำให้ตัวเองตกต่ำ ทำให้คนอื่นดูดีขึ้นด้วย ทั้งหมดนั้นล้วนทำไปด้วยความไม่รู้

ทำอย่างไรจะเอาเชื้อร้ายออกไปได้ มีแต่ยาที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบจึงจะช่วยให้ ยาตัวนี้คืออริยมรรคมีองค์ ๘ เชื้อโรคร้ายทั้งหลายอยู่ในจิตใจเรา ความเห็นผิด ความโกรธ ความขี้เกียจ หดหู่ท้อแท้ ราคะฉันทา อิจฉาริษยา หวงแหนของตัว ประมาทมัวเมาลุ่มหลง เป็นต้น เรามีความตายเป็นธรรมดา ทำไมจึงยังประมาทอยู่ ใช้ชีวิตเหมือนจะไม่ตาย แสดงว่าต้องมีเชื้อร้ายอยู่ ความประมาท ความขาดสติ มีอยู่ในใจนี้ ทำอย่างไรจะรักษาได้ ต้องใช้อริยมรรคมีองค์ ๘ เอายานี้มากินลงไป

นี่เป็นวิธีค้นพบมรรคของพระพุทธเจ้า **ได้ยาวิเศษเลิศสุดในโลก คืออริยมรรคมีองค์ ๘** พวกเราทั้งหลายอยากจะพ้นทุกข์ พ้นโศก พ้นโรค พ้นภัย พ้นเคราะห์ พ้นเสนียดจัญไร พ้นจากเรื่องเลวร้าย แต่ก็ไม่รู้วิธี เดาสุ่มไปทำอะไรมั่วๆ สุ่มสี่ สุ่มห้า ไปคนละทิศละทางมีหลายวิธีเหลือเกินไปทำบุญที่นั่นที่นี้บ้าง เพื่อจะได้พ้นทุกข์ พ้นโศก หาบหมนต์ต่างๆ มาสวดบ้าง สวดอ้อนวอนบ้าง บางท่านเป็นโรคอะไรมา ไปไหว้ต้นโพธิ์ขอให้หายจากโรคเถิด อย่างนี้ก็เหมือนกัน ขอที่โน่นที่นี้ไปเรื่อย ส่วนจะหายหรือไม่หายก็ไปตามกรรม มีอุบายเทคนิควิธีเยอะเยอะ ที่คิดค้นกันขึ้นจากความไม่รู้เรื่อง เมืองไทยเราก็เยอะเยอะ สิ่งเหล่านั้นไม่ใช่ยา ไม่ใช่หนทาง ไม่ใช่ทางออกที่แท้จริง ทำให้สบายใจเป็นพักๆ หลอกตัวเอง หลอกกันเอง คนไม่รู้เรื่อง ถูกหลอกสบายใจเหมือนกัน เหมือนเราเป็นโรครักษาไม่หาย คุณหมอมาลูบตัว บอกว่าไม่เป็นไรๆ ลูกเราก็บอกว่า แม่ไม่เป็นไรๆ ทั้งๆ ที่เราจะตายอยู่แล้ว แต่เรารู้สึกว่าไม่เป็นไร เพราะเขาหลอก ก็สบายใจไปพักหนึ่ง แต่พอจะตายขึ้นมา ก็ไวยวาย เป็นทุกข์อีกแล้ว

คำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นเรื่องตรงไปตรงมา ชัดเจนถูกต้อง ทำให้หายทุกข์ได้อย่างแท้จริง ไม่ใช่เรื่องหลอกลอยอย่างนั้น ยารักษาโรคคืออริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ มีสัมมาทิฐิเป็นหัวหน้า ที่พระพุทธองค์ทรงประทานไว้ให้โลก ตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงยุคนี้ มีผู้หายจากโรค หายจากพิษภัยร้ายของกิเลสมากมายแล้ว ต่อไปศาสนาจะค่อยๆ หดไป เราทั้งหลายอย่าลืมรับศึกษากัน สถานที่ต่างๆ เรียกว่าสังฆเวชนียสถานก็เพราะอย่างนี้ ผู้ที่เลื่อมใสจะได้มากระตุนเตือนตัวเองให้รับศึกษา เพราะเราแก่ลงทุกวัน โรครักษาไม่หาย กิเลสมีอยู่ ความเห็นผิดว่าเป็นเรา เป็นของเราก็กังค้ำอยู่ เหมือนคนป่วยเป็นโรคไม่ยอมกินยา จะโทษคุณหมอาก็ไม่ได้ ต้องโทษตัวเอง รับผิดชอบต่อตัวเองว่าต้องลุกขึ้นมากินยาทุกวันนะ กินเข้าไปทุกวันๆ กินให้ครบถ้วนอย่างที่คุณหมอสั่งมา ยาทางโลก กินหายก็มีไม่หายก็มี ถ้าเป็นยาของพระพุทธเจ้า กินหายแน่นอน หายจากกิเลส หายจากโรค จากภัย จากความทุกข์ทุกประการ

การแสวงหาของพระพุทธเจ้ามีความต่างจากชาวโลกอย่างตรงกันข้าม พระองค์ทรงทิ้งลูกทิ้งภรรยาออกไป เพราะถึงจะอยู่กับลูกภรรยา อยู่กับพระนางพิมพา อยู่กับท่านราหุล เลี้ยงให้เติบโตก็ช่วยให้พ้นจากความแก่ความเจ็บความตายไม่ได้ นับว่ามีพระมหากรุณาธิคุณ ไม่ใช่เฉพาะแก่ทั้งสองท่านนั้น ไม่ใช่เฉพาะแก่ชาวเมือง มีกรุณาแก่สัตว์ทั้งสามโลก จิตใจของพระองค์จึงไม่อาจที่จะขังได้ ถ้าดูแลปลอบใจกันไปวันๆ ท้ายที่สุดก็ช่วยให้หายทุกข์ไม่ได้ บางทีดูแลเอาใจลูกของเรา จนไปด่าลูกชาวบ้านก็มี ทำเพื่อผลประโยชน์ของเราจนไปเบียดเบียนผู้อื่นก็มี ท้ายที่สุดเลยไม่ได้อะไรไปเลย

พระองค์ทรงหึงครอบครัวและประชาชนออกไปแสวงหา หลายท่านศึกษารุ่นหลังๆ ไม่เข้าใจ อาจนึกว่าพระโพธิสัตว์ใจจิตใจดำเหลือเกิน ในชาตินี้ก็หึงไปรอบหนึ่งแล้ว มาในชาตินี้ก็หึงไปอีก ตอนเป็นพระเวสสันดรมีลูกมีภรรยา ชูชกมาขอลูกไปก็ให้เขา มาชาตินี้ก็หึงอีกแล้ว ดูเหมือนจะไม่รับผิดชอบ คนสายตาสั้นๆ ก็นึกได้เท่านี้ นึกผิดทั้งนั้น นึกเอาเอง เหมือนพวกเราที่นึกว่า เราทำไม่ดีกรรมง้มเขาถึงดำเรา เขาดำที่เราพูดมาก สงสัยว่าเราพูดมากกรรมง้มเขาถึงดำเรา นึกมองด้วยสายตาแคบๆ เราพูดมากจริงๆ เขาจึงดำเรา ลองดูสิ เราพูดน้อยลงเขาจะดำไหม เราพูดน้อยลงเขาก็ดำอีก สงสัยเป็นเพราะเราพูดน้อยลงกรรมง้มเขาถึงดำเรา ถ้าอย่างนั้นไม่พูดเลยดีกว่า ไม่พูดเลยเขาดำไหม ดำเหมือนกัน ตกลงที่เขาดำเราเป็นเพราะพูดมาก หรือเพราะพูดน้อยลง หรือเพราะไม่พูดเลย เขาดำเป็นเพราะเกิดมานั้นแหละ มันเป็นกรรมตาของโลกเขา ตาเรามันจำกัด ดูเหมือนถูกเหลือเกิน เขาขับรถประสบอุบัติเหตุเลยตาย สายตาเราได้เท่านี้ ไม่อาจจะเห็นว่าเขาทำอะไรกันมา ทำกรรมอะไรมาไม่รู้เรื่องเลย เรียกว่าสายตามันจำกัด ตาของเราจึงเชื่อไม่ได้ ต้องเชื่อพระพุทธเจ้าไว้ อย่างท่านมองมาที่ผมก็เห็นเป็นคน แต่พระท่านว่าไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เห็นที่ไรก็เป็นคนทุกทีไป ถูกหลอกตลอด อย่าว่าแต่เห็นคนเป็นๆ เลย บางท่านเห็นในโทรทัศน์หรือคอมพิวเตอร์ยังเป็นคนอยู่เลย เห็นในโทรศัพท์ยังเป็นคนอยู่เลย อย่างนี้

บางคนเห็นรูปควายในโทรศัพท์เป็นควาย เวลาเขาดำมาทางโทรศัพท์ ส่งรูปควายมาให้ดู บอกว่าแกเป็นตัวนี้แหละคือเป็นควาย เราก็สั้นขึ้นมาเลย หน้าจอโทรศัพท์นี้ นี่กว่าเป็นควายจริงๆ เราก็ไม่ใช่ควายจริงๆ เขาดำว่าเราเป็นควาย ต้องเซ็กตัวเองสักหน่อย คลำๆ ว่ามีเขาหรือเปล่า มีหางหรือเปล่า ถ้าคลำดู เราก็จะรู้ว่าไม่ใช่ ถ้าดูแบบลึกลับซึ้ง แบบนักวิทยาศาสตร์ แบบวิศวกรสักหน่อย มองลึกลงไปว่าโทรศัพท์นั้นมีอะไร หน้าจอนี้เป็นจอแสดงผล จอแอลซีดีอะไรก็ว่าไป แล้วข้างล่างเป็นอะไร เป็นวงจรประมวลผล มีเลขศูนย์กับเลขหนึ่งเท่านั้นเอง ไม่ได้มีอะไรนี่นา เราเชื่อตาตัวเองไม่ได้เสียแล้ว ที่จริงมีเลขศูนย์กับเลขหนึ่ง เกิดดับอยู่ตลอดเวลา แล้วก็แปลงสัญญาณออกมาเป็นสีสันต่างๆ

ผมนั่งอยู่ที่นี่ก็เหมือนกัน ทุกชิ้นส่วนมีแต่ของเกิดดับเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เส้นผมก็ไม่เคยเที่ยงเลย ขน เล็บ ฟัน หนัง ไม่มีส่วนไหนเที่ยงเลย เอาส่วนไหนเป็นคน เอาเส้นผมรี เอาเส้นขน เอาหนัง หรือเอาเล็บ ไม่มีเลย แต่เดิมก็ไม่ได้ตัวโตขนาดนี้ มาจากธาตุของพ่อแม่ผสมกัน เป็นหยดน้ำเล็กน้อย อาศัยอาหารที่กินเข้าไป มาจนโตถึงทุกวันนี้ มีคนตรงไหน ไม่มี แต่ตาเราก็มองว่ามี ถ้าเชื่อตาเชื่อหูเชื่อความคิดของเรา ก็ผิดทั้งนั้น ทำไมผิด เพราะมันไม่ถูก มันเพี้ยนอยู่ มันไม่ตรงกับข้อเท็จจริง เราเลยต้องมียามารักษาความเห็นผิด รักษาความคิดผิดเป็นต้นเหล่านี้ **เอาสิ่งผิดออกไปให้หมด** ตัวยารักษาคืออริยมรรคมีองค์ ๘ ที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบ

เมื่อทราบการบำเพ็ญบารมีและการแสวงหาหนทาง ท่านทั้งหลายจะได้
ซาบซึ้งถึงคุณของพระพุทธเจ้าที่มีพระมหากรุณาธิคุณแก่สัตว์โลกทั้งหมด พระองค์
ทรงทิ้งลูกทิ้งภรรยา ทิ้งประชาชนออกไปค้นหา สัตว์ในโลกทั้งสามล้วนวนเวียน
จมอยู่ในกองทุกข์ ต้องเวียนว่ายตายเกิด เกิดๆ ตายๆ องค์ความรู้ที่มีอยู่ทั้งหมด
ทั้งสากลจักรวาลก็ไม่อาจจะช่วยให้ คนทั้งหลายเขาก็กราบไหว้อ้อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์
องค์นั้นบ้าง องค์นี้บ้าง ทำพิธีกรรมแปลกๆ มากมายเพื่อความอยู่รอด แต่ทุกคนก็ตายหมด
และกิเลสก็ยังอยู่ ยังโลภ ยังโกรธ ยังหลง ยังเห็นผิด ช่วยไม่ได้เลย พระองค์ทรง
เสียดสละตนเองออกไปค้นหา แสวงหา

พวกเรานี้มีความแก่เป็นธรรมดา แสวงหาสิ่งที่ต้องแก่เป็นธรรมดา ตัวเอง
ต้องแก่เป็นธรรมดา แสวงหากระเป่าที่รู้จักแก่ เย็นนี้จะซื้ออะไรดีหนอ หากกระเป่า
กระเป่าก็แก่เป็นธรรมดาเหมือนกัน เป็นหนังสือที่ตายไปแล้ว เจ้าของหนังสือไปเกิด
ใหม่ พวกเรายังเอาหนังสืออวดกันอยู่ส่วนพระพุทธเจ้าของเรานั้น ตัวเองมีความแก่
เป็นธรรมดา แสวงหาสิ่งที่ไม่แก่ ตัวเองนั้นมีความตายเป็นธรรมดา แสวงหาสิ่ง
ที่ไม่ตาย แสวงหาอมตธรรม แสวงหาจนกระทั่งได้ค้นพบวิธีทางออก มาบอกแก่
พวกเราทั้งหลาย

บางท่านก็ว่า เราก็คสบายดีอยู่แล้ว ไม่เห็นต้องรู้ธรรมะอะไร ธรรมะไม่จำเป็น เราเกิดในครอบครัวที่ดี พ่อแม่เลี้ยงดี เรียนหนังสือจบก็ดี ทำงานก็ดี มีสามีก็ดี ไม่เห็นมีทุกข์อะไร คิดวนๆ ไป อุปมาเหมือนคนอยู่ในคุก พ่อแม่ก็เป็นคนคุก เกิดในคุก โตอยู่ในคุกนั้นแหละ คิดอย่างอื่นไม่เป็น มีความสุขดีอยู่เหมือนกัน อยู่ในคุกนี้ ก็กินอิ่มนอนหลับอยู่ นอนตีฟุง ดูทีวีในคุก เปิดแอร์เย็นสบาย สบายดีอยู่ อยู่แต่ในคุก อยู่ในกรอบความคิด ความยึดความถือของตัวเอง ไม่เคยออกมาข้างนอก ในที่สุดก็แก่ เจ็บ ตายไปอย่างไร้แก่นสาร ซาดิก่อนๆ มากก็เป็นอย่างนี้ ซาดินี้ก็เป็นอย่างนี้อีกแล้ว เหมือนเดิมไปเรื่อยๆ พระพุทธเจ้าทรงชี้ทางบอกว่า นั่น... ทางออกจากคุก เดินทางนี้ จะได้สบาย ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย ประตูลมตะคืออริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ พวกเรา ฟังไม่เข้าใจ เคยชินของเก่า แหม... อยู่ในคุกนี้มันสบาย มันปลอดภัย ปลอดภัยอย่างไร โกล้ตายอยู่แล้วยังว่าปลอดภัยอยู่ ยังคิดแข่งคนนั้นที่ คิดแข่งคนนี้ที่ รักเขาบ้าง ชังเขาบ้าง ได้แต่กรรมไม่ดีไป ยังคิดว่าปลอดภัยอยู่ เป็นความหลงผิด ทำยที่สุดก็ไปตามกรรม

คำสอนของพระพุทธเจ้าชี้ตรงไปสู่ความพ้นทุกข์ บอกทางดำเนินชีวิตที่ดี ที่สุด ทำให้เรามีสติตามปัญญา ได้พบกับแสงสว่าง นานๆ จะมีปรากฏสักทีหนึ่ง ส่วนความมืดบอดนั้นมีอยู่คู่โลกตลอดไป เพราะโลกมันมากับความมืด ความเกิดนั้นมีขึ้นเพราะอวิชชา มาจากความมืด ความมืดจะอยู่คู่โลกตลอดไป ตอนนี้แสงสว่างคือพระธรรมที่พระพุทธองค์ทรงประกาศไว้ยังมีอยู่ ท่านจึงให้พวกเรานับถือพระรัตนตรัย ถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์เป็นสรณะ เพราะพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์นั้น เกิดจากความสว่าง เกิดจากวิชชา **ให้เอาความสว่างนั้นเป็นเครื่องนำทาง**

ถึงแม้เราจะเกิดจากความมืด ก็มีความฉลาด รู้ว่าตัวเองมืดอยู่ เชื้อปัญญา
ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มานับถือพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ส่วนคนอื่นๆ ในโลกนั้น
เชื่อเขาไม่ได้ เอาเป็นที่พึ่งไม่ได้ เพราะเกิดจากความมืดเหมือนกัน เขาก็ไม่รู้เรื่อง
เหมือนกัน เราก็ตาบอด เขาก็ตาบอด เราเดินตามหลังคนอื่นไป เป็นแถวคนตาบอด
มันก็บอดไปเรื่อยๆ หมุนวนวนอยู่ในห้องมืดนั้นแหละ นึกว่าเป็นที่ใหม่บ้าง นึกว่า
ดีกว่าเดิมบ้าง พวกเราได้เกิดมาแล้วหลายรอบหลายครั้งหลายคราว ได้โทรศัพท์
มือถือใหม่มาหลายเครื่องแล้ว ตามเขาไปเรื่อย ทำยที่สุดก็เหมือนเดิม คือ โลก โกรธ
หลงเหมือนเดิม ถึงเวลาก็ตายเหมือนเดิม แต่นึกว่าได้ของใหม่

พากันวิ่งตามสิ่งนั้นสิ่งนี้จนแก่แล้วยังวนอยู่ ทำยที่สุดเหมือนเดิมคือตาย
กิเลสก็ยังคงอยู่เหมือนเดิมหรือมากกว่าเดิม หมอดู หมอเดา พิธีกรรม มงคลตื่นข่าว
ทั้งหลาย ก็หลงทำกัน หลายท่านคงเคยทำพิธีมากมายมาแล้ว ผลปรากฏเป็นอย่างไร
บ้าง ความโลภยังมีอยู่ไหม ความโกรธยังมีอยู่ไหม ความหลงยังมีอยู่ไหม ถ้าเป็นคน
มีปัญญา พิจารณาก็จะเข้าใจว่า อย่างนี้มันหลอกกัน

ธรรมะเป็นสัจจะ เป็นความจริงที่ไม่ได้แก่งไกรและไม่ได้เอาใจใคร มันเป็น
ของมันอย่างนั้นเสมอมาและเสมอไป พระพุทธองค์ได้ทรงค้นพบแนวทางที่ทำให้มี
ดวงตาเห็นธรรมคืออริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ ถ้ายังเข้าไม่ถึง ก็ให้มีพระรัตนตรัย
ไว้เป็นสรณะไว้เสมอ เพราะพระรัตนตรัยเกิดจากความสว่าง เรายังมืดบอดอยู่ เกาะ
หลังคนสว่างเดินไป ก็จะปลอดภัย สักวันหนึ่งคงจะมีแสงสว่างบ้าง ถ้าไปตามหลัง
คนมืดก็จะมืดตลอดกาล

เบื้องต้นให้เรามานับถือพระรัตนตรัยเป็นสรณะ อย่าได้เชื่อถือมงคลตื่นข่าว ของขลัง ของศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรม เทียวขออ้อนวอนให้ได้โน่นนี่นั่น **มานับถือพระรัตนตรัยเป็นสรณะ เชื่อกกรรม เชื่อผลของกรรม ดีชั่วอยู่ที่กรรม** เจริญขึ้น เพราะกรรม เสื่อมลงเพราะกรรม ให้หวังผลสำเร็จจากการกระทำ ฝึกตัวเอง เริ่มต้นจากการฝึกง่ายๆ ก่อน ฝึกให้มีศีล ควบคุมกาย ควบคุมวาจา ให้เรียบร้อย ฝึกจิต ฝึกปัญญา ไปตามลำดับ

สรุปว่า วันนี้ผมบรรยายเกี่ยวกับการแสวงหาของพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงแสวงหาต่างจากพวกเรา หลังจากที่ท่านได้ฟังพุทธประวัติมาบ้าง เรื่องที่ทรงออกบวช ได้ทรงค้นหาหนทางจนกระทั่งได้ตรัสรู้ ผมก็แทรกประเด็นทางธรรม ท่านจะได้มีทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติและความรู้ด้านธรรมะด้วย หลายท่านได้เรียนพุทธประวัติมา ทำไมพระองค์จึงทรงออกบวช เรื่องก็เป็นอย่างที่ผมบรรยายมานี้ สัตว์โลกล้วนต้องแก่เจ็บตาย ในระหว่างนั้นก็มีความทุกข์ยากลำบากมากมาย ตายแล้วก็เกิดใหม่ เข้าวงจรอย่างเดิมอีก ไม่มีใครรู้ทางออก พระองค์ทรงเสียสละท่มเทออกไปค้นหา สมกับที่ได้บำเพ็ญบารมีมาด้วยความยากลำบาก เพื่อช่วยสัตว์โลกทั้งหลายให้มีปัญญามีความรู้ จะได้หมดทุกข์ ถึงพระนิพพาน พระองค์ได้ทรงค้นพบหนทางนั้นและทรงประกาศไว้แล้ว คืออริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ

บรรยายมาในเช้าวันนี้ คงพอสมควรแก่เวลาเท่านี้ นะครับ อนุโมทนาทุกท่าน ครับ

๓. สิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้

บรรยายที่ โรงแรม Royal Residency เมืองคยา
วันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๘

สวัสดีครับ ท่านผู้ร่วมเดินทางทุกท่าน

ตอนนี้เป็นเวลาเย็นของวันที่ ๒ ของการเดินทางมาสังเวชนียสถาน ซึ่งในวันแรกผมได้พูดถึงความเข้าใจเกี่ยวกับสังเวชนียสถาน หมายถึง สถานที่ที่กระตุ้นเตือนจิตใจของพุทธบริษัทผู้มีศรัทธาให้ตื่นขึ้นมาจากความมัวเมา ประมาท ลุ่มหลง ไม่ทราบวามาสถานที่แห่งนี้แล้ว ท่านทั้งหลายเป็นอย่างไรบ้าง ตามลำดับที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ พุทธคยาอันเป็นสถานที่ที่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณนี้ เป็นสถานที่แห่งที่ ๒ นะครับ แต่เรามาเป็นที่แรก เป็นสถานที่สำหรับกระตุ้นเตือนจิตใจของเหล่าพุทธบริษัทให้นึกถึงข้อเท็จจริง

เมื่อช่วงกลางวัน ผมได้พูดถึงการแสวงหาของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระองค์มีพระมหากรุณาธิคุณแสวงหาทางออก จากความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ออกจากโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาสะ และออกจากวงจรของกิเลส ออกจากวงจรของความมืดที่ครอบงำพวกเรารวมทั้งสัตว์ทั้งหลายอยู่ เราทุกคนมีความตายเป็นเบื้องหน้าทุกคน ถ้ายังไม่หมดกิเลส **ยังไม่หมดอวิชชา ยังไม่สว่าง**

ยังมีต่ออยู่ ก็ยังต้องเกิดใหม่ทุกคน ข้อเท็จจริงมันเป็นอย่างนี้ พระพุทธองค์ทรงค้นหา ยามารักษาความมืดอันนี้ให้ ยาตัวนั้นคืออริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ ได้ส่งทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงยุคพวกเรานี้ ยุคนี้ยังมีคำสอนเรื่องนี้อยู่ ก็นับว่าเป็นโอกาสที่ดี ท่านที่มีศรัทธามาถึงแล้วก็จะได้นึกถึงหน้าที่ที่เราต้องทำ คือทำอริยมรรคให้เต็มที่บริบูรณ์ ให้เป็นพระอรหันต์อย่างที่เรายกย่องกันนั้นแหละ

หลังจากที่ได้ไปสถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ได้ทราบสถานที่ที่พระองค์ ทรงใช้สอยและพิจารณาข้อธรรมะต่างๆ ทั้ง ๗ แห่ง มีผู้บรรยายรายละเอียดให้ฟังแล้ว หลายท่านคงจะมึนไปเลย เพราะว่าข้อมูลเยอะเหลือเกิน อัดความรู้เข้าไป บางทีรับไม่ไหว อันนี้ก็ไม่ใช่ไร มีโอกาสท่านทั้งหลายก็สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ ทุกวันนี้ ข้อมูลต่างๆ มีครบถ้วนอยู่ในอินเทอร์เน็ต อยากรู้เรื่องอะไรก็ไม่จำเป็นต้องนั่งทางใน ไปถามอาจารย์ ให้นำหน้าคอมพิวเตอร์แล้วก็เขียนถาม google เข้าไป อยากรู้เรื่องอะไรก็ถามได้ ไม่ต้องมีอธิษฐานอะไร มีแค่คอมพิวเตอร์ก็ใช้ได้แล้ว ไม่ต้องนั่งทางในอะไรให้ยุ่งยาก ก่อนนี้อาจจะต้องนั่งทางใน ดูลึกลับ งมงายๆ ผลุบๆ โผล่ๆ

ความจริงเป็นอย่างไร ทำอย่างไรจะหมดทุกข์ แต่ก่อนคนยังไม่มีความรู้ ก็มีตมณิมจำเหมือนกับนอนอยู่ในความมืด พอพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว ทรงชี้แจงธรรมะให้ฟัง ทรงบอกสอนให้รู้อะไรเป็นอะไร เหมือนกับหงายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่ผู้หลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืด ด้วยตั้งใจว่า คนมีตาดีก็จะมองเห็นได้อย่างนั้นแหละ เราทั้งหลายนับว่ามีโชคลาภอันประเสริฐที่มีโอกาสได้ฟังข้อธรรมะเหล่านั้น

ในช่วงเย็นวันนี้ ผมจะพูดสิ่งที่พระพุทธองค์ตรัสรู้ให้ฟัง วันนี้ได้ไปกราบสถานที่
ได้มีความสังเวชบ้าง ที่ได้ต้นโพธิ์ พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ
บาลีว่า อนุตฺตรํ สมฺมาสมฺโพธิ อภิสมฺพุทฺโธ ความรู้ที่เป็นปัญญาเห็นชัด ที่ยอดเยี่ยม
ไม่มีความรู้อะไรที่จะสูงไปกว่านี้แล้ว พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ทรงรู้สิ่งเดียวกัน
เพราะเป็นสังขธรรมที่สูงที่สุดที่ไม่มีอะไรจะสูงไปกว่านี้ ความจริงสูงสุดไม่มีอะไร
จะเหนือไปกว่านี้แล้ว จึงเรียกว่า อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ อนุตตร แปลว่า ไม่มีสิ่งอื่น
ยิ่งไปกว่า ไม่มีสิ่งที่เหนือไปกว่านี้แล้ว สัมโพธิ คือความรู้ ปัญญาตรัสรู้ ตรัสรู้ร้อยสี่ ๔

ธรรมที่พระพุทธองค์ได้ตรัสรู้ เป็นความจริงแท้ตามที่มันเป็นอย่างนั้น ตรัสรู้
อะไร พูดสั้นๆ ก็ว่า ตรัสรู้ธรรมะ ธรรมะนั้นคืออะไร ธรรมะก็เป็นชื่อเรียกสิ่งที่เป็น
ของจริง เป็นความจริง ที่มันเป็นอย่างนั้น มันไม่เป็นอย่างอื่น ไม่ว่าจะพระพุทธเจ้า
จะอุบัติขึ้นหรือไม่อุบัติขึ้นก็ตาม ข้อเท็จจริงหรือความจริงมันก็เป็นอย่างนั้น ภาษาบาลี
เรียกว่า **ธาตุ** อย่างนี้ได้ ในธัมมนิยามสูตร มีบาลีว่า จิตฺวา สฺวา ธาตุ ธาตุอันนั้น
เป็นสิ่งที่ดำรงคงที่อยู่อย่างนั้น ไม่ว่าจะพระตถาคตทั้งหลายจะอุบัติขึ้น หรือพระตถาคต
ทั้งหลายจะไม่อุบัติขึ้นก็ตาม ธรรมะหรือธาตุ ธา-ตุ อันนั้น สิ่งอันนั้น ภาวะนั้นก็ยัง
ดำรงอยู่ คงที่อยู่อย่างนั้นตลอดมาและตลอดไป มันเป็นของมันอยู่อย่างนั้น

ธาตุเป็นสิ่งหรือภาวะที่มันเป็นอย่างนั้น มันไม่เป็นอย่างอื่น เป็นอย่างนั้น
ตลอดมา ในอดีตก็เป็นอย่างนั้น ในอนาคตก็เป็นอย่างนั้น ปัจจุบันก็เป็นอย่างนั้น
สิ่งไม่เที่ยงมันก็ไม่เที่ยงอยู่อย่างนั้น ในอดีตก็ไม่เที่ยง ในอนาคตก็ไม่เที่ยง แม้ใน
ปัจจุบันก็ไม่เที่ยงอยู่อย่างนั้น ของที่เป็นทุกข์มันก็เป็นทุกข์อยู่อย่างนั้น ในอดีตมัน
ก็เป็นทุกข์ ในอนาคตก็เป็นทุกข์ แม้ปัจจุบันก็เป็นทุกข์ สิ่งที่ไม่ใช่ตัวตน มันก็ไม่ใช่

ตัวตนอยู่อย่างนั้น ในอดีตก็ไม่ใช่ตัวตนไม่ใช่ของใคร อนาคตก็ไม่ใช่ตัวตนไม่ใช่ของใคร ปัจจุบันก็เช่นกัน ไม่ใช่ตัวตนไม่ใช่ของใคร มันเป็นธาตุ เป็นธาตุที่ดำรงคงที่อยู่ อย่างนั้น ไม่ขึ้นกับความรู้ความเห็นอะไรของใคร ไม่ขึ้นกับความรัก ความชัง ความคิด ความไม่คิด ความอยาก ความไม่อยากของใคร มันเป็นอย่างที่มันเป็นเสมอมาและเสมอไป มันเป็นอย่างนั้น ทางบาลีใช้คำว่า จิตตา सा ธาตุ ธาตุนั้นก็ดำรงคงที่อยู่ อย่างนั้น เป็นข้อเท็จจริง เป็นธรรมชาติ

พระพุทธองค์ทรงใช้หลายคำเพื่อสื่อถึงข้อเท็จจริงที่มันเป็นอย่างนั้น **ธัมมัญญิตตา** เป็นภาวะที่ตั้งขึ้น ดำรงอยู่ และเป็นไปตามธรรม ตามเหตุตามเงื่อนไข ไม่ใช่เป็นตามอยากให้เป็นหรือไม่อยากให้เป็น มันเป็นตามธรรม มันเกิดขึ้นไม่ใช่เกิดตามทีอยากให้เกิดหรือไม่อยากให้เกิด มันเกิดตามธรรม เกิดตามเงื่อนไข เกิดตามเหตุตามปัจจัย ดำรงอยู่ก็ไม่ได้ดำรงอยู่ตามความอยากหรือตามความไม่อยาก ตามความคิดหรือตามความไม่คิด ใครเห็นหรือไม่เห็น ก็ไม่ใช่ประเด็นอะไร ไม่ได้เป็นอย่างนั้น เพื่อจะแกล้งใครหรือจะเอาใจใคร มันเป็นอยู่ตามธรรมตามเงื่อนไข ตามเหตุปัจจัย

คนข้างๆ ท่านยังมีชีวิตอยู่ไม่ใช่อยู่แกล้งท่านนะ อยู่เพราะเงื่อนไขยังไม่หมดกรรมเก่ารักชังแล้วไว้ ดำรงอยู่ตามเงื่อนไขอย่างนี้ บาลีท่านใช้คำว่าธัมมัญญิตตา เป็นสิ่งที่เกิดขึ้น ดำรงอยู่และเป็นไปตามเงื่อนไขตามเหตุ ถ้าเรียกเป็นศัพท์ธรรมะ เรียกว่าเป็นไปตามธรรมะ ไม่ได้เป็นไปตามความอยากหรือตามความไม่อยาก ไม่ได้เป็นไปตามความคิดหรือตามความไม่คิด ไม่ได้เป็นไปตามที่ใครเห็นหรือไม่เห็น เห็นหรือไม่เห็น เป็นเรื่องของเรา ส่วนธรรมะมันเป็นอย่างที่มีมันเป็น มันเป็นไปตามเงื่อนไขของมัน

อีกคำหนึ่งคือ **ธัมมนิยามตา** เป็นกฎเกณฑ์ของธรรมะ เป็นความแน่นอนของธรรม เป็นธัมมนิยาม เราจะเรียกว่ากฎหรือไม่เรียกว่ากฎก็ได้ มันก็เป็นกฎอยู่ดี ไม่ใช่กฎของใคร แต่เป็นกฎของธรรม เราอยู่นานๆ แล้วก็แก่ออย่างนี้ จะไม่เรียกว่ากฎก็ได้ หรือเรียกว่ากฎก็ได้ ถึงไม่เรียกมันก็เป็นกฎ ถ้ายังมีวิชาเหลืออยู่ก็ต้องเกิดใหม่ทุกคน จะเรียกว่าเป็นกฎหรือไม่เรียกเป็นกฎก็ได้ พระพุทธองค์เมื่อสอนธรรมะ พระองค์ทรงตั้งกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นมาเพื่อสอน ไม่ใช่พระองค์ไปตั้งกฎขึ้นมาเอง มันมีอยู่แล้วตามธรรมชาติ มันเป็นกฎของธรรมะ จะไม่เรียกว่ากฎก็ได้ เหมือนกับเป็นกฎว่า ทุกคนอยู่นานๆ ต้องแก่หมด อันนี้เราเรียกขึ้นมาเพื่อให้ง่ายต่อการศึกษา ถึงไม่เรียกก็เป็นกฎเหมือนกัน ไม่เรียกว่าเป็นกฎ ทุกคนอยู่นานก็แก่เหมือนกัน ใครจะรู้หรือไม่รู้ก็แก่เหมือนกันทุกคน ถ้ายังมีวิชาเหลืออยู่ ตายแล้วก็เกิดใหม่ทุกคน บางท่านเป็นนักวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่บอกว่า ผมไม่เชื่อหรอก ตายแล้วก็ตายเลย สูญไปเลย ไม่เกิดอีก ถึงจะเชื่ออย่างนั้นก็เกิดใหม่ อ้าว... ทำไม ก็ผมไม่เชื่อว่าเกิด ทำไมต้องเกิดด้วย **ไม่เกี่ยวกับความเชื่อ มันเกี่ยวกับความเป็นจริง** คนเชื่อว่าจะได้เกิดใหม่ ก็เกิดใหม่เหมือนกัน คนไม่เชื่อว่าเกิดใหม่ ก็เกิดใหม่เหมือนกัน มันไม่เกี่ยวกับความเชื่ออะไร มันเป็นตามเงื่อนไขของมัน เป็นกฎ กฎของธรรมะ หรือไม่เรียกว่ากฎก็ได้ แต่เรียกว่ากฎ เพื่อเอาไว้สื่อสารให้เราได้เข้าใจความเป็นจริง

ตอนพระพุทธองค์ตรัสรู้ใหม่ๆ พระองค์เสวยวิมุตติสุขอยู่ที่โคนต้นโพธิ์ ๗ วัน พิจารณาปฏิบัติจนอุปบาท คือภาวะที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันและกันเกิดขึ้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เป็นอย่างนั้นตลอดมาและตลอดไป ข้อธรรมะว่า ชาติปจฺจยา ชรามรณํ เพราะชาติเป็นปัจจัย ชรามรณะจึงมี ในอดีตก็เป็นอย่างนี้ คนในอดีตเกิดมาก็แก่เหมือนกันและตายเหมือนกัน ในอนาคตเกิดอีกก็แก่และตายอีก ในปัจจุบันเป็นอย่างไรบ้าง ทุกคนที่เกิดมาแล้ว ก็ต้องแก่และตายเหมือนกัน บางท่านแก่และเกือบตายแล้ว มันเป็นอย่างนี้แหละ ตลอดมาตลอดไป อย่างนี้เป็นกฎธรรมชาติ เป็นธรรมดา ที่มันเป็นอย่างนี้ ไม่เป็นอย่างอื่นจากความเป็นอย่างนี้ จะมีคนรู้เรื่องนี้หรือไม่มีคนรู้ก็ไม่เกี่ยว มันเป็นอย่างนั้น เป็นความจริงที่ไม่ขึ้นอยู่กับความคิดความเห็นของใคร

นี่เป็นสิ่งที่พระพุทธองค์ตรัสรู้ **ตรัสรู้ธรรมะ** คำว่า ธรรมะ นี้ มีอีกหลายคำที่เป็นชื่อเรียกอย่างที่ผมเกริ่นไปเมื่อกี้ มีคำว่า ธาตุ ฐิตาว สา ธาตุ ธาตุอันนั้นก็ เป็นสิ่งที่ดำรงคงที่อยู่อย่างนั้น เป็นสิ่งดำรงอยู่อย่างนั้นเสมอมาเสมอไป เหตุที่ไม่เที่ยงเป็นปัจจัยให้เกิดผลที่ไม่เที่ยง เป็นกระแสต่อเนื่องกันไปอยู่อย่างนั้นตลอดมาและตลอดไป ไม่ใช่จะมีสิ่งใดเที่ยงแท้ค้างอยู่ที่ใดที่หนึ่ง ไม่มีสิ่งใดมั่นคง ไม่มีสิ่งใดแน่นอนตลอดมาแล้วก็จะเป็นอย่างนี้ตลอดไป เป็นธาตุ

เป็นธัมมัญญิตตา เป็นสิ่งที่ตั้งขึ้น ดำรงอยู่ และเป็นไปตามธรรมชาติ ตามเงื่อนไข ไม่ได้เป็นไปตามความอยากหรือความไม่อยาก ถ้าเอาตามใจอยาก คนทั่วไปก็อยากอยู่นานๆ แต่ไม่อยากแก่ แต่ธรรมชาติไม่เป็นเช่นนั้น ถ้าอยู่นานๆ ก็แก่ทุกคนไป ถ้าไม่อยากแก่ก็อย่าอยู่นาน มันเป็นอย่างนั้น ทางเรานี้จะเอาแต่ตามใจอยาก มันไม่มีทางเป็นไปได้ มันเป็นไปตามธรรม เป็นไปตามเงื่อนไขของมัน อยากได้ดีก็ต้องทำความดีเอา **ทำความดีได้ความดี** ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขต่างๆ เป็นไปตามธรรม ถ้าไม่ทำความดีก็ไม่ได้ความดี ไม่ทำก็ไม่ได้ เราโดยทั่วไปอยากได้ดีแต่ชั่วก็เลยทำเลยไม่ได้ดีเลย ต้องไปขอของดี ขอโชคขอลาภ ขอของวิเศษศักดิ์สิทธิ์ ขอพร กับคนอื่นๆ อันนี้ก็วนอยู่ ทุกคนก็ชอบความดี อยากดีแต่ชั่วก็เลย เลยเลวอยู่ เพราะเป็นไปตามเงื่อนไข ชั่วก็เลยก็เลวนั่นถูกแล้ว ถ้ายังชั่วก็เลยอยู่ จะดีไม่ได้หรอก มันเป็นตามเงื่อนไขอย่างนี้นะครับ

เมื่อพระพุทธองค์ตรัสรู้ ทรงพิจารณาทุกอย่างเป็นธรรมชาติอย่างนี้หมด ข้อธรรมะอื่นๆ ก็อยู่ภายใต้หลักการเหล่านี้ทั้งหมด เป็นธัมมนิยามตา เป็นความแน่นอนตายตัวของธรรมะ เป็นกฎของธรรมะ ไม่ใช่กฎของใคร ไม่ใช่ใครเป็นคนสร้างกฎ พระพุทธองค์ไปตรัสรู้ รู้แจ้งแทงตลอดเข้าแล้วก็เอามาทบ มาแสดง บัญญัติ ตั้งขึ้นเปิดเผย และกระทำให้ง่ายๆ ทำให้ดีขึ้น แสดงโดยอุปมาอุปไมยต่างๆ ให้พุทธบริษัทเข้าใจได้โดยง่าย ตั้งขึ้นเป็นข้อธรรมะหมวดนั้นบ้าง หมวดนี้บ้าง

ทุกอย่างก็เป็นแต่ธรรมะ สังขารมันก็มาสมุรวมกัน รวมกันเป็นสิ่งที่ใดสิ่งหนึ่งขึ้นมา พระองค์ทรงแจกแจงให้ดู เป็นขั้น ๕ บ้าง เป็นรูป เป็นนาม เป็นอายตนะ ภายใน ๖ อายตนะภายนอก ๖ เป็นธาตุ ๔ เป็นธาตุ ๖ เป็นธาตุ ๑๘ บ้าง ตั้งหมวดธรรมขึ้นมาเพื่อให้ง่ายต่อการสื่อสาร เราทั้งหลายจะได้ศึกษาและปฏิบัติต่อเนื่องไปได้ ถ้าพูดถึงสิ่งที่พระพุทธรองค์ตรัสรู้ เราก็พูดสั้นๆ ว่าพระองค์ตรัสรู้ธรรมะ คือภาวะที่มันเป็นอย่างนั้นของมัน จึงมีคำที่ใช้แทน ที่พระพุทธรองค์ตรัสบ่อยๆ อยู่ ๓ คำ คือ คำว่า **ตถตา** มันเป็นเช่นนั้นเอง มันเป็นของมันอย่างนั้น เป็นโดยประการอย่างนั้นๆ หลายท่านเคยได้ยิน ทำไมอยู่นานจึงแก่ มันเป็นอย่างนั้น ทำไมคนอื่นเดียจึงเป็นอย่างนั้น ก็มันเป็นอย่างนั้น ถ้าใครเข้าใจธรรมะก็ง่าย ส่วนใครไม่เข้าใจก็วุ่นวาย มีคำถามเยอะแยะขึ้นมา ประโยคคำถามว่า ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ ทำไมไม่เป็นอย่างนี้ ทำไมอาจารย์พูดอย่างนี้ ทำไมหัวหน้าทัวร์จึงเป็นอย่างนี้ นี่ก็หาเรื่องคนอื่นเขาอีกแล้ว คำว่า ทำไมๆ เป็นประโยคคำถาม พอเข้าใจธรรมะแล้ว อ้อ... มันเป็นตามเงื่อนไข มันเป็นไปตามเหตุปัจจัย มันเป็นอย่างนั้นนะ ประโยคคำถามก็หายไป กลายเป็นประโยคบอกเล่า โอ้... อาจารย์พูดอย่างนี้ หัวหน้าทัวร์เป็นอย่างนี้ จบ... ไม่มีคำว่าทำไม แค่นั้นแหละ

โดยหลักการมันก็ง่าย ทำไมคนแก่จึงเป็นอย่างนี้ นั่นคือยังไม่รู้ธรรมะ ยังไม่เข้าใจ ยังไม่ทะลุปรุโปร่ง พอทะลุปรุโปร่งแล้ว คำว่าทำไมก็หายไป อ้อ... คนแก่เป็นอย่างนี้ จบแล้ว อย่างนี้ปัญหาไม่มี มีแต่คำเฉลย มีแต่คำตอบตรงไปตรงมา ตรงประเด็นแล้ว ได้คำตอบ ไม่ต้องมีคำถาม ส่วนพวกเรานั้น วันๆ มีแต่เครื่องหมายคำถามเต็มหัวสมองอยู่ แต่ไม่มีคำตอบสักคำ เพราะจะเอาแต่ตามใจชอบ เอาตามใจอยาก หัวหมุนอยู่ ทำไมคนนี้ว่าอย่างนี้ ทำไมคนโน้นว่าอย่างโน้น ทำไมเจ้านายคิดไม่เหมือนเรา วุ่นอยู่ ความจริง ที่เขาคิดไม่เหมือนเรานั้นแหละจึงเป็นเจ้านายเรา ถ้าคิดเหมือนเราก็คงจะเป็นลูกน้องอย่างเรานั้นแหละ วุ่นวายอย่างโน้นอย่างนี้ ทำไมแม่เราถึงเป็นอย่างนี้ อ้าว... ก็แม่เราก็เป็นอย่างนี้แหละ ถ้าแม่คนอื่นก็จะเป็นอย่างคนอื่นไป งงๆ อยู่ ไม่รู้เรื่อง มีแต่เครื่องหมายคำถาม เพราะไม่เข้าใจ ความเป็นอย่างนั้นของสิ่งนั้น

ที่เรามาศึกษาธรรมะก็เพื่อจะได้รู้ธรรมะ พระพุทธองค์ตรัสรู้อันนี้แหละ ตรัสรู้ธรรมะ ประโยคที่ว่า ทำไม ก็ไม่มี เหลือแต่ประโยคบอกเล่า **อ้อ... มันเป็นอย่างนั้น มันเป็นอย่างนั้นของมัน เขาเป็นอย่างนั้นของเขา** ทำนองนี้แหละ เรียกว่ามีความรู้ มีความเข้าใจธรรมะ นี่คือคำที่หนึ่ง ที่นิยมใช้กันบ่อยๆ หลายท่านคงเคยได้ยินอย่าลืมจำไว้นะ นำมาใช้ให้เสมอๆ เราประพฤติปฏิบัติธรรมก็เพื่อมีปัญหา จะได้เห็นอันนี้ ส่วนวิธีปฏิบัติเดียวกัน ตอนนี้อยู่ถึงธรรมะก่อน สิ่งทีพระพุทธองค์ตรัสรู้มันเป็นเช่นนั้นเอง เป็นตถตา

ที่นี้ ถ้าถามต่อไปว่า ทำไมสิ่งนั้นมันจึงเป็นเช่นนั้นเอง ท่านก็มีคำที่สองอีกว่า ไม่ใช่ว่าไม่เป็นเช่นนั้น **อวิตถตา** เหมือนคำปฏิเสหซ้อนปฏิเสห นำมาใช้เป็นคำรับ ปฏิเสหสองครั้ง ไม่ใช่ว่าไม่เป็นเช่นนั้น คือมันเป็นอย่างนั้น ไม่ผิดเพี้ยนหรือผิดแผก แหวกแนวจากความเป็นอย่างนั้น

สังขธรรมท่านว่าเป็นอย่างนั้น ไม่ใช่ว่าไม่เป็นอย่างนั้น ทำไมไม่ใช่ว่าไม่เป็น อย่างนั้น ก็เพราะมันไม่เป็นอย่างอื่นจากความเป็นอย่างนั้น **อนัญญุตตา** ไม่เป็น อย่างอื่นจากความเป็นอย่างนั้น ทำไมมันไม่เที่ยงล่ะ ก็เพราะมันไม่เที่ยงนะแหละ ไม่ใช่ว่ามันจะเที่ยง ไม่ใช่ว่าจะเป็นอย่างอื่นจากความเป็นอย่างนั้น เป็นธรรมดา ธรรมชาติของมัน สามคำนี้ท่านก็ใช้บ่อย เป็นคำเรียกระดมที่พระพุทธองค์ตรัสรู้ เป็นคำแทนอิทัปปัจจยตาปฏิจจสมุพบาท ที่เป็นกระแสไหลสืบเนื่องกันไป เป็น สิ่งอิงอาศัยกันและกันเป็น ตถตา เป็นเช่นนั้นเอง อวิตถตา ไม่ใช่ว่าไม่เป็นเช่นนั้น อนัญญุตตา ไม่เป็นอย่างอื่นจากความเป็นอย่างนั้น อันนี้พูดถึงธรรมะ พูดถึงตัว ธรรมะ เฉพาะหลักการใหญ่ที่ครอบคลุมทั้งหมด

ถ้าพูดถึงธรรมะนี้ไม่เยอะนะ มีเท่านั้นแหละ แต่รายละเอียดประเด็นปลีกย่อย มีอีกเยอะแยะ ทั้งหมดนั้น ก็เพื่อให้มีปัญญาเห็นว่ามันเป็นอย่างนั้นแหละ เช่น ยกตัวอย่าง ทำดีได้ดี ก็มันเป็นอย่างนั้นแหละ เป็นกฎย่อยขึ้นมากฎหนึ่ง ให้เราศึกษา ได้ง่ายเข้า ถ้าศึกษาทั้งหมด สติปัญญาเราน้อย อาจจะรับไม่ไหว ค่อยๆ ศึกษาไป ทีละเรื่อง ทีละสองเรื่อง ทำดีได้ดี มันก็เป็นอย่างนั้น ไม่ใช่ว่าไม่เป็นอย่างนั้น ไม่เป็น อย่างอื่นจากความเป็นอย่างนั้น ไม่เป็นว่าทำความดีได้ความชั่ว ทำความดีแล้วจะให้ ผลเป็นความทุกข์ อย่างนั้นไม่มี ทำความดีมันจึงได้ความดี ถ้าไม่ทำนี้มันไม่ได้ ทำชั่ว มันก็ได้ความชั่วไป มันเป็นอย่างนั้นแหละ นี่เป็นเรื่องของธรรมะ เป็นเรื่องที่มีมันเป็น อย่างนั้น มันไม่เป็นอย่างอื่น มันไม่เป็นไปตามใครเห็นหรือไม่เห็น ไม่เป็นไปตามใคร คิดหรือไม่คิด ไม่ได้เอาใจใคร ไม่ได้แกล้งใคร มันเป็นของมันอย่างนั้นเสมอมาและ เสมอไป ถ้าเป็นของไม่ดี มันก็ไม่ดีเพราะมันไม่ดี ไม่ใช่พระพุทธเจ้าทรงบอกว่ามัน ไม่ดีมันจึงไม่ดี มันไม่ดีเพราะมันไม่ดี จึงต้องเข้าใจสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน เดียวจะไปบอกว่า มันไม่ดีเพราะพระพุทธเจ้าตรัสไว้อย่างนั้น ไม่ใช่อย่างนั้น ที่ไม่ดี เพราะมันไม่ดี พระพุทธเจ้าตรัสรู้ความจริง จึงทรงเปิดเผยความจริงให้ทราบ ให้รู้จัก สิ่งไม่ดีว่ามันเป็นสิ่งไม่ดี

พระพุทธองค์ตรัสรู้ รู้แจ้งแทงตลอดแล้วก็เอามาบอก บอกธรรมะ บอกข้อเท็จจริง ไม่ควรทำก็เพราะมันไม่ควรทำนั่นแหละ ทำแล้วมันไม่ดี มีโทษแก่ผู้ทำ พระองค์จึงทรงห้ามไม่ให้ทำ ไม่ใช่ว่าห้ามเพราะพระองค์ทรงขัดดอกขัดใจ ไม่ชอบไม่ใช่ออย่างนั้น ที่ห้ามไม่ให้ทำเพราะว่าทำแล้วมันไม่ดี มันมีโทษ พระองค์แสดงธรรมะให้พวกเราเข้าใจ อย่างพูดโกหกนี้มันไม่ดี ทำไมมันจึงไม่ดี ก็เพราะมันไม่ดี ไม่ใช่ว่ามันจะเป็นอย่างอื่นจากที่มันเป็น ในเมื่อมันไม่ดีมันก็ไม่ดี ถึงเราจะมีความเห็นว่ามันจะเป็นอย่างอื่นจากที่มันเป็น ในเมื่อมันไม่ดีมันก็ไม่ดี ถึงเราจะมีความเห็นว่ามันจะเป็นอย่างอื่น โทกบ้างก็ไม่ใช่ไร้มั้ง เราเห็นว่ามันเป็นอย่างนั้น เห็นว่าไม่เป็นไร แล้วมันเป็นอะไรมัย มันก็เป็นอยู่ดี อ้าว... ทำไมมันเป็นล่ะ ก็เพราะมันไม่ดี ใครพูดโกหกก็ได้ของไม่ดีมาแล้ว ไม่เกี่ยวกับความเห็นนะ เกี่ยวกับว่าสิ่งนั้นมันไม่ดี ถ้าไปทำมันก็ไม่ดี

เราจึงต้องรู้เรื่องของมัน รู้ธรรมะนั้นเอง รู้ข้อเท็จจริงของมัน คนทั้งโลกจะเห็นผิดกันหมดบอกว่า พูดโกหกบ้างนี่ไม่ใช่ไร้ออก อยู่ในโลกนี้เขาก็พูดกัน คนอื่นก็พูดกัน คงไม่ใช่ไร้ออก หากคนมารับรองกัน คนทั้งโลกก็เห็นว่าไม่ใช่ไร้ออกเลย แล้วมันเป็นไหม ก็เป็นเหมือนกัน มันไม่ได้เปลี่ยนไปตามความเห็นของคน มันไม่ดีเพราะมันไม่ดี มันเป็นอย่างนั้นแหละ เป็นกฎเป็นเกณฑ์ของธรรมะอย่างนั้นเป็นธรรมดา

ยกอุปมาง่าย ๆ คืออย่างโลกของเราที่มีนรก ในยุคสมัยก่อนหน้าโน้น สมัยโบราณกาลนานมาแล้ว บางท่านอาจจะยังไม่เกิด หลายท่านอาจจะเกิดมาแล้ว ก็ตามแต่ หลายท่านอายุเยอะแล้วอาจจะเกิดมาแล้วในยุคเก่าก่อนโน้น เขาเห็นว่า โลกมันแบน เพราะเขาเชื่อสายตาตัวเองและเชื่อในลัทธิคำสอนบางประการ บอกว่า โลกนี้มีแบนนะ โลกมันแบนเขาว่าอย่างนั้นกันทั้งโลก คนทั้งโลกก็เห็นว่าโลกมันแบนหมดเลย แล้วโลกมันได้แบนตามที่คนทั้งโลกเห็นหรือเปล่า ไม่แบน มันก็เป็นของ มันอยู่อย่างนั้นตลอดมา คือโลกมีนรก เป็นอย่างนั้นตลอดมาแล้วก็ตลอดไปเรื่อยๆ ของมัน มีบางคนเสนอทฤษฎีว่าโลกมีนรกนะ ก็ถูกเขาจับไปฆ่าทิ้งบ้างอะไรบ้าง ก็ว่าไป ต่อมา ยุคสมัยก็เจริญขึ้น บางพวกยิ่งจรรวดขึ้นไปนอกโลกเลย ยิ่งจรรวดออกไป ถ่ายรูปมา อ้าว... เห็นนรกเลย อย่างรุ่นพวกเรานี้สบายมาก เราไม่ต้องนั่งทางใน อะไรให้ยุ่งยาก ไปนั่งหน้าคอมพิวเตอร์แล้วก็ดูยูทูปก็เข้าไป หมุนได้ด้วยนะ เห็น โลกกลมทีเดียวละ ต่อมาคนทั้งโลกก็เปลี่ยนความเห็น เห็นว่าโลกนี้มีนรก โลกนี้ มันได้กลมตามที่ทุกคนเห็นไหม ไม่ใช่ มันไม่รู้ ตอนคนเห็นว่าโลกแบนมันก็กลม ตอนคนเห็นว่าโลกกลมมันก็กลมเหมือนเดิม มันเป็นของมันอยู่อย่างนั้นตลอดมาและตลอดไป ลักษณะอย่างนี้แหละเรียกว่าสัจธรรม เรียกว่าความจริง เรียกว่าธรรมะ

พระพุทธองค์ทรงมุ่งสอนแต่เรื่องทุกข์กับความพ้นทุกข์ เพราะธรรมะมัน เยอะหลากหลาย อย่างที่พวกเราเรียนทุกวันนี้ ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่างๆ เหล่านี้แหละ แต่เรียนในบางแง่บางมุมบางส่วน เป็นข้อเท็จจริง เป็นกฎเกณฑ์ของ ธรรมชาติ คนที่รู้จักเกณฑ์เหล่านี้ก็เอากฎเกณฑ์เหล่านั้นมาใช้มาประยุกต์ ใช้ทำ โน่นใช้ทำนี่ คนจะรู้หรือไม่รู้ มันก็ยังมีอยู่ของมันเหมือนเดิม คลื่นความถี่ต่างๆ ก็มี อยู่ในที่นี้เยอะแยะ คนที่เก่งก็สร้างเครื่องมือขึ้นมาจับคลื่น ตอนที่คนยังไม่สร้าง เครื่องมือมาจับ มันมีคลื่นใหม่ มันก็มีเหมือนกัน มันไม่ใช่เพิ่งมีเมื่อกันี่เสียที่ไหน มันก็มีตลอดมาและตลอดไปของมันแหละ คนเก่งขึ้นก็รู้ข้อเท็จจริงอันนี้แล้ว โอ... มันเป็นอย่างนี้นะ แล้วเอาบอกกัน สร้างเป็นกฎระเบียบอะไรต่อมิอะไร นำมาใช้ ประโยชน์ด้านต่างๆ

พระพุทธเจ้าทรงรู้อะไรทั้งหมด แต่ไม่ทรงสอน เพราะเกินจำเป็น และไม่ได้เป็นไปเพื่อประโยชน์อย่างแท้จริง อย่างเราดูตัวเองในชาตินี้ เรียนแค่วิชาเดียว ให้มีความสามารถไว้ทำมาหากินก็จะหมดชาติแล้ว วิชาในโลกนี้มีกี่วิชา โอ้โห... เรียนไม่ไหว ไม่จบไม่สิ้นนะ สิ่งที่เรารู้นี้เป็นขี้ฝุ่นในจักรวาลนี้เท่านั้นเอง ไม่ได้ใหญ่โตอะไรเลย สิ่งที่ไม่รู้นี้ยังมีอีกมากเหลือเกิน มีอะไรบ้างที่ยังไม่รู้ บอกไม่ได้ มันเยอะเกินสิ่งที่เรารู้จึงมีเล็กน้อยเหลือเกิน พระพุทธองค์ทรงรู้อะไรทั้งหมดตลอดสิ่งเหล่านี้ทั้งหมด พระองค์ไม่ทรงสอนเรื่องพวกนี้ เพราะเรียนไปก็ไม่จบไม่สิ้นสักที พระองค์ทรงสอนเฉพาะเรื่องที่จะทำให้รู้แล้ว มีประโยชน์อย่างแท้จริง **เรียนจบสิ้นได้ไม่ต้องกลับไปเรียนใหม่อีก จบวิชานี้แล้วไม่ต้องไปเรียนวิชาใหม่อีก** ทรงมุ่งสอนเฉพาะเรื่องทุกข์กับ ความพ้นทุกข์ เน้นสอนเรื่องนี้ พระองค์ทรงรู้อะไรทั้งหมดที่เป็นกฎเกณฑ์ของจักรวาล ทุกวันนี้ทางวิทยาศาสตร์เขาค้นพบ พระองค์ทรงรู้อะไรทั้งหมด แต่เนื่องจากเป็นความรู้ที่เรียนไม่จบไม่สิ้น เรียนก็แตกแขนงกระจายไปเรื่อยๆ ไม่มีประโยชน์ในการละกิเลส เรียนแล้วก็ไม่หมดปัญหา

สิ่งต่างๆ ที่เป็นไปตามเงื่อนไขตามเหตุตามปัจจัย แบบภาพกว้างครอบคลุมทั้งหมด ภาษาธรรมะเรียกว่า **อิทัปปัจจยตา** มีหลักอยู่ว่า เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะความเกิดขึ้นของสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ก็ไม่มี เพราะการดับไปของสิ่งนี้ สิ่งนี้ก็ดับไป สรรพวิชาทั้งหมดที่เราเรียนกัน ก็เรียนอยู่ในกรอบที่ผมพูดไปเมื่อกี้ เรียนวิชาวิศวกรรมศาสตร์ เรียนไฟฟ้า เรียนหมอมารักษาโรค ก็เมื่ออันนี้มันมี อันนี้มันก็มี เพราะความเกิดของอันนี้ อันนี้มันก็เกิด ก็เรียนอยู่เท่านี้แหละ ทีนี้ พระพุทธองค์เป็นสัมพัทธ์ ทรงใช้คำที่สั้นๆ แต่ครอบคลุมทุกศาสตร์เอาไว้ ถ้าจะสอนแต่ละศาสตร์ไปก็ไม่จบไม่สิ้น อันนี้มี อันนี้ก็ มี อันนี้เข้าไปก็เกิดอันนี้ขึ้น อันนี้เปลี่ยน อันนี้ก็เปลี่ยนไปตาม มีอยู่เท่านี้แหละ มีนี้ มีนี้ มีนี้ ต่อไปเรื่อยๆ ไม่จบไม่สิ้น

พระพุทธองค์ทรงเน้นเฉพาะเจาะจงเข้ามา เรียกว่า **ปฏิจจสมุปบาท** เลียนิยมพูดยาวต่อเนื่องกันว่า อิทัปปัจจยตาปฏิจจสมุปบาท สอนเฉพาะเจาะจงว่า **ความเกิดขึ้นของทุกข์เป็นอย่างนี้ ความดับทุกข์เป็นอย่างนี้** ต่อมาก็กระจายเรื่องนี้ ออกมาเป็นหลักอริยสัจ ๔ เพื่อประกาศให้พุทธบริษัทเข้าใจได้ง่าย อุปมาเหมือนว่าไปไม้ อยู่บนต้นไม้มีเยอะแยะมากมาย พระองค์ตรัสรู้ รู้แจ้งแทงตลอดทุกอย่าง ทรงสอนแค่ไปไม้ในกำมือคือเรื่องอริยสัจ เพราะมันเป็นเรื่องที่มีประโยชน์อย่างแท้จริง เป็นเบื้องต้นของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม เป็นเรื่องที่จำเป็นและเพียงพอสำหรับเราทั้งหลายที่เป็นพุทธบริษัท ถ้าเรียนแล้วจะพ้นทุกข์ได้ เรียนแล้วมันจบ ถ้าไปเรียนเรื่องอื่นๆ มันก็ไม่จบ

อย่างที่พวกเราเรียนกัน จนถึงทุกวันนี้ หลายท่านเรียนมาจนได้วิชาทำมาหากิน ก็คงทราบแล้ว ชาตินี้เรียนหนังสือมาหลายปีนะ ชั้นประถมนี้ก็ ๖ ปี ชั้นมัธยมก็ ๖ ปี ชั้นมหาวิทยาลัย ปริญญาตรีก็ ๔ ปีบ้าง บางท่านก็ ๖ ปีโน่นแน่ะ บางท่านเกินกว่านั้นอีก บางท่านจบปริญญาโท บางท่านจบปริญญาเอกก็หลายปีเหมือนกัน เรียนจบแล้วก็มาทำงานหาเงินเลี้ยงครอบครัว ตอนนี้นหลายท่านก็แก่แล้ว เดี่ยวชาติต่อไปเกิดใหม่ ก็จะได้เรียนหนังสือใหม่อีกรอบหนึ่ง ดีใจกันไหมครับเนี่ย จะได้เข้าโรงเรียนอีกรอบหนึ่งแล้ว บางท่านนึกสภาพตัวเองไม่ออกเลย คิดดู เรียนไม่จบไม่สิ้นอย่างนี้ จะทำอย่างไรไหว วณอยู่เท่านี้ พระองค์จึงไม่ทรงเน้นสอนศาสตร์พวกนี้ ทรงสอนว่ามันเป็นมงคลนะ เป็นศิลปะไปหาเอาเอง ให้พอเลี้ยงตัวเอง ให้ทำงานหาเลี้ยงชีพเป็นสัมมาอาชีพะ ก็พอแล้ว ส่วนความรู้ที่จำเป็นที่ต้องเรียนกันก็คือเรื่องทุกข์กับความดับทุกข์ ซึ่งต่อไปจะตั้งขึ้นมาเป็นหัวข้อคืออริยสัจ ๔ นำมาแจกแจงขยายความสอนพวกเราพุทธบริษัทนี้แหละ

วันนี้ผมพูดให้ฟังเกี่ยวกับสิ่งที่พระพุทธรองค์ตรัสรู้ สรุพบว่าพระองค์ตรัสรู้ธรรมะ คำว่า ธรรมะ นี้แสดงถึงสิ่งที่มันเป็นอย่างนั้นของมัน เป็นธรรมตา เป็นธรรมชาติ เป็นภาวะ เป็นสภาวะที่ไม่ใช่ใคร ไม่ใช่ของใคร แต่ในทางบาลีก็มีคำของท่านไว้แล้ว ท่านใดจะสวดก็ไปท่องในธัมมนิยามสูตรหรือสูตรอื่นๆ ที่แสดงสัจจะเหล่านี้ก็ได้ คือคำว่า ธิตาว สา ธาตุ ธาตุอันนั้นมันก็ดำรงคงที่อยู่อย่างนั้นเสมอมา และเสมอไป ไม่ได้เอาใจใครไม่ได้แก่ลึงใคร อย่างนี้เป็นต้น

ท่านทั้งหลายอยู่นานๆ ก็แก่ผมชาวอย่างนี้ เส้นผมที่ขาวนี้มันไม่ได้แก่ลั้งใครนะ กินเยอะๆ ก็อ้วนนี่ มันก็ไม่ได้แก่ลั้งใคร ไม่ได้แก่ลั้งให้เราเศร้าเล่นๆ ไม่ใช่อย่างนั้น มันเป็นไปตามเงื่อนไขของมัน เป็นไปตามเหตุตามปัจจัยของมัน เตียวสักหน่อย ทุกสิ่งทุกอย่างที่ท่านอุตส่าห์หามาด้วยความขยันหมั่นเพียร และดูแลรักษาจนไม่อยากจะให้ใครนี้ ต้องทิ้งไปหมด จะทิ้งดีๆ หรือทิ้งด้วยน้ำตาก็ต้องทิ้งเหมือนกัน มันไม่ได้แก่ลั้งใครนะ บางท่านก็นั่งเศร้าอยู่ โอ้โห... ถูกฟ้าดินกลั่นแกล้ง อุตส่าห์หามาด้วยความยากลำบาก ถูกคนโกงไปเสียแล้ว คนไม่ถูกโกงมันก็ต้องหมดสิ้นทุกอย่างเหมือนกันแหละ มันก็เป็นอย่างนั้นแหละ มันเป็นธรรมชาติ เป็นอย่างนั้น ทุกคนจะต้องสูญเสียพลัดพรากจากทุกสิ่งทุกอย่างที่ท่านมาได้

นี่เป็นกฎเป็นระเบียบของมัน ถ้าไม่เข้าใจก็จะรู้สึกเหมือนฟ้าดินกลั่นแกล้ง เอ... ทำไมให้เราเกิดมา ให้เราหาโน่นหานี้ ทำไมต้องให้เราตาย ทำไมต้องทำกับเรา อย่างนี้ด้วยก็ว่าไป คำว่า ทำไมๆๆ เป็นคำถามที่เราต้องแสวงหาคำตอบ และคำตอบ มีแต่ในคำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่อย่างนั้นพวกเราจะไม่หมดคำถาม ทุกท่านมีคำถามเยอะไหมครับ บางคนถามตั้งแต่ตื่นเลย วันนี้จะกินอะไรดี เราจะได้โชคลาภ ไหมหนอ มีแต่คำถามเต็มไปหมด วุ่นวายอยู่ มีแต่ธรรมชาติที่พระพุทธองค์สั่งสอน เท่านั้นจะช่วยพวกเราได้

ธาตุมันก็ดำรงคงที่อยู่อย่างนั้น เป็นธัมมัญญิตตา เป็นภาวะที่ตั้งขึ้น ดำรงอยู่ และเป็นไปตามธรรม ตามเหตุตามเงื่อนไขตามปัจจัยของมัน เป็นธัมมเนียมตา เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของธรรมะ เป็นกฎของธรรม ไม่ใช่กฎของใคร **ไม่ได้มีไว้เพื่อเอาใจใคร ไม่ได้มีไว้เพื่อแกล้งใคร มันเป็นกฎระเบียบของธรรมะ** เป็นความแน่นอนของธรรมะ ถ้าเข้าใจแล้วก็สามารถใช้ประโยชน์จากมันได้ตามสมควรไป

พระพุทธองค์ทรงสอนให้เราเข้าใจสิ่งเหล่านี้ จะได้กระทำต่อมันให้ถูกต้อง ในเมื่อข้อเท็จจริงมันไม่เปลี่ยน มันเป็นอย่างนี้ของมันตลอดมาและตลอดไป เราเปลี่ยนความจริงไม่ได้ เราจึงต้องเปลี่ยนความเห็นของเราให้ตรงกับความเป็นจริง เปลี่ยนจากเห็นผิดให้กลายเป็นเห็นถูกให้ได้ แต่เดิมมีมิจฉาทิฎฐิเป็นความเห็นผิดก็ต้องมาฝึกมาหัด ชัดเกลตาตนเอง ขำระความเห็นของตนเองให้เห็นถูก ให้มีสัมมาทิฎฐิ ความจริงไม่ได้เปลี่ยนตามใจเรา มันเป็นอย่างนี้ เราต้องเปลี่ยนความเห็นของเราให้ตรงกับความเป็นจริง ต้องเปลี่ยนให้ตรง ถ้าตรงก็ตรง ถ้ายังไม่ตรงก็ยังไม่ตรง ถ้าเห็นตรงก็เห็นว่า อ้อ... มันเป็นอย่างนั้น จิตใจก็สงบได้ ถ้าเห็นยังไม่ตรง โอ้ย... ทำไมมันเป็นอย่างนี้หนอ ทำให้จิตใจวุ่นวาย

ความคิดของเราที่ยังไม่ตรง ยังไม่ถูกก็มาเปลี่ยน เพราะความจริงมันไม่เปลี่ยน เราต้องเปลี่ยนความเห็น ต้องเปลี่ยนความคิดให้ถูก ให้เป็นสัมมาสังกัปปะ เปลี่ยนคำพูดให้ถูก เป็นสัมมาวาจา เปลี่ยนการกระทำให้ถูก เป็นสัมมากัมมันตะ เปลี่ยนการดำเนินชีวิตให้ถูก เป็นสัมมาอาชีวะ เปลี่ยนความกล้าหาญบากบั่นให้ถูกต้อง เป็นสัมมาวายามะ เปลี่ยนการระลึกให้ถูกต้อง เป็นสัมมาสติ เปลี่ยนความตั้งใจมั่นให้ถูกต้อง เป็นสัมมาสมาธิ ถ้าไม่ถูกมันก็จะไม่ถูก **ธรรมะไม่เปลี่ยนตามใจเรา มัน** **เป็นของมัน เราจึงต้องเปลี่ยนตัวเอง** เปลี่ยนตั้งแต่ความเห็นของเรา นี่ สิ่งที่ไม่เที่ยง มันไม่เคยเปลี่ยนเป็นของเที่ยงเลย เราจึงต้องเปลี่ยนความเห็น เราเห็นว่า ฉันจะไม่มีวันตาย มันก็ตาย เห็นจะๆ อยู่แล้ว หนีไปไหนไม่ได้ หลอกตัวเองไม่ได้ ฉันจะอยู่ตลอดไปไม่แก่ ทาหน้าโปะเข้าไป กลายเป็นสาว ๒,๕๐๐ ปี ไม่มีหรือสาว ๒,๕๐๐ ปี มีแต่ผีทั้งนั้น คนนอกนั้นไม่ถึง ๑๐๐ ปีตายหมด เป็นอย่างนั้นแหละเสมอมาและเสมอไป

๗๖

ข. พุทธคยา

ในเมื่อความจริงมันเป็นอย่างนั้น เราจึงต้องเปลี่ยนความเห็นให้ตรง เปลี่ยนความคิดให้ตรง นี่แหละสิ่งที่พระพุทธองค์ตรัสรู้ เป็นกฎของธรรมชาติ มันเป็นเช่นนั้นเอง ตถตา เป็นเช่นนั้นเอง เป็นอย่างนั้นของมันเอง อวิตถตา ไม่ใช่ว่าไม่เป็นเช่นนั้น อนัญญตถตา ไม่เป็นอย่างอื่น ไม่เป็นอื่นจากความเป็นอย่างนั้น เป็นอย่างนั้นไม่เป็นอย่างอื่น ถ้าเป็นอย่างอื่นได้ก็คงจะเป็นไปแล้ว ทำไมสามีเราจึงเป็นอย่างนี้ ก็เป็นอย่างนี้แหละจึงเป็นสามีเรา เราจึงชอบเขา ถ้าดีกว่านี้เราก็จะไม่ชอบเขา ไม่เอาเขา หรือเขาก็ไม่เอาเรา มันก็เป็นอย่างนี้ แต่พวกเรานี่ โอ้ย... ทำไมๆๆ วุ่นวาย ถ้าเป็นคนที่มีกตัตถตาของตัวเองชัดเจนตัวเอง เพื่อจะเข้าใจธรรมชาติ ยอมรับธรรมชาติว่า อ้อ... มันเป็นอย่างนี้หนอ **เห็นให้ตรง คิดให้ถูก พูดให้ถูก ทำให้ถูก** จะเข้าถึงความสงบร่มเย็น เข้าถึงแก่นสารต่อไป

พระองค์ตรัสรู้ธรรมะ ตรัสรู้แล้ว ได้ทรงพิจารณาในอนตรัสรู้ใหม่ๆ ช่วงสัปดาห์แรก ทรงพิจารณาอยู่แต่เรื่องนี้ อิทปปัจจยตา เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะความเกิดขึ้นของสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ก็ไม่มี เพราะการดับไปของสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงดับไป พิจารณาแล้วมันก็ไม่จบไม่สิ้นกระจายออกไป เมื่ออันนี้มี อันนี้จึงมี ใช้ได้กับทุกเรื่องไป จนกระทั่งเราทั้งหลายมีโอกาสได้มาที่นี้ ก็เพราะเมื่ออันนี้มี อันนั้นก็มี มีผมมานั่งพูด ท่านจึงได้มานั่งฟัง ถ้าละเอียดลงไปกว่านั้น มีลมหายใจเข้า หายใจออกอยู่จึงได้มานั่งฟัง ถ้าหายใจเข้าแล้วไม่หายใจออกก็ลำบาก โดยเฉพาะคนจัดนี้ชนหัวลูกกว่าเขาเลย เพราะพาชาวบ้านมาตาย ท่านทั้งหลายก็อย่าตายตอนนี้ละ นี่แหละธรรมชาติ เป็นไปตามกฎระเบียบกฎเกณฑ์ของมัน ไม่ใช่ว่าสิ่งต่างๆ จะเกิดขึ้นมาได้ลอยๆ หรือมาได้ตามใจชอบ มันเป็นไปตามเงื่อนไขตามเหตุตามปัจจัย

เรื่องต่างๆ มีมากมายมหาศาล แต่พระพุทธองค์ทรงเน้นสอนแก่พุทธบริษัท คือเรื่องเกี่ยวกับทุกข์ ทุกข์คืออะไร ทุกข์มาได้อย่างไร พวกเราเวียนว่ายตายเกิดมาได้อย่างไร เพราะอะไรเป็นเงื่อนไขปัจจัย จะหมดทุกข์ ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิด ไม่ต้องมีโศกาะ ปรีทเวหา ทุกข์ โทมนัส อุปายาสะ ได้อย่างไร ปฏิบัติอย่างไร ดำเนินชีวิตให้ถูกต้องอย่างไร เน้นสอนแต่เรื่องนี้ เรื่องความเกิดขึ้นของทุกข์ กับความดับของทุกข์ เรียกว่าปฏิจจสมุปบาท เริ่มต้นด้วย อวิชชาปัจจัย สงขาราร เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย สังขารจึงมี ที่ยังต้องเวียนว่ายกันอยู่นี้เพราะยังมีความไม่รู้หรืออริยสัจ เป็นเงื่อนไขอย่างนี้

ถ้ายังมีอวิชชา ยังหลงอยู่ ยังไม่รู้หรืออริยสัจ ทุกคนจะต้องเกิดใหม่ตลอดไป จะอยากเกิดก็ได้เกิด ไม่อยากเกิดก็ได้เกิดเหมือนกัน เกิดเสมอกัน เพราะยังมีอวิชชาอยู่ เห็นว่าเกิดอีกก็เกิดอีก เห็นว่าไม่เกิดอีกก็เกิดอีก จะหมดทุกข์ หมดโศก ไม่ต้องเวียนว่ายอีกก็ต้องทำลายอวิชชาอันนี้ทิ้งไป ให้มีอวิชชาเกิดขึ้นมาแทนที่เท่านี้แหละ หลักที่พระพุทธองค์ ทรงเน้นสอนคืออย่างนี้นะ ตั้งข้อธรรมะอื่นๆ ขึ้นมาเป็นกรอบหลักในการสั่งสอนพุทธบริษัท **ซึ่งหลักใหญ่คืออริยสัจ ๔** นี้ตั้งขึ้นมาจากข้อธรรมะที่พระองค์ตรัสรู้แล้ว ทั้งหมดทั้งหมดก็เอามาตั้งเป็นระบบขึ้นมา เพราะว่าถ้าไม่มีระบบ พวกเราก็เข้าใจยากเพราะสติปัญญาน้อยนะ

บอกว่ามันเป็นอย่างนั้นเอง เรากิ่ง บางทีตาลอยไปเลยก็ได้ อะไรอย่างนั้นเอง มีอะไรบ้าง ยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจนหน่อย จะได้ไปฝึกไปหัด จะได้ไปชำระความ เห็นของตนให้ถูกต้อง ไปคิดให้ถูกต้อง พระพุทธองค์ทรงตั้งข้อธรรมะอื่นๆ ขึ้นมา โดยข้อธรรมะหลักใหญ่ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นกรอบก็คืออริยสัจ ๔ เป็นไปไม่กำมือเดียว ต่อมาก็มียข้อธรรมะปลีกย่อยอื่นๆ อีกมากมาย เพื่อขยายความอริยสัจในแง่มุมต่างๆ

วันนี้ผมบรรยายมาก็ได้เวลาสามทุ่มครึ่งแล้วตอนนี้ หลายท่านก็รอเวลานี้ มาเป็นเวลาที่ท่านรออยู่ แท้ที่จริง จะรอหรือไม่รอมันก็ถึงของมัน บางท่านหนีไปหลับ เสียก่อน มันก็ถึงสามทุ่มครึ่งเหมือนกัน บางท่านมานั่งฟังก็ถึงสามทุ่มครึ่งเหมือนกัน ดังนั้น ให้มานั่งฟังนะ เพราะอย่างไรแล้ว สามทุ่มครึ่งก็ต้องมาถึงอยู่แล้ว มันเป็นของมันอย่างนั้นตลอดมาและตลอดไป บางท่านตั้งใจฟังก็ถึงสามทุ่มครึ่ง บางท่าน ไม่ตั้งใจฟังก็ถึงสามทุ่มครึ่งเหมือนกัน จงตั้งใจฟัง มาสังเวชนียสถานก็อย่าลืมพากัน ตั้งใจศึกษาธรรมะ ตั้งใจระลึกรู้ถึงพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ เวลาที่จะผ่านไป เรื่อยๆ บางท่านตั้งใจแต่จะซ้อปั้ง ตั้งใจต่อราคาสิ่งของอยู่ เพื่อนต่อได้ราคาน้อยกว่า ก็ชนหัวลูกอยู่อย่างนั้น อย่างนี้เดียวเวลาที่จะหมดไปเหมือนกัน ดังนั้น อย่าไปนึกอะไร มาก ให้นึกถึง อิติปิ โส ภควา เป็นต้น จะดีกว่า นึกถึงบทสวดมนต์ นึกถึงข้อธรรมะ ต่างๆ เพราะอย่างไรเวลาที่จะหมดไปอยู่แล้ว

บรรยายมาก็พอสมควรแก่เวลาแล้วนะครับ อนุโมทนาทุกท่านครับ

ค. กุสินารา

๔. ลักษณะทั่วไปของพระพุทธศาสนา

๕. ธีรฐูอริยสัง ๔

๔. ลักษณะทั่วไปของพระพุทธศาสนา

บรรยายที่ มหาปรินิพพานสถูป เมืองกุสินารา
วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๘

สวัสดีนะครับ ท่านผู้ร่วมเดินทางทุกท่านครับ

เราทั้งหลายได้เดินทางมาถึงสถานที่ที่พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน เมื่อปรินิพพานแล้วในสถานที่นี้ พระองค์ไม่มีขันธขึ้นมามากอีก จะถึงการบัญญัติว่าเป็นคนนั้นคนนี้ได้อีกต่อไป เพราะการบัญญัติสัตว์บุคคลนั้น บัญญัติตั้งขึ้นมาจากขันธ ขันธแบบนั้นพระองค์ไม่มีอีกต่อไปแล้ว เรียกว่าเข้าสู่อนุपाทาปรินิพพานแล้ว ส่วนพวกเราทั้งหลายตายแล้ว ยังเกิดใหม่วนเวียนไปเรื่อย เนื่องจากยังทำกิจไม่เสร็จ ส่วนพระพุทธองค์นั้นได้ทำกิจเสร็จแล้ว ได้ทรงประกาศธรรมะไว้ มีผู้ปฏิบัติตาม ได้เป็นพระอรหันต์ นิพพานตามไปเป็นจำนวนมาก ที่พระพุทธองค์ทรงประกาศพระศาสนา ตามประวัติที่ท่านทั้งหลายได้ฟังมา เริ่มตั้งแต่ที่โคนต้นโพธิ์ตรัสรู้ จนกระทั่งถึงปรินิพพาน ณ สถานที่แห่งนี้ เป็นเวลา ๔๕ พรรษา เมื่อได้จัดรวบรวมคำสอนเป็นเล่มหนังสือ ประเทศไทยเราเลยจัดเป็นพระไตรปิฎก ๔๕ เล่ม เพื่อให้สอดคล้องกับจำนวนระยะเวลาที่พระองค์ได้แสดงธรรมะโปรดพุทธบริษัททั้งหลาย เป็นเวลานับได้ ๔๕ พรรษานั้นเอง

คำสอนที่พระพุทธองค์ทรงแสดงใน ๔๕ พรรษา นั้น มีจำนวนมาก ถ้าพูดถึงลักษณะทั่วไปของคำสอน จะมีอยู่ ๒ ลักษณะหลักๆ ด้วยกัน ท่านทั้งหลายฟังเอาไว้เป็นพื้นฐาน จะได้นำไปศึกษาต่อไป คำสอนนั้นมีมากมาย พระสูตรนั้นพระสูตรนี้ หลักธรรมข้อนั้นหลักธรรมข้อนี้ มีเยอะเหลือเกิน หลายท่านศึกษาไปอาจจะสับสนบ้าง อันนี้เป็นเรื่องธรรมดา วันนี้จะพูดให้ฟังเกี่ยวกับคำสอนที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ ซึ่งมีปริมาณมากมาย มีอยู่ในพระไตรปิฎก โดยลักษณะทั่วไปแล้วมีอยู่ ๒ ลักษณะด้วยกัน

ลักษณะที่หนึ่ง คือ **พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักความจริง** เป็นความจริงแบบกลางๆ ถูกต้องตรงตามกฎเกณฑ์ของสังขารธรรม บอกความจริงว่าอะไรเป็นอะไร แสดงความจริงที่เป็นไปตามกระบวนการธรรมชาติ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตน ไม่มีผู้ทรงอำนาจ ไม่มีพระเจ้า ไม่มีผู้สร้างบันดาล มีแต่ธรรมะที่มันเป็นไปตามเงื่อนไข ตามเหตุตามปัจจัยของมันอย่างนั้น แสดงธรรมะที่เป็นเหตุและผลสืบทอดกัน ไม่เป็นไปตามความชอบหรือความไม่ชอบของใคร ไม่ได้เป็นไปตามทฤษฎี ไม่ได้เป็นไปตามความคิดเห็นของใคร แสดงแต่ความจริงตามที่พระองค์ตรัสรู้ นำมาบอก แสดง บัญญัติ แต่งตั้ง เปิดเผย แจกแจงให้เข้าใจชัดว่าอะไรเป็นอะไร ตามที่มันเป็นจริง ตามกระบวนการธรรมชาติ ไม่มีคน ไม่มีสัตว์ ไม่มีใครที่มีอำนาจอยู่เบื้องหลัง มีแต่ธรรมะที่มันเป็นไปอย่างนั้นล้วนๆ ของมัน

หลักธรรมชุดที่แสดงความจริงนี้ ก็มีหลายหมวด มีทั้งแบบกว้างครอบคลุมและแบบประเด็นปลีกย่อย แบบครอบคลุมเต็มก็คือหลักอทิปปัจจยตาปฏิจจสมุปปาท แสดงความเป็นไปของธรรมะล้วนๆ ที่มันเป็นไปอย่างนั้น กฎความจริงของสังขารที่ล้วนไม่เที่ยง ไม่มีสังขารสักชนิดหนึ่งที่เที่ยง สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงไม่ใช่ตัวตน และกฎเกณฑ์อื่นๆ ปลีกย่อย เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไม่มีใครเป็นผู้ให้รางวัล หรือว่าไม่มีใครเป็นผู้ลงโทษ มีแต่ธรรมะที่มันเป็นไปอย่างนั้น เป็นเหตุส่งผลให้เกิดผล โดยไม่ต้องมีผู้สร้างบันดาล ท่านเรียกว่า **มัชฌิมนธรรมเทศนา** ธรรมเทศนาที่แสดงธรรมะแบบเป็นกลาง ตามธรรมะ ตามที่มันเป็น

เวลาที่ท่านไปฟังข้อธรรมะแบบต่างๆ ต้องหัดสังเกตและแยกแยะ เช่น การให้ทานกับพระอรหันต์มีผลเยอะเท่านี้ๆ อย่างนี้คือแสดงข้อเท็จจริง แสดงความเป็นจริงที่มันเป็นอย่างนี้ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว อย่างนี้แสดงข้อเท็จจริง สัตว์ทั้งหลายมีความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย เป็นธรรมดา จนกระทั่งเรื่องทีลึกลับซึ่งแสดงเป็นกระบวนแห่งเหตุปัจจัยส่งผลต่อเนื่อง เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย สังขารจึงมี เพราะสังขารเป็นปัจจัย วิญญาณจึงมี เพราะวิญญาณเป็นปัจจัย นามรูปจึงมี เป็นต้น อย่างนี้ก็แสดงความเป็นจริง ตัวพวกเราทั้งหลายประกอบไปด้วยรูปนาม ชันธ ๕ ไม่มีตัวตน แจกแจงออกมาเป็นรูปชันธ์ เวทนาชันธ์ สัญญาชันธ์ สังขารชันธ์ วิญญาณชันธ์ ด้านรูปประกอบไปด้วยธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม อย่างนี้เป็นต้น นี่แสดงสัจธรรมความจริงที่เป็นกลางๆ ที่มันเป็นอย่างนั้น

พวกเราไม่ได้บำเพ็ญบารมีมาที่จะค้นคว้าธรรมะได้ด้วยตัวเอง ต้องอาศัย การฟัง ฟังแล้วก็ลองเอาไปพิจารณาดู เพราะความจริงมีประจักษ์พยานอยู่แล้ว เป็น สิ่งทนต่อการพิสูจน์ หากมีความเพียรและอดทนไตร่ตรองกลั่นกรองมองดู ก็สามารถ เห็นความจริงได้ พระองค์ไม่ได้เอาของที่ไม่จริงมาสอน สอนของจริง ประจักษ์พยาน ก็มีอยู่ เช่น ทุกคนต้องตายเป็นธรรมดาอย่างนี้ คนที่ตายมีให้เห็นเป็นประจำ ไม่ใช่เขา เท่านั้นที่ตายเป็น เราก็ตายเป็นเหมือนกัน **บรรดาสัตว์ที่มีการมา การไป การจุติ การ อุบัติ มีการเวียนว่ายอยู่ที่นี่ ย่อมตายทุกคน** เป็นอย่างนั้น พยานมีอยู่ สังขารทั้งหลาย ที่จะเที่ยง มันไม่มีเลย พยานทั้งหลายก็มีอยู่ เอามาพิจารณา ก็เข้าใจความจริงได้ อันนี้คือพระองค์ทรงแสดงธรรมะที่เป็นกลางๆ เป็นไปตามกฎเกณฑ์ธรรมชาติ ไม่มี ผู้มีอำนาจอยู่เบื้องหลัง มีแต่ธรรมะที่มันเป็นไปตามกฎเกณฑ์ธรรมะ มันคล้อยไป ตามกันและกันอย่างนั้น

ลักษณะที่สอง **พระพุทธองค์ทรงแสดงข้อปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมกับ ความเป็นจริงนั้น** นอกจากแสดงความจริงแล้ว ยังแสดงวิธีปฏิบัติด้วย บอกวิธี ดำเนินชีวิตที่ดีเลิศประเสริฐที่สุด ถ้าบอกอย่างเดียวว่า ต้องตายเป็นธรรมดาแล้ว ไม่บอกวิธีปฏิบัติว่าควรปฏิบัติอย่างไรจึงจะเหมาะสมถูกต้อง ก็ยังแสดงไม่ครบถ้วน ยังไม่สมบูรณ์ พระองค์ทรงแสดงข้อปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมไว้ด้วย ข้อปฏิบัติที่เป็น กลางๆ ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งทำให้เราผู้ปฏิบัติตามนั้น เข้าถึงความสงบ ความร่มเย็น ความปล่อย ความวาง ถึงความสุขสงบในภายใน ทุกคนล้วนต้องการความสุข ความ สงบ ความปลอดภัยด้วยกันทั้งนั้น พระองค์ทรงสอนวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม

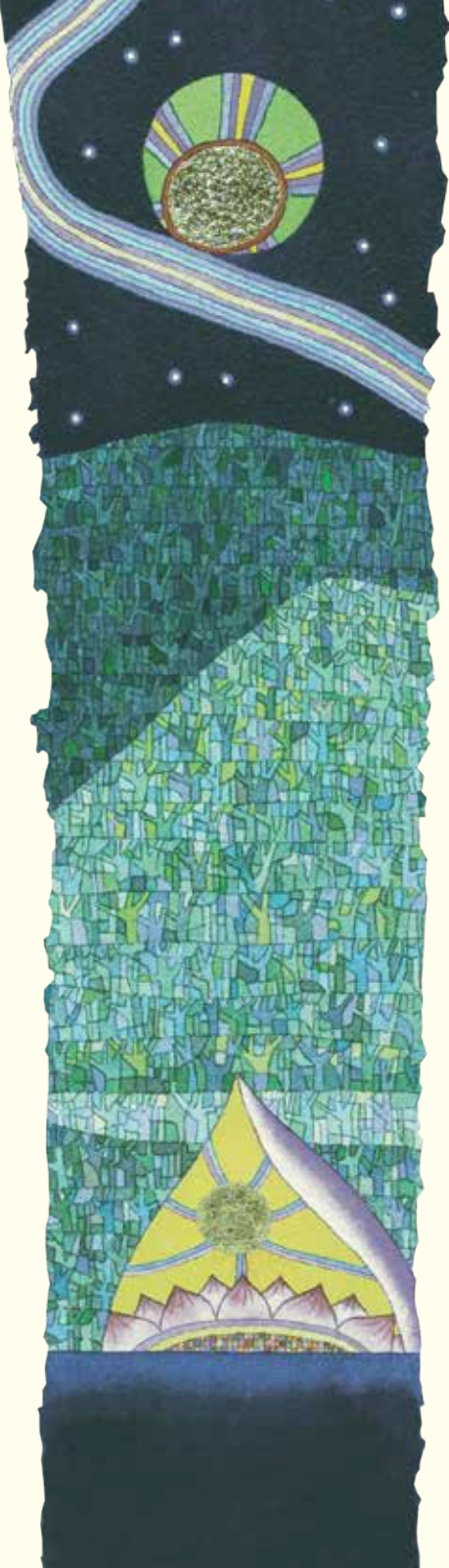
วิธีปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมนั้น แบบครอบคลุมเต็มที่ คือ **อริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ** ถ้าพูดเป็นข้อประเด็นปลีกย่อยก็มีข้อปฏิบัติต่างๆ มากมายเหลือเกิน การบำรุงมารดาบิดา การสงเคราะห์บุตร สงเคราะห์ภรรยา ทำหน้าที่ของตนเองให้ดี หรือข้อปฏิบัติอื่นๆ มีความอดทน ความอ่อนน้อมถ่อมตน อย่างนี้เป็นต้น ก็เป็นข้อปฏิบัติปลีกย่อยที่อยู่ในข้อปฏิบัติใหญ่ ข้อปฏิบัติเหล่านี้เป็นข้อปฏิบัติที่จะเป็นไปเพื่อความสงบระงับ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ และเป็นไปเพื่อนิพพาน พระองค์ทรงมุ่งเน้นให้เราปฏิบัติเพื่อเป็นไปอย่างนี้ ไม่ได้มุ่งเน้นให้ปฏิบัติเพื่อจะได้นั่นได้นี้ ได้อะไรต่อมิอะไร พระองค์ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง พระองค์ได้บำเพ็ญบารมีมา คำนคว้าด้วยพระองค์เอง จนกระทั่งตรัสรู้แล้วก็ปรินิพพาน ทรงสอนพวกเราให้ปฏิบัติตามหลักการที่ถูกต้อง เพื่อจะได้มีปัญญาารู้เห็นธรรม ได้ถึงพระนิพพานอย่างที่พระองค์และเหล่าพระอรหันต์ดำเนินไปก่อนแล้ว กิจจบไปนานแล้ว ส่วนพวกเรายังเวียนว่ายอยู่

สรุปว่า คำสอนที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอน ๔๕ พรรษา ว่าโดยลักษณะทั่วไป มี ๒ ลักษณะอย่างนี้ ท่านทั้งหลายไปศึกษาก็ลองแยกแยะดู พระพุทธองค์ทรงแสดงให้เหมาะกับจริตอัธยาศัยของผู้ฟัง บางทีแสดงเฉพาะข้อเท็จจริง บางทีทรงแสดงเฉพาะข้อปฏิบัติ บางทีทรงแสดงครบทั้งสองอย่าง ให้เหมาะกับความรู้ของผู้ฟังนั้นๆ

แม้ในปัจฉิมโอวาท พระองค์ทรงตรัสเตือนภิกษุทั้งหลายว่า **วชิรมา สงฆาร** สังฆารสิ่งที่เป็นของปรุ้งแต่งทั้งหลาย มีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา **อปปมาเทน สมปาเทถ** เธอทั้งหลายจงทำความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด หรือแปลเนื้อความว่า เธอทั้งหลายจงทำกิจที่ควรทำ ทำประโยชน์ตนประโยชน์ผู้อื่น ทำหน้าที่ต่างๆ ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเถิด อย่างนี้ได้ ในปัจฉิมโอวาทนี้ก็มีหลักธรรมอยู่ ๒ ชุด อย่างที่ผมกล่าวไปแล้ว

คือ ชุดที่หนึ่ง วชิรมา สงฆาร สังฆารสิ่งที่เป็นของปรุ้งแต่งทั้งหลายทั้งปวง มีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา นี่พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมะที่เป็นไปตามข้อเท็จจริง อย่างนั้น สังฆารนี้มีความเสื่อมเป็นธรรมดา ให้สังฆารมันไม่เสื่อม คงทน ค้างอยู่ เทียงแท้ตามใจชอบ คงเป็นไปไม่ได้ และมันไม่รับรู้ต่อความอยาก ความไม่อยาก ความดีใจเสียใจของคนทั้งหลาย มันเป็นไปตามธรรมดาของมัน คือมีความเสื่อม เป็นคติธรรมดา

ตัวสังขารทั้งหลายมีมากมาย เส้นผมก็เป็นสังขาร ขน เล็บ ฟัน หนัง ส่วนต่างๆ ในร่างกายรวมถึงจิตใจ เป็นสังขารหลายอย่างมาชุมนุมรวมกัน ล้วนเป็นไปตามธรรมชาติของมัน มีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา ไม่รับรู้ต่อความดีใจของเรา ไม่รับรู้ต่อความเสียใจของเรา **ไม่รับรู้ต่อความทุกข์ทรมานของผู้คนที่ร้องไห้ร้องให้ เมื่อต้องสูญเสีย** มันเป็นอย่างนั้น พระองค์ทรงแสดงตามที่มีมันเป็น ทรงบอกให้รู้ว่าอะไรเป็นอะไร ผู้ที่หวังดีต่อพวกเราที่สุด คือผู้ที่บอกให้ทราบข้อเท็จจริงว่าอะไรเป็นอะไรนั่นแหละ สังขารทั้งหลายของที่มาารวมกันในโลกลนี้ จะปรากฏเป็นสิ่งที่ใดสิ่งหนึ่งขึ้นมาได้ ต้องมีหลายอย่างมารวมกันเข้า เรียกว่าเป็นสังขาร สิ่งที่มาารวมๆ กัน ประชุมกันขึ้น จะเป็นบริษัทสักบริษัทหนึ่งก็ต้องมีหลายๆ ส่วนมารวมกัน เริ่มตั้งแต่ มีกรรมการผู้จัดการใหญ่ มีเจ้านาย มีลูกน้อง มีโน่นมีนี่ มีแม่บ้าน จนกระทั่งมียาม ฝ้าประตู อย่างพวกเราทุกคนนี้ มีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม อากาศธาตุ และ วิญญาณธาตุ มาารวมกันเข้า สังขารหลายอย่างมาารวมกันตามเงื่อนไข เป็นไปตามกระแส เรียกสมมติว่าเป็นคนนั้นคนนี้ขึ้นมา

สังขารทั้งหลายนั้นมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา
นี้เป็นข้อเท็จจริงที่พระพุทธองค์ทรงแสดง ยกตัวอย่าง
ปัจฉิมโอวาทมา ซึ่งในโอกาสต่อไป ท่านทั้งหลาย
จะได้ศึกษาเรื่องอื่นๆ เพิ่มเติม จะได้ว่ารู้จักว่า ข้อเท็จจริง
หรือคติธรรมดาสังขารมันเป็นเป็นอย่างนี้ พระองค์
ทรงแสดงตามที่มันเป็น แสดงความจริงให้เข้าใจ ให้รู้
จะได้รู้จักวางใจต่อความจริง **ไม่มีปัญหา**กับสังขาร
ที่มันต้องเสื่อมเป็นธรรมดา ของไม่เที่ยง จะเปลี่ยน
ให้กลายเป็นเที่ยงก็ไม่ได้ มันไม่เที่ยงอยู่อย่างนั้นแหละ
เราก็อย่าไปมีปัญหากับของไม่เที่ยง ผู้คนทั้งหลาย
ไม่แน่นอน มันก็ไม่แน่นอนอยู่อย่างนั้นแหละ คน
ไม่เหมือนกัน ก็ไม่เหมือนกัน อย่าไปมีปัญหากับเรื่อง
พื้นฐาน อย่าไปมีปัญหากับเรื่องที่ต้องแก้ ต้องเจ็บ
ต้องตาย อย่าไปมีปัญหากับเรื่องอื่นๆ ที่ต้องเป็น
อย่างนั้นแน่นอน ให้รู้จักวางใจ

การแสดงข้อเท็จจริง เพื่อให้รู้จักวางใจเป็น ภาษาไทยเรานิยมพูดว่าปลงได้
วางใจเป็น ถ้าวางใจไม่เป็น ก็จะมีปัญหาตั้งแต่ต้นเลย แค่นคนไม่เหมือนกันก็เครียด
แล้ว พยายามไปทำให้ทุกคนเหมือนกัน พยายามเท่าไร ก็ไม่ประสบความสำเร็จสักที
ไปหาหลักวิชามา พยายามให้ทุกคนเหมือนกัน อย่างนี้ก็เป็นการแก้ปัญหที่ไม่จบ
ไม่สิ้น เพราะแก้ปัญหไม่ถูกจุด ทุกคนไม่เหมือนกันนี้ ไม่ใช่ปัญหา เป็นกฎพื้นฐาน
ธรรมดา เส้นผมต้องขาวเป็นธรรมดา เมื่อถึงอายุสัก ๔๐ กว่าปีก็ต้องผมขาวแล้ว
ถ้าคิดว่าผมขาวเป็นปัญหาก็ต้องหายย้อมผม ถ้ามองว่ามันเป็นเรื่องธรรมดาอย่างนี้
ก็ไม่มีปัญหาอะไร การแสดงข้อเท็จจริงให้ทราบก็เพื่อให้รู้และวางใจเป็นนั่นแหละ
วางใจเป็นก่อน จะได้แก้ไขปัญหถูกต้องต่อไป ถ้าวางใจไม่เป็น ไปทุกข์ตั้งแต่ต้น
มองเรื่องธรรมดาเป็นปัญหา ไปแก้ของไม่เที่ยง ให้มันเที่ยง ไม่เคยเที่ยงสักที แก้ของ
ที่คุณไม่ได้ ให้มันคุณได้ แล้วก็คุณไม่ได้สักที อย่างนี้ก็หมุนเป็นวงจรวิฎฐสงสาร
ไปเรื่อย เพราะแก้ปัญหไม่ถูกจุด

ข้อเท็จจริงต้องทราบไว้ เพื่อจะวางใจเป็น ถ้าพูดเป็นภาษาไทยก็คือปลงเป็น ทำใจได้ ท่านทั้งหลายอย่าลืมนั่งธรรมให้เข้าใจ จะได้ทำใจเป็น สังขารทั้งหลาย มันไม่เที่ยง แต่ละคนคิดไม่เหมือนกัน ทุกคนมาตามกรรม ไปตามกรรม ถูกด่าจะได้ ทำใจ ถูกชมจะได้ทำใจ วางใจเป็น ถ้าวางใจไม่เป็น มันก็เพี้ยนตั้งแต่ต้นแล้ว

คำสอนอีกชุดหนึ่ง พระพุทธเจ้าทรงสอนต่อไปว่า **อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ** เธอทั้งหลายจงทำความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด หรือแปลว่า เธอทั้งหลายจงทำกิจให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเถิด อันนี้เป็นการบอกวิธีปฏิบัติ บอกข้อปฏิบัติที่เหมาะสมถูกต้องกับความเป็นจริง ในเมื่อสิ่งต่างๆ มันเป็นของไม่เที่ยง มันต้องเสื่อม เป็นธรรมดา ฉะนั้น จะต้องไม่ประมาท ไม่หลงลืมข้อเท็จจริง รีบทำกิจที่ยังไม่ได้ทำ หรือกิจที่ยังทำไม่สำเร็จให้มันสำเร็จ ถ้าบอกว่า โอ... สิ่งต่างๆ มันไม่เที่ยง แล้วก็ทิ้งทำเป็นเฉยไป อย่างนี้ก็ผิดไป ต้องมีข้อปฏิบัติที่ถูกต้องกับความจริงด้วย สิ่งต่างๆ บังคับไม่ได้ ต้องไม่ประมาท เป็นคนมีปัญญา รู้จักเงื่อนไขต่างๆ ให้ดี ทำเงื่อนไขต่างๆ เข้ามา เพื่อจะควบคุมมัน

ในเมื่อเราควบคุมเอาตามใจชอบไม่ได้ ก็ต้องใช้เงื่อนไข ใช้เหตุปัจจัยเป็นตัวควบคุม เหมือนเราทำโรงงาน จะได้ผลิตภัณฑ์อย่างนี้ๆ เสกเอา บังคับเอา ก็ไม่ได้ ต้องมีเงื่อนไข เงื่อนไขก็มีเยอะหลายประการ เราไปศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติม ใส่เงื่อนไขเข้ามาควบคุมมัน แต่ทุกสิ่งก็ล้วนควบคุมไม่ได้ เราเอาเงื่อนไขดีๆ เงื่อนไขหลายๆ อย่างมาคุมมัน ก็พอจะเป็นไปได้บ้าง อันนี้ก็อาศัยความไม่ประมาท อาศัยการเรียนรู้ อาศัยการระมัดระวัง ควบคุมเอา เหมือนจิตใจของเราเนี่ย มันเป็นของไม่เที่ยง ไม่แน่นอน ไม่ทราบว่าจะเมื่อไรกิเลสมันจะขึ้นมา อย่างในครอบครัวของเราเนี่ย ตอนที่โมโธกรกัน ยิงตีๆ กันอยู่ มันก็ไม่มีอะไรนะ แต่พอโกรธกันขึ้นมา บางทีด่ากันบ้านแตกเลยก็มี ในเมื่อมันเป็นอย่างนี้ เราก็ต้องระวังไว้ **ต้องควบคุมไว้** จึงมีวิธีปฏิบัติควบคุมตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน เช่น ให้มีศีล อย่างท่านทั้งหลายสมทานสิกขาบท ๕ นี้คืออย่างน้อยที่สุดก็ให้คุมตัวเองไว้ อย่าให้เลยประเด็นเหล่านี้ออกไป อย่าให้เลยรั้วออกไปเลยความเป็นคน ซ้ำมไปอบาย อย่างน้อยก็คุมไว้ก่อน ถึงจะโกรธเป็น อย่างน้อยก็คุมไว้ อย่าไปด่าชาวบ้านเขาเนาะ อย่างนี้ต้องคุมไว้ ต้องเป็นคนมีสติ มีความรู้ตัวเอง อยู่เสมอ เป็นคนไม่ประมาท ถ้าประมาทไปแล้วเนี่ย ถ้าปากนะ เราจะมาสบายใจว่าตอนนี้ไม่เป็นไร ก็ไม่ได้ เพราะว่าสังขารเนี่ยมันเป็นของไม่แน่นอน มันเป็นของไม่เที่ยง ต้องระมัดระวังไว้

ที่นี้ เพื่อให้ข้อปฏิบัตินั้น มันเต็มที่สมบูรณ์ เราก็มีหน้าที่ทำคุณงามความดี ทำอริยมรรคให้เต็มบริบูรณ์ เป็นความไม่ประมาทที่เต็มสมบูรณ์ต่อไป ตอนที่ทำยังไม่เต็ม ก็เลสมันยังไม่หมด เราก็ต้องระวังไว้ อาศัยความไม่ประมาท ความสำรวม ความระมัดระวังอะไรพวกนี้ ฝึกหัดเอา นี่แม้ในปัจจุบันโอวาทซึ่งเป็นคำสอนสั้นๆ คำตักเตือนสั้นๆ นี้ ก็มี ๒ ชุดนี้อยู่ด้วยกัน คือ ชุดที่แสดงความจริง ข้อเท็จจริงที่เป็นไปตามธรรมดา ธรรมชาติอย่างนั้น เรียกว่ามัชฌิมนธรรมเทศนา ธรรมเทศนาที่เป็นกลางๆ ไม่เป็นไปตามเราชอบ พวกเราก็ทุกคนก็คงจะชอบว่า ให้สังขารมันไม่เสื่อมนี้แหละ แต่ว่ามันไม่ได้เป็นอย่างนั้น มันต้องเสื่อม ต้องยอมรับนะ พอยอมรับแล้วก็ต้องวางใจได้ระดับหนึ่ง ถ้าเห็นมันเสื่อมก็ต้องยอมรับก่อน มันไม่เหมือนเดิมก็ต้องยอมรับก่อน ต้องฝึกตัวเองให้ยอมรับความจริง แล้วก็ค่อยทำหน้าที่ของเราให้ถูกต้องไป ถ้ายังไม่ยอมรับ เราก็มีหน้าที่ต้องขัดเกลา ฝึกหัดตัวเอง จะมาให้มันค้างอยู่อย่างนี้ก็ได้ เรามีหน้าที่รับผิดชอบต่อตัวเอง

พระพุทธองค์จึงได้ตรัสบอกว่า พระองค์นั้นได้ทำกิจหน้าที่ของพระองค์จบเรียบร้อยแล้ว หน้าที่ของศาสดาคือบอกข้อเท็จจริงที่ไม่มีปิดบัง เหมือนกับคนที่ไม่มีกำมือของอาจารย์ บอกทั้งหมด ถึงแม้ว่าพระองค์จะดำรงพระชนม์ชีพอยู่ พระองค์ก็ทรงบอกสิ่งนี้แหละ บอกสิ่งเดียวกัน เราจะอ้างว่า โอ... ยุคนี้ไม่มีพระพุทธเจ้าแล้ว เราเลยไม่ปฏิบัติ อย่างนี้ มันก็เป็นแค่ข้ออ้างของคนที่ยังไม่มีสติสัมปชัญญะ เป็นข้ออ้างของคนขี้เกียจ ไม่มีความรับผิดชอบ ไม่มีความเพียร ยังไม่มีศรัทธาพอที่จะปฏิบัติตามเท่านั้น พุดง่าย ๆ คือเป็นข้ออ้างของกิเลสนั่นเอง เพราะถึงแม้พระองค์จะดำรงพระชนม์ชีพอยู่ พระองค์ก็ทรงสอนเหมือนเดิมแหละ พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ตรัสรู้สิ่งเดียวกัน สอนสิ่งเดียวกัน เพราะข้อเท็จจริงมันเป็นอย่างนี้

พระองค์จึงทรงบอกว่า ธรรมวินัยที่พระองค์แสดงแล้ว บัญญัติแล้วนี้เป็น ศาสดา ถ้าสรุปอย่างนี้ก็หมายความว่า ในยุคนี้พระศาสดาก็ยังคงมีอยู่ อย่างที่ผม ก็ได้กล่าวเกริ่นไปแล้ว คือว่าในยุคนี้เป็นยุคที่หาคำสอนได้ค่อนข้างง่าย เนื่องจากเรามีเครื่องมือ มีอุปกรณ์ ถ้าอยากรู้ว่าพระองค์ตรัสว่าอย่างไร อยากรจะตรวจสอบก็เป็น เรื่องง่าย เราก็ค้นดูได้ ไม่ต้องไปนั่งทางโนงิมงำลึกลับอะไร ไปนั่งหน้าคอมพิวเตอร์ แล้วก็ถามกูเกิลเข้าไป เราก็จะได้ทราบ ปัจฉิมโอวาทว่าอย่างไร อย่างนี้เราก็จด ออกมาได้ ท่องจำไว้ และนำไปปฏิบัติตามได้

คำสอนทั่วไปจะมี ๒ ลักษณะอย่างนี้ ลักษณะที่หนึ่ง บอกข้อเท็จจริงที่มันเป็น กลางๆ เป็นธรรมดา เป็นธรรมชาติ เป็นกระบวนการธรรมชาติที่บริสุทธิ์ ไม่มี ใครไปมีอำนาจ กัดต้นธรรมชาติอย่างนั้นอย่างนี้ เป็นไปตามธรรมดาของมัน อีก ลักษณะหนึ่ง เป็นข้อปฏิบัติที่ถูกต้องต่อความเป็นจริง

การแสดงข้อเท็จจริงก็เพื่อให้มีการวางใจได้ระดับหนึ่งก่อน วางใจได้ ถ้าพวกเรามีศรัทธาเนี่ย ถึงแม้จะมีอะไรเกิดขึ้นกับชีวิตของตนเอง ยังมีกิเลสอยู่บ้าง อย่างน้อยก็จะมีที่พึ่ง คือเราวางใจได้ระดับหนึ่งก่อน ถึงแม้จะทำกิจของตนยังไม่สำเร็จ ถ้ามีศรัทธาก็จะช่วยเราได้ ท่านทั้งหลายก็อย่าลืมเป็นผู้มีศรัทธา ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ เชื่อกรรม เชื่อผลของกรรม อย่างนี้ เพราะว่าต่อไปแม้จะมีอะไรเกิดขึ้นในชีวิต อย่างน้อยเรายังมีที่วางใจได้ เออ... ทุกคนไปตามกรรมนะ ถึงจะตระกำลำบากก็วางใจได้ว่า เออ... มันเป็นไปตามกรรม ถึงแม้จะทุกข์บ้าง อย่างน้อยเราก็ไม่ไปว่าคนอื่น ไม่ไปทำร้ายใคร เพราะว่าเรามีการวางใจอยู่ว่า เออ... มันเป็นอย่างนี้ มันเป็นเรื่องธรรมดา เมื่อวางใจได้แล้ว เราก็ค่อยคิดแก้ไขปัญหาคือต่อไป

ในการแก้ไขปัญหาก็ต้องทำตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ เป็นธรรมะลักษณะที่สองก็คือมีสมาธิปฏิบัติ ทำความเห็นของตัวเองให้ตรง มีสัมมาทิฐิ คิดให้ถูกต้อง เป็นสัมมาสังกัปปะ พุทให้ถูกต้อง เป็นสัมมาวาจา นี่แหละข้อปฏิบัติ เป็นไปเพื่อให้จิตใจสงบร่มเย็น เป็นไปเพื่อให้มีปัญญา สูงสุดก็ทำให้เข้าถึงนิพพานได้ อันนี้พุทให้ฟัง ท่านทั้งหลายจะได้เข้าใจคำสอนที่พระพุทธองค์ทรงแสดง ซึ่งปริมาณคำสอนนั้นมีมาก แต่ทว่าๆ ไปก็มี ๒ ลักษณะนี้ ผมได้พูดมาหลายวันก็พูดหลักความจริงบ้าง พูดหลักปฏิบัติบ้าง ปนเปกันไป ท่านทั้งหลายก็จะได้พอแยกแยะได้ บางทีพูดแต่ข้อเท็จจริง แต่ไม่รู้ข้อปฏิบัติ ไม่รู้ว่าพูดขึ้นมาเพื่ออะไร เรียนขึ้นมาเพื่ออะไร อย่างนี้ก็อาจจะยังไม่ได้รับประโยชน์จากคำสอนอย่างเต็มที่ ต้องให้ได้ทั้งสองลักษณะ ถ้าสังขารมันเป็นของไม่เที่ยง ทางเราก็ต้องเป็นคนไม่ประมาท เป็นคนมีความเพียรเป็นคนขยัน

หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ถ้าพูดถึงลักษณะพิเศษ จะมีลักษณะเป็นอย่างไร ท่านก็แสดงคำบ่งชี้ว่าเป็นพุทธศาสนาเอาไว้ มีหลายคำเหมือนกัน ผมจะยกมาสัก ๓ คำ ถ้ายกมาเยอะเกิน บางทีอาจจะจำไม่ไหว เมื่อเราได้ฟังคำสอนแล้ว ถ้าเข้าใจโดยถูกต้อง จะมีลักษณะเป็นไปในทางไหน มีคำบอกเอาไว้ว่า พระพุทธศาสนาหรือคำสอนของพระพุทธเจ้านี้ เป็น**กรรมวาตะ** บางทีว่า**กรรมวาที**ก็ได้ มีลักษณะที่มึมความเห็น หรือกล่าวให้เชื่อเรื่องกรรม สิ่งที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของเรา กำหนดชะตาชีวิตทั้งหมดอยู่ที่กรรม อยู่ที่การกระทำ อยู่ที่ความเห็น ความเห็นของเรานี้จะกำหนดชะตาชีวิต ไม่ใช่พระพรหม ไม่ใช่คนรอบข้าง ไม่ใช่คนโน้นคนนี้ ที่ดูเหมือนคนรอบข้างกำหนดชะตาชีวิตเรา เป็นเพราะเราไปเชื่อเขา เป็นเพราะความเห็นของเรา เป็นเพราะความคิดของเรานั่นเอง ฉะนั้น อย่าไปโทษคนโน้นคนนี้ว่ากุมชะตาชีวิตเราได้ คำสอนของพระพุทธศาสนานี้เป็นแนวกรรมวาตะ กรรมวาท กรรมวาที มีความเห็นว่าการกรรมมีอิทธิพลต่อชะตาชีวิต ชะตากรรมของพวกเรา เราจะขึ้นสูงหรือลงต่ำ จะเจริญก้าวหน้าหรือว่าเสื่อม ก็เป็นตามกรรม

กรรมนี้เป็นของมีผล อันนี้กรรมวาตะ สอนเรื่องกรรม การกระทำเป็นของมีผล การกระทำทางความคิด คิดทางใจก็มีผล จะคิดดีหรือคิดไม่ดีก็มีผลต่อชีวิตของเราแล้ว พูดดีหรือไม่ดีก็มีผล มีอิทธิพลต่อชีวิต ทำดีหรือไม่ดีก็มีอิทธิพลต่อชีวิต กรรมเป็นของมีผล ไม่ใช่พูดแล้วก็แล้วกันไป พูดแล้วก็แล้วไปก็จริงอยู่ เพราะคำพูดมันไม่เที่ยง เกิดแล้วดับ แต่มันมีอิทธิพลต่อชีวิต ฉะนั้น จึงต้องระมัดระวังคำพูด อย่าไปพูดไม่ดี เราจะอ้างว่าด่าแล้วไม่เที่ยง ด่าแล้วก็แล้วไป อย่างนี้ก็แสดงว่าไม่รู้เรื่อง ไม่เข้าใจคำสอนที่ชัดเจน บางคนเป็นพวกขี้เกียจก็จะเอาแต่ไม่เที่ยงมาอ้าง อันนี้ก็ไม่ได้เรื่องเลย ต้องเข้าใจครอบคลุม

ถ้าเข้าใจครอบคลุมแล้ว จะมีลักษณะเป็นกรรมวาทนะ คือการกระทำของเราต่างๆ ความคิดต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดชะตาชีวิต ทั้งในปัจจุบันและอนาคต คำพูดของเราจะกำหนดพวกเรว่าเป็นคนดีหรือไม่เป็นคนดี น่านับถือหรือไม่ นับถือ โดยเฉพาะความนับถือตัวเองนี่ เป็นเรื่องสำคัญ คนอื่นนี่เราหลอกให้เขานับถือเราก็ได้ แต่การนับถือตัวเอง มันเป็นเรื่องลึกซึ้งกว่า ซึ่งตัวที่จะมีผลต่อชะตาในเรื่องเหล่านี้ก็คือกรรม การกระทำนั่นเอง ความคิดนี้ ถ้าเราคิดไม่ดี ถึงจะหลอกคนอื่นได้ว่า เออ... เราคูตินะอย่างนั้นอย่างนี้ คนอื่นนับถือเรา แต่เราไม่อาจจะนับถือตัวเองได้โดยสนิทใจ คำพูดก็เหมือนกัน การกระทำก็เหมือนกัน อย่างนี้นะ อันนี้เรียกว่ากรรมวาทนะ นี่เป็นลักษณะพิเศษของคำสอนของพระพุทธเจ้า

อีกคำหนึ่ง คือ **กิริยวาทนะ กิริยวาท กิริยวาที** กิริยะคือกิริยา การกระทำ คำสอนของพระพุทธเจ้านี้สอนให้มีการกระทำขึ้นมา บางทีก็สอนให้ไม่กระทำ ต้องแจกแจงแยกแยะออกมา บางอย่างสอนไม่ให้ทำ ต้องไม่ทำบางอย่าง ทุจริตทั้ง ๑๐ ไม่ควรทำ ต้องไม่ทำ ฝ่ายลบต้องเอาออก แล้วฝ่ายทำก็มีด้วย สุจริตต้องทำ อันนี้ต้องทำ คุณงามความดีต้องทำจึงจะได้ดี ถ้ามีฝ่ายบวกเข้ามาอีก เรียกว่ากิริยะ ต้องมีการกระทำขึ้นมา เรามาฟังธรรม มันไม่เที่ยงแล้วก็แล้วไป วาง ปลง ปล่อยไป มันไม่ใช่ของเรา บังคับควบคุมไม่ได้ ปล่อยไปเลย อันนี้ก็เพี้ยนไปเยอะ เพราะไม่มีการกระทำ

ในเมื่อสิ่งต่างๆ มันเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน มันเป็นตามเงื่อนไข ปัจจุบัน เราจึงต้องมีการกระทำอยู่เสมอ การไม่ทำก็เป็น การกระทำชนิดหนึ่ง ต้องไม่ทำสิ่งหนึ่งและทำอีกสิ่งหนึ่ง ถ้าพูดแบบรวมๆ ก็คือไม่ทำทุจริต อันนี้พูดแบบรวมๆ ส่วนรายละเอียดท่านที่มีหน้าที่เรื่องอะไร ก็ต้องไม่ทำบางอย่างและทำบางอย่าง พูดแบบรวมๆ เหมาะๆ ทุกคนต้องทำตามนี้ คือต้องไม่ทำทุจริต ต้องไม่คิดว่าร้ายใคร ไม่คิดแข่งใคร ต้องไม่ทำตามมงคลตื่นข่าวต่างๆ อย่าไปเชื่อเขา ต้องเอาออกไปนี้ส่วนหนึ่ง ฝ่ายไม่ดีต้องเอาออก ฝ่ายดี สุจริตต้องใส่เข้ามา การดูแลมารดาบิดา ต้องทำ สงเคราะห์บุตรภรรยา หรือความดีอื่นๆ ต้องทำ เหมือนการฟังธรรมนี้เป็นของดีก็ต้องมาทำ ส่วนของไม่ดี เช่น นอนตื่นสาย ขี้เกียจ ไม่รับผิดชอบ อันนี้ต้องเลิก ต้องไม่ทำ อย่างนี้ท่านเรียกว่ากิริยะ กิริยวาทะ กิริยวาที เป็นคำสอนที่ให้เราทั้งหลาย มีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตัวเองต้องไม่ทำและสิ่งที่ตัวเองต้องทำ ต้องมีการลงมือ ส่วนจะลงมือไม่ทำอะไร ลงมือทำอะไรนั้นก็แจกแจงรายละเอียดกันไป อย่างนี้จะครับ

ถ้าเป็นหลักง่ายๆ คือ ต้องไม่ทำทุจริต ใครที่ทำอยู่ก็ต้องเลิก ต้องไปสมาทาน ตั้งอกตั้งใจ อย่างมาสังเวชนียสถานนี้ อาศัยสถานี่นี้เป็นเครื่องน้อมนำจิต แล้วเราก็ตั้งใจ ต่อไปนี้ เราจะไม่ฆ่าสัตว์เลยตลอดชีวิต จะไม่โกหกเลยตลอดชีวิต จะมีศีล ๕ ตลอดชีวิต

อีกอันหนึ่ง เรียกว่า **วิริยวาตะ วิริยวาท วิริยวาทิ** วิริยะคือความเพียร ความกล้าหาญ ความบากบั่น ไม่ท้อแท้ ไม่ท้อถอย ใจสู้ มีความอดทน เนื่องจากว่าพวกเราโดยทั่วไปชอบทำอะไรตามใจอยาก ทำตามใจชอบ จึงต้องมีความกล้าหาญออกจากสิ่งที่เคยชินนั้น มาทำสิ่งที่พระพุทธเจ้าแสดงเอาไว้ เรียกว่ามีวิริยะ มีความเพียร ความกล้าหาญบากบั่น คำสอนของพระพุทธเจ้า ถ้าเข้าใจโดยถูกต้อง จะทำให้เราเกิดความเพียร กระตุ้นเตือนให้มาเร่งทำอะไรที่ยังไม่ได้ทำ เร่งฝึกหัดตัวเอง สิ่งที่ยังไม่ได้เข้าถึงก็มาทำความเพียรเพื่อให้เข้าถึง สิ่งที่ยังไม่รู้ก็มาทำความเพียรเพื่อให้ได้รู้ สิ่งที่ยังไม่แจ้งก็มาทำความเพียรเพื่อกระทำให้แจ้ง นี่เป็นลักษณะพิเศษในคำสอนของพระพุทธเจ้า

สรุปว่า วันนี้พูดคำสอนของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ฟัง เนื่องในโอกาสที่พวกเรามาสถานที่ปรินิพพาน ซึ่งถ้าว่าตามที่พระพุทธองค์ตรัสไว้เนี่ย เป็นสังเวชนียสถานแห่งที่สี่ แห่งสุดท้ายแล้ว แต่ในการเดินทางครั้งนี้ เรามาเป็นสถานที่ที่สอง เพื่อกระตุ้นเตือนพวกเรา คำสอนที่พระพุทธองค์ที่พระองค์ทรงแสดงแก่พุทธบริษัท แสดง ๔๕ พรรษา ตั้งแต่ตรัสรู้จนถึงตอนปรินิพพาน มีลักษณะทั่วไป ๒ ประการหลักๆ

ลักษณะที่หนึ่ง พระองค์ทรงแสดงข้อเท็จจริงที่เป็นกลางๆ เป็นไปตามกระบวนการธรรมชาติ เป็นเหตุผลที่บริสุทธิ์ ที่ไม่มีผู้มีอำนาจดลบันดาล ไม่มีพระเจ้า ไม่มีผู้ศักดิ์สิทธิ์อะไรอยู่เบื้องหลัง มีแต่มันเป็นไปตามเงื่อนไขของเหตุของปัจจัยล้วนๆ ที่มันเป็นอย่างนั้น มันไม่อาจจะเป็นอย่างอื่น เรียกว่ามัชฌิมนธรรมเทศนา มันเป็นไปตามเงื่อนไขตามปัจจัย ถ้าพูดตามเงื่อนไขปัจจัยที่ครบถ้วน ก็คืออิทัปปัจจยตา ปฏิจจสมุปบาท

ลักษณะที่สอง พระองค์ทรงแสดงข้อปฏิบัติที่ถูกต้อง พอดี เหมาะสมกับข้อเท็จจริงนั้น ในเมื่อข้อเท็จจริงมันเป็นอย่างนั้น เราจึงต้องมีข้อปฏิบัติที่ถูกต้องไว้ประจำอยู่เสมอ ถ้าพูดถึงข้อปฏิบัติโดยครบถ้วนที่เป็นมัชฌิมาปฏิปทา คืออริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ เบื้องต้นทุกคนจะต้องฝึกหัด ปรับความเห็นของตนให้ถูกต้อง สอดคล้องกับข้อเท็จจริงก่อน แล้วก็คิดให้ถูกต้อง ไปทำศีลให้ดีงาม สะอาดบริสุทธิ์ ฝึกจิตให้ถูกต้อง ให้มีสมาธิ ตั้งมั่นดี อย่างนั้นะครับ ข้อปฏิบัติปลีกย่อย ก็อยู่ในกรอบนี้ นี่เป็นข้อปฏิบัติแบบกลาง แบบพอดี ถูกต้อง เหมาะสม เพื่อมุ่งเน้นให้เราปฏิบัติ เพื่อเข้าถึงความสงบ ความระงับ

ที่นี้ ผมก็ได้กล่าวถึงลักษณะพิเศษของคำสอน ถ้าเข้าใจถูกต้องแล้ว ควรจะเป็นอย่างไร ก็เลยกล่าวถึงชื่อของพุทธศาสนาหรือคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ท่านใช้เรียก มีหลายคำที่ท่านใช้เรียก อาจจะใช้คำว่า **ธรรมวินัย** อย่างนี้ได้ ธรรมวินัยนี้เป็นศาสดาแทน ตัวธรรมะคือการแสดงข้อเท็จจริง ที่เป็นไปตามกระบวนการธรรมชาติ วินัยก็คือข้อบัญญัติ ตั้งข้อปฏิบัติขึ้นมาให้พวกเราพุทธบริษัทนี้ได้ปฏิบัติตาม ตัวธรรมวินัยที่พระองค์ทรงแสดงแล้ว บัญญัติเอาไว้แล้วนี้แหละ เป็นศาสดาแทน อย่างนี้นะครับ

ผมได้ยกลักษณะพิเศษที่ใช้เรียกคำสอนของพระพุทธเจ้าขึ้นมา ๓ คำ ท่านทั้งหลายจะได้จำไว้ แล้วนำไปศึกษาให้ละเอียด นำไปปฏิบัติ ผึกหัดตัวเองต่อไป คำที่หนึ่งคือคำว่า กรรมวาตะ กรรมวาที เป็นคำสอนที่บอกถึงกรรมนั้นเป็นของมีผล มีอิทธิพล ตัวกรรม ตัวการกระทำ ตัวความเห็น ความคิด คำพูด การกระทำนั้นเอง เป็นตัวกำหนดชะตาชีวิตของพวกเรา ถ้าพูดภาษายุคใหม่แบบคนที่มีความมั่นใจในตัวเองสักนิดหนึ่ง ก็ว่าชีวิตเราอยู่ในกำมือของเรานี้เอง แต่เป็นคนมั่นใจในแบบมีความรู้ มันไม่มีตัวตน ไม่มีใครมีอำนาจอยู่เบื้องหลัง มันเป็นไปตามเงื่อนไข มันต้องทำให้ถูกต้องตามเงื่อนไข ตัวการกระทำนี้ก็เป็นอย่างนี้ในการกำหนดชะตาชีวิต ส่วนอันอื่นๆ นี้เรากำหนดไม่ได้ มันเป็นไปตามเหตุปัจจัยของมัน เราทำกรรมดีก็แล้วกัน ทำให้เราดำเนินชีวิตได้ถูกต้อง ถูกค่า ถูกนิทานมา ให้รู้ว่าอย่าไปทำกรรมไม่ดีนะ มันไม่ดี ต้องทำแต่กรรมดีเท่านั้น ส่วนถูกค่า ถูกนิทาน เป็นผลประมวผลมาแล้วนี้ ได้รับผลมาแล้วเราก็ต้องทำใจไว้ จะได้ทำหน้าที่ของตัวเองให้ถูกต้อง

กิริยวาทะ กิริยวาที เป็นคำสอนให้แยกแยะการกระทำ บางสิ่งไม่ควรทำ บางสิ่งควรทำ ถ้าพูดแบบเป็นกรอบเอาไว้ก่อน คือหุจริตนี้ไม่ควรทำโดยประการทั้งปวง ต้องเห็นให้ถูกต้อง แล้วก็ต้องไม่ทำ ส่วนสุจริตควรทำ การกระทำ การไม่ทำ ต้องแยกแยะ และวิริยวาที ถ้าเข้าใจธรรมะอย่างถูกต้อง ก็จะเกิดเป็นความมั่นใจ กล้าหาญ บากบั่น มีความเข้มแข็ง อดทน ฮีตสู้ที่จะปฏิบัติทำให้ถึงสิ่งที่ยังไม่ถึง เพราะว่าสิ่งที่เรายังเข้าไม่ถึง ยังมีอีกมาก สิ่งที่เรายังไม่ได้บรรลุ สิ่งที่ยังไม่ได้กระทำให้แจ้ง ยังมีอีกมาก สิ่งเหล่านั้นเราก็ไม่เคยไปทั้งนั้นแหละ ถูกด่าแล้วอดทนไว้เนี่ย บางท่านก็ไม่เคยทำ มีแต่ถูกด่าแล้วก็ด่าคืนบ้าง ไปต่ออย่าเข่าบ้าง มันก็เป็นความเคยชินไป

เมื่อได้ฟังคำสอนของพระพุทธเจ้า พระองค์ให้ทำความเพียรบากบั่น มีอะไรเกิดขึ้น เราก็อดทนไว้ กัดฟัน อดกลั้นไว้ ลองดูว่าจะเป็นอย่างไรบ้าง ถ้ามีศรัทธาคงประสบความสำเร็จได้ จะได้เข้าถึงสิ่งที่ยังไม่เคยเข้าถึง เช่น ความเป็นผู้มีเมตตา ความเป็นผู้มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความเป็นผู้มีปัญญา หรือสูงสุดก็เข้าถึงนิพพานต่อไป

คำสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงไว้ แสดงข้อเท็จจริงเพื่อให้เราวางใจเป็น ทำใจได้ถูก ให้อุจเฉฐ ฐจกปลอย ฐจกวาง สิ่งที่มีนเป็นอย่างนั้น มีนเป็นของมีน อย่างนั้น มีนไม่เที่ยง เป็นทุกข ไม่ใช่ตัวตน เป็นไปตามเงื่อนไขอย่างนั้น ส่วนหนึ่ง เรื่องการทำใจ ปลงใจให้เป็น วางใจให้เป็น และอีกส่วนหนึ่ง จะได้ทำหน้าที่ของตน ให้อุจเฉฐ ทำกิจทำอะไรที่ยังไม่ได้ทำให้ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะถ้าพูดถึง แบบสูงสุด แบบคนที่ไม่เอาโลกแล้ว ก็เป็นพระอรหันต์นี้สูงสุด พวกเราที่ยังอยู่ นี้ ยังไม่ได้เป็นสักคน มีหน้าที่ต้องทำให้เป็นนั่นแหละ ถ้ายังไม่ถึงขั้นนั้นก็รองลงมา ระดับพระอริยบุคคลขั้นต้น เป็นระดับพระโสดาบัน อย่างน้อยก็รองลงมาอีก ทุจริต ยังทำอยู่ ต้องรีบละให้หมดไป นี้เป็นขั้นพื้นฐานที่สุด

เราทั้งหลายเกิดเป็นมนุษย์ พบคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นโอกาสที่ดี และ ในขณะนี้ก็เป็นโอกาสที่ดีช่วงหนึ่งในชีวิต มีโอกาสมาสังเวชนียสถาน ซึ่งเป็นสถานที่ ที่สามารถกระตุ้นเตือนจิตใจผู้ที่มีศรัทธา ให้มีความบากบั่นทำกิจที่ยังไม่ได้ทำ แต่ละท่านยังมีกิจที่ยังไม่ได้ทำอีกหลายประการ ถ้าเสร็จกิจแล้วก็จะเหมือนกับ พระพุทธองค์กับพระอรหันตสาวกที่ได้ปรินิพพานแล้ว ส่วนพวกเราก็ต้องทำกิจ กันต่อไป อย่างนี้นะครับ

เอาละบรรยายมา คงพอสมควรแก่เวลาเท่านี้แหละครับ อนุโมทนาทุกท่านครับ

๕. รับรู้ரியสัง ๔

บรรยายที่ มกุฏพันธเจดีย์ เมืองกุสินารา
วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๘

สวัสดีครับ ท่านผู้ร่วมเดินทางทุกท่าน

สถานที่นี้เรียกว่ามกุฏพันธเจดีย์ เป็นสถานที่ซึ่งพวกราชกุมารเข้ารับตำแหน่งสืบทอดเพื่อจะเป็นกษัตริย์ ตอนที่พระพุทธองค์ทรงปรินิพพาน ณ สถานที่ที่เราไปเมื่อเช้านี้ เมื่อครบ ๗ วันแล้ว ก็อัญเชิญพระบรมศพมาถวายพระเพลิง ณ ที่นี้ ตรงนี้จึงเป็นสถานที่สุดท้าย พระสรีระของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ถูกถวายพระเพลิง เหลือเป็นพระธาตุให้พวกเราได้กราบไหว้บูชาระลึกถึง สถานที่นี้เป็นที่สุดท้ายแล้ว ถ้าว่าตามสังเวชนียสถาน สถานที่ปรินิพพานเป็นสังเวชนียสถาน มกุฏพันธเจดีย์เกี่ยวข้อง แต่ไม่ได้เป็นสังเวชนียสถาน เป็นสถานที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพของพระพุทธเจ้า

อย่างที่ไดเล่าเรื่องต่างๆ ให้ฟังบ้างแล้ว ที่พระพุทธองค์ได้เลือกเมืองกุสินารา เป็นเมืองสำหรับปรินิพพาน เพราะเป็นเมืองเล็กๆ ในยุคนี้ แต่ในยุคเก่านั้น พระองค์ได้ตรัสพระสูตรหนึ่งซึ่งเป็นพระสูตรที่ยาวก่อนที่จะปรินิพพาน ได้มาตรัสที่เมืองนี้ คือมหาสุทฺถสนสูตร เล่าเรื่องในยุคสมัยที่พระองค์เป็นพระเจ้าจักรพรรดินามว่า

มหาสุทิสสนะ เป็นผู้ครองโลกนี้ทั้งโลก มีสมบัติมากมาย สถานที่นี้เป็นเมืองหลวงชื่อว่าเมืองกุสาวตี เป็นราชธานี ที่พระองค์ทรงเล่าเรื่องเหล่านี้ขึ้นมา เพื่อให้เห็นชัดถึงสังขารทั้งหลายทั้งปวงที่ไม่เที่ยง ไม่แน่นอน นอน ทรงเล่าเรื่องที่พระองค์เป็นพระเจ้าจักรพรรดิมหาสุทิสสนะ สิ่งของที่พระองค์ทรงมีก็มากมายกว่าพวกเรามาก พวกเราก็คงจะมีนั่นมีนี่บ้างเล็กๆ น้อยๆ แล้วแต่ความเพียร แล้วแต่กรรมที่ได้ทำมา แต่ท้ายที่สุดก็ต้องทิ้งไปทั้งหมด เพราะว่าสังขารเป็นของไม่แน่นอน ธรรมชาติเป็นอย่างนี้ ไม่มีใครหนีไปได้

พระองค์ทรงเล่าให้ฟัง สรุปลย่อๆ ว่า ตอนพระองค์เป็นพระเจ้าจักรพรรดิพระเจ้ามหาสุทิสสนะนั้นครองเมืองกุสาวตีเป็นราชธานี มีเมืองขึ้นมากมาย ในโลกนี้ในยุคของพระองค์ มี ๘๔,๐๐๐ เมือง มีช้างทรง ๘๔,๐๐๐ เชือก มีม้าทรง ๘๔,๐๐๐ ตัว มีรถสำหรับใช้เป็นยานพาหนะ ๘๔,๐๐๐ คัน มีนางสนม ๘๔,๐๐๐ นาง มีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ๘๔,๐๐๐ ชุด ในทุกๆ เวลาไม่ว่าจะเป็นช่วงเช้า ช่วงกลางวัน หรือช่วงเย็น ก็ดี จะมีสำรับทองสำหรับใส่อาหาร ๘๔,๐๐๐ สำรับ ปราสาทก็มี ๘๔,๐๐๐ หลัง ที่นอนที่นั่งต่างๆ ก็มีอย่างละ ๘๔,๐๐๐ และอื่นๆ อีกมากอย่างละ ๘๔,๐๐๐ หมายถึงว่ามีเยอะมาก ถ้าเราคิดอย่างปุถุชนก็คงตาลุก อยากจะได้อย่างนั้นบ้าง เหมือนที่พวกเราพากันแสวงหามา

พระองค์ตรัสต่อไปว่า ถึงจะมีเมืองขึ้น ๘๔,๐๐๐ เมืองนั้น เมืองที่พระองค์
ครองอยู่ในตอนนั้นก็มิมีเมืองเดียว ถึงแม้จะมีรถ ๘๔,๐๐๐ คัน ที่ได้ใช้สอยจริงๆ มี
คันเดียว แม้จะมีนางสนม ๘๔,๐๐๐ นาง ก็มีผู้ที่พระองค์ยกย่องอยู่นางเดียว ถึงแม้
จะมีสำหรับอาหารทองที่เขายกมาถวาย ๘๔,๐๐๐ สำหรับ ที่พระองค์เสวยได้จริงๆ
ก็เฉพาะข้าวกับกับข้าวเฉพาะที่พอกับความต้องการ ส่วนอาหารที่มีมากมายก็ไม่ได้
เสวย ถึงมีปราสาท ๘๔,๐๐๐ หลัง เวลานอนก็นอนเพียงหลังเดียว เป็นอย่างนี้ เป็น
ธรรมดา ถึงแม้จะมีมากขนาดนั้น เวลาใช้สอยก็ใช้สอยเท่าที่พอให้อัตภาพร่างกาย
เป็นไปได้ **ท้ายที่สุดก็ทั้งหมด** เป็นของไม่เที่ยง พระองค์ทรงสรุปด้วยคาถาที่หลายๆ
ท่านอาจจะคุ้นเคยว่า

อนิจจา วต สงขารา

อุปฺปาทวยธมฺมิโน

อุปฺชฌิตฺวา นิรุชฌนฺติ

เตสํ วุปฺสโม สุโข

แปลว่า สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ มีความเกิดขึ้นและดับไปเป็นธรรมดา
ครั้นเกิดขึ้นแล้วก็ดับไป ความเข้าไปสงบระงับของสังขารทั้งหลายเหล่านั้นเป็น
ความสุข

สังขารยังไม่ระงับก็ยังคงทุกข์อยู่ เพราะสังขารทั้งหมดเป็นทุกข์ สิ่งใดไม่เที่ยง
สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ก็ไม่ควรที่จะ
ยึดถือว่ามันเป็นของเรา เราเป็นมัน มันเป็นอึดติดตัวตนของเรา

นี่เป็นเนื้อหาย่อยๆ ของมหาสุทฺถสสนสูตรที่พระองค์ตรัสก่อนปรินิพพานเพื่อให้เกิดความสังเวช พระองค์ได้เป็นถึงพระเจ้าจักรพรรดิ ท้ายที่สุดก็ไม่เหลืออะไร พวกเราก็คงมีเสื้อผ้าหลายตัวเหมือนกัน แต่คงไม่ถึง ๘๔,๐๐๐ ชุด เวลาสวมใส่ก็สวมใส่ได้ที่ละชุด ผู้คนก็มีมากมาย ผู้ชายก็มีหลายคน ถ้าหาสามี ได้คนเดียวก็พอแล้ว ตายแล้วชาติหนึ่ง ถ้าหาหลายคนก็คงจะวุ่นวาย ที่ดินก็มีมากมายเต็มโลก ได้ถือครองเป็นเจ้าของบ้างสักไร่ ๒ ไร่ หรือ ๑๐๐ ตารางวา ก็ว่าไป แต่แผ่นดินที่เราถือครองสัก ๑๐๐ ตารางวา นี้ เวลานอนจริงๆ ก็นอนเฉพาขนาดเตียงนอน บางท่านอาจจะมีรถยนต์หลายคัน แต่คงไม่ถึงขนาดพระเจ้าจักรพรรดิที่มี ๘๔,๐๐๐ คัน บางท่านมี ๒-๓ คัน เวลาขับก็ขับได้ที่ละคัน ถึงจะมีมากเท่าไร ท้ายที่สุดก็เป็นไปตามกฎสังขาร คือมันเป็นของไม่เที่ยง ดังนั้น ได้ยินอย่างนี้แล้วก็จะได้ทำกิจที่ควรทำให้ลึกซึ้ง หรือทำกิจที่ควรทำเร่งด่วนทำให้ยิ่งขึ้น เพราะพวกเราโดยทั่วไป ยังไม่มีรู้ว่ากิจอะไรที่ควรทำ บางคนก็พยายามหาเงิน หาบ้าน หาที่ดิน หาโน่นหานี้วุ่นวายไป

พระองค์ตรัสมหาสุทฺถสนสูตร เพื่อให้เกิดความสดสังเวช ควรที่จะเปื้อนหนาย คลายกำหนด บางท่านพยายามหาโน่นหานี้ บางครั้งก็พยายามรักษาสมบัติของตนเองจนไปทำทุจริตก็มี ไปโกหกเขาก็มี ไปโกงเขาก็มี ไม่คุ้มกัน จะได้ระมัดระวัง ที่สิ่งต่างๆ ไม่เที่ยงจะได้รู้จักมันตามที่เป็นจริง

ในโลกนี้ **สิ่งที่**เป็นของเราก็คือกรรม ต้องรักษากรรมไว้ ถ้าให้สูงขึ้นไปกว่านั้น พระองค์ทรงให้รับปฏิบัติ ให้รับฝึกหัดเพื่อเห็นอริยสัจ ๔ ทรงอุปมาไว้หลายประการ เช่น เวลาที่ไฟไหม้ศีรษะหรือไหม้ผ้า อย่างพวกเรามีหัวและมีผมอยู่บนหัว และสวมเสื้อผ้าอยู่ ถ้าไฟไหม้หัว และไหม้ผ้าควรจะทำอย่างไร พวกเราโดยทั่วไปคงตอบว่าต้อง รีบดับไฟก่อน แต่พระองค์ไม่ได้ตรัสว่าอย่างนั้น พระองค์ตรัสว่า **เมื่อไฟไหม้ศีรษะ หรือไหม้ผ้า สิ่ง**ที่ควรทำก่อน **คือควรรู้**อริยสัจก่อน**ที่จะดับไฟ** พวกเราอย่างไรก็ต้อง ดับไฟก่อน คิดตามประสาปุถุชนที่ยังยึดมั่นถือมั่นในตัวตนอยู่ ทำไม่จึงเป็นอย่างนั้น เพราะว่าการที่จะได้มีโอกาสฟังธรรม ปฏิบัติธรรมจนเห็นอริยสัจเป็นเรื่องยาก จึงควร รีบทำ ด่วนทำ

ไฟไหม้ศีรษะควรจะรู้จักก่อนว่า ศีรษะนั้นไม่ใช่เราไม่ใช่ของเรา เป็นทุกข์ เป็นก้อนทุกข์ รู้จักทุกข์ รู้จักสัจจะ รู้จักความจริง เพราะเราหลงมานาน ไฟไหม้หัวเรา เป็นหัวของเรามาตั้งแต่เด็ก จนหัวจะไปจากเราอยู่แล้ว ยิ่งหลงผิดอยู่ เห็นผิดว่า ไฟไหม้เราอยู่อย่างนั้น จึงต้องให้รับรู้ก่อนว่าหัวเป็นธาตุ เป็นธาตุดิน เป็นของแข็ง อย่างหนึ่ง เป็นของไม่แน่นอน เป็นของไม่เที่ยง ให้รับรู้ก่อน เรามีหัวอยู่กับตัวอยู่แล้ว ถ้าไฟไหม้หัวก็ต้องรู้ก่อนว่านี่ไฟไหม้หัว ไม่ได้ไหม้เรา เพราะมีที่ตั้งของทุกข์ขึ้นมา ทุกข์จึงเกิดขึ้นได้ ถ้าไม่มีหัว ไฟก็ไหม้ไม่ได้ ถ้าไม่มีร่างกาย ไม่มีตัวนี้มา จะให้ใครดำ ใครทุบตี ก็ไม่ได้ จะเจ็บจะปวดอย่างนั้นอย่างนี้ ก็ไม่ได้ ไม่มีที่ตั้งของทุกข์ต่างๆ ต้องรู้ ก่อนว่านี่มันเป็นสักแต่ว่ากาย เป็นรูป เป็นขันธ์ เป็นก้อนทุกข์ที่ได้มาตามเหตุตาม ปัจจัย

เวลาไฟไหม้ผ้าควรทำอย่างไร ทัวไปก็ตอบว่าต้องรีบดับไฟ ก็เหมือนเดิม พระองค์ตรัสว่านั่นอย่าเพิ่งทำ มีเรื่องเร่งด่วนที่ควรจะมีมากกว่านั้นอีก ก็คือต้องรับรู้ อริยสัจ ต้องรีบปฏิบัติเพื่อรู้ความจริงว่าที่ไหม้ที่นั่นไหม้ผ้า ไม่ใช่ไหม้ผ้าของเรา **เพราะ ขนาดตัวเราของเรายังไม่มีเลย แล้วผ้าของเราจะมีได้อย่างไร** ควรจะรีบทำเรื่องนี้ ก่อน เพราะความจริงผ้าก็ไม่ใช่ของเราอยู่แล้ว เราเกิดมาไม่มีอะไรมา ตายไปก็ไม่เหลือ อะไรไป ไม่มีตัวมีตนอะไร ขนาดตัวเราของเรายังไม่มีเลย สิ่งต่างๆ ภายนอกก็ยิ่งไม่มี ของเรา พวกเราโดยทั่วไปมีความเห็นผิด ยึดถือผิดๆ เป็นเหตุต้องเวียนว่ายตายเกิด ทุกข์ทรมาน พระองค์ก็เลยให้รีบปฏิบัติเพื่อให้รู้สิ่งเหล่านี้

เราทั้งหลายมาถึงสถานที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพพระศาสดาแล้ว สิ่ง
ที่ทรงฝากไว้ มีแต่ธรรมวินัยที่เป็นศาสดาแทน เราจึงควรรับปฏิบัติเพื่อรู้ริยสัจ เพื่อรู้
ความจริง ในวันนี้จะพูดอริยสัจให้ฟัง หลังจากที่ได้พูดเรื่องโน้นเรื่องนี้มาหลายๆ เรื่อง
แล้ว ท่านทั้งหลายจะได้มีความรู้ความเข้าใจนำไปปฏิบัติต่อได้ เพราะเรื่องอริยสัจนี้
เป็นเรื่องของชีวิตเราเอง จะได้เข้าใจชีวิตอย่างครบถ้วนว่า ชีวิตของเราเป็นมาเป็นไป
อย่างไร แล้วจะไปถึงจุดจบได้อย่างไร ได้เข้าใจชีวิตอย่างครอบคลุมครบถ้วน คล้ายๆ
ต่อภาพของชีวิตให้สำเร็จ มองภาพของชีวิตออก ไม่อย่างนั้นเราจะไม่รู้ว่าจะอยู่
อย่างไร ไปอย่างไร คล้ายๆ ภาพจิ๊กซอว์ยังไม่เสร็จก็ยังไม่รู้ว่าจะอยู่
อย่างไร ถ้าได้เข้าใจอริยสัจแล้ว เหมือนต่อภาพได้สำเร็จ จะได้รู้จักว่าชีวิตคืออะไร
จะไปอย่างไร จุดจบอยู่ตรงไหน และการเดินทางที่เหมาะสมถูกต้องเป็นอย่างไร
จะได้เข้าใจอย่างครบถ้วน ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมต่อไปเพื่อเดินทางให้ถูกต้อง
เป็นความรู้ที่เป็นหลักการ เป็นกรอบไว้

ความรู้เรื่องอริยสัจนี้แหละ พระพุทธองค์ทรงตักเตือนให้พวกเราเรียนรู้ไว้ พวกเราโดยทั่วไปไม่ทราบ รีบไปหาความรู้ด้านอื่นก่อน หลายท่านรีบเรียนหนังสือให้จบแล้วก็จะได้มาทำมาหากิน เลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ เลี้ยงครอบครัว จะได้มีครอบครัวที่มั่นคง ก็คิดไปตามประสาคนทั่วไป เราก็เป็นกันมานานแล้ว วันนี้ลองฟังดูจะได้รู้จักสิ่งที่พระองค์ตรัสว่าเป็นสิ่งที่ควรจะรีบศึกษา ควรจะรีบเรียนก่อนเรื่องอื่นๆ ไหนๆ ก็เรียนเรื่องอื่นๆ มามากแล้ว อย่าลืมาเรียนเรื่องที่พระองค์บอกว่าควรรีบเรียนให้เร็วที่สุด เร็วจนกระทั่งว่าถ้าไฟไหม้หัวก็ต้องรู้อันนี้ก่อน ก่อนจะดับไฟที่หัว

สำหรับอริยสัจมี ๔ ข้อ ท่านผู้คุมเวลาบอกให้พูดถึงบ่าย ๔ โมงครึ่ง ตอนนี้ บ่าย ๓ โมงครึ่ง มีเวลาพูดอีกประมาณ ๑ ชั่วโมง ฉะนั้น ท่านทั้งหลายก็ให้อุดทนฟัง เดี่ยวเวลาก็มาถึงตามเรื่องมัน มาถึงตามกฎของสังขาร ท่านทั้งหลายอย่าลืมอดทนฟัง ใส่ใจให้ดี

อริยสังข์เป็นความจริงขั้นสูงสุด ไม่มีความจริงอะไรจะเหนือไปกว่านี้แล้ว ถ้าใครได้รู้ข้อเท็จจริงอันนี้ก็ถือว่าจบแล้ว ความรู้อย่างพวกเราที่รู้จักกันมา เรื่องนั้นบ้าง เรื่องนี้บ้าง ถ้ายังไม่ถึงอริยสังข์ก็ยังไม่จบ ยังมีสิ่งที่จะสูงกว่านั้นขึ้นไป ต่อเนื่องไปอีก ถ้ารู้อริยสังข์แล้วก็ถือว่าจบแล้ว เป็นความรู้ที่ครอบคลุมความรู้ทั้งปวงเอาไว้ เป็นความรู้ที่ไม่มีอะไรจะสูงไปกว่านี้แล้ว เป็นสังข์ที่เป็นจริงที่พุทธเจ้าได้ทรงประกาศเอาไว้ สิ่งที่พระองค์ทรงรู้นั้นมีมาก พระองค์ทรงบอกพุทธบริษัทให้รีบเรียนรีบศึกษา เป็นความรู้ที่จำเป็นและเพียงพอสำหรับคนคนหนึ่งที่เกิดมาในชาติหนึ่งจะเรียน เรียนแล้วก็เอาไปปฏิบัติ ปฏิบัติแล้วจะถึงความพ้นทุกข์ ถึงความสุขอย่างแท้จริงได้ เรียกกันว่าความรู้แบบใบไม้กำมือเดียวอย่างนี้ก็ได้ เป็นคำอุปมา

ความรู้นี้ถ้าใครรู้เข้าแล้วเขาก็จะกลายเป็นพระอริยะ จะให้เป็นปุถุชนธรรมดาแบบคนที่ยังไม่รู้ก็ไม่ได้ เขาจะรู้ข้อเท็จจริงและดำเนินชีวิตถูกต้อง ไม่มีทางที่จะดำเนินชีวิตผิดอีกต่อไปแล้ว มีแต่เดินไปเรื่อยๆ เป็นพระอรหันต์ ถึงนิพพานในอนาคตต่อไป ความรู้เรื่องนี้มี ๔ ข้อด้วยกันคือ

๑. ทุกขอริยสังข์
๒. ทุกขสมุทยอริยสังข์
๓. ทุกขนิโรธอริยสังข์
๔. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสังข์

ข้อที่ ๑ **ทุกข์** คือสิ่งที่ปราศจากแก่นสาร สิ่งที่ว่างเปล่า ว่างจากความเที่ยง ว่างจากความสุข ว่างจากตัวตน ของที่ว่างจากความเที่ยงมารวมกันหลายๆ ส่วน ก็เป็นตัวทุกข์มารวมกัน จะบอกว่ามีก็ได้เมื่อมันเกิดขึ้น มีเหตุมีปัจจัยก็เกิด แต่พอหมดเหตุก็ดับไป ก็ไม่มี จะว่ามีก็มีเมื่อมีเหตุ จะว่าไม่มีก็ไม่มีเมื่อหมดเหตุ มันจึงเป็นตัวทุกข์ ตัวไร้แก่นสาร จะไปจับต้องเป็นจริงเป็นจังไม่ได้ เหมือนพวกเรานั่งๆ อยู่นี้เป็นตัวทุกข์ แต่เดิมไม่มีเราอยู่ในโลกนี้ พอเหตุปัจจัยเงื่อนไขพร้อม กรรมประมวลมา ก็ไถ่มา เป็นขั้น ๕ ประชุมกัน ประชุมกันตอนแรกก็เรียกว่าเกิด ต่อมาก็ได้แก่ อีกสักหน่อยก็ตาย **จากไม่มีก็มา มีแล้วก็หายไป** เหตุให้เกิดยังไม่หมด อีกสักหน่อย ก็มีขึ้นมาใหม่ ที่มีก็เป็นทุกข์เหมือนเดิม เป็นก่อนอุปาทานขั้น ๕ ที่มาตามกรรม และไปตามกรรม นี้เรียกว่าตัวทุกข์

พระพุทธองค์ทรงสรุปว่า อุปาทานขั้นทั้ง ๕ เป็นตัวทุกข์ เราท่านทั้งหลายที่นั่งอยู่นี้เป็นตัวทุกข์ แต่เรายังเข้าใจผิดอยู่ คิดว่าเป็นตัวเราเป็นของเรา ยังไม่เห็นชัด พระองค์ตรัสว่าให้รีบมาฝึก ให้รีบมาเห็นว่าเป็นตัวทุกข์ ไม่ใช่เรา เป็นปรากฏการณ์ของทุกข์ที่มารวมกันเป็นโน่นเป็นนี่ขึ้นมา ทรงแจกแจงให้เห็นชัด ความเกิดเป็นทุกข์ ความแก่เป็นทุกข์ ความตายเป็นทุกข์ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาสะ เป็นทุกข์ ความประสพกับสิ่งไม่น่ารักไม่น่าพอใจเป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากสิ่งที่รักที่พอใจเป็นทุกข์ บรรณาสังขโตไม่ได้สิ่งนั้นเป็นทุกข์ ว่าโดยรวบย่อแล้ว อุปาทานขั้นทั้ง ๕ เป็นตัวทุกข์ นี่คือทุกขอริยสัง

ที่เกิดๆ นี่ไม่ใช่คน ไม่ใช่ผู้หญิง ไม่ใช่ผู้ชาย ไม่ใช่หมา ไม่ใช่แมว ไม่ใช่เทวดา ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา แต่เป็นตัวทุกข์ที่เกิดขึ้น เมื่อมีเงื่อนไขพร้อมมารวมกัน ประมวลมาเป็นสัตว์ชนิดนั้นบ้างชนิดนี้บ้าง ก็เป็นทุกข์เหมือนเดิม เป็นรูปนาม ชั้นที่ ๕ ที่มาตามกรรม ฉะนั้น สัตว์ทุกหมู่เหล่า ทั้งเราเองที่เป็นคนไทย เป็นคนต่างชาติก็ดี เป็นอินเดียก็ดี เป็นเขมรก็ดี เป็นชาวตะวันตกก็ดี จนกระทั่งเป็นสัตว์อื่นๆ ก็ดี เรียกว่า เป็นเพื่อนทุกข์ เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ ที่เกิดๆ ก็ทุกข์เกิด สับเปลี่ยนกันไปเรื่อยตามกรรม ทุกข์เกิด ทุกข์แก่ แล้วก็ทุกข์ตาย ตายแล้วก็เกิดใหม่ วนเวียนหมุนไปอย่างนี้ ไม่มีใครรอดพ้นจากทุกข์ได้ **ถ้าไม่มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นก็ไม่มีใครที่จะออกจากวงจรทุกข์ได้**

การได้พบกับสิ่งที่ไม่น่ารักไม่น่าพอใจก็เป็นธรรมชาติของทุกข์ ความพลัดพราก ก็เป็นทุกข์ ความปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้นก็ทุกข์ ธรรมชาติของทุกข์เป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับความปรารถนาของผู้คน อย่างพวกเราทั่วไปก็ปรารถนาอย่างหนึ่ง แต่ทุกข์มันเป็นอย่างหนึ่ง เกิดมาแล้วก็ไม่อยากตายสักคนแต่ก็ตายทุกคน เป็นอย่างนั้น อยากจะอยู่ต่อนานๆ แต่ท้ายที่สุดก็ตายก่อนทุกคนไป ทุกคนล้วนอยากอยู่นาน **ยังไม่หมดความอยาก ทุกคนก็ตายไปก่อน** ธรรมชาติของทุกข์เป็นอย่างนี้ ทุกคนอยากสบายแต่ธรรมชาติของทุกข์ไม่สบายเลย ธรรมชาติของมันต้องปรับปรุง ต้องเปลี่ยนแปลงต้องบริหารไป ว่าโดยย่อแล้วอุปาทานชั้นที่ ๕ เป็นตัวทุกข์ พวกเราทั้งหลายที่นั่งอยู่นี้เป็นทุกข์ จึงต้องรู้จักให้ตีว่าทุกข์เป็นตัวทุกข์ มันไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา ไม่ได้เป็นไปตามใจปรารถนา ต้องรู้จักมัน รู้จักแล้วก็บริหารจัดการด้วยปัญญา นี่คือทุกข์

ข้อที่ ๒ คือ **ทุกข์ขสมุทัย** เหตุให้เกิดทุกข์ เหตุให้เกิดรูปนาม ชั้น ๕ คือ ตัณหา ความรักตน ความรักตัว ความอยาก ความคาดหวัง ความเพลิน มัวเมา ลุ่มหลง ความจะเอาตามใจตน ตามใจตัว ยึดถือตัว ยึดถือของตัว ทำเพื่อตัว ตัวๆ นี้ ไม่มีจริง แต่ความรักตัวมี มันเป็นสัจจะข้อที่ ๒ คือเหตุให้เกิดทุกข์ ตัวไม่มี แต่ความรักตัวมี เหมือนกับเงาไม่มีจริง แต่ความรักเงามี ความรักเงารักตัวนี้เอง เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ของของตัวไม่มี แต่ความยึดถือว่าของของตัวมี ความยึดมี แต่ของของตัวไม่เคยมีและจะไม่มีตลอดกาล ข้อเท็จจริงเป็นอย่างนั้น ความยึดว่าเป็น ของของตัวมี ความยึดเป็นเหตุให้เกิดภพเกิดชาติวนเวียนกันไป ทำให้เราทำกรรม ต่างๆ ที่พวกเราเวียนว่ายตายเกิดมานานก็เป็นเพราะทำเพื่อตัวเอง ทำให้ตัวเองได้นั้น ได้นี้ รักษาสิ่งของของตัวเองก็เลยได้เกิดใหม่ ไม่ได้เกิดตัวเอง แต่เกิดทุกข์ เกิดรูปนาม ชั้น ๕ เป็นมาเรื่อยๆ จนถึงทุกวันนี้

เหตุให้เกิดทุกข์คือตัณหา ความรักตน อยากเพื่อตัวเพื่อตน จะเอาตามใจตน เอาตามใจชอบ เอาตามใจคิด จริงๆ ตนไม่มี มีแต่ความหลงผิดด้วยอำนาจอวิชชา หลงแล้วก็รัก มีความสำคัญตน แท้ที่จริง เป็นความสำคัญผิดเพราะตนไม่มี สำคัญตน นี้เป็นมานะ ว่าไปแล้วก็คือพวกกิเลสทั้งหลาย แต่ตัวหัวหน้าเด่นที่เป็นตัววิ่งออกหน้า ไปทำโน่นทำนี่ จัดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโน่นนี่นั่น จัดการให้เกิดสังขารต่างๆ ขึ้นมาก็คือตัณหา ตัณหาจึงทำให้คนเกิด พวกเราก็เกิดตามตัณหา ความรักตนนี้แหละ ครอบงำที่ยังไม่สิ้นตัณหา ยังไม่หมดอยาก ยังไม่หมดความยึดความถือตนของตน ก็ยังต้องเกิดไปเรื่อยๆ ยังรักตัวกลัวตายอยู่ก็ต้องตายไปเรื่อยๆ และก็ต้องเกิดไปเรื่อยๆ เป็นอย่างนั้น เป็นไปตามกฎธรรมดาของสัจจะ

เราทั้งหลายจึงต้องรู้จักว่าตัวตนไม่มี มีแต่ทุกข์ ส่วนความรักตน ยึดถือว่าเป็นของตนเป็นเหตุเกิดทุกข์ จึงต้องระมัดระวังการทำตามใจตน การทำตามกิเลสต่างๆ ในทางคำสอนของพระพุทธเจ้าให้ละไปตามลำดับ เบื้องต้นก็ให้ละอันหยาบๆ ก่อน คือละทุจริตทั้งหลาย การทำตามใจตนที่แรงๆ เดี่ยวจะไปตกอบาย อบายก็เป็นทุกข์ เป็นรูปนามเหมือนกัน มนุษย์เราก็เป็นทุกข์ เป็นรูปนามเหมือนกัน แต่สะดวกกว่าอบาย ฉะนั้น ถ้ายังต้องเกิดอีก อย่างน้อยก็เกิดในสุคติไว้ก่อน ถ้าดียิ่งขึ้นไปกว่านั้น ก็ให้เกิดในตระกูลที่เป็นสัมมาทิฐิ จะได้ฟังธรรมปฏิบัติธรรมต่อไป ถ้าดีที่สุดเลยก็ให้สิ้นตัณหา หมดตัณหาไปเลย ดีที่สุด ก็มีหลายระดับขั้นด้วยกัน

ถ้าว่าตามสัจจะแล้ว ตัณหา ความรักตัว ยึดมั่นในตัวของตัวเอง ทำให้จิตใจคับแคบ ทำให้เห็นแก่ตัว สำคัญตัวว่าตัวเป็นโน่นเป็นนี่เป็นนั่น อันนี้เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ เหตุให้เกิดในภพใหม่ เกิดแล้วก็ตาย เกิดแล้วก็ตายมาเรื่อยๆ จนกระทั่งทุกข์เล็กๆ น้อยๆ ที่เราเป็นอยู่ทุกวันนี้ก็เกิดจากความรักตัวทั้งนั้น พวกโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาสะ เหล่านี้ท่านเรียกว่าเป็นทุกข์จร ไม่ใช่ทุกข์จริง ถ้าจริงก็เป็นทุกข์เกิด ทุกข์แก่ ทุกข์ตาย ทุกคนหนีไม่พ้น ส่วนทุกข์จรก็หนีพ้นบ้าง ถ้าใครยึดน้อยลงก็ทุกข์น้อยลง ถ้าใครไม่ยึดเลยก็ไม่ต้องทุกข์เลย ถ้าใครยึดเยอะก็ทุกข์เยอะ โสกะ ปริเทวะ เศร้าโศก เสียใจกับสิ่งโน้นสิ่งนี้ เกิดจากตัณหาอุปาทาน นี่เป็นเหตุเกิดทุกข์

เหตุเกิดทุกขนี่คือความรักตัวเอง ถ้าอยากจะพ้นทุกขก็อย่าทำตามใจตัวเอง ให้ฝึกกิเลส ฝึกไปเรื่อยๆ มีข้อธรรมะต่างๆ ให้ฝึกเยอะเยอะ นี่พูดเป็นหลักการไว้ก่อน ที่เราเป็นทุกขกันก็เพราะรักตัวเอง ยึดถือสิ่งโน้นสิ่งนี้ ก็เลยเกิดความกลัว เกิดวิตกกังวลว่า ของตัวเองจะเป็นของคนอื่นบ้าง อย่างโน้นอย่างนี้ ก็วิตกกังวลไป ที่จริงไม่มีสิ่งไหนที่เป็นของเราเลย แต่ความยึดเป็นเหตุให้เกิดทุกข ของที่ไม่ใช่ของเรา ก็เป็นของที่ไม่ใช่ของเราอยู่อย่างนั้น เป็นธรรมดา แต่เราไปยึดมั่นว่าเป็นของเราและหลงผิดคิดว่าเรามีสิ่งโน้นสิ่งนี้ แม้ร่างกายของเราเอง เราก็ไม่ได้มีสิทธิ์จะครอบครองมัน ไม่จำเป็นต้องพูดถึงที่ดิน บ้าน รถยนต์ สามี ภรรยา หรือทรัพย์สินเงินทองใดๆ

ขนาดกายเราเองเรายังไม่อาจจะครอบครองมันได้ เป็นที่อาศัยชั่วคราวเท่านั้น ที่ดินจึงไม่อาจจะเป็นของเราได้ แต่ความยึดถือนี้ยึดได้ว่าเป็นของของเรา เรามีสิทธิ์อย่างโน้นอย่างนี้ พอเกิดการถือสิทธิ์ขึ้นมา ก็เกิดการทำกรรมขึ้นมา โดยเริ่มต้นตั้งแต่ว่าใครจะมาเอาของของเราไปก็แข่งเขาบ้าง ด่าเขาบ้าง ฆ่ากันบ้าง ก็เกิดกรรมวนเวียนหมุนวนกันไป พวกยึดถือตำแหน่งว่าตำแหน่งนี้เป็นของเรา คนอื่นจะมาแย่งก็ทะเลาะกัน ทำยที่สุดไม่มีใครทำอะไรไป ได้แต่กรรมไปแล้วก็เกิดใหม่ตามกรรม คือได้ทุกขนั่นเอง ทุกขมากทุกขน้อยตามกรรม ดังนั้น ท่านทั้งหลายจึงต้องรักษากรรมให้ดี ในเมื่อยังอยู่ในโลก ยังไม่หมดกิเลสยังต้องเกิดอีก อย่างน้อยให้เกิดในสุคติไว้ก่อน ถ้าดียิ่งกว่านั้นต้องศึกษาเรื่องความพ้นทุกข แล้วเดินตามหนทางที่ถูกต้องต่อไป

ข้อที่ ๓ **ทุกขนิโรธ** คือ ความดับทุกข์ ความพ้นทุกข์ ความดับโดยการสำรอก ให้หมดไม่เหลือซึ่งตัณหานั้นนั่นแหละด้วยวิราคะ ความสละ ความสลัดคืน ความปล่อยวาง ความไม่อาลัย ความสิ้นตัณหา หมดตัณหา เอาตัณหา เอาความอยากที่จะทำตามใจตน เอาความรักตนนี้ออกไป ถ้าหมดความอยาก หมดความยึดถือ ความทุกข์ก็ไม่มี เพราะทุกข์เกิดเพราะความอยากเพื่อตัวเพื่อตน พอไม่อยาก ไม่มีเหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ก็ไม่เกิด ท่านเรียกว่าทุกข์ดับ ถ้าตัณหาหมดโดยสิ้นเชิงคือเป็นพระอรหันต์ เข้าถึงนิพพาน ผู้ที่หมดบางส่วน ทุกข์ก็จะหมดไปบางส่วนตามลำดับไป ถ้าหมดโดยสิ้นเชิงก็เข้าถึงนิพพาน อันนี้คือความดับทุกข์ ถ้าพวกเราอยากจะดับทุกข์ อยากรู้ถึงความพ้นทุกข์ ถึงความสุข ก็อย่าทำตามใจอยาก อย่าทำตามใจคิด อย่าทำตามใจชอบ ให้ฝึกกิเลสตัณหาต่างๆ จะเข้าถึงความสงบความร่มเย็นต่อไป ฝึกหัดสำรวมระวัง ตามพระพุทธรองค์ตรัสเอาไว้ อันนี้ความดับทุกข์ ทุกขนิโรธ

ฟังดูทุกขนิโรธะ ความสิ้นตัณหา หมดความอยาก หมดความคาดหวัง หมดความต้องการ ความปล่อยวาง ความหลุดพ้น ความไม่อาลัย ฟังดูเราก็รู้ว่าเป็นสิ่งดี แต่ว่าทำไม่ได้ ต้องฝึกหัดเพื่อจะเข้าถึง มีข้อปฏิบัติ มีหนทางเพื่อให้เข้าถึงทุกขนิโรธ ข้อปฏิบัติที่จะทำให้เข้าถึงทุกขนิโรธ เป็นมรรค เป็นปฏิปทา เป็นตัวพาไปให้ถึง นี่เป็นอริยสัจข้อที่ ๔ คือ **ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา** คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ นี่เป็นทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา เป็นตัวพาไป

พูดอริยสัจให้ฟังแบบย่อๆ จะได้เข้าใจโครงสร้างของชีวิตทั้งหมด ที่พวกเรา เวียนว่ายตายเกิดมานาน พระพุทธองค์ได้ทรงแจกแจงเอาไว้ อุกาทานชั้น ๕ คือชีวิต ของพวกเราเป็นตัวทุกข์ ไม่มีตัวตนอะไร เป็นรูปเป็นนามที่มาประชุมกัน ที่ได้ชีวิต อย่างนี้มาเป็นเพราะมีเหตุ เหตุที่ได้ชีวิต เหตุให้ได้ก่อนทุกข์อันนี้มาก็คือความรักตัว คือมีตัณหานั่นเอง ตัณหาตัวเดียวสร้างทุกข์จนเต็มโลก ในโลกมีทุกข์เยอะแยะ พวกเรา ทั้งหลายนั่งอยู่นี้ก็เป็นทุกข์ หน้าตาของทุกข์อาจจะแตกต่างกันบ้างตามเงื่อนไข ตาม ปัจจัยที่แตกต่างกัน แต่โดยพื้นฐานแล้วทุกคนก็เหมือนกันหมด คือทุกข์หมด อยู่ แล้วก็แก่ แก่แล้วก็ตาย ตายแล้วก็เกิดใหม่เหมือนกันทุกคน ไม่ต่างกัน ทุกข์ที่มี จนเต็มโลก ก็เพราะผู้สร้างเรื้อน ผู้สร้างทุกข์คือตัณหา ตัณหาตัวเดียวสร้างทุกข์ ขึ้นมาจนเต็มโลก ไม่ว่าจะป็นสัตว์อบายก็เกิดเพราะว่ารักตัวเอง แล้วไปทำกรรม ไม่ดีต่างๆ เบียดเบียนกันก็ดี เป็นมนุษย์ก็เกิดเพราะรักตัวเองเหมือนกัน รักแล้วก็ทำดี หน่อย มีศีล ได้เกิดเป็นมนุษย์ นี่คือทุกข์กับเหตุให้เกิดทุกข์

ต่อมา อีกคู่หนึ่งก็เป็นความดับทุกข์ กับ หนทางความดับทุกข์ คือ ความสิ้น ตัณหา สิ้นเงื่อนไข สิ้นเหตุ หมดเหตุ ไม่มีเหตุ ไม่มีเหตุก็ไม่มีผล ไม่มีทุกข์เกิดขึ้น เป็น ความดับของทุกข์ ไม่มีทุกข์เกิดก็ไม่มีทุกข์ให้ดับ สูงสุดคือนิพพาน ผู้ที่เข้าถึงก็คือ ผู้ที่สิ้นตัณหาโดยสิ้นเชิง เป็นพระอรหันต์ มีทางที่ทำให้ถึง มีเหตุที่ทำให้ถึง ปฏิปทา ที่ทำให้ถึงคืออริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ คือ มีสัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากรรมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ

ในอริยสัจทั้ง ๔ ถ้าว่าเป็นคู่ๆ แล้วจะมีอยู่ ๒ คู่ด้วยกัน คือ คู่ทุกข์กับเหตุ ให้เกิดทุกข์ ทุกข์นี้เป็นผล พวกเรานั่งๆ อยู่นี้เป็นผล เป็นผลที่เกิดจากเหตุ ฉะนั้น จะนั่งอยู่นี้ก็ดี ได้เห็น ได้ยิน ได้ดมกลิ่น ได้ลิ้มรส ได้สัมผัส ได้โน่นได้นี้ได้นั้นก็ดี เป็นผลมาจากสิ่งที่ตนเคยทำมา มีเงื่อนไขต่างๆ เพียบพร้อมแล้วก็เกิดผลอย่างนี้ ขึ้นมา เรานึกดูดีๆ ว่าถ้าไม่มีกรรมประมวลให้เราเกิดที่นี่ ไม่มีลมหายใจเข้าออก หล่อเลี้ยงไว้ ตายไปเสียก่อน ก็จะไม่ได้เห็น ไม่ได้ยินอะไรพวกนี้อีกต่อไป ทุกอย่าง เป็นไปตามเงื่อนไข นี่เป็นผล ที่ให้มีเงินก็ดี มีข้าวกินก็ดี มีโน่นมีนี่ก็ดี อาจจะมีเงิน มีเงินเยอะก็เลยไปซื้อข้าวกิน ที่จริงแล้วลึกซึ้งกว่านั้นมาก ถึงจะมีเงินเยอะ แต่ถ้า หมดลมหายใจไปเสียก่อนก็หมดประโยชน์ ไม่ใช่เป็นเพราะเรามีเงินเยอะเราจึงทำนั้น ทำนี้ได้ แต่เพราะมีเงื่อนไขที่ลึกซึ้งกว่านั้นก็คือเหตุ เหตุให้เกิดคือตัณหา ที่พาเราไป สร้างกรรมไว้ ทั้งดีและไม่ดี ประมวลมาเพื่อให้ได้โน่นได้นี้ ได้ประสบกับอันโน้น อันนี้ได้สิ่งนั้นสิ่งนี้ เสร็จแล้วก็ทำกรรมใหม่ ถ้ายังรักตัวเองอยู่ก็ยังคงเกิดอีก เป็นกฎ ที่พวกเราควรรู้ไว้

สรุปง่ายๆ คือถ้ายังรักตัวเองอยู่ก็ยังคงเกิดอีก ถ้ายังรักตัวกลัวตายอยู่ก็ยังคง เกิดอีก เป็นกฎที่ท่านแสดงไว้ตามนั้น ไม่มีเพี้ยนไปจากนั้นแล้ว เป็นอริยสัจ นี้ เป็นคู่หนึ่ง พวกเราที่นั่งๆ อยู่ก็เป็นผลที่มาจากเหตุ เหตุคือตัณหา ความรักตน พากัน ยึดถือ เป็นอุปาทาน พอมีอุปาทานก็ไปทำกรรม คิด พุด ทำ เพื่อตัว เพื่อตน เพื่อเรา เพื่อของเรา แล้วก็ได้เกิดใหม่ไปเรื่อย ได้เห็น ได้ยิน ได้ดมกลิ่น ได้ลิ้มรส ได้สัมผัส ก็เป็นเหตุและผลชุดที่ ๑ ทุกข์นี้เป็นผลที่เกิดจากเหตุ เหตุก็คือตัณหา เป็นเหตุให้ เกิดทุกข์ ตัณหาเป็นเหตุให้เกิดผล เหตุให้เกิดทุกข์

ส่วนคู่ที่ ๒ นิพพานเป็นทุกขนิโรธะ ก็เป็นผลเหมือนกัน แต่เป็นผลที่มีอยู่แล้ว นิพพานไม่ใช่ผลที่เกิดจากเหตุ เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้ว ดำรงคงที่อยู่อย่างนั้น เป็นของที่ไม่เกิดไม่ดับ ขณะที่ดำรงอยู่นั้นไม่มีการเสื่อม ไม่มีการสลาย เป็นของคงที่อยู่ เป็นของมีอยู่แล้ว เป็นผลเหมือนกัน แต่ไม่ใช่ผลที่เกิดจากเหตุ ความสงบร่มเย็น ความสุขอย่างแท้จริง ความสงบอย่างแท้จริงไม่ใช่สิ่งที่สร้างขึ้นได้ แต่เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้ว ความสุขแท้ไม่ใช่สิ่งที่ต้องสร้างขึ้น แต่เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้ว นิพพานจึงเป็นผลที่ดำรงคงที่อยู่อย่างนั้น เป็นผลที่มีอยู่แล้ว อริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นเหตุให้ถึง ไม่ใช่เหตุให้เกิดนิพพาน เป็นเหตุให้ถึงนิพพาน เป็นเหตุให้ถึงผล เป็นทางเดินไปให้ถึงที่ เหมือนเราเดินทางมาถึงอินเดีย ประเทศอินเดียก็มีอยู่แล้ว ไม่ใช่เราเดินมาเพื่อจะสร้างประเทศอินเดีย การเดินทางของเราไม่ใช่เป็นเหตุให้เกิดอินเดีย แต่การเดินทางของเราเพื่อไปถึงอินเดียที่มีอยู่แล้ว สถานที่หรือเมืองของเขานั้นมีอยู่แล้ว

ความสงบร่มเย็น ความเป็นอิสระ ความสุขอย่างแท้จริงนั้นมีอยู่แล้ว ดำรงคงที่อยู่อย่างนั้น ไม่เคยเสื่อมสลายไปไหน เราแค่เดินไปตามทางที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ พระองค์ทรงดำเนินมาแล้วและบอกพระอริยสาวกทั้งหลายให้เดินตามไป พระอริยสาวกทั้งหลายเหล่านั้นก็เดินตามไปและก็เห็นมาแล้ว ท่านก็บอกต่อๆ กันมา อริยมรรคมีองค์ ๘ ก็เป็นเหตุเหมือนกัน แต่ไม่ใช่เหตุให้เกิดนิพพาน ไม่ใช่เหตุให้เกิดความสงบ ไม่ใช่เหตุให้เกิดความสุข ไม่ใช่เหตุให้เกิดความอิสระอะไร เป็นเหตุให้ถึงผล เหตุให้ถึงความพ้นทุกข์ ท่านจึงใช้คำว่าทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ถึงความไม่มีทุกข์ ถึงความสุขอย่างแท้จริง

ถ้าเข้าใจอย่างนี้แล้ว เราทั้งหลายก็เพียงแค่เดิน ไม่ต้องยุ่งกับเรื่องโน้นเรื่องนี้
อะไรให้มาก เพียงแต่เดินไปตามทาง เมื่อเดินถึงก็จะถึง เหมือนเราเดินทางมาถึง
สถานที่แห่งนี้ มกุฏพันธเจดีย์ ตอนที่ยังไม่ถึงมันก็ยังไม่ถึง พอมาถึงมันก็ถึง ทาง
เป็นเหตุให้ถึง เราเพียงแค่เดินมาตามทางก็จะถึง ถ้าเราพยายามเดิน แต่เดินผิดทาง
ก็ไม่ถึง **จึงต้องเดินให้ถูกทาง แล้วก็เดินไว้เสมอ ถ้ายังไม่ถึงก็เพียงแค่เดินให้อยู่
ในทางไว้** เมื่อถึงก็จะถึงตามนั้น ตรงไปตรงมาไม่มีผิดเพี้ยน เดินนอกทางแล้วอยาก
จะถึงก็ไม่ได้ มันไม่ใช่สัจจะ เป็นความอยากความต้องการของตัวเอง ต้องเดินตาม
ทาง เดินตามมรรคที่พระพุทธองค์ตรัสเอาไว้ ให้มีสัมมาทิฏฐิเป็นหัวหน้า ให้มีสัมมา
สังกัปปะ สัมมาวาจา เป็นต้น เอาการรวมกัน เดินอยู่ในทาง ถึงเมื่อไรก็จะถึงเมื่อนั้น
ถ้ายังไม่ถึงก็ยังไม่ถึง ตรงไปตรงมา เรียกว่าเป็นสัจจะ เป็นอริยสัจ

ถ้าเราไม่ได้ทำตามมรรค อยากจะถึงก็จะไม่ถึง เดินอย่างไรก็ไม่ถึงเพราะ
ว่าไม่ถูกทาง เหมือนเราจะมาถึงสถานที่นี้ ใช้ความเพียรอย่างเต็มที่ เดินไปเรื่อย
แต่ไปคนละทิศคนละทางก็ไม่ถึง นี่พูดหลักอริยสัจให้ฟัง ท่านทั้งหลายจะได้เข้าใจ
โครงสร้าง กรอบในชีวิตของพวกเรา มาแล้วก็ไป เกิดๆ ตายๆ เพราะไม่รู้อริยสัจ
จึงท่องเที่ยววนเวียนมานานนักหนาแล้ว พระพุทธเจ้าของเราได้ทรงแสดงไว้แล้ว
เราก็มาสวดเอา ท่องเอา จำแล้วก็มาปฏิบัติให้ถูกต้องตามนั้น

ทุกขันธ์นี้เป็นผลที่มาจากเหตุ เป็นสิ่งที่ต้องกำหนดรู้ ต้องปริยญา ต้องรู้จัก พวกเราทั้งหลายต้องกำหนดรู้ทุกขันธ์โดยความเป็นทุกขันธ์ รู้จักรูปว่าเป็นรูป รู้จักนามว่าเป็นนาม รู้จักของไม่เที่ยงว่าเป็นของไม่เที่ยง รู้จักสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตนว่าไม่ใช่ตัวตน รู้จักสิ่งเหล่านี้ตามที่มันเป็นจริง เรียกว่าปริยญา กำหนดรอบรู้ กำหนดเส้นผมเป็นเส้นผม กำหนดของไม่สวยว่ามันไม่สวย ก็ของไม่สวยอย่างไรมันก็ไม่สวย ถ้าสวยแสดงว่าเป็นกิเลส เราก็จะได้รู้จักให้ชัด ของเป็นทุกขันธ์ก็เป็นทุกขันธ์ ไม่เคยเป็นของเรา ถ้ารู้สึกรู้ว่าเป็นของเราก็คือเป็นกิเลส คนละตัวกัน สิ่งนั้นก็เป็นอย่างนั้น ที่ดินก็เป็นที่ดิน ส่วนรู้สึกว่าเป็นที่ดินของเราไม่ใช่ที่ดิน เป็นกิเลสเกิดในใจของเรา เหมือนกับเงินก็เป็นเงิน เป็นของใช้ แต่ไม่ใช่ของเรา ถ้ารู้สึกรู้ว่าเป็นเงินเป็นของเรา มันก็ไม่ใช่ของเรา แต่เป็นกิเลส เป็นอุปาทานที่ถือไว้

จึงต้องรู้จักแยกแยะว่าทุกขันธ์เป็นอันหนึ่ง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามเงื่อนไข ตามปัจจัย เป็นผลที่มาจากเหตุ ท่านทั้งหลายจึงต้องมีปัญญารู้จักบริหารทุกขันธ์ ตอนนี้ได้กายได้ใจ ได้ขั้น ๕ มาแล้วจึงต้องบริหาร บางท่านไม่ได้มีขั้นของของตนอย่างเดียว ยังมีสมาธิ มีภรรยามาด้วย ก็ต้องบริหารให้เก่งๆ ยิ่งขึ้น มีความเชี่ยวชาญยิ่งขึ้น บางคนมีลูกมาด้วยก็ต้องหาเลี้ยงลูกด้วย ดูแลกันไป บางคนไม่ใช่คนเดียว เอาหมา มาเลี้ยงด้วย ก็เพิ่มขั้นเข้ามา มีโอกาสกระทบกระทั่งกัน ก็ต้องฉลาดต้องรู้จักว่าแต่ละคน แต่ละสัตว์ แต่ละรูป แต่ละนามก็เกิดจากปัจจัยที่ต่างกัน เกิดจากเหตุต่างกัน ก็ต้องมีการกระทบกระทั่งกัน

อย่าว่าแต่คนอื่นเลย แม้แต่ชั้นอีในร่างกายของเรา แค่อาตุต่างๆ ก็ตีกันไป
กันมาจนเจ็บป่วยบ้างอะไรบ้าง ก็ต้องปรับกันไป ปรับไปปรับมา ทำยที่สุดก็พัง ต้อง
บริหารให้พอเป็นไปได้ ทำยที่สุดก็เป็นไปไม่ได้ ต้องปริญญา กำหนดรอบรู้ **ทุกขนี้**
เอาไว้รู้ ไม่ได้เอาไว้หนี ไม่ใช่เอาไว้เป็นทุกข เอาไว้ดู เอาไว้ศึกษา เอาไว้ฝึกให้เกิด
ปัญญา ยิ่งรู้จักทุกข ปัญญาก็จะมีขึ้น เป็นคนมีสติสัมปชัญญะ ไม่ประมาท ถ้าปฏิบัติ
ไม่ถูก แทนที่จะรู้ทุกขก็เป็นทุกข บางท่านทนทุกขไปอีก ก็หนักไปเรื่อยๆ ทุกขนี้ไม่ใช่
มีเอาไว้ทน อย่าไปทน เพราะว่าทนไปมันก็ตายอยู่ดี หรือไม่ทนก็ตายอยู่ดี ฉะนั้น ให้รู้
ให้รู้ทุกข เอาทุกขไว้รู้ ทำงานไม่ใช่ทนๆ ทำไป อย่าไปทนทำ ให้รู้ รู้แล้วก็ฝึกตนเอง
ให้มีความรับผิดชอบ ให้มีปัญญา ให้มีความคิดที่ดีที่ถูกต้อง ท่านเรียกว่าทุกขนี้ต้อง
กำหนดรู้ ทำปริญญานั้นเอง

ต่อไปเหตุเกิดทุกข คือตัณหา ความรักตัว รักตน ยึดมั่นในตน สำคัญตน
ความอยาก ความคาดหวัง เพลิดเพลินยินดีในทุกข เหตุให้เกิดทุกขต้องละ กิเลส
ต่างๆ ควรละ ถ้ายังละไม่ได้เด็ดขาดไม่ได้ ก็ให้ละชั่วคราวชั่วคราวโดยการข่มใจ สำรวม
ระมัดระวัง พวกเราทั้งหลายอย่างน้อยจึงต้องสมาทานศีลไว้เพื่อกันไว้ อย่าให้เลยเถิด
มาก ให้ระวังกายวาจา ให้สำรวมไว้ ให้ละ อย่าทำตามใจชอบ อย่าทำตามใจอยาก
อย่าเป็นคนใจแคบ อย่าเห็นแก่ตัว ให้เป็นคนใจกว้าง มีข้อธรรมอะไรที่จะช่วยให้
ใจกว้างได้ ให้รู้จักที่จะขัดเกลา ตัณหาท่านให้ละ ความรักตัวตนท่านให้ละ

ใครยังมีต้นหาอยู่ก็ต้องบอกตัวเองว่า รักตัวเองเป็นเหตุเกิดทุกข์ ยึดถือตัวเอง เป็นเหตุเกิดทุกข์ เมื่อเกิดทุกข์ขึ้นมาจะได้ไม่โทษคนอื่นเขา รักตัวเองเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ บางท่านรักหน้าตัวเองว่าเราเป็นผู้มีความสำคัญ พอเขาต่อกับทุกข์ขึ้นมา อาจจะเข้าใจผิดได้ว่าเป็นทุกข์เพราะคนต่อเรา คนอื่นว่าเรา คนอื่นไม่รักษาหน้าเรา ที่จริงแล้ว เป็นทุกข์เพราะมันยึด ความจริงเราไม่มี ความจริงเป็นอย่างนั้น ต้นหาจึงให้ละ กิเลส ต่างๆ ให้ละ ให้ขัดเกลา เป็นสิ่งควรละ ปหานะ ถ้าเป็นทุกข์ให้ปริยญา ให้กำหนด รอบรู้ กิเลสต่างๆ ให้ละ ให้ขัดเกลา ให้ระงับไว้ กั้นไว้ อย่าไปทำตามมัน อย่าให้อาหารมัน ถ้าสูงขึ้นไปกว่านั้นก็หาข้อธรรมะต่างๆ มาขัดเกลามัน

ต่อไปก็ทุกข์นิโรธ ความดับทุกข์ คือพระนิพพาน ให้กระทำให้แจ้ง กระทำให้ รู้จัก เข้าใจถึง เหมือนสถานที่นี้ มกุฎพันธเจดีย์นี้ ตอนนี้พวกเรามาถึงแล้ว คล้ายๆ อย่างนั้นคือมากระทำให้แจ้ง จะได้เห็น จะได้รู้จัก ความสุขอย่างแท้จริงควรจะได้ รู้จัก ความสงบอย่างแท้จริงควรจะได้รู้จัก สงบกิเลส สงบต้นหา ไม่ใช่ให้จิตสงบ แต่ให้กิเลสสงบ **จิตสงบใครๆ ก็ทำได้ ฤชาก็ทำได้ ส่วนกิเลสสงบนี้ต้องปฏิบัติตาม คำสอนของพระพุทธเจ้าจึงจะทำได้** เราทำให้จิตสงบได้บ้างชั่วครั้งชั่วคราวก็อย่าไปดีใจ นั่นไม่ใช่ความสงบอย่างแท้จริง เพราะความสงบอย่างแท้จริงคือสิ้นต้นหา สิ้นความอยาก สิ้นความคาดหวัง สิ้นความรักตัวรักตน เลิกอาลัย เลิกห่วงเลิกกังวล ควรกระทำให้แจ้งความสงบอย่างแท้จริง ความพ้นทุกข์อย่างแท้จริง คือพ้นจากอำนาจของกิเลส พ้นจากอำนาจของตัวตน เราไม่ได้มาปฏิบัติให้ตัวเองหลุดพ้น แต่มาปฏิบัติเพื่อให้หลุดพ้นจากอำนาจของกิเลสที่เห็นผิดว่ามีตัวเอง ไม่ได้มาทำให้ตัวเองดี แต่มาทำให้หลุดพ้นจากความเห็นผิดว่ามีตัวเอง กิเลสเหล่านี้มันทำให้เรา เหนื่อย ลำบาก วนอยู่ ไปไหนไม่รอด

ให้มีปัญญาเห็นว่ามีแต่ทุกข์ ไม่มีเรา ให้เลิกรักตัวเองจะได้สบาย ความสิ้น
ต้นหาเป็นความดับของทุกข์ พวกเราทำตามใจตัวเอง ทำให้ตัวเองมานานแล้ว จน
เวียนว่ายตายเกิดมานาน ไม่สงบสักที วุ่นอยู่อย่างนั้น พยายามทำสมาธิให้ใจสงบ
ก็ไม่สงบ วุ่นอยู่ ต้องรู้วิธีให้ดี เราฝึกให้มีปัญญาเห็นชัดว่ามีแต่ของไม่เที่ยง ไม่เน่ไม่นอน
ทำให้กิเลสสงบ ไม่ใช่ทำให้เราสงบ ทำให้กิเลสสงบ ให้ทีปฏิฐิคือความเห็นผิดลดไป
ละไป ชำระล้างออกไป จะได้สงบ

ทุกข์นิโรธหรือนิพพาน ความสิ้นต้นหา สิ้นอุปาทาน ควรกระทำให้แจ้ง ทำให้
รู้จัก ท่านเรียกว่าสัจฉิกาดัตถัพพธรรม เป็นธรรมที่ควรกระทำให้แจ้ง จะเข้าถึง กระทำ
ให้แจ้งนิพพาน ดับทุกข์ ถึงความสุขอย่างแท้จริง ต้องมีสัจจะข้อที่ ๔ คืออริยมรรค
มีองค์ ๘ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา ข้อนี้ควรเจริญ ควรทำให้มีขึ้น ทำให้เกิดขึ้น
ทำให้มีสัมมาทีปฏิฐิขึ้นมา ทำให้มีสัมมาสังกัปปะขึ้นมา ทำให้มีสัมมาวาจาขึ้นมา ทำให้
มีสัมมากัมมันตะ ทำให้มีสัมมาอาชีวะ ทำให้มีสัมมาวายามะ ทำให้มีสัมมาสติ ให้มี
สัมมาสมาธิขึ้นมา ครบ ๘ อย่างมารวมกันเข้า ทำให้มีขึ้น ทำให้เกิดขึ้น เรียกว่า
ภาเวตัพพธรรม

ที่พูดวันนี้ เป็นธรรมะระดับสูง เป็นความจริงชั้นยอด ไม่มีตัวตน ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล คือ อริยสัจ ๔ ทุกข์นี้เป็นปริณญะธรรม เป็นธรรมที่ควรกำหนดรอบรู้ ควรรู้จักด้วยปัญญา ควรรู้จักทุกข์โดยความเป็นทุกข์ ไม่ใช่ให้ทนทุกข์ ไม่ใช่ให้เป็นทุกข์ แต่ให้รู้จักทุกข์ว่าเป็นทุกข์ เพราะทุกข์ไม่เคยเปลี่ยนเป็นอย่างอื่น ให้รู้ทุกข์ว่าเป็นทุกข์เท่านั้น

ต้นเหตุเป็นเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ เป็นปหัตตัพพธรรม เป็นธรรมที่ควรละ ควรระวัง ปิดกั้น ป้องกัน อย่าให้เกิดขึ้น ถ้าเกิดแล้วก็ต้องระวังอย่าให้มันตัวโต และต้องหาวิธีกวาดมันออกไป เอามันออกไป ละมัน ทำลายมัน เป็นปหัตตัพพธรรม

ทุกขนิโรธะคือนิพพาน ความสิ้นต้นเหตุ ความปล่อยวาง ความไม่อาลัย ควรทำให้แจ้ง เป็นสัจฉิกัตตัพพธรรม ทำให้รู้จัก เข้าใจถึง ได้รู้จักว่าความจริงเป็นแบบนี้ และอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา เป็นภาเวตัพพธรรม เป็นธรรมที่ควรเจริญ ทำให้มีขึ้น ทำให้เกิดขึ้น นี่พูดแบบสรุปครอบคลุมธรรมะที่พูดมาแล้วให้รวมลงในนี้

เมื่อฟังดังนี้แล้ว **หน้าที่สำหรับพวกเราทั้งหลายก็มี ๔ ประเด็นนี้** คือหน้าที่กำหนดรู้ทุกข์ ละทุกข์สมุทัย กระทำให้แจ้งนิโรธ และเจริญมรรค หน้าที่ก็มีอย่างนี้ พระพุทธเจ้าทรงสอนให้กระทำกิจหน้าที่ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาท คือกิจในอริยสัจทั้ง ๔ ประการนี้ โดยเฉพาะข้อที่ ๔ นี้เราไม่เคยทำให้เกิดขึ้นมาเลย อย่าลืมหากันทำ การเจริญมรรคจะช่วยให้ทำกิจต่อสัจจะข้ออื่นๆ ได้ โดยเริ่มต้นจากให้มีสัมมาทิฐิ มีความเห็นที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นมรรคองค์ที่ ๑ พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนให้รู้จักอะไรเป็นอะไรให้ชัดเจน เข้าใจแล้วก็รู้ชัดข้อปฏิบัติ รู้วิธีใช้ชีวิตให้ถูกต้อง

ในสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธองค์ทรงตรวจดูอินทรีย์ผู้ฟังว่า ผู้ฟังนั้นได้ฝึกข้อนั้นข้อนี้อะไรมาแล้ว ควรจะได้รับธรรมะข้อนั้นข้อนี้จึงจะถูกต้องเหมาะสมกับอินทรีย์ของเขา ถ้าอินทรีย์แก่กล้าก็บรรลุไว่น้อย แสดงธรรมไม่เยอะนัก ถ้าอินทรีย์อ่อนก็ต้องแจกแจงเยอะหน่อย ตรวจดูบุคคลแล้ว ก็ต้องดูเวลาที่เหมาะสม จะแสดงเวลาไหน ตรวจดูธรรมชาติเห็นว่าอันไหนจะเหมาะแก่จริตของเขา ยุคพุทธกาลจึงถือว่าเป็นโอกาสทอง ดีที่สุดในการบรรลุธรรม เมื่อพระพุทธองค์ทรงแสดงให้เหมาะกับบุคคล สถานที่ เวลา เหมาะแก่จริต ผู้ฟังเกิดปัญญา เข้าใจทะลุปรุโปร่ง บรรลุธรรมเห็นความจริงแล้วก็จบไป

ส่วนพวกเราถ้าฟังแล้วก็ยังไม่เห็น ยังไม่มีปัญญาเห็นสัจธรรม ก็ให้มีความรู้เป็นพื้นฐานไว้ แล้วไปฝึกมรรคให้เต็มบริบูรณ์ เพราะว่าในยุคของพวกเรานี้ไม่มีใครที่จะรู้อินทรีย์ รู้จิตอธธาศัยกัน ไม่รู้ว่าธรรมเทศนานี้เหมาะแก่คนนี้ กรรณฐานนี้เหมาะแก่คนนั้น ไม่มีใครรู้อย่างนั้น อันนี้เป็นข้อจำกัด แต่อย่างน้อยก็ยังมีธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้เป็นหลักการอยู่ ถ้าพูดถึงหลักภาคปฏิบัติคืออริยมรรคมีองค์ ๘ นี้ต้องทำให้ครบถ้วนมารวมกัน **ทั้งปัญญา ทั้งศีล ทั้งสมาธิ มารวมกัน จะเกิดญาณ ได้มีดวงตามองเห็นความจริงต่อไป** เริ่มต้นจากให้เป็นผู้มีสัมมาทิฐิ ในการเดินทางมาในครั้งนี้ผมได้พูดธรรมะให้ฟังแก่นั้นบ้างแก่นี้บ้างก็เพื่อให้เกิดสัมมาทิฐิ มีความเห็นถูกต้องเป็นพื้นฐานไว้ ถ้าท่านใดฟังแล้วมีความรู้ขึ้นมาบ้างนิดหน่อยก็นับว่าดีแล้ว ไปศึกษาเพิ่มเติมเอาภายหลัง แล้วทำมรรคข้ออื่นๆ ทำเพิ่มขึ้นมา

สัมมาทิฐินั้นมีเหตุเกิด ๒ ประการ ท่านทั้งหลายควรจำไว้ ทำให้เกิดสัมมาทิฐิขึ้นมาก่อน จะได้เจริญมรรคข้ออื่นๆ เพิ่มเติมได้ จะได้เดินถูกทาง เหตุที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐินี้มีอยู่ ๒ ประการ

เหตุที่ ๑ คือ **ปรโตโฆสะ** เสียงจากผู้อื่น ปรโต แปลว่า ผู้อื่น โฆสะ แปลว่า เสียง ปรโตโฆสะ เสียงจากผู้อื่น ผู้อื่นในที่นี้ก็คือพระพุทธเจ้า ผู้เป็นศาสดาของพวกเรา คือ เสียงธรรมะนั้นเอง มาคราวนี้ผมก็เป็นตัวแทนพูดประเด็นนั้นบ้าง ประเด็นนี้บ้าง เล็กๆ น้อยๆ เป็นธรรมะที่พระพุทธองค์ทรงประกาศไว้ท่านทั้งหลายก็อย่าลืมฟังบ่อยๆ ในยุคนี้มีเสียงของธรรมะให้ฟังอยู่ จะศึกษาจากพระไตรปิฎกก็ได้ ศึกษาเอาจากครูบา อาจารย์ก็ได้ อันนี้ก็ฟังเสียงจากผู้อื่น คือเสียงธรรมะ เสียงจากพระพุทธเจ้า ธรรมะที่พระพุทธองค์ทรงประกาศไว้ก็เริ่มตั้งแต่แสดงปฐมเทศนา ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร เทวดาชั้นต่างๆ ก็ประกาศต่อเนื่องกันไปทุกชั้นฟ้าจนถึงพรหมโลก ทางด้านมนุษย์ เราก็ประกาศต่อเนื่องกันมาจนถึงยุคนี้ นี่เป็นเสียงจากพระพุทธเจ้า เสียงโฆษณาจากพระพุทธเจ้า ให้พยายามฟังธรรมไว้ อันนี้เป็นเหตุที่ ๑ เป็นเงื่อนไขข้อที่ ๑ คือเสียงจากพระพุทธเจ้า ถ้าไม่ได้ฟังพระพุทธเจ้า ฟังจากคนไม่รู้เรื่อง ฟังคนนั้นว่าอย่างนี้ คนนี้ว่าอย่างนั้นก็ไมไหว พวกเราก็คงจะหลงนานไปเรื่อยๆ ฟังผิดก็เข้าใจผิดไปเรื่อยๆ เหมือนกัน จึงต้องฟังคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นเหตุประการที่ ๑ คือ ปรโตโฆสะ

ต่อไปเหตุประการที่ ๒ คือ **โยนิโสมนสิการ** การกระทำไว้ในใจให้แยกกาย ทำไว้ในใจให้ถูกต้อง ใส่ใจให้ถูกต้อง ฟังธรรมแล้วต้องเอามาใส่ใจ ถ้าฟังแล้วไม่เอามาใส่ใจมันก็ไม่เข้าใจ ไม่ลงไปในใจ ไม่เกิดเป็นสัมมาทิฐิ ฟังแล้วก็ดูเหมือนจะจำได้บ้าง หรือว่าพูดได้บ้าง แต่ในเมื่อธรรมะไม่เข้ามาสู่ใจมันก็ไม่เกิดเป็นปัญญา ไม่เกิดเป็นความเห็นที่ชัดเจน ไม่เกิดเป็นความเห็นที่ถูกต้อง เหมือนกับเราฟังมาว่า เราต้องตายเป็นธรรมดา หลายคนได้ฟังมาหลายเที่ยว ถ้าไม่เอามาใส่ใจ ไม่เอามาบอกตัวเองเสมอๆ มันก็ไม่เข้าไปในใจ ไม่เกิดเป็นปัญญา ถึงจะเคยฟังมา แต่ก็ยังใช้ชีวิตเหมือนจะไม่ตายอยู่อย่างนั้น เหมือนกับว่าตายเป็นแต่ชาวบ้านเขา ส่วนเราเหมือนจะตายไม่เป็น นี่คือยังไม่เกิดเป็นสัมมาทิฐิ จึงต้องฟังส่วนหนึ่ง ฟังแล้วก็เอามาใส่ใจ ใส่บ่อยๆ น้อมเข้ามาในใจ พิจารณาดู เป็นคนมีเหตุผล

ธรรมะนี้พระพุทธรูปทรงเครื่องแสดงเต็มไปด้วยเหตุผล เป็นสัจจะตามธรรมชาติ อยู่แล้ว จึงมีพยาน มีข้อเท็จจริงให้เราได้พิจารณาอยู่เสมอ เอาสิ่งที่พิจารณาเข้าใจ แล้วมาฝึกก่อน หุจริตไม่ควรทำอย่างนี้เป็นต้น ก็เอามาใส่ใจ จะได้เกิดเป็นปัญญา เป็นสัมมาทิฐิ เป็นความเห็นที่ถูกต้อง **เห็นสิ่งที่ไม่ควรทำว่าไม่ควรทำ เห็นสิ่งควรทำว่าควรทำ** เห็นสิ่งที่ไม่ดีว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี เห็นสิ่งที่ดีว่าเป็นสิ่งที่ดี เห็นของไม่เที่ยงว่าไม่เที่ยง เห็นสิ่งที่ไม่ใช่ของเราว่าไม่ใช่ของเรา เห็นถูกต้องตามความเป็นจริง ซึ่ง จะเห็นถูกต้องอย่างนี้ก็ต้องอาศัยการใส่ลงไปในใจ ใส่ใจให้ถูกต้อง โยนิโสมนสิการ รู้จัก ใส่ใจ

เมืองไทยเรานี้ นับว่าเป็นสถานที่ที่ดีมาก หลายท่านได้เข้าวัดอยู่เสมอ ท่านที่สนใจธรรมะก็มีโอกาสฟัง ได้ฟังเรื่องนั้นบ้าง เรื่องนี้บ้างอยู่ประจำ นี่ก็นับว่าเป็นเหตุอันที่ ๑ แล้ว อย่าลืมเอาธรรมะที่ได้ฟังแล้วนั้นมาใส่ใจ หลายท่านใส่ใจข้อธรรมะบทโน้นบทนี้ ได้เกิดเป็นสัมมาทิฏฐิขึ้นเบื้องต้น เช่น เชื่อกรรม เชื่อผลของกรรม เชื่อเวียนว่ายตายบ้างเกิดบ้างแล้ว ต่อไปก็อย่าลืมใส่ใจข้อธรรมะให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ให้เห็นสังขารทั้งหลายโดยความเป็นของไม่เที่ยง สังขารทั้งหลายเป็นทุกข์ ธรรมะทั้งหลายไม่ใช่ตัวตน ต้องฝึกหัดใส่ใจให้ยิ่งขึ้นไป นี่เป็นเหตุให้เกิดสัมมาทิฏฐิ มีอยู่ ๒ ประการ เป็นมรรคองค์ที่ ๑ แล้วก็ฝึกมรรคข้ออื่นๆ ต่อไป

การจะเกิดสัมมาทิฏฐิ ต้องอาศัยการกระทำเอาไว้ในใจ เราต้องฝึกใจของเรา ให้มีความพร้อมด้วย เลยมีเทคนิควิธีการต่างๆ เอาไว้ฝึกใจให้มีความพร้อม ท่านไหนที่จิตมีความพร้อมเยอะก็รับข้อธรรมะได้เยอะ ใส่ใจธรรมะได้มาก มองเห็นความจริง ได้ลึกซึ้ง ท่านไหนจิตใจยังไม่พร้อมก็ยังไม่รับไม่ได้ ท่านที่พร้อมนิดหน่อยก็รับได้น้อย เหมือนท่านที่มาฟังผมบรรยาย แต่ละท่านก็รับได้ไม่เท่ากัน บางท่านไม่ได้รับเพราะว่าเข้าหูซ้ายทะลุหูขวาไป บางท่านไม่เข้าหูเลยเพราะหูปิดไปแล้ว หลับตาไปด้วย หูปิดไปด้วย อย่างนี้ก็มี บางท่านใส่ใจลึกซึ้งก็เข้าใจมาก นี่ก็ไม่เท่ากัน ฉะนั้น การใส่ใจธรรมะจึงต้องทำให้มีความพร้อม ท่านทั้งหลายก็อย่าลืมศึกษา ดู ฝึกหัดจิตใจของตนเอง ที่เรามาไหว้พระสวดมนต์ก็เป็นการฝึกจิตให้มีความสะอาด เกิดบุญกุศล ช่วยให้เราได้รับธรรมะได้ง่าย บางท่านเคยทำสมาธิที่ดี จะได้มีจิตที่สะอาด ตั้งมั่น เป็นกลาง รับข้อธรรมะต่างๆ ได้ลึกซึ้ง

พื้นฐานที่ทุกคนควรมีไว้ประจำตัว คือความเป็นผู้ไม่ประมาท อยู่อย่าง
ไม่ปราศจากสติ เป็นคนมีสติ รู้ตัวเองอยู่เสมอ ถ้าเป็นคนมีสติ รู้ตัวเองอยู่เสมอ จะ
ทำให้เป็นผู้มีศีลที่ดี สำรวม ระมัดระวัง สิ่งไม่ดีก็จะงดเว้นได้ บอกตัวเองได้ บอกตัวเอง
ถูกต้อง ท่านทั้งหลายก็อย่าลืม พวกเราฝึกให้มีความรู้ตัวอยู่เสมอ มีสติ รู้ตัวเอง เรา
เป็นคนที่ต้องรู้ว่าเราเป็นคน ธรรมที่รักษาความเป็นคน คือศีล ๕ ต้องมีศีล ๕ อยู่เสมอ
ต้องมีความรู้ตัว รู้กาย รู้จิตของตัวเอง กายนี้ยังอยู่ก็รับรู้ว่ากายนี้ยังอยู่ เดินก็รู้ว่าเดิน
ยืนก็รู้ว่ายืน นั่งก็รู้ว่านั่ง ลมหายใจเข้าก็รู้ว่าลมหายใจเข้า ลมหายใจออกก็รู้ว่า
ลมหายใจออก มีความสุขก็รู้ว่าความรู้สึกเป็นอย่างไร มีความรู้สึกเกิดขึ้น ทุกข์ก็รับรู้
รู้ตัวเองอยู่เสมอ เวลาจะพูดก็ให้มีสติรู้ว่าจะพูด เวลาจะทำก็ให้มีสติ รู้ตัว การมีสติ
เป็นธรรมะพื้นฐาน จะทำกิจทุกอย่างให้สำเร็จได้

พระพุทธองค์ทรงแสดงเป็นปัจฉิมโอวาทอย่างที่ผมได้กล่าวไปเมื่อเช้า สังฆาร
ทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงทำกิจทุกอย่างให้สำเร็จโดย
ความไม่ประมาท เป็นคนมีสติ ไม่ประมาท ทำกิจในสังฆะทั้ง ๔ ข้อ กิจกำหนดรู้ทุกข์
กิจละทุกขสมุทัย กิจกระทำให้แจ้งนิโรธ และกิจในการเจริญมรรค ทำมรรคให้เกิด
ก็จะสำเร็จได้ ถ้าเป็นคนประมาท ขาดสติไป ก็ไม่ได้ทำ

ดังนั้น ท่านทั้งหลายอย่าประมาท มาในสังเวชนียสถานแล้ว ให้สถานที่นี้เป็นเครื่องกระตุ้นเตือนตัวเองให้เป็นคนไม่ประมาท ไม่หลงลืมตัวเอง ไม่หลงลืมหน้าที่ว่าเรานี้เป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า ต้องเป็นคนมีความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นคนมีความอดทน ฟังคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วนำมาปฏิบัติตาม อย่างนี้เป็นต้น อาศัยความไม่ประมาท มีสติ รู้ตัวเองอยู่เสมอนี้เป็นเครื่องช่วย ทำให้ปฏิบัติธรรมะอื่นๆ ยิ่งขึ้นไปได้

ในการบรรยายในวันนี้ ผมพูดมาก็ใกล้จะหมดเวลาแล้ว สรุปว่าได้พูดเรื่อง อริยสัจ ๔ ซึ่งเป็นข้อธรรมะที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า พวกเราพุทธบริษัทควรจะรับรู้ อย่างเร่งด่วน เป็นความรู้เร่งด่วนสำหรับทุกคน ไม่อย่างนั้นจะเสียโอกาส พลาดโอกาสไป แต่พวกเรา รวมทั้งผมด้วย ส่วนใหญ่ก็ไปเรียนวิชาอื่นมาเยอะจนเต็มสมอง อริยสัจก็มาเรียนเอาตอนหลังๆ ก็ไม่เป็นไร ไหนๆ ก็ไหนๆ แล้ว คงต้องเอาเท่านั้นไปก่อน แต่ให้ทราบไว้ว่า พระพุทธองค์ตรัสไว้ถึงความจำเป็น ความเร่งด่วนที่ควรจะรู้ อริยสัจ รู้จักทุกข์ รู้จักเหตุเกิดทุกข์ รู้จักความดับทุกข์ รู้จักหนทางให้ถึงความดับทุกข์

ที่นี่ ต้องรู้จักกิจหน้าที่ของเราต่อสัจจะแต่ละข้อ ทุกข์ควรกำหนดรอบรู้ เป็นปริณฺยเอยยธรรม ปัญหาเอาไว้รู้ ทุกข์เอาไว้รู้ ไม่ใช่เอาไว้หลบไปโน่นไปนี่ ไม่ใช่เอาไว้เป็นทุกข์ หรือเอาไว้ทนทุกข์ แต่เอาไว้รู้ จะได้มีปัญญาให้ลึกซึ้งขึ้น ทุกข์สมุทัย ตัณหานี้ควรละ เป็นปหาดัตถ์พพธรรม ทุกขนิโรธะ ความสิ้นตัณหา ความปล่อยวาง ความไม่อาลัย พระนิพพานนี้ ควรกระทำให้แจ้ง เป็นสัจฉิกาตถ์พพธรรม อริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นหนทาง เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ควรเจริญ เป็นภาเวตถ์พพธรรม

และผมได้พูดวิธีการที่จะทำให้สัมมาทิฏฐิเกิดขึ้น อาศัยเหตุ ๒ ประการ คือ

๑. โปรโตโฆสะ เสียงจากพระพุทธรเจ้า เสียงธรรมะที่ได้รับการถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนมาถึงยุคพวกเรานี้ ยุคนี้ก็มีโอกาสเนื่องจากเสียงธรรมะยังอยู่

๒. โยนิโสมนสิการ การเอามากระทำไว้ในใจให้แยกคายให้ถูกต้อง น้อมนำธรรมะนั้นเข้ามาสู่ใจ

บรรยายมาในวันนี้ก็พอสมควรแก่เวลาแล้ว ได้เวลาบ่าย ๔ โมงครึ่งตามที่แผนกคุมเวลาได้ให้ไว้แล้ว ท่านทั้งหลายอดทนมาถึงบ่าย ๔ โมงครึ่งจนได้ บางท่านรู้สึกนานเหลือเกิน บางท่านรู้สึกครู่เดียวเอง หลับไปแค่ตื่นเดียวเท่านั้น **เวลาก็เป็น** **อย่างที่มีมันเป็น ไม่ได้นาน ไม่ได้ครู่เดียว เป็นสังขารที่ไม่เที่ยงแท้** คงหมดเวลาเท่านั้น นะครับ อนุโมทนาทุกท่านครับ

๑. ลุ่มพินี่

๖. พระพุทธเจ้าเลิศสุด

๖. พระพุทธเจ้าเลิศสุด

บรรยายที่ สนวนลุมพินี ประเทศเนปาล
วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

สวัสดีครับ ท่านผู้ร่วมเดินทางทุกท่าน

สถานที่นี้ชื่อสถานที่ว่าสวนลุมพินีวัน เป็นสถานที่ประสูติของมหาบุรุษ ตอนนั้นยังไม่ได้เป็นพระพุทธเจ้า ยังเป็นพระโพธิสัตว์อยู่ ซึ่งว่าตามลำดับเรื่อง พระพุทธองค์ทรงแสดงสังเวชนียสถาน ๔ แห่ง สถานที่นี้เป็นสถานที่ลำดับที่ ๑ สำหรับผู้ที่เป็นชาวพุทธ มีศรัทธาแล้ว มาสถานที่แห่งนี้ก็ระลึกนึกถึงว่า พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าประสูติ ณ สถานที่แห่งนี้ เป็นสถานที่ช่วยกระตุ้นเตือนใจพวกเราทั้งหลายที่มีศรัทธา ให้เป็นผู้ที่ไม่หลงลืมความจริง แล้วเร่งทำกิจของตนที่ยังทำไม่เสร็จ

สถานที่แห่งนี้ พระโพธิสัตว์ได้กล่าว “**อัสภิวาจา**” วาจาที่อ้อหาญ วาจาที่อ้อหาญ ไม่กลัวว่าใครจะมาว่าภายหลังว่า “เราเป็นผู้เลิศที่สุดในโลก เราเป็นผู้เจริญที่สุดในโลก เราผู้ที่ประเสริฐที่สุดในโลก ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย บัดนี้ภพใหม่มิได้มี” อย่างนี้ อันนี้เป็นวาจาที่ท่านเรียกว่า อัสภิวาจา วาจาที่อ้อหาญ พุดไปแล้วไม่กลัวใครจะมาว่าทีหลัง ไม่กลัวว่าเขาจะมาลบล้าง ในตอนนั้น ถ้าว่าตามเรื่อง

ในประวัติแล้ว มีทั้งพระพรหม มีทั้งเทวดาชั้นต่างๆ มาด้วย ตอนนั้นพระพุทเจ้าของเราเป็นพระโพธิสัตว์ ยังเป็นเด็กๆ อยู่เลย พระองค์ทรงมองดูแล้วก็ไม่มีใครที่จะใหญ่กว่าพระองค์ด้วยคุณต่างๆ

ดังนั้น โดยธรรมดาทั่วไปแล้ว พระพรหมหรือเทวดาชั้นต่างๆ พระโพธิสัตว์ ยังมีคุณธรรมสูงกว่ำนั้นอีกมาก ไม่ต้องพูดถึงพระพุทเจ้า ย่อมมีคุณธรรมสูงกว่ำนั้นมาก เหล่าพระอรหันต์ทั้งหลาย พระพรหมและเทวดาต่างๆ ก็มากกราบมาไหว้ พระอรหันต์ทั้งหลายท่านก็อาศัยอภิปภาพที่เป็นมนุษย์อย่างพวกเรานี้แหละ ปฏิบัติฝึกหัดจนกระทั่งได้เป็นพระอรหันต์ พอเป็นพระอรหันต์แล้วแม้แต่เทวดาพรหมต่างๆ ก็มากกราบมาไหว้ จึงนับว่าเป็นผู้ที่สูงสุดในสากลจักรวาลนี้ ผู้ที่ประกอบด้วยวิชาและจรณะที่สมบูรณ์ คือพระอรหันต์นี่เป็นผู้ที่เลิศสุด พระพุทเจ้าของเราตอนนั้นเป็นพระโพธิสัตว์ พระองค์ทรงมองดูในตอนนั้นก็ไม่มีใครจะใหญ่กว่าพระองค์แล้ว โดยคุณธรรมต่างๆ พระองค์จึงกล่าวอย่างนั้น

ต่อมา พระองค์ได้ตรัสรู้ ก็แน่นอนอยู่แล้วไม่มีใครที่ใหญ่กว่านี้อีกต่อไป นี้พูดถึงบุคคลที่เกิดขึ้นมาในโลก เลิศกว่าพระพรหม เลิศกว่าเทวดา แม้กระทั่งตอนเป็นพระโพธิสัตว์ก็เลิศกว่าเทวดากับพรหมเหล่านั้นแล้ว เพราะว่า พระพุทเจ้านี้ เป็น “พุทระ” เป็น “ผู้รู้” ผู้ที่ยิ่งใหญ่กว่าเทวดา ใหญ่กว่าพรหม ใหญ่กว่าคนดี ใหญ่กว่าคนมีคุณธรรมอะไรทั้งปวง ก็คือ “พุทระ” “ผู้รู้” ผู้รู้นี้เป็นผู้ที่ใหญ่ที่สุด ผู้ที่รู้ความจริง ผู้ที่เป็นพุทระ คนแรกก็คือพระพุทเจ้าของเรา ทรงค้นพบสัจธรรมด้วยตัวเอง เรียกว่า “สัมมาสัมพุทระ”

อันนี้กล่าวถึง พระมหาบุรุษได้ประสูติ ณ สถานที่แห่งนี้ เราทั้งหลายมาแล้ว ก็จะได้ระลึกนึกถึง ที่นี่ มีข้อธรรมะอะไรบ้างที่ควรจะนึกถึง จะได้เอามากระตุ้นเตือนตนเอง แล้วก็พิจารณาตนเอง ประพฤติปฏิบัติให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป มีข้อธรรมะที่เกี่ยวกับเรื่องสิ่งที่เลิศหลายประการ ถ้าพูดแบบสรุป พระพุทธองค์ทรงแสดงสรุปไว้เป็นคาถาสั้นๆ มีอยู่ ๔ อย่าง สิ่งที่เป็นยอด เป็นเลิศกว่าสิ่งอื่นๆ พระพุทธเจ้าของเราก็คงค์หนึ่งแล้ว แน่นนอนอยู่แล้วอันนี้ ผมจะพูดเป็นบาลีแล้วก็แปลออกมา ท่านจะได้รู้จักว่า ๔ อย่างนั้นมีอะไรบ้าง

อย่างที่ ๑ บาลีว่า **มคคานฏจกโก เสฏโฐ** บรรดาทางทั้งหลาย บรรดามรรคทั้งหลาย ทางอันประกอบไปด้วยองค์ ๘ ประเสริฐที่สุด อันนี้ก็สิ่งที่ยอดที่สุด ถ้าพูดในแบบทางหรือตัวดำเนินไป เป็นตัวพาไป ทางไปสวรรค์ก็มี ทางไปพรหมก็มี ทางไปโน่นไปนี่ก็มี ในบรรดาทางทั้งหลายนี้ ทางที่ดีเลิศสุดคืออริยมรรคมีองค์ ๘ เพราะพาไปให้ถึงความพ้นทุกข์ คือถึงนิพพานได้ บรรดามรรคทั้งหลายนี้มีมรรคที่เลิศสุดคืออริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ

อย่างที ๒ บาลีว่า **สัจจานิ จตุโร ปทา** ในบรรดาสัจจะ หรือความจริงทั้งหลาย บท ๔ ประเสริฐสุด บท ๔ คือ สัจจะทั้ง ๔ ทุกขอริยสัจ ทุกขสมุทัยอริยสัจ ทุกขนิโรธอริยสัจ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ ความจริงมีเยอะแยะ อย่างที่เราทั้งหลายเรียนกันมา หลักวิชาต่างๆ ในทางโลกก็เป็นความจริงเหมือนกัน เป็นกฎเกณฑ์ธรรมชาติเรียนแล้วก็สามารถเอามาสร้างเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ได้ มีวิชาโน้นวิชานี้ที่เรียนกันมากมาย ซึ่งก็เป็นหลักความจริงในธรรมชาตินี้แหละ มนุษย์เรารู้แล้วก็เอามาใช้ให้เกิดประโยชน์ แต่ความจริงเหล่านั้นยังไม่ดีที่สุดไม่เลิศที่สุด

ในบรรดาสัจจะ หรือความจริงทั้งหลายนี้ มีความจริงอยู่ ๔ ประเด็นที่ดีที่สุด เลิศที่สุด ถ้าใครรู้แล้วจะหมดทุกข์ได้ ความจริง ๔ อย่าง คือ อริยสัจ ๔ นี้เอง ความจริงว่า นี้ทุกข์ อุปทานขันธ ๕ อันนี้คือทุกข์ ถ้าใครรู้อันนี้นั้นว่าเป็นสัจจะที่ดีที่สุด เลิศที่สุด ดีกว่าสัจจะอื่นๆ มากมาย เลิศที่สุดแล้วนะ รู้ว่านี่คือทุกขสมุทัย ตัณหานี้เป็นทุกขสมุทัย รู้อันนี้เป็นทุกขนิโรธะ พระนิพพานนี้ ความสิ้นตัณหา เป็นทุกขนิโรธะ และรู้จักนี่คือทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา อริยมรรคมีองค์ ๘ นี้ เป็นทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา เป็นปฏิปทาให้ถึงความพ้นทุกข์ ทางให้ถึงความดับทุกข์ ทางให้ถึงความไม่มีทุกข์ สัจจะ ๔ ข้อนี้เลิศที่สุดในบรรดาสัจจะทั้งหลาย พวกเรารู้ข้อเท็จจริงเรื่องนั้น เรื่องโน้น เรื่องนี้มาหลายเรื่องแล้ว ก็จริงเหมือนกัน แต่มันไม่เลิศ สิ่ง que เลิศนี้ก็ ๔ ประเด็นนี้

อย่างที่ ๓ **วิราโค เสฏโฐ รมมานิ** ในบรรดาธรรมะทั้งหลาย วิราคะประเสริฐสุด ในบรรดาธรรม ธรรมคือสิ่งที่ไม่มีเจ้าของ ภาวะที่ไม่มีตัวไม่มีตน มันเป็นอย่างที่มันเป็นนั่น เป็นภาวะที่เป็นธรรมดาอย่างนั้น ในบรรดาธรรมะทั้งหลาย วิราคะคือพระนิพพานนี่ดีที่สุดเลิศที่สุด อันอื่นๆ แม้จะดีแต่ก็ไม่ถึงที่สุด ธรรมะดีที่สุด เลิศที่สุด นี่คือนิพพาน วิราคะธรรม ธรรมะอันเป็นที่สิ้นราคะได้ คลายราคะได้ เมื่อถึงนิพพาน มินิพพานเป็นอารมณ์จะหมดกิเลสได้

อย่างที่ ๔ **ทิปทานญจ จกขุมา** ในบรรดาสัตว์ ๒ เท้าทั้งหลาย พระพุทธเจ้าผู้มีจักขุประเสริฐสุด ในบรรดาสัตว์ ๒ เท้าอย่างพวกเราที่เป็นคนก็ดี เป็นเทวดาก็ดี เป็นพรหมก็ดี พระพุทธเจ้าผู้มีดวงตา ผู้มีปัญญา เป็นผู้ประเสริฐที่สุดอย่างนี้

ฉะนั้น สิ่งที่ดี ที่เลิศ ประเสริฐสูงสุด ผมได้กล่าวโดยสรุปเมื่อครูนี เป็นคาถานี้ มีอยู่ ๔ ประเด็นด้วยกัน มคคานัญจคีโก เสฏโฐ, สจจანი จตุโร ปทา, วิราโค เสฏโฐ รมมานิ, ทิปทานญจ จกขุมา กล่าวถึงสิ่งที่เลิศ ๔ ประการ อย่างที่ ๑ ในบรรดาทางทั้งหลาย ในบรรดามรรคทั้งหลาย อริยมรรคอันประกอบไปด้วยองค์ ๘ นี่ดีที่สุด เป็นทางพาไปนิพพาน อย่างที่ ๒ ในบรรดาสัจจะทั้งหลาย สัจจะ ๔ อริยสัจ ๔ นี้ ประเสริฐที่สุด เรื่องนี้ได้พูดให้ฟังไปแล้ว ที่พวกเราได้รับมาในคราวนี้ มีแต่อันที่เลิศทั้งนั้นเลย อย่างที่ ๓ วิราโค เสฏโฐ รมมานิ ในบรรดาธรรมะทั้งหลาย พระนิพพาน

ประเสริฐสุด พวกเราทำอะไรก็ให้เป็นปัจจัยแก่निพพาน คนไทยตั้งแต่โบราณมาพากันทำบุญให้เป็นปัจจัยแก่นิพพาน จึงมีคำบาลีที่ผูกขึ้นมาบอกว่า นิพพานปัจจัยโย โหตุ ขอให้การกระทำอย่างนี้ๆ เป็นปัจจัยแก่พระนิพพาน เพราะพระนิพพาน ความสิ้นตัณหา ความสละ ปล่อยวาง เป็นสิ่งที่ดีที่สุด เลิศที่สุด สามารถเข้าถึงได้ ถ้าได้ทำอย่างถูกต้อง และมีหนทางปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า อย่างที่ ๔ ในบรรดาสัตว์ ๒ เท้า มนุษย์เราก็น่าดีกว่าสัตว์ เทวดาก็ดี พรหมก็ดี พระพุทธเจ้าประเสริฐสุด

เหมือนที่พระพุทธเจ้าของเราตอนประสูตินั้น ยังไม่ได้ตรัสรู้ด้วยซ้ำไป เป็นพระโพธิสัตว์ พระองค์ทรงมองดู มีทั้งพรหม ทั้งเทวดามาในตอนนั้น ตอนนั้นเป็นพระกุมารทรงมองดูแล้วก็ไม่มีใครที่จะยิ่งใหญ่กว่าพระองค์ด้วยคุณธรรม พระองค์ทรงประกาศคำนั้นไว้ตั้งแต่แรกทีเดียว

เราทั้งหลายได้มา ณ สถานที่แห่งนี้ ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ได้รู้จักหนทางที่เลิศคืออริยมรรคมีองค์ ๘ ได้ฝึกปฏิบัติเพื่อรู้สัจจะความจริงที่เลิศคืออริยสัจ ๔ เพื่อให้เข้าถึงธรรมะที่เลิศถึงนิพพาน มีแต่ของเลิศๆ ทั้งนั้นเลย ได้ทราบแล้ว อย่าลืมจดจำเอาไว้ ส่วนสิ่งที่ร้องๆ ลงมาก็จะได้รู้จักว่า โอ้... อันนั้นมันยังไม่เลิศ ยังไม่ดีที่สุด สิ่งที่เลิศสุดคืออันนี้ๆ

ทีนี้ เพราะเหตุผลอะไร เราทั้งหลายที่เกิดมาเป็นมนุษย์ จึงถือว่าเป็นภพภูมิที่ดี เนื่องจากว่า ผู้ที่เลิศสุด คือผู้ที่เป็นพุทธะ เป็นผู้รู้ มนุษย์เรามีศักยภาพหรือว่ามีความสามารถที่จะทำเหตุปัจจัยให้เป็นพุทธะได้สะดวกกว่าที่อื่นๆ พระพุทธเจ้าทุกพระองค์มาตรัสรู้ ก็ล้วนมาเกิดเป็นมนุษย์นี่แหละ เพราะมนุษย์นี่ดีที่สุดในแง่การฝึกหัดพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นพุทธะ เป็นผู้รู้ บรรดาพระสาวกทั้งหลายที่ใหญ่ๆ อัครสาวกเบื้องขวาคือท่านพระสารีบุตร อัครสาวกเบื้องซ้ายคือท่านพระมหาโมคคัลลานะ และองค์อื่นๆ ที่เป็นพระเถระผู้ใหญ่ ก็ล้วนเป็นมนุษย์ พระอริยเจ้าที่เป็นเทวดาก็มีบ้าง เป็นพรหมก็มีบ้าง แต่ไม่ยิ่งใหญ่สัก ผู้เลิศด้วยคุณต่างๆ เป็นมนุษย์นี่เอง ฉะนั้น เมื่อเป็นมนุษย์แล้ว จึงจะเป็นภพภูมิที่ดีที่สุดในการที่จะทำตัวให้เป็นพุทธะ เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เป็นพุทธะ รู้แจ้งโลกตามที่มันเป็นจริง รู้โลกว่ามันเป็นสังขารมาประชุมรวมกัน มาเพราะเงื่อนไข อย่างพวกเราก็สามารถฝึกหัดทำตนให้เป็นผู้รู้ได้ โดยฟังพระพุทธเจ้าแล้วมาปฏิบัติตาม

ในประเด็นอย่างนี้ มนุษย์เราเป็นภพภูมิที่ดีที่สุด เปรียบเทียบกับมนุษย์ทวีปอื่น หรือเทวดาชั้นดาวดึงส์ พระพุทธองค์ทรงเปรียบเทียบระหว่าง ๓ กลุ่มด้วยกัน คือ มนุษย์ต่างดาวชาวอูตตรกुरुทวีป ทวีปนี้หลายท่านได้ยินชื่อบ่อย เป็นมนุษย์เหมือนเรานี้แหละ แต่อยู่ต่างทวีปออกไป ทวีปของเราเป็นโลกมนุษย์ มีชื่อว่าชมพูทวีป มีทวีปอื่นอีกนะ หลักๆ แล้ว ท่านว่ามี ๔ ทวีป ที่มีมนุษย์คล้ายๆ เรา แต่ไม่เหมือนกันเสียทีเดียว ทวีปที่ออกชื่อบ่อยคืออูตตรกुरुทวีป อย่างเรื่องที่พระพุทธเจ้าไปทรมานชฎิล ๓ พี่น้อง พระองค์ก็ไปบิณฑบาตที่อูตตรกुरुทวีป ในสมัยที่พระองค์ไปแสดงอภิธรรมที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ในช่วงที่เป็นเวลาภัตตาหาร พระองค์ก็เนรมิตพระพุทธรูปให้แสดงอภิธรรมต่อไป ส่วนพระองค์เองเสด็จไปบิณฑบาตที่อูตตรกुरुทวีป

เนื่องจากระยะเวลาระหว่างสวรรค์ชั้นดาวดึงส์กับพวกเรานี้ต่างกัน ระยะเวลาสำหรับพวกเราในมนุษยนี้ พระพุทธองค์เสด็จไปเข้าพรรษาอยู่ ๓ เดือน แต่ในเทวโลกชั้นดาวดึงส์นั้น ผ่านไปแป๊บเดียวนะ ส่วนจะคำนวณกันอย่างไร นักคำนวณเขาสามารถคำนวณได้นะ ระยะเวลา ๑๐๐ ปีของมนุษยนี้ เท่ากับวันหนึ่งกับคืนหนึ่งของเทวดาชั้นดาวดึงส์ ๓๐ วันเท่ากับ ๑ เดือน ๑๒ เดือนเท่ากับ ๑ ปี เทวดาชั้นดาวดึงส์นี้มีอายุ ๑,๐๐๐ ปีทิพย์ ไม่ใช่ ๑,๐๐๐ ปีมนุษย์ เป็น ๑,๐๐๐ ปีทิพย์ของเทวดาดาวดึงส์นั้นแหละ พระพุทธองค์เสด็จไปจากมนุษยเรา ไปเข้าพรรษา ไปอยู่ที่นั่นก็ ๓ เดือน ถ้าโดยเวลาของดาวดึงส์ก็ไม่ถึงชั่วโมงนะ เหมือนพวกเรามาฟังธรรมแป๊บเดียวก็เลิกกลับบ้านอย่างนี้ ความรู้สึกของเทวดาก็เป็นอย่างนั้น ความรู้สึกของคนก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง อันนี้ในตอนที่พระพุทธองค์ไปแสดงอภิธรรมที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์เมื่อเวลาภิกขจาร ฉันทอาหาร พระองค์เสด็จไปบิณฑบาตที่อุตตรกุรุทวีป ไม่ได้มาที่เมืองมนุษยชมพูทวีป พอฉันบิณฑบาตเสร็จแล้วก็แสดงธรรมต่อ ส่วนพวกเทวดาที่ฟังธรรมไม่รู้ เนื่องจากพระองค์ได้เนรมิตพระพุทธรูปนิมิตแสดงธรรมต่อเนื่องกันไป

นี่ก็พูดให้พอรู้จักมนุษยต่างดาวกลุ่มหนึ่ง คือชาวอุตตรกุรุทวีป เพื่อชี้แจงว่ามนุษยชมพูทวีปเรานี้ดีที่สุดในการทำตนให้เป็นพุทธะ ถ้าว่เลิศที่สุดในประเด็นนี้ ถ้าไม่ใช่โอกาสตอนนี้ก็ถือว่าเสียหายไป มีโอกาสมากที่สุดว่าอย่างนั้นเถอะ เปรียบเทียบกลุ่มที่ ๑ คืออุตตรกุรุทวีป พวกมนุษยอีกทวีปหนึ่ง หรือจะว่าเป็นมนุษยต่างดาวก็ได้ อีกกลุ่มหนึ่งเทียบกับเทวดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์นี้ค่อนข้างดัง หัวหน้าคือท้าวสักกเทวราช รู้สึกว่าใกล้ชิดกับโลกนี้เหลือเกิน โผล่มาเรื่อยทีเดียว เมืองไทยก็มีเรื่อย บันรูปเป็นตัวเขียวๆ เปรียบเทียบกันให้เห็นข้อเด่นต่างกันอย่างไรบ้าง พระพุทธองค์ทรงเปรียบเทียบ อย่างละ ๓ คุณสมบัติ

ถ้าเปรียบเทียบ มนุษย์อูตรกรูทวิปนี้ มีข้อเหนือกว่าเทวดาชั้นดาวดึงส์ และเหนือกว่ามนุษย์ชมพูทวีป ๓ ประเด็น คือ (๑) **ไม่มีความหวงแหน** เนื่องจากทุกคนมีสิ่งของเสมอกันหมด ทุกคนมีศีล ๕ หมด ไม่มีใครผิดศีลเลย ไม่มีใครหวงแหนอะไร อยากได้อะไรก็ถือเอาไปเลย ไม่มีการยึดถือว่า สิ่งนี้ของเรา สิ่งนั้นของท่าน (๒) **ไม่มีความเห็นแก่ตัว** ทุกคนเท่าเทียมกัน ไม่มีการเห็นแก่ตัวหรือพวกพ้องของตัวเอง ไม่ต้องแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น ยึดสิ่งนั้นสิ่งนี้มาเป็นของตัวเอง ไม่ได้เปรียบเสียเปรียบกัน ไม่ต้องมีการเปรียบเทียบอะไร ไม่มีตัณหา ไม่มี ความอยากได้สิ่งใดๆ จึงไม่เป็นทุกข์เพราะสิ่งของ สิ่งของต่างๆ เป็นสมบัติกลางๆ ใครต้องการก็ไปเอาได้ สบายเลย (๓) **อายุแน่นอนเท่ากันหมด** คือ เกิดแล้วก็อายุเท่ากันทุกคน ไม่มีใครตายก่อนใคร อายุเท่ากันหมด คือ ๑,๐๐๐ ปี ทุกคนเท่าเทียมเสมอภาคกัน ตั้งแต่เรื่องอายุแล้ว จึงไม่ต้องหวงแหน ไม่มีการผิดศีล ตายแล้วก็ไปเกิดบนสวรรค์เหมือนกันหมด ไม่เหมือนเทวดาดาวดึงส์ อายุไม่เท่ากันทั้งหมด ส่วนใหญ่อายุยืน แต่บางพวกตายก่อนก็มี บางทีเล่นเพลินลืมนกินข้าวเลยตายก่อน บางทีก็มีความโกรธมากเกินไป ธาตุไฟเผาก็ตายก่อนก็มี อายุไม่เท่ากันทั้งหมด แต่พวกมนุษย์อูตรกรูทวิปอายุเท่ากันหมด ไม่ได้เปรียบเสียเปรียบกัน นี่คือข้อเด่นของมนุษย์ต่างดาว ชาวอูตรกรูทวิป ฟังแล้วอยากไปบ้างหรือเปล่า เดี่ยวฟังเปรียบเทียบให้จบก่อน แล้วค่อยคิดทีหลังก็แล้วกัน

เทวดาชั้นดาวดึงส์เหนือกว่ามนุษย์อูตตรกรูทวิป และเหนือกว่ามนุษย์ชาวชมพูทวีปด้วยเหตุ ๓ อย่าง (๑) **อายุทิพย์** คือ อายุยืนกว่า เมื่อก็พูดให้ฟังแล้ว ๑๐๐ ปีมนุษย์เท่ากับวันหนึ่งคืนหนึ่งของเทวดาชั้นดาวดึงส์ ที่นี้ ๓๐ วัน เท่ากับ ๑ เดือน ๓๐ วันของเขานะ ไม่ใช่ ๓๐ วันของพวกเรา ๑๒ เดือน เป็น ๑ ปี อายุเขา ๑,๐๐๐ ปีทิพย์ (๒) **วรรณะทิพย์** ผิวสวยกว่า ผิวสวย ผิวดีมาก เป็นผิวทิพย์ ผ่องใส สะอาด หมดจด (๓) **มีความสุขอันเป็นทิพย์** มีความสุขมากกว่าและประณีตละเอียดอ่อนกว่ามนุษย์ต่างดาวอูตตรกรูทวิปนั้น มีความสุขมากกว่ามนุษย์เรา เป็นความสุขแบบทิพย์ ไม่ใช่ความสุขแบบเรา อย่างพวกเรานี้ จะกินข้าวให้อร่อย มีความสุขดีนี้ต้องให้แม่ครัวไปทำ ลำบากลำบาก แสบล้ม แสบตาย แต่เทวดาไม่ต้องทำอย่างนั้น อาหารทิพย์ นึกอยากกินก็มีอาหารกินเลย อาหารเทพ เสพกามก็เสพแบบทิพย์ พวกเรากว่าจะได้อะไรแต่ละอย่างนี้ ลำบากลำบาก เทวดาดีกว่าในแง่นี้นะครับ ถ้าจะเอาในแง่ว่าอายุแยะกว่า เป็นอายุทิพย์ ผิวพรรณสวยกว่า เป็นวรรณะทิพย์ สุขุมมากกว่า เป็นสุขทิพย์ นี้ต้องยกให้ดาวดึงส์ชนะ เเด่นกว่าในแง่นี้ เเด่นกว่า ๓ ด้านนี้

ต่อไปมนุษย์ชมพูทวีปเราบ้าง พวกเราที่นั่งๆ กันอยู่นี้ละ เหนือกว่าเขา
เด่นกว่าเขา ๓ ด้านเหมือนกัน ๓ ด้านอะไรบ้าง (๑) **มีความกล้าหาญ** บาลีท่านใช้ว่า
วีโร คือเป็นคนมีความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยวมากกว่า กล้าหาญ ไม่กลัวตาย มีความเข้มแข็ง
มีความอดทนมากกว่า ถ้ายืนตากแดดแข่งกันนี้ เทวดาดาวดิงส์แพ้เราตลอดนะ พวกเรา
มาที่ประเทศอินเดีย นั่งรถตามทางมานี้ ถนนไม่ดี บางทีเต็งจนตัวลอย เต็งดิงๆ เรา
ก็ไม่เป็นไร ส่วนเทพดาวดิงส์ถ้ามาสิงอยู่ในรถเรา เต็งดิงอยู่อย่างนี้ก็หนีไปแล้ว สู้เรา
ไม่ได้ แยกข้าวสารแข่งกัน มนุษย์ก็ชนะ มีความกล้าหาญ บากบั่น มีความอดทนกว่า
ทนแดด ทนฝน ไม่ตายง่ายๆ หิวนี้ก็ไม่ตายง่ายๆ หลายวันกว่าจะตาย ถ้าเป็นเทวดาชั้น
ดาวดิงส์นี้ หิวแล้วไม่กินข้าวนี้ตายเลย พวกเราโกรธกันทะเลาะกัน ต่อยกันก็ไม่ตาย
ง่ายๆ ส่วนเทพดาวดิงส์นี้ ไม่ต้องรบจริงๆ แค้โกรธจริงๆ ก็ตายแล้วนะ เนื่องจาก
ธาตุไฟมันแรง แล้วรูปละเอียดมาก ไฟจะเผาράงไป จึงว่ามนุษย์เรานี้ มีความกล้าหาญ
อดทน เด็ดเดี่ยวมากกว่า มากกว่าทั้งมนุษย์ต่างดาวอุตตรกुरुทวีป และมากกว่าเทวดา
ชั้นดาวดิงส์ ข้อนี้จึงเด่นกว่า พวกเรามีความอดทน เข้มแข็งกว่าสามารถทำอะไรได้
มากกว่าที่คิดเยอะนะ ส่วนใหญ่พวกเราที่รู้สึกจะทำอะไรไม่ค่อยได้ เพราะใจไม่แข็ง
พอ ใจเสาะ โดยสภาพร่างกายมันสู้ได้มากกว่านั้นมาก อันนี้ประเด็นอันที่หนึ่ง

(๒) **เป็นผู้มีสติมั่นคงกว่า** เนื่องจากว่ามนุษย์เรานี้ มีทั้งสุขทั้งทุกข์ปะปนกัน ทั้งสบายทั้งลำบากปนกัน สถานที่ก็แตกต่างกันมาก อย่างประเทศอินเดียนี้เป็น สถานที่ให้สติได้ดี เพราะมีคนยากคนจนเยอะแยะเหลือเกิน คนตายคนเจ็บอะไร ก็มีมากมาย คนที่รวยแล้ว ต่อมายากจนตกกระป๋องก็มีให้ดูเยอะแยะไป มีความแตกต่างหลากหลาย อย่างนี้ทำให้มีสติดี มีสิ่งเปรียบเทียบทั้งฝ่ายดีฝ่ายไม่ดีให้ดู ทำให้ไม่หลงลืม ถ้าเป็นมนุษย์ต่างดาวอูตรกรูทวีป อายุเท่ากันหมด มีอะไรเหมือนกันหมด อย่างนี้มันก็ไม่ค่อยมีอะไร เทวดาก็อายุยืนเหลือเกิน ส่วนใหญ่มีความสุขตลอด สติไม่ค่อยมั่นคง ไม่มีเครื่องเตือนสติให้นักความเป็นจริง ส่วนมนุษย์เรามีเครื่องเตือนสติเยอะ มีสิ่งให้นักได้ถึงข้อเท็จจริง ทุกข์หนอๆ ลำบากแท้ๆ อย่างนี้ก็มีคนบ่นเป็นประจำ คนดีใจ คนเสียใจ คนมีทรัพย์ คนหมดทรัพย์ คนมีความสุขมากๆ คนมีความทุกข์มากๆ ก็มีให้เห็นเป็นประจำ ทำให้มีสติมาก

๑๕๐

จ. สุมพินี

(๓) **มีการอยู่ประพาศิพรหมจรรย์คือทำอริยมรรคได้ดีกว่า** พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ก็มาอุบัติที่ชมพูทวีปนี้ ข้อปฏิบัติอริยมรรคพระองค์ก็ทรงประกาศที่ชมพูทวีป มีพระอริยสาวกมากมายปฏิบัติตามจนบริบูรณ์ ได้เป็นพระอรหันต์ มนุษย์ชมพูทวีปจึงประพาศิพรหมจรรย์ได้ดีกว่ามาก ฝึกศีลก็ได้ดีกว่าฝึกที่ภูมิตื่นๆ เช่น ไปฝึกที่ภูมิตื่นๆ นี้ เนื่องจากข้างนอกดีหมด ข้างในจึงไม่ค่อยได้ฝึก มนุษย์เราข้างนอกไม่ค่อยดีนัก มีคนต่ำเป็นประจำ เราจึงได้ฝึกความอดทน ฝึกงดเว้น ทำให้ศีลดี ทำให้เรามีความอดทน งดเว้นสิ่งไม่ดีได้ง่าย เพราะได้ฝึกคุณธรรม ได้ใช้ความดีเยอะ เพราะข้างนอกไม่ดีเราก็ได้ใช้วิธีดี ข้างนอกดูเหมือนไม่เรียบร้อย ไม่สงบ เราก็ได้ใช้ความสงบ ส่วนเวทมนตร์ไม่ค่อยได้ฝึก เพราะข้างนอกดีหมด ก็เลยไม่ได้ฝึกเท่าไร ฝึกปัญญาก็ได้เยอะและได้ไว เพราะสิ่งต่างเปลี่ยนแปลง แปรปรวนอยู่เสมอ ไม่แน่นอน บังคับควบคุมไม่ได้ อย่างมาประเทศอินเดียฝึกได้ดีมากเหลือเกิน ประเทศอินเดียนี้จึงเป็นโรงเรียนพระโพธิสัตว์ ท่านไหนที่ได้ศึกษาในชาดก จะมีเรื่องบอกว่า พระโพธิสัตว์เกิดที่กรุงพาราณสีอยู่เสมอ เพราะเมืองพาราณสีนี้เป็นโรงเรียนจริงๆ มีอะไรหลากหลายให้ศึกษาให้เรียนรู้มาก มีความทุกข์ มีความแตกต่างของผู้คนเยอะ ในชาดกจะบอกว่า พระโพธิสัตว์เกิดในกรุงพาราณสี มีพระราชาชื่อว่าพระเจ้าพรหมทัตอะไรก็ว่าไป อย่างนี้แหละ ชมพูทวีปนี้ประพาศิพรหมจรรย์ได้ดี ทำอริยมรรคได้ไวกว่า

พระโพธิสัตว์ทรงเปล่งอาสภิวาจาว่า เราเป็นผู้เลิศที่สุด ตั้งแต่เป็นเด็ก ต่อมา เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พวกเราหากมาทำตามคำสอนของพระองค์ ก็สามารถเหนือกว่าเทวดาและเหนือกว่าพรหมได้ คำสอนของพระพุทธเจ้านี้ ไม่ใช่สอนให้เป็นคนดี ไม่ใช่สอนระดับเทวดา ไม่ได้สอนให้จิตสงบ ไม่ใช่ระดับพรหม แต่สอนให้พุทธะ เป็นผู้รู้ รู้สิ่งต่างๆ ตามที่มันเป็นจริง สอนให้รู้อรียสัจ ให้หมดกิเลส เป็นพระอริยเจ้า

สรุปว่า เรามาสถานที่แห่งนี้ ได้รู้จักว่าการเกิดเป็นมนุษย์นี้ ถือว่าเป็นภพภูมิ ที่ดีแล้ว เลิศสุดในแง่ที่จะฝึกให้เป็นพุทธะ พระพุทธเจ้าของเราก็ได้พิสูจน์ให้ดูแล้วว่า พระองค์บำเพ็ญบารมีมาจนกระทั่งได้เกิดเป็นมนุษย์ แล้วก็ฝึกตนเอง แสวงหา ค้นหา จนกระทั่งได้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พวกเราไม่ต้องถึงขั้นนั้น เป็นสาวก ก็นับว่าประเสริฐแล้ว ทำตนให้พ้นจากทุกข์ เปลี่ยนแปลงจากปุถุชนให้เป็นพระอริยะได้

การเปรียบเทียบเมื่อครุ่นนี้ พุทธสรุปอีกสักหน่อย บางท่านอาจจะจำยังไม่ได้ มนุษย์อุตตรกฐทวีป เหนือกว่า เลิศกว่า เเด่นกว่า ใน ๓ แ่ง คือ (๑) ไม่มีความหวงแหน (๒) ไม่มีความเห็นแก่ตัว (๓) อายุแน่นอนเท่ากันหมด เทวดาชั้นดาวดึงส์ เหนือกว่า เเด่นกว่า ใน ๓ แ่ง คือ (๑) อายุทิพย์ (๒) วรรณะทิพย์ (๓) มีความสุขอันเป็นทิพย์ มนุษย์ชมพูทวีปอย่างพวกเราทั้งหลายที่นั่นๆ กันอยู่นี้ เหนือกว่า เลิศกว่า ใน ๓ แ่ง คือ (๑) มีความกล้าหาญ (๒) เป็นผู้มีความมั่นใจคงกว่า (๓) มีการอยู่ประพฤติพรหมจรรย์ คือทำอริยมรรคได้ดีกว่า

วันนี้ ได้มาสถานที่พระพุทธเจ้าประสูติ พระองค์เป็นผู้เลิศที่สุดในโลก ผมได้แสดงแจ้งสิ่งที่เลิศ ๔ ประการ และแสดงให้เห็นความสำคัญของการเกิดมาเป็นมนุษย์พบคำสอนของพระพุทธเจ้า นับว่าเป็นชาติที่ดีที่สุดอีกชาติหนึ่งในสังสารวัฏนี้ ถ้าเราใช้โอกาสนี้ให้เป็นประโยชน์ ก็จะสามารถทำตนให้พ้นทุกข์ ทำตนให้เข้าใกล้นิพพานยิ่งขึ้นไปอีก

บรรยายมาก็พอสมควรแก่เวลาเท่านั้นะครับ อนุโมทนาทุกท่านครับ

จ. สารนาถ

๗. สรุปธรรมนำไปปฏิบัติ

๗. สรุปรธรรมนำไปปฏิบัติ

บรรยายที่ สารนาถ เมืองพาราณสี
วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

ต่อไปตั้งใจฟังสรุปรธรรมนะครับ
กราบนมัสการหลวงปู่และพระอาจารย์นะครับ
สวัสดีครับ ท่านผู้ร่วมเดินทางทุกท่านครับ

วันนี้เป็นวันสุดท้ายแล้ว พวกเราจะได้เดินทางกลับ หลังจากที่มาไหว้สังฆเวชนียสถาน ในช่วงบรรยายวันแรกผมก็ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับสังฆเวชนียสถานไปแล้ว วันนี้เป็นวันสุดท้าย จบสิ้นสังฆเวชนียสถานแล้ว ไม่ทราบว่าทุกท่านไปยังสถานที่เหล่านั้นแล้ว ได้มีความสังเวช ความสลดใจ ความที่รู้สึกว่าได้มีตัวกระตุ้น มีสถานที่ช่วยกระตุ้นเตือนให้มาเป็นผู้ที่ไม่ประมาท ไม่หลงลืมความจริงบ้างหรือยัง แต่ละท่านก็คงจะรู้ได้ด้วยตนเองอยู่แล้ว เมื่อเข้านี้ได้ไปสังฆเวชนียสถานแห่งสุดท้ายในการเดินทางคราวนี้ ถ้าว่าตามลำดับที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในสังฆเวชนียสถาน ๔ แห่งแล้ว อยู่ลำดับที่ ๓ สถานที่แห่งนี้คือที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้กรุงพาราณสีเพื่อระลึกว่า พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประกาศพระธัมมจักรอันยอดเยี่ยม

ในสถานที่แห่งนี้ ข้อธรรมะต่างๆ ที่พระพุทธองค์ทรงประกาศไว้ในตอนแสดง ธรรมจักร ผมก็ได้พูดให้ฟังไปบ้างแล้ว แต่บางท่านอาจจะยังไม่ทราบว่าที่ทรง แสดงปฐมเทศนานี้ แสดงเรื่องอะไรบ้าง จะพูดให้ฟังเล็กๆ น้อยๆ แล้วก็จะได้สรุป ข้อธรรมะต่างๆ มาคราวนี้ ผมมาทำหน้าที่ในแง่ขยายความธรรมะ หรือบอกสอน แนะนำเกี่ยวกับธรรมะที่ควรพิจารณา ที่ควรจะได้ในที่ต่างๆ ที่ได้เดินทางมา

พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมจักรกับปวัตตสูตร ประกาศจักรคือธรรมะ เหล่าเทวดาทุกชั้นฟ้าก็ได้ประกาศต่อเนื่องกันไป จนถึงพรหมโลก หมู่มนุษย์เรานี้ ก็ประกาศต่อเนื่องกันมาจนถึงทุกวันนี้ ท่านใดที่เคยสวดธรรมจักรกับปวัตตสูตร คงจะรู้ว่า มีข้อธรรมะอะไรบ้างในบทสวดนั้น

ในธรรมจักรกับปวัตตสูตรนั้น ข้อธรรมะที่สำคัญๆ ก็มีอยู่ ๒ ประเด็น คือ พระองค์ทรงแสดงข้อปฏิบัติที่เป็น **มัชฌิมาปฏิปทา** คำว่า มัชฌิมา แปลเป็นไทย นิยมแปลว่า สายกลาง ทางสายกลาง ที่เรานิยมพูดกันบ่อยๆ คำว่า มัชฌิมา ภาษา บาลีนี้หมายถึง มันพอดี มันถูกต้อง มันเหมาะสมกับความเป็นจริง เหมาะสมกับ เป้าหมาย ตรงกันกับเป้าหมายที่เราต้องไปให้ถึง มัชฌิมาปฏิปทา คือข้อปฏิบัติหรือ ทางดำเนินที่พอดี เหมาะสม ถูกต้อง กับการที่จะทำให้เป็นผู้ที่มีดวงตา มีปัญญา เป็นไปเพื่อความสงบระงับของกิเลสทั้งหลาย เป็นไปเพื่อความรู้อย่าง เห็นสิ่งต่างๆ ตามเป็นจริง เป็นไปเพื่อการตรัสรู้ร้อยสัจ เป็นไปเพื่อพระนิพพาน มัชฌิมาปฏิปทา นี้ก็เป็นข้อธรรมะอย่างหนึ่งที่หนึ่งในธรรมจักรกับปวัตตสูตร

ข้อธรรมะอีกอย่างหนึ่งคือเรื่องอริยสัจ ๔ ซึ่งผมได้พูดไปแล้ว ถ้าปฏิบัติตาม อริยมรรคมีองค์ ๘ มีดวงตาปัญญา ก็จะรู้แจ้งอริยสัจ พระพุทธองค์นั้นได้ทรงค้นคว้า วิจัย ปฏิบัติ ดำเนินตามมรรค จนกระทั่งมีปัญญารู้แจ้งอริยสัจโดยที่ไม่ได้ฟังใคร มาก่อน พระองค์ทรงปฏิญาณตนว่าเป็นสัมมาสัมพุทธะ ส่วนพวกเรามาฟังแล้ว ก็ค่อยๆ ปฏิบัติตามไป หากได้เห็นอริยสัจ ก็เป็นผู้รู้ตาม

หลักธรรมหลักๆ ก็มี ๒ อย่างนี้แหละ อริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ เป็นข้อปฏิบัติ เป็นมัชฌิมาปฏิปทา เป็นข้อปฏิบัติที่พอดีเหมาะสม ถูกต้อง อันจะเป็นไป เพื่อให้มีดวงตา มีญาณ ทำให้เกิดดวงตา เกิดญาณ เมื่อมีดวงตา มีญาณแล้ว จะ เป็นไปเพื่อความสงบระงับ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน มีดวงตาแล้ว ก็จะได้เห็นอริยสัจ ๔ ได้รู้จักทุกข์ว่ามันเป็นทุกข์ เดิมเราเห็นผิดอยู่ เห็นไม่ถูก เห็น ไม่ตรง เห็นเหตุเกิดทุกข์ว่าเป็นเหตุเกิดทุกข์ เห็นความดับทุกข์ว่าเป็นความดับทุกข์ และเห็นหนทางว่าเป็นหนทาง อย่างนี้นะครับ

ก่อนที่จะทรงประกาศมัชฌิมาปฏิปทา พระพุทธองค์ทรงแจกแจงข้อปฏิบัติ ที่ผิดพลาด ข้อปฏิบัติที่เราเรียกว่า ทางสุดโต่ง ๒ ข้าง ตามความเห็นผิดของคนทั่วไป ในยุคนั้น จนกระทั่งถึงยุคนี้ก็ยังปฏิบัติผิดเพี้ยนกันอยู่ด้วยกำลังของกิเลส หนทางผิด มี ๒ ประการ

อันที่หนึ่ง คือ **กามสุขัลลิกานุโยค** การประกอบตนให้หมกมุ่นด้วยใคร่ ในกาม เกิดจากความเห็นผิดว่า กามคุณเป็นของไม่มีโทษ เอิบอímพร้อมด้วยกาม แล้วจะพ้นทุกข์ได้ แสวงหาความสุขในกาม เนื่องจากกามนั้นมันเป็นของไม่เที่ยง มันให้ความสุขไม่ได้จริง คนที่ไปชวนขวาย ลุ่มหลง หาความสุขในกาม จึงไม่อาจจะ ถึงความสุขที่แท้จริงได้ ใครที่หาความสุขจากแบบนี้ก็นับว่าผิดตั้งแต่ต้นแล้ว อย่าง พวกเรายุคใหม่ ถ้าไม่เคยศึกษาระรณะก็มักจะนึกว่า ได้นั้นได้นี้ มีนั่นมีนี่ มีเงินทอง มีชื่อเสียง มีตำแหน่งสูงๆ แล้วก็จะได้มีความสุข อันนี้ก็เป็นความเห็นที่ผิด ไม่ใช่ทางที่จะ ให้ความสุขได้อย่างแท้จริง แบบที่เราเป็นกันอยู่ หลายท่านก็ได้มีเงินทอง มีชื่อเสียง หรือมีตำแหน่ง มีนั่นมีนี่บ้างแล้ว ความสุขก็ยังหาไม่เจอ ดูเหมือนจะห่างออกไป เรื่อยๆ เพราะว่ากามกมุ่นประกอบตนให้พัวพันในกามสุขนี้ มันผิดทางอยู่ มัน ไม่ใช่ทางที่จะทำให้สงบ ไม่ใช่ทางให้กิเลสสงบระงับ เรายังร่นววยอยู่ก็เป็นเพราะ กิเลสนี้เอง ไปหมกมุ่นในกามคุณต่างๆ มันทำให้กิเลสยังไม่สงบ เป็นการให้เชื้อแก่ กิเลส กิเลสยังมีอยู่ ก็ยังไม่สงบอยู่อย่างนั้นแหละ เราจะบอกว่า กินอาหารอร่อยๆ กินเยอะๆ จนมันเบื่อไปเลย อย่างนี้ก็คงไม่ได้เบื่อไปตลอดชาติ นอนเยอะๆ นอนให้ มันอím นอนให้เพียงพอต่อความต้องการ มันจะไม่ได้ง่วงอีก อย่างนี้คงไปไม่รอด ต้อง กินน้อยๆ นอนน้อยๆ ไม่ให้อาหารกิเลส ปฏิบัติตามอริยมรรค จึงจะเบื่อหน่ายได้จริง

กามสุขัลลิกานุโยโค การประกอบตนให้มัวเมาหมกมุ่นด้วยความใคร่ใน
กามสุข อันนี้เป็นทางผิด การจะมีความสุขกับกามคุณได้ ต้องมีตัณหา มีราคะยึดมจิต
ให้มืดมัว พระพุทธเจ้าทรงแสดงโทษของกามไว้มากมายหลายประการ สิ่งต่างๆ มัน
มีคุณ มีโทษ บางที่เราเห็นแต่คุณ เห็นแต่แง่ดีของมัน ไม่มองแง่เสีย มองไม่ครบด้าน
มองไม่ครบประเด็น มองแต่ในแง่ที่มันจะให้ความสุขโสมนัส ก็เกิดความเสียหายได้
พระพุทธเจ้าทรงแสดงทั้งแง่ดี แ่งที่มันมีคุณ แ่งที่มันมีโทษ แสดงข้อเท็จจริงของมัน
เป็นของเกิด เป็นของดับ มีคุณอย่างไร มีโทษอย่างไร และทรงแสดงอุบายวิธี
ที่จะออกจากมัน ไม่ตกเป็นทาสมัน ไม่เอาสุขและทุกข์ไปฝากไว้กับมัน เราจะออก
จากมันได้อย่างไร

โลกของเรามีตัวหลอกเยอะแยะ มาอินเดียนี้ก็มีปัญหาอะไรเยอะแยะ อย่างนี้
ก็รู้สึกรักเมืองไทยแล้ว อยากกลับเมืองไทย ไปรักเมืองไทย อยากอยู่เมืองไทย ก็ผิด
อีกแล้ว หากความสุขไม่ได้จริง เราจะสุขได้อย่างแท้จริงต้องสิ้นตัณหา อย่างที่บอก
ไปแล้ว ในเรื่องอริยสัจ การไปหมกมุ่น การแสวงหาความสุขจากกามคุณ ไม่ใช่ทาง
ที่จะทำให้จิตมีความสงบ พระองค์ทรงสอนให้เห็นโทษของกามตามที่มันเป็น

พระองค์ทรงแสดงโทษของกามในแง่อุปมาหลายประการด้วยกัน เช่น อุปมา กามคุณ วัตถุ สิ่งของ ลาภ ยศ สรรเสริญ เป็นเหมือนโครงกระดูกที่คนขำนาญเขา เลาะเอาเนื้อออกไปเรียบร้อยแล้ว เหลือแต่เลือดติดกระดูกอยู่ มีหมาที่หิวโหยนั่งอยู่ ข้างๆ เขียง เขาเลาะเนื้อออกไปเรียบร้อยแล้ว ก็โยนกระดูกให้หมา ถามว่า หมา ที่เลียกระดูกนี้จะอึไหม พวกเราคงตอบได้ คงไม่อึนะ เหมือนกับพวกเราทั้งหลาย ที่พากันดื่มกินโน่นนี่นั่น ถ้าถามดูว่าอึหรือยัง บางคนกินหมดไปหลายรถสิบล้อแล้ว กินจนแก่ บางท่านกินจนอ้วนไปเลยก็มี ยังไม่รู้สึกอึ ฆนจะตายแล้ว ก็ยังอยากอยู่ต่อ อยากกินต่อ แต่ก็ตายเสียก่อน อันนี้เป็นโทษของกามคุณ ดังนั้น ให้อู้จักโทษของมัน ถ้าไปหมกมุ่นจนหาความสุขจากกามคุณ คงจะไม่จบไม่สิ้น

กามทั้งหลายอุปมาเหมือนกับความฝัน อย่างบางท่านเคยฝัน ฝันเห็นโน่น เห็นนี่ อะไรต่อมิอะไรต่างๆ พอตื่นขึ้นมาแล้วก็ไม่เหลืออะไร ก็เหมือนกับเราตอนนี้ สิ่งนั้นเป็นของเรา สิ่งนี้เป็นของเรา เรามีตำแหน่งโน่น เรามีตำแหน่งนี้ นี้ก็เรียกว่ายัง อยู่ในความฝันอยู่ เหมือนจริงมาก แต่เป็นแค่ความฝัน พอตื่นขึ้นมาก็ไม่เหลืออะไร

กามทั้งหลายเหมือนกับของขอยืมเขามา เราไม่ใช่เจ้าของอย่างแท้จริง เรายืมเขามา เลยได้ใช้ชั่วคราว ใช้ได้เฉพาะตอนที่เจ้าของเขาไม่ทวงคืน แม้แต่ร่างกายเราก็อยืมโลกเขามาใช้ พอถึงเวลา เขาก็ทวงคืน ตอนนี้อยู่หลายท่านเจ้าของเขาก็เริ่มทวงมาแล้ว ต้องยอมคืนเขาแต่โดยดี ถึงเวลาแล้ว เขาจะมาเอาคืน ไม่ใช่ว่า เจ้าของเขาทวงคืนก็เถียงกันอยู่นั้น ไม่ยอมคืนเขาไป เหมือนกับมีคนหนึ่งยืมเครื่องประดับของคนอื่นมาเอามาประดับร่างกายของตัวเอง เดินไปตามท้องตลาด คนทั้งหลายที่เห็นเขาก็บอกว่า โอ... คนนี้รวยแท้ มีเครื่องประดับอย่างโน้นอย่างนี้ก็ว่าไป พอเจ้าของเขาเจอตัว เขาทวงคืน ก็อย่าลืมหักให้เขาซะ นี่ก็เป็นคำอุปมาแสดงโทษของกาม

ต่อมาอันที่สอง **อัตตกิลมถานุโยค** การประกอบตนให้ได้รับความลำบาก โดยเปล่าประโยชน์ มีความเห็นผิดว่า วิถีทรมาณตนอย่างนั้นๆ ทำให้หมดกิเลสได้ ทำให้หมดทุกข์ได้ ทั้งๆ ที่มันไม่ใช่หนทาง ประกอบไปแล้วก็เป็นทุกข์เปล่าๆ ทำไปก็เปล่าประโยชน์ กายก็ลำบาก เจ็บปวดไปโดยไม่มีผลในการละกิเลสอะไร โดยเฉพาะพวกที่เขาแสวงหาโมกขธรรม อยากหลุดพ้น อยากจะหมดกิเลส หมดทุกข์ หมดโศก หมดโรค หมดภัย แต่ไม่รู้หนทาง เขาก็ทำให้ตนลำบากมากมาย เมื่อเข้าหลายท่านได้ไปที่แม่น้ำคงคา เขาก็ทรมาณตนด้วยวิธีนั้นบ้างวิธีนี้บ้าง อยากจะหมดบาป สิ้นบาป อยากจะให้เวรภัยทั้งหลายมันหมดไป เขาไม่รู้วิธี เขาก็ไปทำให้ตนลำบาก เช่น ตีนเข่าขึ้นมา อากาศหนาวๆ ก็ไปอาบน้ำ โดยคิดว่า น้ำแม่น้ำคงคานี้มันจะช่วยล้างบาปได้ อย่างนี้ บางคนยังไม่ได้ล้าง ก็นึกอยู่ว่า เมื่อไรจะได้ล้างสักที ถ้าตาย ก็เอากระดูกไปล้างที่แม่น้ำจะได้สะอาดบริสุทธิ์ ได้ไปเกิดสวรรค์ อะไรอย่างนี้ ก็เหนื่อยลำบากตัวเองเปล่าๆ ไปล้างก็ล้างได้แต่ซีโคล แต่กิเลสนี้มันล้างไม่ออก ของไม่ดีต่างๆ มันล้างไม่ได้ บาปก็ล้างไม่ได้ แต่เขาเข้าใจผิดอยู่

บางพวกก็ทำพิธีกรรมอะไรต่อมิอะไร ในทางอินเดียนี่จึงเป็นที่ดูพวกที่เขา เห็นผิด แล้วก็มาทำให้ตนเองลำบากต่างๆ นานา ทำความเพียรไป อุตส่าห์ทำ แต่ ว่าไร้ประโยชน์ มีเยอะแยะ ซึ่งนักบวชเหล่านี้ก็มีชื่อต่างๆ หลากหลาย เป็นฤษีก็มี เป็นดาบสก็มี เป็นอเจลกะก็มี อเจลกะก็คือซีเปลือย คือคนไม่นุ่งผ้า เป็นนักบวช ที่อยู่ตามสำนักต่างๆ ก็มี ตั้งแต่ยุคพุทธกาลจนถึงยุคนี้ มีประวัติเล่าต่อเนื่องกัน มา ในคราวนี้ท่านทั้งหลายได้มาดู คงจะเห็นบ้างบางส่วน มีพิธีกรรมมงคลตื่นข่าว หลากหลายที่เมืองไทยเราเอาไปใช้กับเขาบ้างเหมือนกัน เอาไปใช้เยอะแยะ เอาไป จากอินเดียนี้แหละ พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีรดน้ำสังข์ ถ้าจะให้หลังก็ต้องเอาน้ำจากแม่น้ำ คงคานี้ไป แค่ว่าจะมาน้ำนี้ก็เสียเงินไปหลายหมื่นแล้ว ไปมาก็ลำบาก คิดดูไปเอาน้ำ ที่แม่น้ำคงคา คิดดูมันทรมาณขนาดไหน แล้วก็ไม่ได้มงคลอะไรมาสักอย่างเลย เพราะ แม่น้ำคงคานี้ไม่ได้อยู่ในมงคล ๓๘

อยากได้มงคล ก็มีมงคล ๓๘ ข้อ เปิดหนังสือดูรายละเอียด แล้วก็ทำตาม เอาสบายเลย แต่คนที่ไม่รู้มันลำบาก เหนื่อยและเสียเวลา ไม่ได้ประโยชน์อะไร เลย ทำให้ตนเองลำบากโดยเปล่าประโยชน์ นี่ไม่ต้องพูดถึงพวกที่ทรมาณตนโดยการ นั่งตากแดดบ้าง นอนบนตะปูบ้าง นอนบนหนามบ้าง หรือพวกทำสมาธิเคร่งครัด พยายามให้มันนิ่ง มันแน่นอน อะไรต่อมิอะไร ไม่รู้ความจริง มันก็ลำบาก ไปกด ไปข่ม โดยคิดว่าอดอาหารนี้แหละ กิเลสมันจะลด นี่ก็เพี้ยนไป เพราะกิเลสนี้มัน ไม่ได้อยู่ที่ร่างกาย มันอยู่ที่จิต เมื่อมันอยู่ที่จิตก็ต้องทำให้ถูกด้วย ไปข่มจิตไว้ ข่มให้ มันนิ่งไปเลย อย่างนี้ก็เพี้ยนไปอีก ไม่ได้ถอนกิเลสออกมา แค่นิ่งไว้ ทับไว้ สิ่งต่างๆ มีแต่ของไม่เที่ยง จะต้องมีปัญหา รู้จักว่ามันมีแต่ของไม่เที่ยง ต้องชำระความเห็นผิด ออกไป จึงจะทำได้ ต้องมาปฏิบัติตามอริยมรรคเท่านั้น จึงจะถูกทาง

ทางที่ผิดมีอยู่ ๒ ทาง กามสุขัลลิกานุโยคกับอตฺตกิลมณานุโยค พระพุทธองค์ ทรงให้หลีกเลี่ยงสิ่งผิด แล้วตรัสสัมชฌิมาปฏิบัติ คือทางที่ถูกต้อง พอดี เหมาะสมกับความ เป็นจริง อันเป็นไปเพื่อทำให้เกิดดวงตา มีองค์ประกอบอยู่ ๘ ประการ ได้แก่ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ นับว่าเป็นโชคลาภอันประเสริฐของพวกเราทั้งหลาย เราจะ ได้ไม่ไปทำทางที่ผิดนั้น

พวกเราเนี่ยแม้จะเกิดในเมืองไทยเมืองพุทธ ถ้าไม่ได้ฟังธรรมก็ทำอันผิดๆ มาเยอะเหมือนกัน หมกมุ่นในกามสุขโดยคิดว่าจะได้สุขจนใจเหี่ยวแห้งเลย อันนี้ มันผิดทางอยู่ เป็นไปไม่ได้ที่จะทำให้ได้ปัญญาจนเข้าถึงความสงบ บางท่านที่ได้ สนใจธรรมะ ได้มาฟังธรรม ได้มาพิจารณาอะไรให้มันถูกต้องตามธรรม ได้มาเจริญ ปัญญา ก็ได้ความสงบไปบ้างแล้ว ต่อไปก็เพียงแต่มาปฏิบัติให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น บางคน สนใจปฏิบัติธรรม ถ้าไม่ฟังให้ดี ก็จะไปทำตนให้ลำบากเปล่าๆ อดข้าวอดน้ำ ช่มจิต ช่มใจ วิธีนั้นบ้างวิธีนี้บ้าง ทำสมาธิวิธีโน้นวิธีนี้ หลากหลายเหลือเกิน ซึ่งเขาก็ทำมา ตั้งแต่ยุคพุทธกาล จนผู้ที่ได้สมาธิขั้นสูงสุดก็มีเยอะแยะ แต่ก็ไม่ได้มีปัญญารู้แจ้ง อริยสัจ ไม่หมดกิเลส เพราะว่าอันนั้นไม่ใช่ทาง

ตัวทางจริงๆ คืออริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ เป็นทางที่จะทำให้ถึงความ
พ้นทุกข์ได้ ตั้งแต่ทุกข์เล็กๆ น้อยๆ จนถึงทุกข์ทั้งหมดเลย ตั้งแต่เรื่องไม่ดีเล็กๆ น้อยๆ
ที่เราเรียกกันว่าเสียดจัญไรอะไรทั้งหลาย จนกระทั่งกิเลสละเอียดๆ ก็ละได้ด้วย
ข้อปฏิบัติอันเดียวกันนี้แหละ ปฏิบัติได้น้อยก็ละได้น้อย **ปฏิบัติได้เต็มบริบูรณ์ เป็น
พระอรหันต์ ก็ละกิเลสได้ทั้งหมด** พวกเราทราบดังนี้แล้ว ก็ง่ายเหลือเกินแล้วตอนนี้
อยากได้มงคลก็ทำเอาเลย ทำอยู่ในกรอบอริยมรรค ให้มีความเห็นถูกต้อง อะไร
ไม่ดีก็ละไปเสีย อะไรดีก็ทำเสีย ความคิดไหนไม่ดีก็ละไป ความคิดไหนดีก็ทำ คำพูด
ไหนไม่ดีก็ละไป คำพูดไหนดีก็ทำ พระพุทธองค์ทรงแจกแจงไว้ครบถ้วนสมบูรณ์
ดีแล้ว จึงบอกว่าในยุคนี้ พวกเรามีโชคลาภที่เกิดมาทันคำสอนของพระพุทธเจ้า
ได้รับข่าวสาร ได้รับคำสอนที่สืบทอดกันมา ตั้งแต่พระองค์ทรงประกาศเอาไว้ที่ป่า
อิสิปตนมฤคทายวัน ตกทอดมาจนถึงรุ่นพวกเรา

อีกไม่นานนักคำสอนนี้ก็จะหมดไปจากโลกมนุษย์ ต่อไปชาวโลกก็จะมีแต่
ความมืด ยิ่งไปดูเมื่อเข้านี้ ข้างแม่น้ำคงคานี้ไม่รู้สังเวทกันบ้างเปล่า ต้องมีความรู้สึก
กระตุ้นเตือนตัวเองว่า โอ... เรานี้เกิดในเมืองพุทธนี้ดีเท่าไรแล้ว ได้เข้าใจได้รู้อะไร
เป็นอะไร ไม่ต้องมาทำพิธีกรรมมงคลตื่นข่าวที่ไม่เกิดประโยชน์อะไร อาบน้ำเย็นๆ
โดยคิดว่าจะล้างบาปได้ เอน้ำนี้ไปกินจะได้เป็นมงคล อย่างนี้

นี่กล่าวถึงคำสอนที่พระพุทธองค์ทรงประกาศไว้ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ทรงประกาศธรรมจักร อาวุธคือธรรมะ เอาไว้ฆ่ากิเลสในจิตตสันดานของสัตว์ทั้งหลาย แสดงธรรมหลักๆ ๒ ชุดด้วยกัน เป็นธรรมะชุดใหญ่ที่สุดแล้ว คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ กับอริยสัจ ๔ และกิจต่ออริยสัจแต่ละข้อๆ ก็ครบถ้วนแล้ว ท่านใดที่สนใจก็สามารถไป สวดธัมมจักกัปปวัตตนสูตรได้ เป็นพระสูตรที่ดีมาก แสดงหลักการปฏิบัติที่ครบถ้วน ที่เดียว

ต่อไปจะพูดถึงข้อสรุปธรรมะ พวกเรามากัน ๘ วัน มาสังเวชนียสถาน ๔ แห่ง ก็ควรจะได้สังเวช คือการกระตุ้นเตือนจิตใจให้เป็นคนไม่ประมาท เป็นคนที่ตื่นขึ้นมา ดูความเป็นจริง ตื่นขึ้น หมายความว่าแต่เดิมพวกเรานั้นเป็นคนที่หลับอยู่ ยังไม่ตื่นขึ้น ยังไม่รู้ความจริง ยังไม่เป็นพุทธะ ยังไม่ได้เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เราก็จะได้ตื่นขึ้นมาแล้ว กระตุ้นเตือนตนเองให้มาทำความเพียร บางท่านอาจจะได้ฟังข้อธรรมะต่างๆ มาเยอะแล้ว ศึกษามาเยอะ จะได้แรงฝึกหัด บางท่านรู้วิธีด้วยแล้ว จะได้พยายามให้ ยิ่งขึ้น บางท่านยังไม่รู้ก็จะได้ศึกษา แต่ละท่านมีการศึกษาต่างชั้นกัน ถ้าสังเวชก็จะ ได้ไปพัฒนาตนเองต่อไป

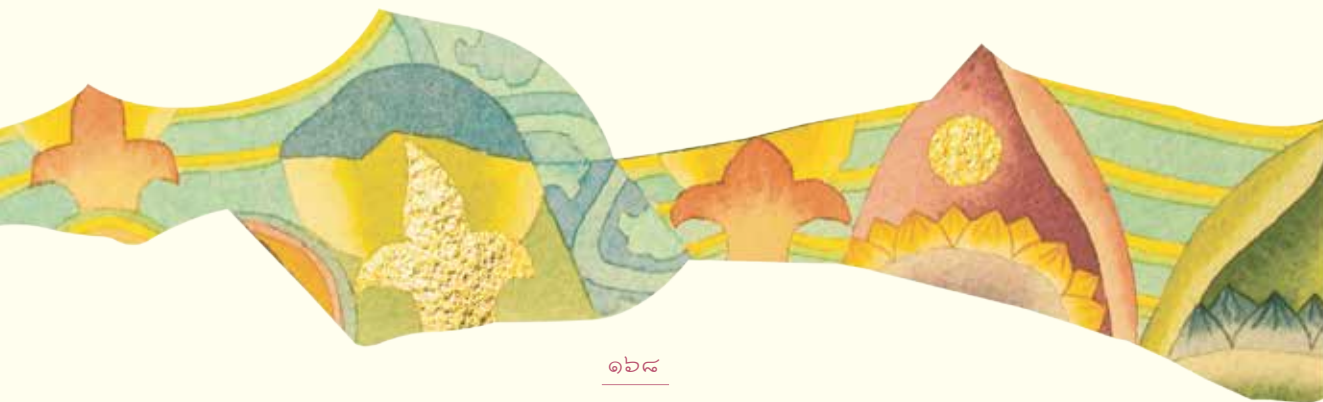
ถ้าพูดถึงการปฏิบัติไปตามลำดับ หลังจากที่เกิดความสังเวชแล้ว อยากจะศึกษาเรียนรู้ ควรจะเริ่มอย่างไร ปฏิบัติอย่างไร เพราะว่าเมื่อพูดถึงข้อธรรมะ ก็มีเยอะหลากหลาย ถ้าพูดเต็มทีก็ต้องอริยมรรคมีองค์ ๘ ปฏิบัติให้สมบูรณ์เต็มที่ เป็นอรหันต์ไปเลย แต่บางท่านยังหั่นซ้ายหั่นขวาอยู่ ปัญหาทางบ้านก็ยังมีเยอะ จะให้พูดถึงพระอรหันต์ ปล่อยาวทุกอย่างไปเลย ก็อาจจะยังไม่ถึงเวลา จึงต้องมีลำดับในการศึกษา ผมจะขอแยกออกมาเป็น ๓ ระดับด้วยกัน

หลังจากที่มีความสังเวช หรือว่ากระตุ้นเตือนตัวเองได้แล้ว มาสถานที่แห่งนี้แล้ว ก็กระตุ้นเตือนตนเอง รู้ว่า เออ... เรามีชีวิตอยู่ไม่นาน เดียวก็แก่ เดียวก็เจ็บ เดียวก็ตาย ต้องทิ้งสิ่งต่างๆ ไปแล้ว ควรจะได้อะไรติดตัวไปบ้าง อันนี้แยกเป็นระดับแบบง่ายๆ ๓ ระดับ ไม่ใช่แบบละเอียด เพราะว่าถ้าละเอียดเกินไปนัก เดียวจะจำไม่ไหว เอาแบบง่ายๆ ก่อน

ระดับที่ ๑ **ให้เป็นผู้มีพื้นฐานที่ดี** การจะทำให้เกิดกุศล มีกุศลสมบูรณ์เต็มที่ ต้องมีพื้นฐาน พวกเรามาที่นี่ เรียกว่ามาแสวงบุญ มาทำกุศล เจริญกุศล ถ้าพื้นฐานไม่ดีนี่ กุศลก็ไม่งอกงามเหมือนกัน หลายท่านอยู่เมืองไทยคงได้ไปทำบุญบ่อยๆ ได้เจริญกุศลแน่นบ้างแน่นบ้างหลายประการอยู่ ถ้าพื้นฐานไม่ดี กุศลก็ไม่งอกงามเช่นกัน บางคนนี่เข้าวัดหลายปีเหมือนกัน ตั้งแต่สาวจนแก่ทีเดียว แต่ก็ยังเป็นคนไม่อดทน เป็นคนขี้เกียจอยู่ เป็นคนขี้โกรธอยู่ ขี้อิจฉาอยู่ อย่างนี้ก็นับว่ายังไม่เกิดประโยชน์เท่าไรนัก บุญก็ได้เหมือนกัน แต่มันไม่งอกงาม นี่จึงต้องมีพื้นฐาน ที่จะก่อให้เกิดกุศลให้ดี พื้นฐานของกุศลธรรมทั้งหลาย พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้มี ๒ ประการ

พื้นฐานเบื้องต้นของกุศลธรรมทั้งหลาย มีอยู่ ๒ ประการ อย่างหนึ่ง คือ ศิล
ที่บริสุทธิ์ดี อย่างที่สอง คือ ความเห็นที่ตรง ให้มี ๒ อย่างนี้เป็นพื้นฐานเสียก่อน
คุณงามความดีทั้งหลายก็จะได้ออกงามยิ่งๆ ขึ้น

อย่างหนึ่งคือศิลปะที่บริสุทธิ์ดี ให้ทุกท่านตั้งใจเป็นผู้มีศิลปะ มาในที่นี้ ผมก็ได้พา
ท่านทั้งหลายไหว้พระสวดมนต์ ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ แล้วให้สมาทานสิกขาบท
๕ เป็นพื้นฐานไว้ นี้ก็เพื่อจะให้ได้เป็นพื้นฐานที่ติดนั่นเอง มีเหตุผลเบื้องหลังด้วย ท่าน
ทั้งหลายก็อย่าลืมนะไปตั้งใจไปทำให้มันคง เบื้องต้นมีศิลปะ ๕ ต่อมาให้งดเว้นจากทุจริต
ทั้ง ๑๐ ให้เห็นชัดว่าทุจริตทั้งหลายไม่ควรทำ อันนี้ศิลปะที่บริสุทธิ์ดี ศิลปะนี้เป็นของดีมาก
มีคุณค่ามาก เป็นพื้นฐานสำหรับพวกเรา เป็นเหมือนแผ่นดินสำหรับเหยียบย่ำ หรือ
ทำการงานต่างๆ คนทำการงาน ถ้าไม่มีแผ่นดิน มันก็ทำอะไรไม่ได้ พวกเราก็เหมือน
กัน จะเจริญบุญกุศลต่างๆ ถ้าไม่มีศิลปะ มันก็ออกงามไม่ได้ จะให้ท่าน จะทำอะไรก็ได้
เหมือนกัน แต่บุญไม่ออกงาม เพราะว่าพื้นฐานมันไม่ดี

จึงต้องมีพื้นฐานที่ดี **ตัวศิลปินเองเป็นทานระดับที่ยิ่งใหญ่มาก เป็นระดับมหากาธาน** หลายท่านชอบให้ทาน อย่างนี้ก็ดีมากแล้ว แต่ศิลปินมหากาธานที่บัณฑิตท่านรู้จักมานาน ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น ทานโดยทั่วไป เวลาที่เราให้คนอื่นเขา เราก็ให้คนนั้นบ้าง ให้คนนี้บ้าง ให้เป็นกลุ่มบ้างอะไรบ้าง ถ้าสูงสุดก็ให้เป็นสังฆทาน ก็ให้เป็นครึ่งเป็นคราว ให้แก่บางกลุ่มบางพวก ถ้าเป็นศิลปินจะเป็นมหากาธาน สมมติว่าศิลปินข้อที่ ๑ เราตั้งใจว่าจะงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ งดเว้นจากการเบียดเบียนสัตว์ งดเว้นจากการทำร้ายเบียดเบียนใครๆ เราไม่ทำตลอดชีวิตนี้ พอตั้งใจอย่างนี้ สัตว์ในโลกนี้มีจำนวนเท่าไร เราก็ให้ความปลอดภัย ให้ความไม่มีภัย ให้ความไม่มีเวร ให้ความไม่เบียดเบียนแก่สัตว์ทุกหมู่เหล่า อย่างนั้นแหละ สัตว์นี้ไม่ใช่จำนวนน้อยๆ เอาแค่คนนี้ก็เกือบเจ็ดพันล้านคนแล้ว แคเราตั้งใจว่าจะไม่ฆ่าใคร จะไม่ทำร้ายใคร แค่นี้ก็ให้ความปลอดภัยแก่ทุกคนที่เข้ามาเกี่ยวข้อง จึงเป็นการให้ที่ยิ่งใหญ่มาก สัตว์มีจำนวนเท่าไรละ จำนวนมหาศาลมาก เราก็ให้ความปลอดภัยแก่สัตว์ทุกตัวตนนั้นแหละ อย่างนี้ จึงเป็นมหากาธาน ทำให้ไม่มีเวร ไม่มีภัยต่อกัน ศิลปินอื่นก็คล้ายกันนี้แหละ

ดังนั้น ถ้าอยากทำมหิทธาน ทำทานที่ยิ่งใหญ่นี้ ทุกคนอย่าลืมมีศีล ศีล ๕ นั้นแหละ ที่ให้สมทานไปนั้นแหละ พยายามรักษาไว้ เป็นของดีมากที่สุดทีเดียว ได้อานิสงส์มหาศาล แค่อตั้งใจว่าจะไม่คดโกง ไม่ขโมยอะไรของใครนี้ ทางบริษัทที่เราทำงานก็สบายใจแล้ว เราไปอยู่ที่ไหน ไม่มีการยกยอกอะไร ไม่มีการลักขโมยเอาของใคร ให้ความปลอดภัย ให้ความไม่มีเวร ให้ความไม่เบียดเบียนแก่ทุกคน อย่างนี้นะ เป็นการให้ที่ยิ่งใหญ่มาก เพียงมีศีลเท่านั้นก็เป็นมหิทธาน นี่เป็นพื้นฐานอันที่หนึ่ง ถ้ามีศีลก็จะทำกุศลอื่นๆ ให้เจริญงอกงามขึ้น พูดภาษาเราก็คือทำบุญขึ้น บางคนชอบบ่นอยู่เรื่อย โอ๊ย... ทำบุญไม่ขึ้น ทำบุญแล้วก็ทุกข์ ทำบุญแล้วก็เครียดโดนด่า อยู่เรื่อย อะไรต่างๆ อันนี้ต้องพิจารณาตนเองว่ามั่นใจขาดอะไร ขาดพื้นฐานข้อไหนบ้าง ถ้าว่าตามหลักนี้ ก็คือโดยส่วนใหญ่จะขาดศีลกัน ฉะนั้น ให้เป็นคนมีศีล สำรวม ระวังระมัดระวัง มีความอดทน มีความอ่อนน้อม รู้จักเห็นอกเห็นใจ อย่าไปทำร้ายร่างกาย และจิตใจใครๆ

พื้นฐานข้อที่สองคือความเห็นที่ตรง ความเห็นที่ถูกต้อง ความเห็นที่ถูกต้อง ในขั้นพื้นฐาน คือความเชื่อเรื่องกรรม เรื่องผลของกรรม ดีชั่วอยู่ที่กรรม ไม่อยู่ที่ข้างนอก อยู่ที่กรรม อยู่ที่ภายในนี้ ดีชั่วอยู่ที่ใจของเราแน่ละ อยู่ที่กรรม อยู่ที่เจตนา อยู่ที่ความตั้งใจของเราเอง ซึ่งเรื่องนี้ผมก็ได้พูดให้ฟังไปบ้างแล้ว ถ้าเป็นคน que เชื่อเรื่องกรรม เรื่องผลของกรรม พื้นฐานก็จะดี ถ้ายังเป็นพวกที่มีมัจฉลตึนข่าวอยู่ มุงหาแต่มงคลโนนนี้นน เชื่อหมอดูหมอดเดา เขาทายว่า เออ... คุณนี้ซ้กจะไม่ดีแล้ว ต้องไปแกกรรมแล้ว แกโนนแกนี้ หვნัหวไปตามเขา ทำไปตามเขาว่า อย่างนี้พื้นฐานไม่ดี เมื่อพื้นฐานไม่ดี จะทำกุศลอะไรต่อไปก็ไม่ประสบความสำเร็จ

พื้นฐานนี้สำคัญมาก ดูเหมือนเป็นเรื่องง่ายๆ นี้แหละ แต่สำคัญ ถ้าอยากจะทำเจริญก้าวหน้าในทางธรรมะ พวกมงคลตึนข่าว เช่น พิธีกรรมไม่มีแก่นสารต่างๆ อย่างที่เห็นในเมืองอินเดียเขานี้ มีให้เห็นเยอะแยะไปหมด ก็ทิ้งให้หมดเสีย หมอดูหมอดเดาก้ทิ้งไปซะ อย่าไปเชื่อเขา ดีชั่วไม่ได้อยู่ที่วันเดือนปี แต่อยู่ที่กรรม อยู่ที่กายกรรม วจกรรม มโนกรรมนี้แหละ ทำดีมันก็ดี ทำไม่ดีมันก็ไม่ดี ไม่ได้อยู่ที่วันเดือนปี ไม่ได้อยู่ที่ฤกษ์ ไม่อยู่ที่โนนที่นี้ ในเมืองไทยก็มีฤกษ์ดียามดีอะไรของเขา ชาวโลกเขาก้ว่ากันไป แต่เรานี้อย่าไปยึดไปถืออะไรกับเขา ให้มีความเห็นที่ถูกต้อง เรารู้ที่อยู่ในใจของเราว่า **ดีชั่วอยู่ที่กรรม** ให้มันใจอย่างนี้

ถ้ามี ๒ อย่างนี้ คือศีลที่บริสุทธิ์ดี กับความเห็นที่ตรง นี่ก็นับว่าเป็นพื้นฐานแล้ว อันนี้เป็นขั้นที่หนึ่ง สำหรับพวกเราที่ได้ความสังเวช ได้สติใจ ได้ความกระตุ้นเตือนจิตใจ เมื่อมาสถานที่เหล่านี้แล้ว ก็อย่าลืมให้ได้พื้นฐานนะครับ พอได้ขั้นพื้นฐานนี้แล้ว ชีวิตก็คงจะดีขึ้นมาบ้าง **อย่างน้อยก็ไม่เดือดร้อนใจเพราะว่าไม่ได้ทำผิดศีล** ถึงแม้จะตายก็คงไม่ได้กลัวอะไร เพราะตายไปก็คงจะได้ไปสู่สุคติโลกสวรรค์ ตามที่พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงไว้ ทุกคนไปตามกรรม เราไม่ได้ทำอะไรผิด ก็ไม่ได้เดือดร้อนใจอะไร อย่างนี้นะ ท่านไหนที่ยังเดือดร้อนใจ ยังกลัวเขาด่า ยังวิตกกังวลกับเรื่องนั้นเรื่องนี้อยู่ อันนี้ต้องมาชำระศีลกับความเห็นให้ชัดเจน ความจริง ที่เราวิตกกังวลกลัวนั้นกลัวนี้อยู่ ไม่ใช่เป็นเพราะคนอื่น ไม่ใช่เป็นเพราะสิ่งภายนอก แต่เป็นเพราะศีลยังไม่บริบูรณ์ พอศีลยังไม่บริบูรณ์ ก็กลัวเขาจะว่าบ้าง กลัวเขาจะด่าบ้าง

ถ้าเป็นคนศีลดีแล้ว ก็จะไม่กลัวเขาด่า ไม่จำเป็นต้องกลัวอะไร เขาด่าอยู่แล้ว ชาวโลกเขาก็ด่าของเขาประจำอยู่แล้ว อย่าว่าแต่เราเลย พระพุทธเจ้ายังโดนด่าเลย นับประสาอะไรกับพวกเรา ดังนั้น ที่กลัวเขาด่านี้ ไม่ใช่เป็นเพราะเขาจะด่า แต่เป็นเพราะศีลไม่ดีนั่นเอง บางคนก็กลัวตายอะไรต่างๆ ก็เหมือนกันนี้แหละ เป็นเพราะศีลยังไม่ดี หวาดหวั่นกลัวว่าจะหล่นไปข้างล่างตกอบายบ้าง อย่างนี้นะ พวกเราโดยทั่วไป ยังไม่รู้ว่าที่เกิดความกลัวขึ้นมา หวาดหวั่นใจขึ้นมาเนี่ย เป็นเพราะอะไร นึกว่ามาจากสิ่งภายนอก แท้ที่จริงแล้ว เป็นเพราะศีลไม่ดี ฉะนั้น อย่าลืมศีลที่บริสุทธิ์ดี กับความเห็นที่ตรง มีศีลและเชื่อกรรม เชื่อผลของกรรม อันนี้เป็นพื้นฐานของทุกคน ไม่ว่าใครทั้งนั้นแหละ เป็นคนก็ต้องมีอันนี้

ระดับที่ ๒ **ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท** ความไม่ประมาทนี้มีความสำคัญเหลือเกิน อย่างที่ได้ยกโอวาทที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในตอนก่อนปรินิพพาน เป็นพระวาจาครั้งสุดท้าย พระองค์ตรัสให้เราทำกิจทุกอย่างให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาท ความไม่ประมาทก็คือความเป็นอยู่อย่างไม่ปราศจากสติ ความมีสติ อยู่เสมอ ตื่นตัวอยู่เสมอ รู้ตัวอยู่เสมอ อย่างท่านทั้งหลายนั่งอยู่ในตอนนี้ นั่งอยู่บนรถนี้ ไม่ทราบรู้ตัวกันบ้างไหม ต้องมีความรู้ตัวอยู่เสมอ ตัวเราก็มีตัวกายกับตัวจิต ตัวกายมันทำอะไรอยู่ มันเดิน มันยืน มันนั่ง มันนอน หายใจเข้า หายใจออกอยู่ ตัวกายนี้ประกอบไปด้วยผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ซึ่งล้วนไม่แน่นอน เป็นของไม่เที่ยง เป็นของไม่สวยไม่งาม ต้องไม่หลงลืม ต้องมีสติ ต้องรู้ตัว รู้ตัวจิตตัวใจของเราว่า ใจของเรามันรู้สึกอย่างไร มันคิดอะไร มันไปทางไหน มันดีหรือมันไม่ดี ต้องรู้จัก ต้องบอกตัวเองได้ บอกตัวเองเป็น เป็นคนใช้ชีวิตอย่างมีสติ มีความรู้ตัว ขึ้นตอนนี้ ก็มีความสำคัญเป็นลำดับที่สอง เพราะถ้าอยู่อย่างประมาท หลงลืมไปแล้ว ธรรมะชั้นสูงๆ นี่มันก็ทำไม่ได้ เพราะมันมาประมาทหลงไป

มาสังเขปสถานี่ก็เพื่อให้ไม่ประมาทนั่นแหละ เพื่อให้สำนึกได้ว่าจะรีบทำอะไร จะทำอะไรได้ ต้องมีความรู้ตัว มีสติ ถ้าไม่มีสติ ไม่มีความรู้ตัว มันก็ทำอะไรไม่ได้แล้ว อย่างนี้ อย่างว่าแต่ขั้นสูงๆ เลย ขั้นที่จะมีศีลนี้ ถ้าขาดสติไป ก็หลงไปทำทุจริตได้อีก ขั้นที่สองนี่ก็เลยพูดถึงการเป็นคนไม่ประมาท ใช้ชีวิตอย่างมีสติ มีความรู้ตัวเองอยู่เสมอ ถ้าว่าตามธรรมะ ท่านให้มีสติสัมปชัญญะคอยกำกับจิต ให้มีสติสัมปชัญญะในการเดิน การยืน การนั่ง การนอน การเหยียด การคู้ การทำโน่นทำนี่ ให้มีความรู้ตัว อย่างน้อยก็ต้องรู้ว่าเราเป็นคน **ธรรมะที่ทำให้เป็นคน คืออะไร คือศีล ๕** ต้องรู้จัก ดีชั่วอยู่ที่ไหน อยู่ที่กรรม จะพูดนี้มันดีหรือมันไม่ดี ต้องบอกได้ คิดนี้มันดีหรือมันไม่ดี ต้องบอกได้

มีความรู้เยอะ แต่ขาดสตินี้ ก็ไม่ได้ ต้องมีสติไว้เสมอ ให้ใช้ชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ สติสัมปชัญญะนี้มีความสำคัญมาก ให้ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท มีสติกำกับจิต คอยบอก คอยเตือนตนอยู่เสมอ ท่านที่ยังไม่ค่อยมี ก็ต้องไปฝึกให้มีสติ มีความรู้ตัว มีเทคนิควิธีหลายอย่างมากในการฝึกให้มีสติ เหมือนกับเรื่องศีลนั่นแหละ ใครที่ยังไม่มีศีล ต้องไปสมาทานเอาแล้วก็รักษาให้ดีอย่าให้ขาดตกบกพร่อง ใครที่ยังไม่เชื่อเรื่องของกรรมและผลของกรรม ก็ต้องไปศึกษา ไปพิจารณาดู

ความเป็นผู้มีสติ คือมีความรู้ตัวกายตัวใจ อาศัยกายอาศัยใจเรานี้เป็นเครื่องฝึก ในกายนี้มีลมหายใจเข้า ลมหายใจออก ใช้อันนี้ก็ทำให้มีความรู้อยู่เสมอว่า นีลมหายใจเข้า นีลมหายใจออก อย่างนี้ก็นับว่ามีสติบ้างแล้ว ฝึกให้ยิ่งขึ้นอีก กายเดิน ยืน นั่ง นอน อยู่เป็นประจำ เดินเท้าซ้าย เท้าขวา ก็ให้รู้อยู่ในอาการต่างๆ ของกาย เดี่ยวเดินซ้าย เดี่ยวเดินขวา เดี่ยวไปนั้น เดี่ยวไปนี้ เดี่ยวโยกไปทางนั้น เดี่ยวโยกไปทางนี้ เดี่ยวกำมือเข้า เดี่ยวแบมือออก คู้แขนเข้าเหยียดแขนออก พับขาเข้าเหยียดขาออก กระตักน้ำ กะพริบตา กลืนน้ำลาย กินข้าว ดื่มน้ำ นุ่งห่มเสื้อผ้า เข้าห้องน้ำ ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ ให้มีความรู้ รู้กายที่กำลังทำอาการอย่างนี้ๆ

รู้ให้ละเอียดยิ่งขึ้น ถึงส่วนประกอบต่างๆ ของกาย ตัวเรานี้มันไม่มีหอรก เป็นสมมติ ใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารกัน พิจารณาดูกายนี้ประกอบไปด้วยสิ่งที่น่าเกลียดทั้งนั้น ได้แก่ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก เยื่อในกระดูก ไต หัวใจ ตับ พังผืด ม้าม ปอด ใสใหญ่ ใส่น้อย อาหารใหม่ อาหารเก่า ดี เสลด หนอง เลือด เหงื่อ มันข้น น้ำตา เปลวมัน น้ำลาย น้ำมูก น้ำไขข้อ แล้วยังน้ำมูตร คือน้ำปัสสาวะนี้ไม่ลืมนะ ออ... ร่างกายประกอบด้วยชิ้นส่วนเหล่านี้ นี้ก็เรียกว่าไม่ลืมนะ มีสติ ไม่ประมาท ออ... เราต้องตายเป็นธรรมดา นะ นี้ก็เรียกว่ามีสติแล้ว

มีสติ รู้ตัวทางด้านจิต นี้ความโกรธเกิดขึ้น นี้ความโลภเกิดขึ้น นี้ความง่วงเหงา หาวนอนเกิดขึ้น นี้เครียดเกิดขึ้น นี้วิตกกังวลเกิดขึ้น นี้ความไม่สบายใจเกิดขึ้น นี้ความสุขเกิดขึ้น นี้ความทุกข์เกิดขึ้น นี้รู้สึกสบายใจ นี้รู้สึกไม่สบายใจ รู้สึกหิว รู้สึกกระหาย รู้สึกเจ็บ รู้สึกปวด ให้มีสติ มีความรู้ตัว มีสัมปชัญญะคอยกำกับ พิจารณา สิ่งมีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์ เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ช่วยให้แยกแยะดีชั่ว ถูกผิด ทำให้เราไม่ผิดศีล ทำคุณงามความดีเพิ่มขึ้น ฝึกทำสมาธิและปัญญาต่อไป ก็จะทำให้ได้ ถ้าเป็นคนประมาท ขาดสติไป ก็ไม่ได้ทำเลย

ขั้นที่สองนี้ ต่อจากมีศีล เชื่อกรรม เชื่อผลของกรรม มาฝึกให้เป็นผู้ใช้ชีวิต อย่างมีสติสัมปชัญญะ มีวิธีฝึกเยอะแยะ จะฝึกในชีวิตธรรมดาของเราก็ได้ ฝึกจากอาการทางกายต่างๆ ตามธรรมดานี้แหละ ให้เพิ่มความใส่ใจ เพิ่มสติเข้าไป หรือจะไปเข้าคอร์สปฏิบัติ ฝึกตามรูปแบบก็ได้ ในชีวิตประจำวันของเรานี้ กินข้าว อาบน้ำ ล้างหน้า แปรงฟัน ใส่สติลงไป ให้มีความรู้ตัว นี้กายกำลังจะอาบน้ำ ล้างหน้า แปรงฟัน ทำอาการอย่างนี้ๆ ถึงเวลานอนหรือยัง นอนแล้ว ตื่นได้หรือยัง มีประโยชน์อะไร อยากรู้ก็พิจารณาดู ถ้าไม่หลงลืม มีสติสัมปชัญญะคอยไปกำกับอยู่เสมอ อย่างนี้ เรียกว่าไม่ประมาท สิ่งนี้สำคัญมาก

พระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องความไม่ประมาทนี่ เป็นธรรมะข้อใหญ่ ธรรมะในภาคปฏิบัติ อุปมาเหมือนกับสัตว์บกนี่ รอยเท้าที่ใหญ่ที่สุดคือรอยเท้าช้าง ธรรมะในภาคปฏิบัติทั้งหลายที่จะได้รับการฝึกฝน ฝึกหัดปฏิบัติก็รวมลงในความไม่ประมาท ความไม่ประมาทเหมือนกับรอยเท้าช้าง รอยเท้าสัตว์อื่นๆ ก็รวมลงในรอยเท้าช้าง อันนี้เอง ไม่ประมาทแล้ว ธรรมะอื่นๆ ก็จะได้รับการปฏิบัติ หิริโอตตัมปะก็จะต้องค่อยๆ เกิดติดตามมา ความเข้มแข็งอดทนก็จะค่อยๆ ตามมา

มีสติ ไม่หลงลืม รู้ตัวว่าเราเป็นคน ถ้าลึกซึ้งขึ้นมาอีกหน่อย เราเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้านะ ลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้าต้องเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน ต้องมีความอดทน เข้มแข็ง มีศีล และคุณธรรมความดีอื่นๆ พัฒนาคุณงามความดี ไม่ลืมทำกุศลเล็กๆ น้อยๆ อะไรที่เราทำได้ก็ทำอยู่เสมอ เรียกว่าเป็นผู้ไม่ประมาทในกุศลธรรมทั้งหลาย เริ่มตั้งแต่มีพ่อแม่ก็ดูแล มีญาติพี่น้องก็สงเคราะห์กัน อาศัยความมีสติ เป็นคนไม่ประมาทอยู่เสมอ จะสามารถทำกุศลธรรมต่างๆ ให้เพิ่มพูนขึ้นไป

ลำดับที่ ๓ **ฝึกอริยมรรคมีองค์ ๘** อันนี้สูงสุดแล้ว เป็นการฝึกให้ความดี ทั้งหมดมารวมกัน เพื่อที่จะละกิเลส ทำลายกิเลส ทำให้มีดวงตามีปัญญา ถ้ามีศีลดี เชื่อกรรม เชื่อผลของกรรม มีสติสัมปชัญญะแล้ว ต่อไปก็มาฝึกอริยมรรคนะ อันนี้ สูงที่สุดแล้ว ใครทำได้บริบูรณ์เต็มที่ก็เป็นพระอรหันต์ หมดกิเลสแล้ว ดังนั้น ถ้าพูด ใ้ห่างๆ ไม่แบ่งระดับขั้นอะไร ก็บอกว่าการปฏิบัติธรรมนี้ ให้อยู่ในกรอบอริยมรรค อย่างนี้ก็ใช้ได้เหมือนกัน แต่ผมพูดเป็นลำดับอย่างนี้ ก็เผื่อบางท่านที่อาจจะใหม่ต่อ ธรรมะ จะได้เรียงลำดับการศึกษาการปฏิบัติตามได้ถูกต้อง จะได้ว่ารู้จักว่า ทำอันไหน ก่อนดี หลังจากที่มาไหว้สังเวชนียสถานแล้ว กระตุ้นเตือนจิตใจตัวเองให้เป็น ผู้ไม่ประมาทแล้ว ควรจะทำอะไร ควรจะปฏิบัติตนอย่างไร

สรุปว่า ธรรมะนั้นพวกเราต้องนำไปปฏิบัติ ได้ผลหรือไม่ได้ผล อยู่ที่การปฏิบัติ การมาฟัง มาศึกษาเล่าเรียนก็เป็นส่วนหนึ่ง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเหมือนกัน แต่ก็ยังเข้าไม่ถึงธรรม เข้าถึงได้ด้วยการปฏิบัติ ด้วยการเดินทางตามธรรมะ ธรรมะนั้น เป็นปัจจัยตั้ง เป็นของเฉพาะตน **ผู้ปฏิบัติได้มีปัญญา เป็นผู้รู้ก็ได้เฉพาะตน** ผู้ไม่ได้ ปฏิบัติตามก็เข้าไม่ถึง ไม่อาจรู้ธรรมะที่แท้จริงได้

ฉะนั้น เราทั้งหลายเมื่อได้มาถึงสถานที่เหล่านี้แล้ว พบประจักษ์พยาน ได้ทราบชัดถึงพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าได้อุบัติขึ้นมาในโลก ทรงประกาศสอนธรรมะ แล้วก็ปรินิพพานไปแล้ว ทรงมอบธรรมวินัยไว้เป็นศาสดาแทน เราจะได้ปฏิบัติตาม การปฏิบัติตามคำสอนนี้เป็นเป็นการบูชาที่สูงที่สุด ไม่มีการบูชาใดสูงไปกว่านี้แล้ว ถ้าได้มาปฏิบัติตามก็สูงกว่าการบูชาอื่นๆ การบูชาอื่นๆ ก็เป็นการบูชาเหมือนกัน การบูชาด้วยอามิสวัตถุต่างๆ ดอกไม้ ของหอม ธูปเทียน การกราบไหว้ เดินประทักษิณ เป็นการบูชาด้วยอามิส นับว่าดีแล้ว แต่ยังมีการบูชาที่สูงกว่านั้นที่เราสามารถทำได้ เมื่อมาปฏิบัติบูชา ปฏิบัติตามคำสอน พระองค์ทรงสอนให้อดทนเราก็คอดทนไว้ ไม่มีการบูชาอะไรที่จะสูงไปกว่านี้แล้ว

พวกเราทั้งหลายที่อุตสาหะเดินทางมาอินเดียนี้ ไม่ใช่มาง่ายๆ และไม่ใช่ว่ากลับกันง่ายๆ ชีวิตมีแต่สิ่งไม่แน่นอน มาแล้วก็ต้องกระตุ้นเตือนตัวเองให้ปฏิบัติธรรม ผมได้กล่าวถึงข้อธรรมะสำหรับสำหรับปฏิบัติ เป็นลำดับเป็นขั้นเป็นตอนไว้ ๓ ลำดับด้วยกัน นี้พูดแบบย่อๆ ให้เข้าใจง่าย

ลำดับที่หนึ่ง คือ ชั้นพื้นฐาน เป็นเบื้องต้นของกุศลธรรมทั้งหลายมี ๒ ประการ หนึ่ง ศีลที่บริสุทธิ์ดี สอง ความเห็นที่ตรง เชื่อเรื่องกรรม เรื่องผลของกรรม นี้เป็นพื้นฐาน เป็นเบื้องต้น ท่านใดที่มีแล้วก็อนุโมทนาสาธุด้วย คนไทยส่วนใหญ่ก็จะมีบ้างแล้ว ท่านใดมีแต่ยังไม่ครบ ยังไม่บริสุทธิ์ก็ไปชำระให้ดี จะได้เป็นพื้นฐานของคุณงามความดีประการอื่นๆ แค่นี้ศีลกับความเห็นที่ตรงนี้ ก็นับว่าดีเยี่ยมอยู่นะ ทำให้บุญกุศลอื่นๆ เจริญงอกงามขึ้นได้ พุทธภาษะเราก็ว่าทำบุญขึ้น เพราะที่นาดีเอาวัชพืชออกไปแล้ว ไม่ว่าจะหว่านเมล็ดพันธุ์อะไรลงไป ก็คงพอจะงอกงาม ถ้าวัชพืชเยอะ อดสำหรับทำบุญได้บุญมาเยอะ ความโกรธเกิดขึ้น ต่าคคนอื่นคำเดียวเท่านั้น บุญก็หายหมดเลย อย่างนี้ไม่ไหวนะ ไปทำบุญที่วัดมาตั้งเยอะตั้งแยะ ไปแสวงบุญที่อื่นเดีย กลับไปถึงบ้าน ไปพูดไม่ดีกับพ่อแม่ อย่างนี้เสียหาย จึงต้องมีพื้นฐานศีลที่บริสุทธิ์ดีกับความเห็นที่ตรง

ลำดับที่สอง ให้ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท อยู่อย่างไม่ปราศจากสติ มีสติสัมปชัญญะมากอย่กำกับจิต กำกับคำพูด กำกับการกระทำ กำกับความคิดนึกอะไรต่างๆ มีสติสัมปชัญญะตั้งแต่ตื่นจนหลับ ให้มีสติสัมปชัญญะในการไปที่นั่นที่นี้ ให้มีสติสัมปชัญญะในการมองดูสิ่งนั้นสิ่งนี้ ให้มีสติสัมปชัญญะในการคู้แขนขาหรือเหยียดแขนขา ให้มีสติสัมปชัญญะในนุ่งห่มเสื้อผ้า ให้มีสติสัมปชัญญะในการกินข้าว ในการดื่มน้ำ ให้มีสติสัมปชัญญะในการนอน ในการพูดคุยติดต่อสื่อสารต่างๆ เป็นต้น

ให้มีสติสัมปชัญญะ มีความรู้อยู่เสมอ รู้กาย รู้จิตของตนเอง บอกตัวเองได้ บอกตัวเองเป็น ดีชั่วไม่มีใครรู้กับเราหรอก เราเข้าใจของเราเอง ถ้าไม่มีสติ ประมาท เสียแล้วนี้ ก็ไม่ไหว พัฒนาต่อไม่ได้ สติก็ต้องฝึกเอา มีทั้งแบบฝึกจากชีวิตธรรมดาของเราก็ได้ ในเมืองไทยเราก็มีสำนักต่างๆ ให้ฝึก มีเทคนิควิธีต่างๆ หลากหลาย อย่างทุกวันนี้ ทางการ ดุในกฎก็ฝึกยังได้ เอามาหัดมาฝึก ฝึกให้มีความรู้ตัว ลมหายใจเข้าออก ก็ใช้ได้แล้ว หายใจเข้ารู้ หายใจออกรู้ เดิน ยืน นั่ง นอน อิริยาบถประจำของกาย ก็ให้รู้ ตอนนี้ท่านทั้งหลายนั่งอยู่ ก็ให้รู้ตัวว่านี่กายกำลังนั่งอยู่นะ ลมหายใจกำลังเข้า ลมหายใจกำลังออก อย่างนี้ก็ได้แล้ว ก็หัดนึกถึงสิ่งเหล่านี้บ่อยๆ ใส่ใจบ่อยๆ อย่าปล่อยใจลอย อย่ามัวแต่คิดวนเรื่องโน้นเรื่องนี้

ต่อมา ลำดับสุดท้าย หลังจากเป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะ ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท ก็มาฝึกอริยมรรคให้สมบูรณ์ แท้ที่จริงแล้ว ศีลที่ดี ความเห็นที่ตรง มีสติสัมปชัญญะ เป็นผู้ไม่ประมาท นี้ก็ได้องค์มรรคหลายข้อแล้ว เพียงแต่ยังไม่บริบูรณ์ยังไม่เต็ม ด้านองค์มรรคนี้ ต้องเอาสัมมาทิฐิไปชำระสิ่งยังเพี้ยนยังผิดอยู่ประเด็นโน้นประเด็นนี้ **ชำระสิ่งที่ผิดออกไปให้หมด** ให้เหลือแต่อันที่ถูกล้วนๆ อริยมรรคจึงมีความละเอียดอ่อนมาก ต้องมีความเห็นถูกจริงๆ ต้องปฏิบัติด้วยความละเอียดรอบคอบ ปฏิบัติเพื่อขัดเกลากิเลส มุ่งตรงไปนิพพานเท่านั้น ส่วนใดที่ยังทำตามกิเลสหรือมีวัตถุประสงค์ไม่ตรง ก็ชำระอันที่ผิดออกไป ค่อยๆ ดำเนินไปตามทางที่พระพุทธองค์ตรัสเอาไว้

ผมบรรยายธรรมเทศนาที่พระพุทธองค์ทรงแสดงเป็นปฐมเทศนา มีลักษณะ ๒ ชุด คืออริยมรรคมีองค์ ๘ กับอริยสัจ ๔ และได้สรุปข้อธรรมะให้ท่านทั้งหลายได้นำไปปฏิบัติ หวังว่าท่านทั้งหลายก็คงจะมีความสังเวช ได้กระตุ้นเตือนตนเอง ให้ใช้ชีวิตที่เหลืออยู่อย่างมีคุณค่า เป็นผู้มีศีล เชื่อกรรม เชื่อผลของกรรม เป็นคนไม่ประมาท ได้ดำเนินตามมรรคที่พระพุทธองค์ตรัสเอาไว้ เพื่อทำตนให้พ้นจากทุกข์

สุดท้ายนี้ก็ขอให้ทุกท่านที่มาร่วมเดินทางด้วยกันนี้ จงเป็นผู้มีความเพียร มีสัมปชัญญะ และมีสติ เจริญในธรรมที่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว จนกระทั่งเข้าถึงมรรคผลนิพพานด้วยกันทุกท่านเทอญ

ผู้ที่สนใจหนังสือและคำบรรยายของอาจารย์สุภีร์ ทุมทอง
สามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน www.ajsupee.com
และสามารถติดต่อได้ ดังนี้

- (๑) ขอรับได้ฟรี ผ่านระบบขอรับหนังสือออนไลน์ จากเว็บไซต์ ajsupee.com ขอรับหนังสือได้ครั้งละ ๕ เล่ม และ mp3 ครั้งละ ๘ แผ่น โดยการเลือกหนังสือหรือซีดีที่ต้องการ ผ่านระบบขอรับหนังสือออนไลน์ ยืนยัน และกรอกชื่อที่อยู่ผู้รับในระบบสามารถตรวจสอบสถานะการส่งได้
 - (๒) ขอรับได้ฟรีทางไปรษณีย์ ขอรับหนังสือได้ครั้งละ ๕ เล่ม และ mp3 ครั้งละ ๘ แผ่น ส่งชื่อ ที่อยู่ของผู้รับ ชื่อหนังสือ mp3 DVD ที่ต้องการไปที่ suriyan2t@gmail.com หรือทาง Line ID : [ajsupee.com](https://www.line.me/tv/ajsupee.com) ติดต่อสอบถามรายละเอียด คุณสุรียัน โทร. ๐๘-๐๕๕๓-๕๕๕๓
 - (๓) ติดต่อขอรับที่ชมรมจริยธรรม ตึกประสาทวิทย์ ชั้น ๒ โรงพยาบาลศรีธัญญา อ.เมือง จ.นนทบุรี โทร. ๐-๒๙๖๘-๙๙๕๔ ติดต่อคุณสุนันท์
 - (๔) ติดต่อขอรายละเอียดได้จาก ชมรมกัลยาณธรรม
<http://www.kanlayanatam.com>
-

ประวัติ

อาจารย์สุธีร์ ทุมทอง

วันเดือนปีเกิด ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๑๕
บ้านหนองฮะ ต.หนองฮะ อ.สำโรงทาบ จ.สุรินทร์

การศึกษา

- เปรียญธรรม ๔ ประโยค
- ประกาศนียบัตรบาลีใหญ่ วัดท่ามะโอ จ.ลำปาง
- ปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

งานปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๖๒)

- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิวิทยาลัยสงฆ์ มจร. วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส จ.นครปฐม
- วิปัสสนาจารย์ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
- อาจารย์สอนพิเศษวิชาพระอภิธรรมปิฎก และวิชาปรมัตถธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส จ.นครปฐม
- บรรยายธรรมะตามสถานที่ต่างๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด
- เผยแพร่ธรรมะทางเว็บไซต์ www.ajsupee.com